

ingediend op **1801** (2022-2023) – Nr. 5
12 december 2023 (2023-2024)

Amendement

op het voorstel van decreet

van Wilfried Vandaele, Willem-Frederik Schiltz,
Bart De Wever en Tom Ongena

over de programmatische aanpak stikstof

Documenten in het dossier:

- 1801** (2022-2023) – Nr. 1: Voorstel van decreet
- Nr. 2: Advies van de Gegevensbeschermingsautoriteit
- Nr. 3: Advies van de Raad van State
- Nr. 4: Advies van de Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens

AMENDEMENT Nr. 1**van Wilfried Vandaele, Peter Van Rompuy en Steven Coenegrachts****De tekst van het voorstel van decreet vervangen door wat volgt:**

"Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen, definities en doelstellingen

Afdeling 1. Algemene bepalingen en definities

Artikel 1. *Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.*

Art. 2. *In dit decreet wordt verstaan onder:*

- 1° achtergronddepositie: de totale stikstofdepositie die actueel aanwezig is;*
- 2° AEA-lijst: de lijst van ammoniakemissiearme stalsystemen en technieken, vermeld in bijlage I bij het ministerieel besluit van 19 maart 2004 houdende vaststelling van de lijst van ammoniakemissiearme stalsystemen in uitvoering van artikel 1.1.2 en artikel 5.9.2.1bis van titel II van het VLAREM;*
- 3° AEA-stal: een ammoniakemissiearme stal die conform artikel 5.9.2.1bis van titel II van het VLAREM gebouwd is volgens staltechnieken die als ammoniakemissiearm werden of worden beschouwd;*
- 4° algemene verordening gegevensbescherming: verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming);*
- 5° ammoniakemissiereducerende maatregel: een maatregel van de AEA-lijst, alsook elke andere wetenschappelijk gevalideerde maatregel voor veehouderijen of mestverwerkingsinstallaties, waarvan door de minister, door de Vlaamse Regering of in een decreet, vastgesteld is dat de toepassing van de maatregel in kwestie een reductie van de ammoniakemissie veroorzaakt en waarbij het ammoniakemissiereducerend vermogen van de maatregel in kwestie door de minister, door de Vlaamse Regering of in een decreet gekwantificeerd is;*
- 6° ANB: het Agentschap voor Natuur en Bos, vermeld in artikel 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 december 2005 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap zonder rechtspersoonlijkheid Agentschap voor Natuur en Bos;*
- 7° beveiligde zending: een van de volgende betekeniswijzen:*
 - a) een aangetekende brief;*
 - b) een afgifte tegen ontvangstbewijs;*
 - c) een zending via het digitale platform voor de indiening en behandeling van vergunningsaanvragen, meldingen en beroepen, dat de Vlaamse administratie ter beschikking stelt;*
 - d) een verzending via het internetloket dat de afdeling Mestbank van de VLM ter beschikking stelt voor communicatie van en met de afdeling;*
 - e) een verzending via een internetloket dat de VLM ter beschikking stelt voor de andere communicatie van en met de VLM dan de communicatie van en met de afdeling Mestbank;*
 - f) elke andere betekeniswijze die door de Vlaamse Regering toegestaan is, waarbij de datum van kennisgeving met zekerheid kan worden vastgesteld;*

- 8° *biologisch bedrijf*: veehouderij die de biologische productie toepast overeenkomstig verordening (EU) 2018/848 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad;
- 9° *deelzone*: een deel van een of meer speciale beschermingszones die aangewezen zijn met toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H), dat landschapsecologisch, en in het bijzonder ecohydrologisch, een min of meer homogene zone vormt. Een deelzone kan een bundeling omvatten van een aantal van de ruimtelijk gescheiden deelgebieden, of onderdelen ervan, waaruit de SBZ-H bestaan;
- 10° *deNOx-technieken*: NOx-verwijderingstechnieken;
- 11° *exploitant*: de houder van een vergunning voor de exploitatie van een ingedeelde inrichting of activiteit;
- 12° *extern salderen*: voor de berekening van de totale stikstofemissie en -depositie, bij de ammoniakemissies van een veehouderij of mestverwerkingsinstallatie respectievelijk de NOx-emissies van een stationaire bron of mobiliteitsgerelateerd project, de vergunde ammoniakemissies van een andere veehouderij of mestverwerkingsinstallatie respectievelijk de vergunde NOx-emissies van een andere stationaire bron, die op een andere locatie volledig of gedeeltelijk definitief worden stopgezet, in mindering brengen;
- 13° *gemiddelde veebezetting*: het gemiddelde aantal dieren dat op jaarbasis aanwezig is in een exploitatie, stal of inrichting;
- 14° *IIOA*: een ingedeelde inrichting of activiteit als vermeld in artikel 5.1.1, 8°, van het DABM;
- 15° *INBO*: het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, vermeld in artikel 1 van het besluit van de Vlaamse Regering van 23 december 2005 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap zonder rechtspersoonlijkheid Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek;
- 16° *kritische depositiewaarde*: de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast door de eutrofiërende of verzurende invloed van atmosferische stikstofdepositie;
- 17° *landcommissie*: een landcommissie als vermeld in artikel 2.2.1 van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting;
- 18° *lastenboek bio*: de beschrijving van het geheel aan regels waaraan bedrijven met een biologische productiemethode moeten voldoen. Die bedrijven moeten zich daarvoor laten controleren en certificeren door een erkend controleorgaan;
- 19° *melding*: een melding die gedaan is conform de bepalingen van het decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning of het decreet van 15 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, voor de exploitatie van een IIOA van de derde klasse als vermeld in artikel 5.2.1 van het DABM;
- 20° *melkvee*: dieren van de diersoort rundvee die vallen onder een van de diercategorieën, vermeld in artikel 27, §1, eerste lid, 1°, a), van het Mestdecreet van 22 december 2006;
- 21° *Mestbankaangifte*: de aangifte, vermeld in artikel 23 van het Mestdecreet van 22 december 2006;
- 22° *mestkalveren*: dieren van de diercategorie mestkalveren, vermeld in artikel 27, §1, eerste lid, 1°, b), van het Mestdecreet van 22 december 2006;
- 23° *mestverwerkingsinstallatie*: een bewerkings- of verwerkingseenheid als vermeld in artikel 23, §1, eerste lid, 3°, van het Mestdecreet van 22 december 2006, met uitzondering van de inrichtingen voor de bewerking of verwerking van dierlijke mest

- als vermeld in rubriek 9.3 tot en met 9.8 van de indelingslijst die opgenomen is in bijlage 1 bij titel II van het VLAREM;*
- 24° *minister: de Vlaamse minister, bevoegd voor de omgeving en de natuur;*
- 25° *mobiliteitsgerelateerd project: een vergunningsplichtig verkeersdragend infrastructuurproject of een vergunningsplichtig verkeersgenererend project;*
- 26° *Natuurdecreet van 21 oktober 1997: het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu;*
- 27° *NH₃-N: NH₃ of ammoniak, uitgedrukt als elementair stikstof;*
- 28° *NO_x of stikstofoxiden: stikstofmonoxide en stikstofdioxide, uitgedrukt als stikstofdioxide;*
- 29° *NO_x-N: NO_x of stikstofoxiden, uitgedrukt als elementair stikstof;*
- 30° *NO_x-reducerende technieken: procesgeïntegreerde technieken die de vorming van NO_x reduceren;*
- 31° *passend beheer: het beheer dat vastgesteld is in goedgekeurde natuurbeheerplannen als vermeld in artikel 16octies van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997, of in daarmee vergelijkbare plannen of vergelijkbare overeenkomsten, dat vereist is om binnen de SBZ-H in kwestie de gunstige staat van instandhouding te bereiken voor de stikstofgevoelige habitattypes waarvoor die SBZ-H is aangewezen;*
- 32° *passende beoordeling: de beoordeling, vermeld in artikel 36ter, §3, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997 of in artikel 19, derde lid, van het decreet van 25 april 2014 betreffende complexe projecten;*
- 33° *perceelnummer: het perceelnummer, vermeld in artikel 1.1.7, tweede lid, van de VLAREME van 28 oktober 2016;*
- 34° *pluimveehouderij: een vergunningsplichtige inrichting als vermeld in rubriek 9.3.1 van de indelingslijst van bijlage 1 bij titel II van het VLAREM, waarin pluimvee gefokt of gehouden wordt, of een vergunningsplichtige gemengde inrichting als vermeld in rubriek 9.5 van dezelfde indelingslijst, voor zover er dieren als vermeld in rubriek 9.3.1 van dezelfde indelingslijst worden gefokt of gehouden;*
- 35° *rundveehouderij: een vergunningsplichtige inrichting als vermeld in rubriek 9.4.2 of 9.4.3 van de indelingslijst van bijlage 1 bij titel II van het VLAREM, waarin mestkalveren of andere runderachtigen gefokt of gehouden worden, of een vergunningsplichtige gemengde inrichting als vermeld in rubriek 9.5 van dezelfde indelingslijst, voor zover er runderachtigen worden gefokt of gehouden;*
- 36° *SBZ-H: een of meer van de volgende gebieden:*
- a) *een gebied dat aangewezen is door de Vlaamse Regering met toepassing van artikel 4, lid 4, van de Habitatrichtlijn of, in afwachting van die aanwijzing, een gebied dat met toepassing van die richtlijn door de Vlaamse Regering definitief is vastgesteld krachtens artikel 36bis, §6, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997 of dat geacht wordt definitief te zijn vastgesteld krachtens artikel 36bis, §12, van het voormelde decreet;*
 - b) *een gebied dat aangewezen is door het Waalse Gewest of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest of door een andere lidstaat van de Europese Unie met toepassing van artikel 4, lid 4, van de voormelde richtlijn of, in afwachting van die aanwijzing, een gebied dat voorgesteld is door een van beide gewesten of door een andere lidstaat met toepassing van artikel 4, lid 1, van de voormelde richtlijn, dat door de Europese Commissie van communautair belang is verklaard met toepassing van artikel 4, lid 2, van de voormelde richtlijn;*
- 37° *titel II van het VLAREM: het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne;*

- 38° varkenshouderij: een vergunningsplichtige inrichting als vermeld in rubriek 9.4.1 van de indelingslijst van bijlage 1 bij titel II van het VLAREM, waarin varkens of gespeende biggen gefokt of gehouden worden, of een vergunningsplichtige gemengde inrichting als vermeld in rubriek 9.5 van dezelfde indelingslijst, voor zover er varkens of gespeende biggen worden gefokt of gehouden;
- 39° veehouderij: een vergunningsplichtige IIOA als vermeld in rubriek 9 van de indelingslijst van bijlage 1 bij titel II van het VLAREM, voor zover er dieren worden gehouden die behoren tot een diersoort die opgenomen is in de lijst, vermeld in artikel 27, §1, van het Mestdecreet van 22 december 2006;
- 40° vergunningsplichtig verkeersdragend infrastructuurproject: een vergunningsplichtig project met als hoofddoel de mobiliteit wijzigen, waarbij verkeersdragende infrastructuur wordt aangelegd of gewijzigd, waarbij de capaciteit van het verkeer door de wijziging wordt verhoogd;
- 41° vergunningsplichtig verkeersgenererend project: een vergunningsplichtig project dat geen verkeersdragend infrastructuurproject is en dat stikstofemissiegenererende vervoersbewegingen veroorzaakt, of de wijziging van een dergelijk project;
- 42° Vlaamse administratie: een Vlaamse administratie als vermeld in artikel I.3, 2°, van het Bestuursdecreet van 7 december 2018;
- 43° vleesvee: dieren van de diersoort rundvee als vermeld in de tabel die opgenomen is in artikel 27, §1, eerste lid, van het Mestdecreet van 22 december 2006, die geen mestkalveren of melkvee zijn;
- 44° VLM: de Vlaamse Landmaatschappij, vermeld in artikel 2 van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij;
- 45° VMM: de Vlaamse Milieumaatschappij, vermeld in artikel 10.2.1 van het DABM.

Tenzij bij dit decreet een andersluidende definitie is bepaald, zijn de volgende definities van toepassing in dit decreet :

- 1° de definities, vermeld in artikel 1.1.2 en 5.1.1 van het DABM;
- 2° de definities, vermeld in artikel 2 van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997;
- 3° de definities, vermeld in artikel 2, eerste lid, van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning.

Art. 3. §1. De impactscore van een project is de hoogste procentuele verhouding van de totale stikstofdepositie van een project tegenover de kritische depositiewaarde van de al dan niet actueel aanwezige Europees te beschermen habitats in de toetszone van het project, die wordt bepaald met toepassing van het tweede tot en met het vierde lid.

Bij de bepaling van de impactscore worden alleen locaties in aanmerking genomen waarvan de kritische depositiewaarde van een al dan niet actueel aanwezige Europees te beschermen habitat als gevolg van de achtergronddepositie wordt overschreden, of door de cumulatie van de achtergronddepositie en het project zou worden overschreden.

De toetszone is het geheel van de volgende locaties, voor zover die liggen binnen SBZ-H en binnen een straal van 20 kilometer van de emissiebron:

- 1° de locaties van de actueel aanwezige Europees te beschermen habitats;
- 2° de locaties van de tot doel gestelde Europees te beschermen habitats op terreinen onder passend beheer;
- 3° de zoekzones, vermeld in artikel 2, 70°, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997 voor de Europees te beschermen habitats. Daarvoor worden de zoekzones gebruikt van de zoekzonekaart versie 0.2 zoals gepubliceerd op 14 september 2015, vermeld in

artikel 36ter, §1, zesde lid, van het voormelde decreet, of van de zoekzonekaart die in voorkomend geval overeenkomstig artikel 50septies, §4, tweede lid, van hetzelfde decreet aangepast is.

In dit artikel wordt verstaan onder Europees te beschermen habitats: de habitats, vermeld in artikel 2, 62°, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997, voor zover het gaat om stikstofgevoelige habitats als vermeld in artikel 2, 74°, van hetzelfde decreet waarvoor de SBZ-H in kwestie is aangewezen.

§2. De Vlaamse administratie werkt binnen drie maanden na de inwerkingtreding van dit decreet een onlinetoepassing uit en stelt die ter beschikking om de impactscore te berekenen.

De berekening van de impactscore, vermeld in paragraaf 1, eerste lid, is het resultaat van de impactscoreberekening die uitgevoerd is met de onlinetoepassing, zodra de Vlaamse administratie die ter beschikking stelt.

§3. Behoudens voor de identificatie van de piekbelasters, vermeld in artikel 17, worden voor de berekening van de impactscore in de onlinetoepassing de volgende modellen en databronnen gebruikt:

- 1° de meest recente biologische waarderingskaart en habitatkaart voor de locaties, vermeld in paragraaf 1, derde lid, 1°;*
- 2° de meest recente kaart met het passend beheer voor de locaties, vermeld in paragraaf 1, derde lid, 2°;*
- 3° de zoekzones van de zoekzonekaart van 2015, vermeld in artikel 36ter, §1, zesde lid, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997, of van de zoekzonekaart die in voorkomend geval overeenkomstig artikel 50septies, §4, tweede lid, van hetzelfde decreet aangepast is;*
- 4° de meest recente versie van de kaart met achtergronddepositie (het Vlaamse Operationeel Prioritaire Stoffen-model of VLOPS-model);*
- 5° de meest recente versie van het model dat de depositie ten gevolge van het aangevraagde project berekent (het Immissie Frequentie Distributie Model of IFDM);*
- 6° de ammoniakemissiefactoren die zijn vastgelegd in de recentste versie van de Bijlage Richtlijnenboek Landbouwdieren, opgesteld ter uitvoering van artikel 4.6.2, §1 en §3, van het DABM.*

Voor de berekening van de impactscore worden voor het project in kwestie, per stikstofemissiebron, de volgende projectgebonden gegevens gebruikt:

- 1° de kenmerken van de emissiepunten;*
- 2° in voorkomend geval de gebruikte emissiereducerende technieken.*

Afdeling 2. Doelstellingen

Art. 4. §1. *Dit decreet heeft als doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op SBZ-H structureel en planmatig terug te dringen.*

Dit decreet beoogt tevens een efficiënte en stabiele vergunningverlening.

§2. Om de doelstelling, vermeld in paragraaf 1, te realiseren worden de ammoniakemissies en de NO_x-emissies gereduceerd zodat de totale jaarlijkse emissie van het Vlaamse Gewest uiterlijk tegen 31 december 2030 beperkt is tot:

1° 21800 ton NO_x-N waardoor een reductie gerealiseerd wordt van 45,0% NO_x;

2° 21300 ton NH₃-N waardoor een reductie gerealiseerd wordt van 40,3% NH₃.

Die reducties worden berekend ten opzichte van de gerapporteerde emissies voor het referentiejaar 2015, zoals gerapporteerd door de VMM overeenkomstig artikel 2.10.4.1 van titel II van het VLAREM. De totale emissie omvat alle emissiebronnen van het Vlaamse Gewest. De emissies van vliegtuigen, buiten de landings- en startcyclus, worden niet in rekening gebracht.

Als de methodiek waarmee de jaaremmissies voor het referentiejaar 2015 of de emissieprognoses voor 2030 worden berekend, zou worden aangepast, kan de Vlaamse Regering de reductiedoelstellingen, vermeld in het eerste lid, aanpassen, op voorwaarde dat aangetoond kan worden dat daardoor een gelijkwaardige effectieve depositiereductie wordt gerealiseerd zoals op het moment van de inwerkingtreding van dit decreet beoogd als gevolg van de reductiedoelstellingen, vermeld in het eerste lid.

§3. Om de emissiereducties, vermeld in paragraaf 2, en een reductie van de varkensstapel met 30% te realiseren, worden de volgende reducties gerealiseerd door veehouderijen:

1° voor varkens en pluimvee in niet-AEA-stallen: een reductie van de ammoniakemissies zodat de totale jaarlijkse stalemissie van de betreffende sector uiterlijk tegen 31 december 2030 beperkt is tot respectievelijk 5701 ton NH₃ voor varkens en 2089 ton NH₃ voor pluimvee, waardoor een ammoniakemissiereductie van 60% gerealiseerd wordt;

2° voor rundveehouderijen: een reductie van de ammoniakemissies zodat de totale jaarlijkse stalemissie van de betreffende deelsector uiterlijk tegen 31 december 2030 beperkt is tot respectievelijk 2794 ton NH₃ voor vleesvee, 3271 ton NH₃ voor melkvee en 438 ton NH₃ voor mestkalveren, waardoor een reductie gerealiseerd wordt van 15% NH₃ voor de deelsector vlees- en melkvee, en een reductie van 20% NH₃ voor de deelsector mestkalveren.

Aanvullend kan de reductie van de varkensstapel met 30% gerealiseerd worden met vrijwillige stopzettingsregelingen.

Die reducties worden gerealiseerd tegen 31 december 2030 en worden berekend ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015. De toestand in het referentiejaar 2015 wordt bepaald overeenkomstig paragraaf 2, tweede en derde lid.

§4. Om de emissiereducties, vermeld in paragraaf 2, te realiseren, realiseert de sector van de mestverwerkingsinstallaties zoals vermeld in artikel 14, tweede lid, minstens een reductie van de ammoniakemissie met 30% ten opzichte van de ammoniakemissie van de mestverwerkingsinstallaties in 2015.

§5. Tegen 31 december 2030 wordt de oppervlakte die vereist is volgens de instandhoudingdoelstellingen van de SBZ-H voor de stikstofgevoelige habitats, vermeld in artikel 2, 74°, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997, waarvoor de SBZ-H in kwestie zijn aangewezen, onder passend beheer gebracht, met inbegrip van stikstofsaneringsmaatregelen op perceelsschaal. Daarbij wordt prioritair en uiterlijk

tegen 2026 werk gemaakt van de in de SBZ-H gelegen toetszones als vermeld in artikel 3, §1, waarop de piekbelasters impact hebben en vervolgens van de in de SBZ-H gelegen toetszones waarop de meeste rundveehouderijen impact hebben.

Tegen 1 januari 2045 zijn geïntegreerde, gebiedsgerichte stikstofsaneringsprojecten voor de uitvoering van stikstofsaneringsmaatregelen op landschapsschaal voor de stikstofgevoelige habitats waarvoor de SBZ-H in kwestie zijn aangewezen, uitgevoerd voor de 193 deelzones van de SBZ-H waarvoor hydrologisch herstel nodig is als onderdeel van een effectieve stikstofsanering, met als tussentijdse doelstelling dat die stikstofsaneringsprojecten in 140 van de 193 deelzones zijn opgestart tegen 1 januari 2030.

In deze paragraaf wordt verstaan onder:

- 1° landschapsschaal: het landschappelijke geheel dat de kwaliteit van de stikstofgevoelige habitats mee bepaalt;
- 2° stikstofsaneringsmaatregelen: de instandhoudingsmaatregelen die nodig zijn om de effecten te verminderen of weg te nemen van stikstofdepositie op de stikstofgevoelige habitats waarvoor de SBZ-H in kwestie zijn aangewezen.

Hoofdstuk 2. Bronmaatregelen

Afdeling 1. Vaststelling van PAS-referentie 2030

Art. 5. Voor elke varkens-, pluimvee- of rundveehouderij die op de datum van de inwerkingtreding van dit decreet vergund is, wordt een PAS-referentie 2030 bepaald. De PAS-referentie 2030 is de maximale ammoniakemissie, uitgedrukt in kg NH₃/jaar, die na 31 december 2030 mag plaatsvinden op de IIOA in kwestie.

Een varkens-, pluimvee- of rundveehouderij kan, in afwijking van het eerste lid, uitsluitend een hogere maximale ammoniakemissie dan de PAS-referentie 2030 verkrijgen op basis van een omgevingsvergunning die wordt verleend met toepassing van artikel 36 of 38, derde lid.

De PAS-referentie 2030 wordt bepaald aan de hand van de ammoniakemissies in de referentiesituatie 2021 waarop de reductiedoelstellingen en de vrijstellingen, vermeld in dit decreet, worden toegepast.

De referentiesituatie 2021 wordt bepaald door de gemiddelde veebezetting van de IIOA in kwestie, gespecificeerd per stalsysteem waarin de dieren in kwestie gehouden werden, overeenkomstig de gegevens van de Mestbankaangifte voor het productiejaar 2021, te vermenigvuldigen met de relevante ammoniakemissiefactoren en in voorkomend geval te verhogen met de leegstandspercentages die opgenomen zijn in de lijst die als bijlage 1 bij dit decreet is gevoegd.

Als de gemiddelde veebezetting overeenkomstig de gegevens van de Mestbankaangifte voor het productiejaar 2021, in voorkomend geval verhoogd met de leegstandspercentages die opgenomen zijn in de lijst die als bijlage 1 bij dit decreet is gevoegd, hoger is dan de vergunde of geakteerde aantallen voor de IIOA in kwestie, wordt, om de referentiesituatie 2021 te bepalen, de gemiddelde veebezetting van die IIOA, in voorkomend geval verhoogd met de leegstandspercentages die opgenomen zijn

in de lijst die als bijlage 1 bij dit decreet is gevoegd, begrensd tot de vergunde of geakteerde aantallen voor die IIOA.

De Mestbank stelt de gegevens van de Mestbankaangifte voor het productiejaar 2021, vermeld in het vierde en vijfde lid, ter beschikking van de exploitant.

Een exploitant kan een afwijkende berekeningsmethode van de referentiesituatie 2021 vragen, als de gemiddelde veebezetting van zijn varkens-, pluimvee- of rundveehouderij, voor het jaar 2021, zoals vermeld in de Mestbankaangifte, niet representatief is omwille van een of meerdere van de volgende situaties:

- 1° het betreft een varkens-, pluimvee- of rundveehouderij die sinds het jaar 2017 investeringen heeft gedaan inzake dierplaatsen;*
- 2° het betreft een varkens-, pluimvee- of rundveehouderij die vergund is na 1 januari 2022 en waarvan de gemiddelde veebezetting in 2021 voor de diersoorten rundvee, varkens en pluimvee, nul was;*
- 3° het betreft een varkens-, pluimvee- of rundveehouderij die geconfronteerd werd met een overmachtssituatie die een impact had op de gemiddelde veebezetting in 2021.*

In de gevallen, als vermeld in het zevende lid, wordt de referentiesituatie 2021 via een door de Vlaamse Regering vast te stellen afwijkende methode berekend, met dien verstande dat de gemiddelde veebezetting die gebruikt wordt voor de berekening van de referentiesituatie 2021 via een afwijkende methode, niet hoger mag zijn dan het aantal nutriëntenemissierechten waarover de landbouwer in kwestie op 1 januari 2024 beschikt.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de toepassing van dit artikel, en bepaalt:

- 1° onder welke voorwaarden de referentiesituatie 2021 als niet representatief wordt beschouwd, als vermeld in het zevende lid;*
- 2° de nadere regels voor de toepassing van een afwijkende berekeningsmethode van de referentiesituatie 2021, als vermeld in het zevende lid;*
- 3° de wijze waarop een exploitant een vraag voor de toepassing van een afwijkende berekeningsmethode van de referentiesituatie, als vermeld in het zevende lid, moet stellen en op welke wijze deze afgehandeld moet worden;*
- 4° nadere regels voor de toewijzing van dieren aan een welbepaalde diercategorie overeenkomstig de gegevens van de Mestbankaangifte.*

Afdeling 2. Generieke bronmaatregelen voor veehouderijen

Onderafdeling 1. Generieke bronmaatregelen voor varkens- en pluimveehouderijen

Art. 6. §1. *De exploitant van een varkens- of pluimveehouderij als vermeld in artikel 5, eerste lid, realiseert, behoudens bij toepassing van artikel 5, tweede lid, tegen 31 december 2030 een ammoniakemissiereductie van 60% ten opzichte van de ammoniakemissies in de referentiesituatie 2021 die afkomstig waren van dieren die in een niet-AEA-stal werden gehouden.*

§2. *De exploitant van een varkens- of pluimveehouderij realiseert tegen 31 december 2030 zijn PAS-referentie 2030 door:*

- 1° een al dan niet bijkomende ammoniakemissiereducerende maatregel toe te passen;*

- 2° het aantal dierplaatsen en, in de mate ze gepaard gaan met ammoniakemissies, de daaraan verbonden inrichtingen, activiteiten of aanhorigheden te verminderen;
3° een combinatie van punt 1° en 2°.

De exploitant kan de voormelde PAS-referentie 2030 realiseren binnen het geheel van de diersoorten varkens, pluimvee of rundvee van de veehouderij in kwestie.

Om bij een omgevingsvergunningsaanvraag te toetsen of voldaan is aan de PAS-referentie 2030, wordt de stikstofemissie die wordt ondervangen door projectgebonden ingrepen of mitigerende maatregelen, in mindering gebracht voor de berekening van de totale stikstofemissie, op voorwaarde dat die ingrepen of maatregelen betrekking hebben op elementen die behoren tot dezelfde vergunningsaanvraag en die, behalve indien toepassing gemaakt wordt van extern salderen in uitvoering van artikel 38, vijfde lid, gesitueerd zijn op één en dezelfde locatie.

Als de exploitant de PAS-referentie 2030 wil realiseren op de wijze, vermeld in het eerste lid, 1° of 3°, beschikt hij daarvoor uiterlijk op 30 september 2029 over een aangepaste omgevingsvergunning.

Als de exploitant de PAS-referentie 2030 wil realiseren op de wijze, vermeld in het eerste lid, 2°, doet hij daarvoor uiterlijk op 30 september 2029 een melding van de gedeeltelijke of volledige stopzetting overeenkomstig artikel 98 van het besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning.

Als de exploitant niet tijdig of onvoldoende uitvoering geeft aan de verplichtingen, vermeld in het vierde of vijfde lid, of als de omgevingsvergunning niet verleend is, wordt, behoudens de toepassing van artikel 5, tweede lid, vanaf 1 oktober 2029 de omgevingsvergunning ambtshalve aangepast conform de PAS-referentie 2030 door het aantal dierplaatsen en, in de mate ze gepaard gaan met ammoniakemissies, de inrichtingen, activiteiten of aanhorigheden die daaraan verbonden zijn, te verminderen. Daarvoor wordt de procedure, vermeld in hoofdstuk 7, afdeling 1, van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, op overeenkomstige wijze toegepast. De procedure tot ambtshalve aanpassing wordt stopgezet als tijdens die procedure alsnog de vereiste omgevingsvergunning wordt verkregen.

§3. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de toepassing van dit artikel.

Art. 7. *In afwijking van artikel 68, eerste lid, van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning kan de bevoegde overheid, behoudens de toepassing van artikel 5, tweede lid, voor de verdere exploitatie van een varkens- of pluimveehouderij die niet in overeenstemming is met de PAS-referentie 2030, maar een omgevingsvergunning verlenen tot en met 31 december 2030, op voorwaarde dat de IIOA in kwestie geen piekbelaster is en die, ten opzichte van de vergunde situatie, geen stijging van de stikstofemissies of van de stikstofdeposities veroorzaakt op de SBZ-H in kwestie.*

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de toepassing van dit artikel.

Onderafdeling 2. Generieke bronmaatregelen voor rundveehouderijen

Art. 8. *Met behoud van toepassing van artikel 9, §1, neemt iedere rundveehouderij die op de datum van de inwerkingtreding van dit decreet vergund is, uiterlijk tegen 31 december 2025 een ammoniakemissiereducerende maatregel met een minimaal rendement van 5%. In afwijking daarvan kan een gelijkwaardig rendement worden bereikt door het aantal dierplaatsen te verminderen, of door een combinatie van een ammoniakemissiereducerende maatregel en een vermindering van het aantal dierplaatsen.*

Rundveehouderijen waarvoor een ingreep als vermeld in het eerste lid al vervat zit in de geldende vergunning, worden geacht te hebben voldaan aan de verplichting, vermeld in het eerste lid, als die ingreep nog niet in de vergunningstoestand van 1 januari 2015 vervat zat. De ingreep, vermeld in het eerste lid, wordt opgenomen in de omgevingsvergunning.

In afwijking van artikel 5, 1°, c), en artikel 6 respectievelijk artikel 82/1 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning wordt voor de vergunningsplichtige verandering respectievelijk bijstelling van de milieuvoorwaarden, ter naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit het eerste lid, de meldingsprocedure, vermeld in hoofdstuk 10 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, op overeenkomstige wijze toegepast.

De exploitant neemt de maatregel of maatregelen, vermeld in het eerste lid, ook op in de Mestbankaangifte.

Art. 9. §1. *De Vlaamse Regering zal uiterlijk op 31 december 2026 de reductiepercentages voor de deelsectoren van de rundveehouderij actualiseren overeenkomstig artikel 55. De exploitant van een rundveehouderij als vermeld in artikel 5, eerste lid, zorgt ervoor, behoudens bij toepassing van artikel 5, tweede lid, dat tegen 31 december 2030, ten opzichte van de ammoniakemissies in de referentiesituatie 2021, vermeld in artikel 5, derde lid, die geactualiseerde reductiepercentages gerealiseerd zijn op de rundveehouderij.*

Als de Vlaamse Regering uiterlijk op 31 december 2026 de reductiepercentages voor de deelsectoren van de rundveehouderij niet heeft geactualiseerd overeenkomstig artikel 55, zorgt de exploitant van een rundveehouderij als vermeld in artikel 5, eerste lid, ervoor, behoudens bij toepassing van artikel 5, tweede lid, dat tegen 31 december 2030 ten opzichte van de ammoniakemissies in de referentiesituatie 2021, vermeld in artikel 5, derde lid, de ammoniakemissie die afkomstig is van:

- 1° vleesvee, niet gestegen is;*
- 2° melkvee, met 25% gereduceerd is;*
- 3° mestkalveren, met 28% gereduceerd is.*

Als de exploitant van een rundveehouderij vóór de vaststelling van de geactualiseerde reductiepercentages overeenkomstig artikel 55, de PAS-referentie 2030 wil realiseren, worden de relevante percentages, vermeld in het tweede lid, gehanteerd.

De Vlaamse Regering zal de reductiepercentages jaarlijks aanpassen op basis van de evaluatie van de deelsectorinspanningen zoals vermeld in artikel 4, §3.

§2. De exploitant van een rundveehouderij realiseert tegen 31 december 2030 zijn PAS-referentie 2030 door:

- 1° een al dan niet bijkomende ammoniakemissiereducerende maatregel toe te passen;
- 2° het aantal dierplaatsen en, in de mate ze gepaard gaan met ammoniakemissies, de inrichtingen, activiteiten of aanhorigheden die eraan verbonden zijn, te verminderen;
- 3° een combinatie van punt 1° en 2°.

De exploitant kan de PAS-referentie 2030 realiseren binnen het geheel van de diersoorten varkens, pluimvee of rundvee van de veehouderij in kwestie.

Om bij een omgevingsvergunningsaanvraag te toetsen of voldaan is aan de PAS-referentie 2030, wordt de stikstofemissie die wordt ondervangen door projectgebonden ingrepen of mitigerende maatregelen, in mindering gebracht voor de berekening van de totale stikstofemissie, op voorwaarde dat die ingrepen of maatregelen betrekking hebben op elementen die behoren tot dezelfde vergunningsaanvraag en die, behalve indien toepassing gemaakt wordt van extern salderen in uitvoering van artikel 38, vijfde lid, gesitueerd zijn op één en dezelfde locatie.

Als de exploitant de PAS-referentie 2030 wil realiseren op de wijze, vermeld in het eerste lid, 1° of 3°, beschikt hij daarvoor uiterlijk op 30 september 2029 over een aangepaste omgevingsvergunning.

Als de exploitant de PAS-referentie 2030 wil realiseren op de wijze, vermeld in het eerste lid, 2°, doet hij daarvoor uiterlijk op 30 september 2029 een melding van volledige of gedeeltelijke stopzetting overeenkomstig artikel 98 van het besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning.

Als de exploitant de PAS-referentie 2030 wil realiseren op de wijze, vermeld in paragraaf 1, derde lid, dient hij daarvoor een omgevingsvergunningsaanvraag in vóór de inwerkingtreding van de geactualiseerde reductiepercentages, vermeld in artikel 55.

Als de exploitant niet tijdig of onvoldoende uitvoering geeft aan de verplichtingen, vermeld in het vierde, vijfde of zesde lid, of als de omgevingsvergunning niet verleend is, wordt, behoudens de toepassing van artikel 5, tweede lid, vanaf 1 oktober 2029 de vergunning ambtshalve aangepast conform de PAS-referentie 2030 door het aantal dierplaatsen en, in de mate ze gepaard gaan met ammoniakemissies, de inrichtingen, activiteiten of aanhorigheden die eraan verbonden zijn, te verminderen. Daarvoor wordt de procedure, vermeld in hoofdstuk 7, afdeling 1, van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, op overeenkomstige wijze toegepast. De procedure tot ambtshalve aanpassing wordt stopgezet als tijdens die procedure alsnog de vereiste omgevingsvergunning wordt verkregen.

§3. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de toepassing van dit artikel.

Art. 10. In afwijking van artikel 68, eerste lid, van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning kan de bevoegde overheid, behoudens de toepassing van artikel 5, tweede lid, voor de verdere exploitatie van een rundveehouderij die niet in overeenstemming is met de PAS-referentie 2030 en geen uitvoering geeft aan artikel 8, maar een omgevingsvergunning verlenen tot en met 31 december 2025, op voorwaarde

dat de IIOA in kwestie geen piekbelaster is en die, ten opzichte van de vergunde situatie, geen stijging van de stikstofemissies of van de stikstofdeposities veroorzaakt op de SBZ-H in kwestie.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de toepassing van dit artikel.

Art. 11. *In afwijking van artikel 68, eerste lid, van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning kan de bevoegde overheid, behoudens de toepassing van artikel 5, tweede lid, voor de verdere exploitatie van een rundveehouderij die niet in overeenstemming is met de PAS-referentie 2030 en uitvoering geeft aan artikel 8, maar een omgevingsvergunning verlenen tot en met 31 december 2030 op voorwaarde dat de IIOA in kwestie geen piekbelaster is en die, ten opzichte van de vergunde situatie, geen stijging van de stikstofemissies of van de stikstofdeposities veroorzaakt op de SBZ-H in kwestie.*

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de toepassing van dit artikel.

Onderafdeling 3. Vrijstellingsregeling voor kleinschalige veehouderijen, voor biologische veehouderijen en voor bepaalde andere veehouderijen

Art. 12. *§1. Er kan een vrijstelling van de verplichtingen, vermeld in artikel 6 tot en met 11, worden verkregen in de volgende gevallen:*

- 1° veehouderijen die een jaaremisse van minder dan 500 kg ammoniak hebben en een impactscore lager dan of gelijk aan 0,025% in het jaar van de inwerkingtreding van dit decreet;*
- 2° biologische bedrijven met een impactscore lager dan of gelijk aan 1% in het jaar van de inwerkingtreding van dit decreet;*
- 3° diercategorieën waarvoor de Vlaamse Regering vaststelt dat er geen ammoniakemissiereducerende maatregelen vastgesteld zijn.*

Voor de toepassing van dit artikel wordt voor de berekening van de jaaremisse en van de impactscores, vermeld in het eerste lid, rekening gehouden met de gemiddelde veebezetting die gebruikt is voor het bepalen van de referentie 2021, als vermeld in artikel 5, in voorkomend geval na de toepassing van de afwijkende berekeningsmethode, als vermeld in artikel 5, zevende lid.

In 2027 evalueert de Vlaamse Regering de vrijstellingsregeling. Zij gaat daarbij na of de vrijstellingsmogelijkheid, vermeld in het eerste lid, 3°, de doelstelling, vermeld in artikel 4, §3, in het gedrang brengt. In voorkomend geval kan de Vlaamse Regering, in afwijking van het eerste lid, 3°, die vrijstellingsmogelijkheid aanpassen. Zij evalueert tevens de bepalingen van paragraaf 3, tweede lid, die zij kan aanpassen indien dit de doelstelling vermeld in artikel 4, §3, niet in het gedrang brengt.

§2. De exploitant van een IIOA die voor de gevallen, vermeld in paragraaf 1, eerste lid, een vrijstelling wil verkrijgen, bezorgt daarvoor een aangifte met een beveiligde zending aan de overheid die bevoegd is om te beslissen over een omgevingsvergunningsaanvraag voor de exploitatie. De aangifte wordt tegen 31 maart 2025 bezorgd als het om een rundveehouderij gaat, en tegen 30 september 2029 in de andere gevallen.

De exploitant voegt bij de aangifte, vermeld in het eerste lid:

- 1° de gegevens, vermeld in artikel 18, §1, derde lid, ter staving van de impactscore;
- 2° de geldende vergunningstoestand.

De exploitant voegt bij de aangifte, vermeld in het eerste lid, al de nodige documenten.

De vergunningverlenende overheid gaat na of de exploitant voldoet aan de voorwaarden voor de vrijstelling, vermeld in paragraaf 1, eerste lid, 1°, 2° of 3°.

De vergunningverlenende overheid verleent de met de aangifte gevraagde vrijstelling indien aan de voorwaarden vermeld in de paragrafen 1 en 2 is voldaan.

§3. De vergunningverlenende overheid neemt een beslissing over de aangifte binnen een termijn van zestig dagen, die ingaat op de dag na de datum van de aangifte. De vergunningverlenende overheid brengt de persoon die de aangifte heeft gedaan, binnen dezelfde termijn daarvan op de hoogte.

Als de vrijstelling wordt verleend, geldt die vanaf de dag na de datum van de kennisgeving, vermeld in het eerste lid. De vrijstelling op grond van paragraaf 1, eerste lid, 3°, kan enkel toegepast worden voor de exploitatie na 31 december 2030 als daarvoor een omgevingsvergunning wordt verleend met toepassing van artikel 36 of waarbij uit de passende beoordeling blijkt dat de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend van ammoniak als vermeld in artikel 38, vijfde lid, in de SBZ-H in kwestie, niet gehypothekeerd wordt.

Art. 13. *De exploitant die voor zijn IIOA beschikt over een vrijstelling als vermeld in artikel 12, past de ammoniakemissiereducerende maatregelen toe die binnen de specifieke bedrijfsrealiteit geïmplementeerd kunnen worden om de relevante PAS-referentie 2030 te behalen. Voor de biologische bedrijven moeten die maatregelen bovendien verenigbaar zijn met het lastenboek bio.*

De Vlaamse Regering bepaalt:

- 1° de nadere regels voor de implementeerbaarheid en de verenigbaarheid van de maatregelen, vermeld in het eerste lid;
- 2° de termijn waarin de maatregelen, vermeld in het eerste lid, uitgevoerd moeten worden;
- 3° de voorwaarden waaronder gebruikgemaakt kan worden van flankerend beleid voor de toepassing van de maatregelen, vermeld in het eerste lid.

Afdeling 3. *Bronmaatregelen voor mestverwerkingsinstallaties*

Art. 14. *Deze afdeling is van toepassing op mestverwerkingsinstallaties.*

In deze afdeling wordt onder een mestverwerkingsinstallatie verstaan: een inrichting als vermeld in rubriek 28.3, c), of 28.5 van de indelingslijst die opgenomen is in bijlage 1 bij titel II van het VLAREM, met een vergunde mestverwerkingscapaciteit van minstens 40.000 ton/jaar, die andere activiteiten op mest uitvoert dan uitsluitend mestscheiding of de biologische behandeling van de dunne fractie.

Art. 15. *Iedere exploitant van een mestverwerkingsinstallatie die vergund is voor de datum van de inwerkingtreding van dit decreet, neemt uiterlijk op 1 januari 2027 minstens*

één ammoniakemissiereducerende maatregel.

Mestverwerkingsinstallaties waarbij een ingreep als vermeld in het eerste lid al vervat zit in de geldende vergunning, worden geacht te hebben voldaan aan de verplichting, vermeld in het eerste lid, als die ingreep nog niet in de vergunningstoestand van 1 januari 2015 vervat zat. De ingreep, vermeld in het eerste lid, wordt opgenomen in de omgevingsvergunning.

In afwijking van artikel 5, 1°, c), en artikel 6 respectievelijk artikel 82/1 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning wordt voor de vergunningsplichtige verandering respectievelijk bijstelling van de milieuvorwaarden, ter naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit het eerste lid, de meldingsprocedure, vermeld in hoofdstuk 10 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, op overeenkomstige wijze toegepast.

Art. 16. *In 2028 gaat de Vlaamse Regering na of de doelstelling, vermeld in artikel 4, §4, gehaald is.*

Als blijkt dat de doelstelling, vermeld in artikel 4, §4, nog niet gehaald is, neemt de Vlaamse Regering bijkomende ammoniakemissiereducerende maatregelen ten aanzien van de mestverwerkingsinstallaties. De Vlaamse Regering houdt bij het bepalen van de bijkomende ammoniakemissiereducerende maatregelen rekening met de inspanningen die een mestverwerkingsinstallatie al op individueel niveau heeft geleverd.

De mestverwerkingsinstallaties die een of meer ammoniakemissiereducerende maatregelen als vermeld in artikel 15 genomen hebben ten belope van minstens 30%, worden vrijgesteld van het nemen van bijkomende ammoniakemissiereducerende maatregelen als vermeld in het tweede lid, op voorwaarde dat die vrijstellingen de realisatie van de doelstelling, vermeld in artikel 4, §4, niet onmogelijk maken.

Afdeling 4. Piekbelasters

Art. 17. *Een piekbelaster is een IIOA waarvan de impactscore hoger is dan of gelijk is aan 50%. Om die impactscore te bepalen, wordt de impactscore voor 2020, 2021 en 2022 berekend. Een IIOA wordt als een piekbelaster beschouwd als minimaal twee van de drie berekende impactscores hoger zijn dan of gelijk zijn aan 50%.*

Art. 18. *§1. Voor de identificatie van de piekbelasters berekent de VLM de impactscores.*

Voor de berekening van de impactscores hanteert de VLM de volgende parameters:

- 1° de meest recente biologische waarderingskaart en habitatkaart;*
- 2° het passende beheer van het jaar waarvoor de impactscore wordt berekend;*
- 3° de zoekzones van de zoekzonekaart, vermeld in artikel 36ter, §1, zesde lid, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997, of van de zoekzonekaart die in voorkomend geval overeenkomstig dat artikel is aangepast;*
- 4° de achtergronddepositie (het Vlaamse Operationeel Prioritaire Stoffen-model of VLOPS-model) van het jaar waarvoor de impactscore wordt berekend;*
- 5° het model dat de depositie voor de IIOA in kwestie berekent (het Immissie Frequentie Distributie Model*

of IFDM) en waarin de meteorologische data van het jaar waarvoor de impactscore wordt berekend, opgenomen zijn;

- 6° de meteorologische data van het jaar waarvoor de impactscore wordt berekend;
- 7° de ammoniakemissiefactoren die zijn vastgelegd in de recentste versie van de Bijlage Richtlijnenboek Landbouwdieren, opgesteld ter uitvoering van artikel 4.6.2, §1 en §3, van het DABM.

Voor de berekening van de impactscore worden voor elke IIOA in kwestie de volgende gegevens gebruikt:

- 1° de kenmerken van de emissiepunten van de IIOA;
- 2° in voorkomend geval de gebruikte ammoniakemissiereducerende maatregelen;
- 3° de gegevens over andere stikstofemissies op de IIOA dan stikstofemissies ten gevolge van het houden van dieren in stallen, overeenkomstig de gegevens van de vergunning van de IIOA;
- 4° in voorkomend geval alle andere relevante extra gegevens waarover de overheid beschikt, met inbegrip van eventuele gegevens van een of meer terreinbezoeken.

Alleen ammoniakemissiereducerende maatregelen die voldoen aan al de volgende voorwaarden, worden in rekening gebracht:

- 1° de maatregel in kwestie is als vergunningsvoorwaarde opgenomen in de vergunning voor de IIOA in kwestie of is voor het kalenderjaar 2022 vermeld in de Mestbankaangifte die betrekking heeft op die IIOA;
- 2° de maatregel in kwestie is in 2022 op de IIOA in kwestie toegepast.

Als de VLM niet beschikt over een of meer specifieke gegevens die nodig zijn voor de berekening van de impactscore, vermeld in het derde lid, van de IIOA in kwestie, worden daarvoor standaardwaarden gebruikt.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels bepalen voor de berekeningen van de impactscores, vermeld in het eerste tot en met het vijfde lid, en voor de standaardwaarden, vermeld in het vijfde lid.

§2. Voor een IIOA waarin in 2020, 2021 of 2022 vee werd gehouden, worden drie impactscores berekend. Daarvoor worden de gegevens voor de berekening van de impactscore, vermeld in paragraaf 1, telkens aangevuld met de gemiddelde veebezetting van elk van die drie jaren.

Om de gemiddelde veebezetting van elk van de drie betrokken jaren te bepalen wordt gebruikgemaakt van de gegevens uit de Mestbankaangifte voor het betrokken jaar,

§3. De persoonsgegevens die op basis van dit artikel verzameld worden, mogen uitsluitend verwerkt worden om de piekbelasters te identificeren in het kader van de opvolging en de handhaving van de verplichtingen voor piekbelasters en in het kader van het flankerend beleid ter zake van piekbelasters.

Art. 19. §1. De VLM brengt binnen 18 maanden na de inwerkingtreding van dit decreet de exploitant van de IIOA met een beveiligde zending op de hoogte van het resultaat van de berekende impactscores en de aanduiding als piekbelaster.

Bij die kennisgeving worden de gegevens meegedeeld op grond waarvan de

impactscore werd berekend.

§2. Als na de verzending van de beveiligde zending, vermeld in paragraaf 1, en vóór 31 december 2030, een aanpassing wordt aangebracht aan de databronnen die gebruikt worden voor de in artikel 18, §1, tweede lid, 1° tot en met 3°, vermelde parameters, zoals onder meer een in artikel 50septies, §4, tweede lid, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997 voorziene aanpassing van de zoekzonekaart, vermeld in artikel 36ter, §1, zesde lid, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997 ingevolge de voortgang in de realisatie van de doelstelling vermeld in artikel 4, §5, eerste lid, berekent de VLM de impactscores, vermeld in paragraaf 1, eerste lid, opnieuw.

Als de opnieuw berekende impactscores verschillen van de impactscores, vermeld in paragraaf 1, eerste lid, brengt de VLM de exploitant van de IIOA met een beveiligde zending op de hoogte van de opnieuw berekende impactscores en van het effect daarvan op de aanduiding als piekbelaster.

§3. Als voor het berekenen van de impactscores, vermeld in artikel 18, §1, een ammoniakemissiereducerende maatregel in rekening is gebracht die niet als vergunningsvoorwaarde in de vergunning voor de IIOA in kwestie opgenomen is en als voor die IIOA daardoor een impactscore is bekomen die lager is dan 50%, terwijl voor die IIOA een impactscore hoger dan of gelijk aan 50% zou worden bekomen als voor het berekenen van de impactscores, vermeld in artikel 18, §1, de ammoniakemissiereducerende maatregel niet in rekening zou zijn gebracht, gelden, in afwijking van paragraaf 1, de volgende maatregelen:

- 1° de VLM brengt binnen 18 maanden na de inwerkingtreding van dit decreet de exploitant van de IIOA met een beveiligde zending op de hoogte van zowel het resultaat van de berekening van de impactscores waarbij de ammoniakemissiereducerende maatregel in kwestie in rekening is gebracht, als van de impactscores waarbij de ammoniakemissiereducerende maatregel in kwestie niet in rekening is gebracht;*
- 2° de aanduiding van de IIOA in kwestie als piekbelaster wordt opgeschort om de exploitant toe te laten uiterlijk op 30 september 2029 te beschikken over een aangepaste omgevingsvergunning waarin de ammoniakemissiereducerende maatregel in kwestie als vergunningsvoorwaarde opgenomen is.*

Als de IIOA in kwestie uiterlijk op 30 september 2029 beschikt over een aangepaste omgevingsvergunning waarin de ammoniakemissiereducerende maatregel in kwestie als vergunningsvoorwaarde opgenomen is, wordt die IIOA niet als piekbelaster aangeduid.

De opschorting van de aanduiding als piekbelaster, vermeld in het eerste lid, 2°, wordt beëindigd en de IIOA in kwestie wordt alsnog als piekbelaster aangeduid:

- 1° hetzij als de exploitant aan de VLM meedeelt dat hij de ammoniakemissiereducerende maatregel in kwestie niet als vergunningsvoorwaarde zal laten opnemen in de vergunning voor de IIOA in kwestie, tegen 30 september 2029;*
- 2° hetzij als blijkt dat op 1 oktober 2029 de ammoniakemissiereducerende maatregel in kwestie niet als vergunningsvoorwaarde opgenomen is in de vergunning voor de IIOA in kwestie.*

§4. Binnen een termijn van zes maanden vanaf de derde dag na de verzending van de beveiligde zending, vermeld in paragraaf 1, paragraaf 2 of paragraaf 3, kan de exploitant met een beveiligde zending een administratief beroep daartegen indienen bij de minister.

Als de exploitant geen administratief beroep heeft ingediend conform het eerste lid, is de aanduiding als piekbelaster definitief.

In het beroepschrift, vermeld in het eerste lid, vermeldt de exploitant, de volgende gegevens over de IIOA in kwestie, voor zover die beschikbaar zijn:

- 1° een plan waarop de aanwezige gebouwen zijn aangeduid, met per gebouw de vermelding van de volgende gegevens:*
 - a) alle aanwezige emissie- of ventilatiepunten;*
 - b) het aantal standplaatsen, gespecificeerd per diercategorie;*
 - c) de aanduiding of een ammoniakemissiereducerende maatregel van toepassing is;*
- 2° per emissie- of ventilatiepunt, vermeld in punt 1°, a), de volgende gegevens:*
 - a) de x-y-coördinaten;*
 - b) de vermelding of de luchtaanvoer naar het emissie- of ventilatiepunt in kwestie op natuurlijke of op mechanische wijze gebeurt, waarbij voor punten waar de luchtaanvoer op mechanische wijze gebeurt, per punt de volgende gegevens vermeld worden:*
 - 1) de vermelding of de uitstoot van het punt in kwestie verticaal of horizontaal georiënteerd is;*
 - 2) de diameter van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie, bij uitstoot;*
 - 3) het debiet van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie;*
 - c) de hoogte van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie, bij uitstoot;*
 - d) de temperatuur van de geëmitteerde lucht, en de minimale en maximale temperatuur van de geëmitteerde lucht als de temperatuur van de geëmitteerde lucht kan variëren;*
- 3° een oplistijng van de vergunde situatie en een kopie van alle verleende vergunningen en meldingen.*

De beroepsindiener voegt bij het beroepschrift alle nodige documenten met bewijskracht en een inventaris van de bijgevoegde documenten.

De beroepsindiener kan in zijn beroepschrift ook vragen dat de VLM een bedrijfsbezoek uitvoert.

De Vlaamse Regering kan bepalen welke andere documenten bij het beroepschrift moeten worden gevoegd, en kan nadere regels bepalen voor het beroep en het bedrijfsbezoek.

§5. De minister of zijn gemachtigde verifieert, de gegevens in het administratieve beroepschrift, analyseert de bijgevoegde stukken en laat een nieuwe berekening van de impactscore uitvoeren, eventueel na een bedrijfsbezoek of nadat bijkomende gegevens zijn opgevraagd.

Als na de verificatie, vermeld in het eerste lid, voor een of meer gegevens die voor de berekening van de impactscores gebruikt worden, geen specifieke gegevens beschikbaar zijn die overeenkomen met de actuele situatie van de IIOA in kwestie, worden daarvoor de standaardwaarden, vermeld in artikel 18, §1, vijfde lid, gebruikt.

De minister neemt een definitieve beslissing over de aanduiding als piekbelaster binnen een termijn van zes maanden na de ontvangst van het administratieve beroep.

Als er bijkomende stukken worden opgevraagd of als er een bedrijfsbezoek wordt uitgevoerd, start de termijn van zes maanden, in afwijking van het derde lid, pas na de ontvangst van het laatste bijkomende stuk of na de dag waarop het bedrijfsbezoek is uitgevoerd.

§6. Als bij de verificatie van de gegevens, vermeld in paragraaf 5, eerste lid, blijkt dat op de IIOA in kwestie een emissiereducerende maatregel wordt toegepast die niet als vergunningsvoorwaarde opgenomen is in de vergunning voor die IIOA en als voor die IIOA daardoor een impactscore lager dan 50% wordt bekomen, beslist de minister om die IIOA niet als piekbelaster aan te duiden, op voorwaarde dat de exploitant uiterlijk op 30 september 2029 beschikt over een aangepaste omgevingsvergunning waarin de emissiereducerende maatregel in kwestie als vergunningsvoorwaarde is opgenomen.

Als de IIOA in kwestie uiterlijk op 30 september 2029 beschikt over een aangepaste omgevingsvergunning waarin de emissiereducerende maatregel in kwestie als vergunningsvoorwaarde opgenomen is, beslist de minister om die IIOA definitief niet als piekbelaster aan te duiden.

De minister beslist de voorwaardelijke aanduiding als niet-piekbelaster, vermeld in het eerste lid, te vervangen door een aanduiding als piekbelaster:

- 1° hetzij als de exploitant van de IIOA in kwestie aan de minister mededeelt dat hij de emissiereducerende maatregel in kwestie, niet als vergunningsvoorwaarde zal laten opnemen in de vergunning voor de IIOA in kwestie, tegen 30 september 2029;*
- 2° hetzij als blijkt dat op 1 oktober 2029 de emissiereducerende maatregel in kwestie, niet als vergunningsvoorwaarde opgenomen is in de vergunning voor de IIOA in kwestie.*

§7. De beroepsindiener wordt met een beveiligde zending binnen een termijn van tien dagen na de beslissing op de hoogte gebracht van de beslissing over de aanduiding als piekbelaster, vermeld in paragraaf 5 en paragraaf 6.

§8. De eventuele persoonsgegevens die op basis van dit artikel verzameld worden, mogen uitsluitend verwerkt worden om de piekbelasters te identificeren in het kader van de opvolging en de handhaving van de verplichtingen voor piekbelasters en in het kader van het flankerend beleid ter zake van piekbelasters.

Art. 20. §1. *De exploitant van een piekbelaster realiseert voor de IIOA in kwestie tegen 31 december 2030 de emissiereducties, vermeld in hoofdstuk 2, afdeling 2 of 3, die van toepassing zijn.*

Als na de toepassing van de emissiereducties, vermeld in het eerste lid, voor de IIOA in kwestie nog steeds een impactscore van meer dan 50% wordt bekomen, realiseert de exploitant van de piekbelaster een bijkomende emissiereductie, zodat de impactscore van de IIOA verminderd wordt tot onder de 50%.

§2. De exploitant van een piekbelaster beschikt voor de IIOA in kwestie uiterlijk op 30 september 2029 over een aangepaste omgevingsvergunning waaruit blijkt dat voldaan is aan de emissiereducties, vermeld in paragraaf 1.

Als de exploitant niet tijdig of onvoldoende uitvoering geeft aan de verplichtingen, vermeld in paragraaf 1, wordt vanaf 1 oktober 2029 de vergunning ambtshalve aangepast om te voldoen aan de voorwaarden, vermeld in paragraaf 1, door het aantal dierplaatsen en, in de mate ze gepaard gaan met ammoniakemissies, de inrichtingen, activiteiten of aanhorigheden die daaraan verbonden zijn, te verminderen.

In afwijking van het tweede lid, wordt voor piekbelasters die geen veehouderij zijn of waarvoor, na het verminderen van het aantal dierplaatsen, nog steeds geen impactscore onder de 50% bereikt wordt, een ambtshalve aanpassing van de vergunning als vermeld in het tweede lid doorgevoerd, door ook andere aspecten van de vergunning aan te passen dan een vermindering van het aantal dierplaatsen en, in de mate ze gepaard gaan met ammoniakemissies, de inrichtingen, activiteiten of aanhorigheden die daaraan verbonden zijn.

Daarvoor wordt de procedure, vermeld in hoofdstuk 7, afdeling 1, van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning op overeenkomstige wijze toegepast. De procedure tot ambtshalve aanpassing wordt stopgezet als tijdens die procedure alsnog de vereiste omgevingsvergunning wordt verkregen.

§3. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de wijze waarop de ambtshalve aanpassing van de vergunningen, vermeld in paragraaf 2, moet worden toegepast.

Hoofdstuk 3. Beoordelingskaders voor de vergunningverlening, wat stikstofdepositie via de lucht betreft

Afdeling 1. Algemene bepalingen

Art. 21. §1. *Dit hoofdstuk is van toepassing op omgevingsvergunningsaanvragen ingediend tot en met 31 december 2030. Dit hoofdstuk is ook van toepassing op de ontwerpen van projectbesluit die tot en met 31 december 2030 worden vastgesteld en waarvoor het definitief vastgestelde projectbesluit overeenkomstig artikel 39 van het decreet van 25 april 2014 betreffende complexe projecten zal gelden als omgevingsvergunning. Daarnaast is dit hoofdstuk van overeenkomstige toepassing op andere beslissingen en op de procedures waarmee die beslissingen tot stand komen, als die beslissingen op grond van decretale bepalingen gelden als omgevingsvergunning en als de betreffende procedure uiterlijk op 31 december 2030 werd aangevat.*

§2. De Vlaamse Regering wordt opgedragen een nieuwe werkbare en wetenschappelijk onderbouwde aanpak na 2030 uit te werken.

Art. 22. *Voor de toepassing van hoofdstuk 3, afdeling 2, 3 en 4, is bij een verandering van een IIOA de totale stikstofdepositie, vermeld in artikel 3, §1, eerste lid, het geheel van de stikstofdepositie van de al vergunde of gemelde IIOA en de stikstofdepositie van de verandering.*

Art. 23. §1. *Bij de beoordeling van projecten die onder het toepassingsgebied van afdeling 2 van dit hoofdstuk vallen, wordt de ammoniakemissie die het gevolg is van industriële processen en die niet voortkomt uit de toepassing van deNOx-technieken, gezamenlijk met de NOx-emissie beoordeeld overeenkomstig het beoordelingskader,*

vermeld in afdeling 2 van dit hoofdstuk.

§2. Voor projecten die onder het toepassingsgebied van afdeling 2 van dit hoofdstuk vallen, is het beoordelingskader, vermeld in afdeling 4 van dit hoofdstuk, van overeenkomstige toepassing voor de beoordeling van de ammoniakemissie die voortkomt uit de toepassing van deNOx-technieken.

In afwijking van het eerste lid wordt de ammoniakemissie die voortkomt uit de toepassing van deNOx-technieken, gezamenlijk met de NOx-emissie beoordeeld overeenkomstig het beoordelingskader, vermeld in afdeling 2 van dit hoofdstuk, als aan al de volgende voorwaarden is voldaan:

- 1° de deNOx-installatie zorgt voor een NOx-N-reductie van minstens 50%;
- 2° de impactscore van de IIOA zonder deNOx-installatie is groter dan of gelijk aan de impactscore van de IIOA met de deNOx-installatie.

In afwijking van het eerste lid kan in overleg met de advies- en vergunningverlenende overheid de ammoniakemissie die voortkomt uit de toepassing van deNOx-technieken, gezamenlijk met de NOx-emissie beoordeeld worden overeenkomstig het beoordelingskader, vermeld in afdeling 2 van dit hoofdstuk, als aan al de volgende voorwaarden is voldaan:

- 1° de deNOx-techniek zal toegepast worden in combinatie met een of meer in de aanvraag opgenomen en toe te passen NOx-reducerende technieken;
- 2° de deNOx-installatie en de NOx-reducerende technieken, vermeld in punt 1°, zorgen samen voor een NOx-N-reductie van minstens 50%;
- 3° de impactscore van de IIOA zonder deNOx-installatie en zonder de NOx-reducerende technieken, vermeld in punt 1°, is groter dan of gelijk aan de impactscore van de IIOA met deNOx-installatie en NOx-reducerende technieken, vermeld in punt 1°, samen.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de afwijking, vermeld in het derde lid.

Art. 24. Als een veehouderij of mestverwerkingsinstallatie onder het toepassingsgebied van afdeling 2 of 3 en ook van afdeling 4 van dit hoofdstuk valt, wordt het beoordelingskader, vermeld in afdeling 4 van dit hoofdstuk, toegepast voor de totale stikstofdepositie.

Art. 25. Voor de toepassing van afdeling 2 en 3 van dit hoofdstuk omvat de stikstofdepositie die veroorzaakt wordt door verkeer van een verkeersdragend infrastructuurproject, alleen de stikstofdepositie die het gevolg is van het bijkomende verkeer ten opzichte van de bestaande situatie.

Voor de toepassing van afdeling 2 en 3 van dit hoofdstuk omvat de stikstofdepositie die veroorzaakt wordt door verkeer voor een verandering aan een verkeersdragend infrastructuurproject dat een capaciteitsverhoging inhoudt, alleen de stikstofdepositie die het gevolg is van het bijkomende verkeer ten gevolge van de verandering.

Voor de toepassing van afdeling 2 en 3 van dit hoofdstuk omvat de stikstofdepositie die veroorzaakt wordt door verkeer voor een verkeersgenererend project of de verandering ervan, de stikstofdepositie ten gevolge van de vervoersbewegingen die het project veroorzaakt.

Art. 26. *Onder voorbehoud van de toepassing van artikel 24 is voor een mobiliteitsgerelateerd project dat ook een exploitatie van een IIOA met een of meer stationaire bronnen van stikstofoxiden omvat, het beoordelingskader, vermeld in afdeling 2 van dit hoofdstuk, van overeenkomstige toepassing voor de beoordeling van de totale stikstofdepositie van dat project in de volgende gevallen:*

1° de exploitatie van de IIOA met een of meer stationaire bronnen vindt plaats na de aanlegfase van het mobiliteitsgerelateerd project;

2° de exploitatie van de IIOA met een of meer stationaire bronnen vindt enkel plaats tijdens de aanlegfase van het mobiliteitsgerelateerd project en de aanlegfase in zijn totaliteit, met inbegrip van de exploitatie van deze IIOA, leidt tot een grotere gemiddelde equivalente jaaremissie van NOx dan de gemiddelde jaaremissie van NOx van het mobiliteitsgerelateerd project na de aanlegfase.

Afdeling 2. Beoordelingskader voor stationaire bronnen van stikstofoxiden

Onderafdeling 1. Toepassingsgebied

Art. 27. *Deze afdeling is van toepassing op de omgevingsvergunningsprocedure, op de procedure voor het vaststellen van een projectbesluit dat overeenkomstig artikel 39 van het decreet van 25 april 2014 betreffende complexe projecten zal gelden als omgevingsvergunning en op elke andere procedure waarmee een beslissing tot stand komt die op grond van decretale bepalingen geldt als omgevingsvergunning, voor de exploitatie van een IIOA met een of meer stationaire bronnen van stikstofoxiden.*

Onderafdeling 2. Drempelwaarde

Art. 28. *Bij een omgevingsvergunningsaanvraag of een ontwerp van projectbesluit voor de exploitatie van een IIOA is de opmaak van een passende beoordeling van de effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H niet vereist als de impactscore kleiner is dan of gelijk is aan een drempelwaarde van 1%.*

Als de Vlaamse Regering overeenkomstig artikel 54 een aangepaste drempelwaarde heeft vastgesteld, geldt, in afwijking van het eerste lid, die aangepaste drempelwaarde in de plaats van de drempelwaarde, vermeld in het eerste lid.

Onderafdeling 3. Passende beoordeling

Art. 29. *De opmaak van een passende beoordeling van de effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H is vereist bij een omgevingsvergunningsaanvraag of een ontwerp van projectbesluit voor de exploitatie van een IIOA die niet voldoet aan de voorwaarde, vermeld in artikel 28.*

Art. 30. *Als uit de passende beoordeling van de effecten, vermeld in artikel 29, hetzij blijkt dat er geen bijkomende stikstofdepositie is ten opzichte van de vergunde situatie, hetzij blijkt dat het project ten opzichte van de vergunde situatie leidt tot een stijging van de stikstofdepositie, is er geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ-H in kwestie mogelijk, wat de effecten van stikstofdepositie via de lucht betreft, als het project de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend van NOx in die SBZ-H niet hypothekeert.*

Bij de passende beoordeling van de effecten, vermeld in artikel 29, voor projecten die niet vergund zijn op het ogenblik van de beoordeling, is er geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ-H in kwestie mogelijk, wat de effecten van stikstofdepositie via de lucht betreft, als het project de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend van NOx in die SBZ-H niet hypothekeert.

De gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend, vermeld in het eerste en tweede lid, wordt bepaald door de vermindering van de depositie van stikstofoxiden, die beoogd wordt door de realisatie van de doelstellingen, vermeld in artikel 4, §2, 1°, systematisch in aanmerking te nemen voor een specifieke SBZ-H.

Bij de beoordeling of de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend, vermeld in het eerste en tweede lid, wordt gehypothekeerd, kunnen de volgende emissiereducerende maatregelen in aanmerking genomen worden voor de vermindering van de totale NOx-emissie van de stationaire bron van stikstofoxiden:

- 1° technisch-economische reductiemaatregelen die streven naar de ondergrens van de met de BBT geassocieerde emissieniveaus bij GPBV-installaties of bij niet-GPBV-installaties die strenger zijn dan wat voorgeschreven is in titel II van het VLAREM. Om de economische haalbaarheid van de maatregelen te bepalen, wordt rekening gehouden met het gangbare afwegingsgebied;*
- 2° maatregelen die verder reduceren, ook al gaan die verder dan het gangbare afwegingsgebied inzake economische haalbaarheid.*

De Vlaamse Regering onderzoekt door middel van een planmilieueffectrapportage en passende beoordeling onder welke voorwaarden extern salderen, zonder de emissiereductiedoelstellingen, vermeld in artikel 4, §2, §3 en §4, in het gedrang te brengen, gunstig passend beoordeeld kan worden. Vervolgens stelt de Vlaamse Regering, rekening houdend met het resultaat van deze planmilieueffectrapportage en passende beoordeling, de voorwaarden vast waaronder extern salderen met NOx-emissies vanaf 1 januari 2025 in aanmerking genomen kan worden.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de beoordeling van de stijging van stikstofdepositie en voor de beoordeling of de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend wordt gehypothekeerd.

Afdeling 3. Beoordelingskader voor stikstofoxiden veroorzaakt door mobiliteitsgerelateerde projecten

Onderafdeling 1. Toepassingsgebied

Art. 31. *Deze afdeling is van toepassing op de omgevingsvergunningsprocedure, op de procedure voor het vaststellen van een projectbesluit dat overeenkomstig artikel 39 van het decreet van 25 april 2014 betreffende complexe projecten zal gelden als omgevingsvergunning en op elke andere procedure waarmee een beslissing tot stand komt die op grond van decretale bepalingen geldt als omgevingsvergunning, voor mobiliteitsgerelateerde projecten waarvoor artikel 26 niet van toepassing is.*

De Vlaamse Regering kan een lijst vaststellen van mobiliteitsgerelateerde projecten die geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een SBZ-H kunnen

veroorzaken vanwege de zeer beperkte omvang van stikstofemissies die veroorzaakt worden. De projecten op die lijst vallen niet onder het toepassingsgebied van deze afdeling.

Onderafdeling 2. Drempelwaarde

Art. 32. Bij een omgevingsvergunningsaanvraag of een ontwerp van projectbesluit voor een mobiliteitsgerelateerd project is de opmaak van een passende beoordeling van de effecten van stikstofdepositie via de lucht, ten aanzien van SBZ-H, niet vereist als de impactscore kleiner is dan of gelijk is aan een drempelwaarde van 1%.

Als de Vlaamse Regering overeenkomstig artikel 54 een aangepaste drempelwaarde heeft vastgesteld, geldt, in afwijking van het eerste lid, die aangepaste drempelwaarde in plaats van de drempelwaarde, vermeld in het eerste lid.

Onderafdeling 3. Passende beoordeling

Art. 33. De opmaak van een passende beoordeling van de effecten van stikstofdepositie via de lucht, ten aanzien van SBZ-H, is vereist bij een omgevingsvergunningsaanvraag of een ontwerp van projectbesluit voor een mobiliteitsgerelateerd project dat niet voldoet aan de voorwaarde, vermeld in artikel 32.

Art. 34. Als uit de passende beoordeling van de effecten, vermeld in artikel 33, hetzij blijkt dat het project geen bijkomende stikstofdepositie veroorzaakt ten opzichte van de bestaande situatie, hetzij blijkt dat het project ten opzichte van de bestaande situatie leidt tot een stijging van de stikstofdepositie, is er geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ-H in kwestie mogelijk, wat de effecten van stikstofdepositie via de lucht betreft, als het project de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend van NO_x in die SBZ-H niet hypothekeert.

De gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend, vermeld in het eerste lid, wordt bepaald door de vermindering van de depositie van stikstofoxiden, die beoogd wordt door de realisatie van de doelstellingen, vermeld in artikel 4, §2, 1°, systematisch in aanmerking te nemen voor een specifieke SBZ-H.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de beoordeling van de stijging van stikstofdepositie en voor de beoordeling of de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend wordt gehypothekeerd.

Afdeling 4. Beoordelingskader voor ammoniak van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties

Onderafdeling 1. Toepassingsgebied

Art. 35. Deze afdeling is van toepassing op de omgevingsvergunningsprocedure voor de exploitatie van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties.

Onderafdeling 2. Drempelwaarde

Art. 36. Voor een omgevingsvergunningsaanvraag voor de exploitatie van een

veehouderij of mestverwerkingsinstallatie is de opmaak van een passende beoordeling van de effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H niet vereist als de impactscore kleiner is dan of gelijk is aan een drempelwaarde van 0,025%.

Als de Vlaamse Regering overeenkomstig artikel 54 een aangepaste drempelwaarde heeft vastgesteld, geldt, in afwijking van het eerste lid, die aangepaste drempelwaarde in plaats van de drempelwaarde, vermeld in het eerste lid.

Onderafdeling 3. Passende beoordeling

Art. 37. *De opmaak van een passende beoordeling van de effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H is vereist bij een omgevingsvergunningsaanvraag voor de exploitatie van een veehouderij of mestverwerkingsinstallatie die niet voldoet aan de voorwaarde, vermeld in artikel 36.*

Art. 38. *Bij de passende beoordeling van de effecten, vermeld in artikel 37, is er voor de exploitatie van een veehouderij waarvoor een PAS-referentie 2030 van toepassing is, geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ-H in kwestie mogelijk, wat de effecten van stikstofdepositie via de lucht betreft, als een omgevingsvergunning wordt verleend overeenkomstig artikel 7, 10 of 11, of als voldaan is aan al de volgende voorwaarden:*

- 1° er is voldaan aan de PAS-referentie 2030;*
- 2° er is geen stijging van de stikstofdepositie ten opzichte van de huidige vergunde situatie;*
- 3° de impactscore is lager dan 50%.*

Bij de passende beoordeling van de effecten, vermeld in artikel 37, is er voor de exploitatie van een mestverwerkingsinstallatie of voor de exploitatie van een veehouderij waarvoor geen PAS-referentie 2030 van toepassing is, geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ-H in kwestie mogelijk, wat de effecten van stikstofdepositie via de lucht betreft, als de impactscore lager is dan 50% en er geen stijging is van de depositie ten opzichte van de huidige vergunde situatie.

Als niet voldaan is aan een van de voorwaarden, vermeld in het eerste lid, of als niet voldaan is aan een van de voorwaarden, vermeld in het tweede lid, is er bij de passende beoordeling van de effecten, vermeld in artikel 37, geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ-H in kwestie mogelijk, wat de effecten van stikstofdepositie via de lucht betreft, als het project de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend van ammoniak in die SBZ-H niet hypothekeert.

De gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend, vermeld in het derde lid, wordt bepaald door de vermindering van de depositie van ammoniak, die beoogd wordt door de realisatie van de doelstellingen, vermeld in artikel 4, §2, 2°, systematisch in aanmerking te nemen voor een specifieke SBZ-H.

De Vlaamse Regering onderzoekt door middel van een planmilieueffectrapportage en passende beoordeling onder welke voorwaarden extern salderen, zonder de emissiereductiedoelstellingen, vermeld in artikel 4, §2, §3 en §4, in het gedrang te brengen, gunstig passend beoordeeld kan worden. Vervolgens stelt de Vlaamse

Regering, rekening houdend met het resultaat van deze planmilieueffectrapportage en passende beoordeling, de voorwaarden vast waaronder extern salderen met ammoniakemissies van een andere veehouderij of mestverwerkingsinstallatie vanaf 1 januari 2025 in aanmerking genomen kan worden.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de beoordeling van de stijging van stikstofdepositie en voor de beoordeling of de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend wordt gehypothekeerd.

Hoofdstuk 4. Flankerend beleid met inbegrip van woonrecht

Art. 39. *Overeenkomstig de Europese regels voor staatssteun werkt de Vlaamse Regering een flankerend beleid uit dat bestaat uit een pakket van stimulerende en compenserende maatregelen, dat in hoofdzaak gericht is op landbouwers die, voor het bereiken van de doelstellingen, opgenomen in dit decreet, emissiereducerende maatregelen of bronmaatregelen toepassen, of hun landbouwactiviteiten omvormen met het oog op het verminderen van de stikstofimpact. De Vlaamse Regering kan daarbij de instrumenten, vermeld in deel 2 van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting, inzetten.*

De maatregelen, vermeld in het eerste lid, kunnen onder meer betrekking hebben op:

- 1° steun met betrekking tot emissiereducerende maatregelen;*
- 2° steun voor de volledige of gedeeltelijke stopzetting van de landbouwactiviteiten;*
- 3° steun voor de volledige of gedeeltelijke omvorming van landbouwactiviteiten met het oog op het verminderen van de stikstofimpact;*
- 4° steun voor onderzoek en begeleiding, onder meer in het kader van de ontwikkeling van emissiereducerende maatregelen.*

Op de locatie waar voor de stopzetting van een veehouderij een vergoeding werd verleend in het kader van het flankerend beleid, vermeld in dit artikel, kan na de stopzetting geen nieuwe veehouderij meer worden vergund.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels voor de uitvoering van dit artikel en bepaalt voor het flankerende beleid, vermeld in dit artikel:

- 1° de nadere voorwaarden, gespecificeerd per maatregel van het flankerend beleid, waaraan voldaan moet zijn om toegang te hebben tot het flankerende beleid;*
- 2° per maatregel welke aspecten voor steun in aanmerking komen en op welke wijze de steun berekend wordt;*
- 3° de nadere regels voor het aanvragen, opvolgen en toekennen van het flankerend beleid.*

Art. 40. *§1. Voor de landbouwer, zijn afstammelingen, de langstlevende echtgenoot, echtgenote of wettelijk samenwonende partner van de landbouwer of van zijn afstammelingen, en hun respectieve gezinsleden geldt, op persoonlijke titel, een tijdelijk woonrecht vanaf de dag van de volledige stopzetting van hetzij de landbouwactiviteiten van een piekbelaster, hetzij de landbouwactiviteiten op een locatie waarvoor overeenkomstig artikel 39 steun voor de stopzetting van de landbouwactiviteiten verleend werd. Het uitoefenen van dat woonrecht is vrijgesteld van een eventuele vergunningsplicht als vermeld in artikel 4.2.1, 6°, van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening.*

Het woonrecht houdt voor de landbouwer, de langstlevende echtgenoot, echtgenote of wettelijk samenwonende partner van de landbouwer of van zijn afstammelingen, en hun respectieve gezinsleden het recht in om de woning residentieel te bewonen.

In geval van overdracht van de bedrijfswoning of het landbouwbedrijf is een voorafgaande omgevingsvergunning vereist voor de wijziging van de hoofdfunctie van een bebouwd onroerend goed als de woning of de voormalige bedrijfsgebouwen niet opnieuw ten dienste staan van landbouwactiviteiten.

§2. Het woonrecht, vermeld in paragraaf 1, vervalt als en zodra:

- 1° de woning niet langer betrokken wordt als hoofdverblijfplaats door de landbouwer, zijn afstammelingen of hun respectieve gezinsleden, wat blijkt uit het bevolkingsregister van de gemeente in kwestie;*
- 2° een overdracht van de bedrijfswoning aan anderen dan aan de personen vermeld in paragraaf 1, plaatsvindt.*

§3. Voor de toepassing van dit artikel wordt verstaan onder:

- 1° de afstammelingen: de afstammelingen, met inbegrip van geadopteerde of erkende kinderen, van de landbouwer, van de echtgenoot of echtgenote van de landbouwer, of van de wettelijk samenwonende partner van de landbouwer;*
- 2° overdracht: de overdracht van het eigendomsrecht, de overdracht van een ander zakelijk recht, de overdracht van het gebruiksrecht of de verhuur aan derden, als dat niet de afstammelingen zijn;*
- 3° de landbouwer: de natuurlijke persoon die, overeenkomstig de gegevens van de Mestbankaangifte, op de dag voor de volledige stopzetting van de landbouwactiviteiten, de exploitant was van de exploitatie in kwestie.*

Hoofdstuk 5. Maatwerkgebieden

Afdeling 1. Turnhouts Vennengebied

Art. 41. *Het werkingsgebied Turnhouts Vennengebied bestaat uit veertien deelgebieden van de SBZ-H BE2100024 'Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout' en een zone van twee kilometer rond de drie deelgebieden BE2100024-3, BE2100024-5 en BE2100024-7 van die SBZ-H waar habitatype 3110 tot doel is gesteld. Dat werkingsgebied is als maatwerkgebied aangeduid op de kaart die is opgenomen in bijlage 3, die bij dit decreet is gevoegd.*

Art. 42. *§1 Een intendant die door de Vlaamse Regering aangewezen is, maakt voor 10 maart 2025 een ontwerp van ontwikkelingsplan op om de doelstelling vastgesteld in de op 10 maart 2023 door de Vlaamse Regering vastgestelde programmatische aanpak stikstof te realiseren. Het ontwikkelingsplan kan zich beperken tot deelzones of tot een kleinere perimeter binnen het werkingsgebied, vermeld in artikel 41. Het ontwikkelingsplan bevat onder meer de volgende maatregelen:*

- 1° de ruimtelijke allocatie in de betrokken deelgebieden van de in artikel 41 vermelde SBZ-H van alle instandhoudingsdoelstellingen, vermeld in het besluit van de Vlaamse Regering van 23 april 2014 tot aanwijzing met toepassing van de Habitatrictlijn van de speciale beschermingszone BE2100024 'Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout' en tot definitieve vaststelling voor die zone en voor de met toepassing van de Vogelrichtlijn*

aangewezen speciale beschermingszone BE2101538 'Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout' van de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten;
2° bemestingsnormen buiten de speciale beschermingszones in de gebieden die hydrologisch in contact staan met de habitattypes 3110 en 3130 in de betrokken deelgebieden van de in artikel 41 vermelde SBZ-H;
3° bemestingsnormen binnen de speciale beschermingszones voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen in kwestie;
4° alle herstel- en inrichtingsmaatregelen in functie van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen in kwestie;
5° een onderzoek naar ontwikkelingsmogelijkheden voor de lokale landbouw;
6° een doorkijk naar 2045;
7° de sociale en bedrijfseconomische begeleiding van de betrokken landbouwers.

De intendant, vermeld in het eerste lid, maakt het ontwerp van ontwikkelingsplan op in samenspraak met de VLM, het ANB, het Departement Omgeving en het Departement Landbouw en Visserij en met alle lokale actoren en rapporteert driemaandelijks over de voortgang van de opmaak aan de Vlaamse Regering.

§2. De Vlaamse Regering stelt het ontwikkelingsplan, zoals opgemaakt overeenkomstig paragraaf 1, vast als inrichtingsnota volgens de procedure voorzien in uitvoering van titel 2 van deel 4 van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting.

Als op 10 maart 2025 geen ontwikkelingsplan overeenkomstig paragraaf 1 is opgemaakt, neemt de Vlaamse Regering de nodige maatregelen om de doelstelling, vermeld in de op 10 maart 2023 door de Vlaamse Regering vastgestelde programmatische aanpak stikstof te realiseren.

Art. 43. *Tot twee jaar na de vaststelling van de inrichtingsnota, vermeld in artikel 42, §2, eerste lid, of tot twee jaar na het nemen van de nodige maatregelen, vermeld in artikel 42, §2, tweede lid, wordt in het werkingsgebied, vermeld in artikel 41, geen vergunning verleend die:*

- 1° een verandering inhoudt van een IIOA die gepaard gaat met een stijging van stikstofemissies of een stijging van stikstofdeposities in de SBZ-H in kwestie;*
- 2° een omzetting inhoudt van een vergunning voor de exploitatie van een IIOA die gepaard gaat met stikstofemissies, naar een vergunning van onbepaalde duur.*

In het werkingsgebied, vermeld in artikel 41, kan de vergunningstermijn van een milieuvergunning of een omgevingsvergunning die werd verleend voor een IIOA waarvan de exploitatie gepaard gaat met stikstofemissies, worden verlengd als voldaan is aan de volgende voorwaarden:

- 1° de vergunningstermijn verstrijkt binnen een termijn van twee jaar na de vaststelling van de inrichtingsnota, vermeld in artikel 42, §1, eerste lid of binnen een termijn van twee jaar na het nemen van de nodige maatregelen, vermeld in artikel 42, §2, tweede lid;*
- 2° het verzoek tot verlenging van de vergunningstermijn wordt ingediend uiterlijk op de dag voor de lopende vergunningstermijn is verstreken;*
- 3° de vergunningstermijn wordt verlengd tot uiterlijk twee jaar na de vaststelling van de inrichtingsnota, vermeld in artikel 42, §1, eerste lid of tot uiterlijk twee jaar na het nemen van de bijkomende maatregelen, vermeld in artikel 42, §2, tweede lid.*

In afwijking van het eerste lid, 2°, en het tweede lid kan een vergunning worden verleend die een omzetting inhoudt naar een vergunning van onbepaalde duur van een vergunning voor de exploitatie van een IIOA die gepaard gaat met stikstofemissies als de

IIOA geen piekbelaster is, voldoet aan de PAS-referentie 2030, vermeld in artikel 5, eerste lid, en er geen stijging is van de stikstofdepositie ten opzichte van de huidige vergunde situatie.

Afdeling 2. Andere maatwerkgebieden

Art. 44. *Voor de maatwerkgebieden Kalmthoutse heide, Mechelse heide, De Maten en Voerstreek, die respectievelijk bestaan uit de SBZ-H BE2100015 'Kalmthoutse Heide', de SBZ-H BE2200028 'De Maten', de SBZ-H BE220035 'Mechelse Heide en de vallei van de Ziepbeek' en vijf deelgebieden van de SBZ-H BE2200039 'Voerstreek' en voor telkens een zone van twee kilometer rond die gebieden, stelt de Vlaamse Regering een of meer inrichtingsnota's vast conform artikel 4.2.1 van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting. Die inrichtingsnota's realiseren mee de doelstellingen, vermeld in de PAS, hoofdstuk 3, Emissiereductie en bronmaatregelen, respectievelijk rubriek 1.3.1. SBZ-H BE2100015 - Kalmthoutse Heide, 1.3.2. SBZ-H BE2200028 - De Maten, 1.3.3. SBZ-H BE2200035 - Mechelse Heide en vallei van de Ziepbeek en 1.3.4. SBZ-H BE2200039 - Voerstreek.*

Binnen twee jaar na de inwerkingtreding van dit decreet worden de ontwerpen van inrichtingsnota bezorgd aan de gemeente en de provincie conform artikel 4.2.1.2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 2014 betreffende de landinrichting. Die termijn is een termijn van orde. De maatwerkgebieden en de zones van twee kilometer rond die gebieden zijn aangeduid op de kaarten die zijn opgenomen in bijlage 4 tot en met 7, die bij dit decreet zijn gevoegd.

Hoofdstuk 6. Monitoring en borging

Afdeling 1. Monitoring

Onderafdeling 1. Algemene bepalingen

Art. 45. *De uitvoering van dit decreet wordt gemonitord, in het bijzonder op de punten, vermeld in artikel 48 tot en met 51.*

Art. 46. *Bij de monitoring, vermeld in artikel 45, wordt maximaal gebruikgemaakt van bestaande monitorings- of rapporteringsregelingen en wordt daarmee afgestemd om overlapping van monitoring en rapportering te vermijden.*

Onderafdeling 2. Voortgangsrapport

Art. 47. *De Vlaamse Regering draagt het Departement Omgeving op om vanaf 2025 jaarlijks een voortgangsrapport op te stellen dat op basis van de gegevens die op dat moment beschikbaar zijn, minstens de volgende punten bevat:*

- 1° de stikstofoestand: de uitstoot en concentratie van stikstofoxiden en ammoniak in de omgevingslucht, en de depositie van stikstofoxiden en ammoniak;*
- 2° de resultaten van de monitoring, vermeld in artikel 48 tot en met 51;*
- 3° de voortgang van de uitvoering van de bronmaatregelen, vermeld in hoofdstuk 2;*
- 4° de voortgang van de realisering van de doelstellingen vermeld in artikel 4, op het niveau van SBZ-H en de habitattypes.*

De Vlaamse Regering draagt de relevante entiteiten van de Vlaamse administratie op om de nodige gegevens ter beschikking te stellen van het Departement Omgeving om het voortgangsrapport op te maken.

Het voortgangsrapport wordt meegedeeld aan de Vlaamse Regering.

Onderafdeling 3. Monitoring van de voortgang van de stikstofsanering en van de evolutie van de kwaliteit van de natuur en van het natuurlijk milieu

Art. 48. *De Vlaamse Regering draagt het INBO op om een meetnet te realiseren om de kwaliteit van de natuur en van het natuurlijk milieu te monitoren op het niveau van de SBZ-H en, waar nodig, voor een selectie van kritische locaties binnen de SBZ-H met het oog op de evaluatie van de resultaten, de effectiviteit en de efficiëntie van de stikstofsanering.*

De monitoring wordt per combinatie van habitatgroep en maatregel uitgevoerd.

Art. 49. *De Vlaamse Regering draagt het ANB op om te voorzien in een systeem van monitoring van de voortgang van de stikstofsanering om de doelstelling, vermeld in artikel 4, §5, te realiseren.*

Die monitoring omvat de opvolging van de oppervlakte onder passend beheer met de stikstofsanering die daaraan gekoppeld is, en van de start en stand van uitvoering van de stikstofsaneringsprojecten voor stikstofsanering op landschapsschaal.

De Vlaamse Regering draagt het ANB op om in 2025 te voorzien in een evaluatie van de gerealiseerde oppervlakte onder passend beheer met de stikstofsanering die daaraan gekoppeld is, mede in functie van de in artikel 50septies, §4, tweede lid, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997 voorziene aanpassing van de in artikel 36ter, §1, zesde lid, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997 vermelde zoekzonekaart. Als dat nodig is voor de tijdige uitvoering van de doelstelling, vermeld in artikel 4, §5, kan de Vlaamse Regering bijkomende maatregelen nemen op basis van de resultaten van die evaluatie.

Onderafdeling 4. Monitoring van de uitstoot, concentratie en depositie van stikstof

Art. 50. *De Vlaamse Regering draagt de VMM op om te voorzien in een systeem van monitoring van de uitstoot en concentratie van stikstofoxiden en ammoniak in de omgevingslucht, en de depositie van stikstofoxiden en ammoniak.*

Onderafdeling 5. Monitoring van de voortgang en effectiviteit van de emissiebeperkende maatregelen

Art. 51. *De Vlaamse Regering draagt het Departement Omgeving op om de monitoring van de voortgang van de implementatie van de emissiebeperkende maatregelen of maatregelpakketten, vermeld in hoofdstuk 2, en van de gerealiseerde reducties in emissie en depositie van stikstof die eraan gekoppeld zijn, te coördineren met het oog op de voortgangsrapportage, vermeld in artikel 47.*

De Vlaamse Regering draagt het Departement Omgeving op om voor de monitoring, vermeld in het eerste lid, onder meer samen te werken met andere entiteiten van het beleidsdomein Omgeving en het beleidsdomein Landbouw en Visserij.

Afdeling 2. Evaluatie en bijsturing

Onderafdeling 1. Periodieke evaluatie en tussentijdse bijsturing

Art. 52. *De Vlaamse Regering evalueert tweejaarlijks de voortgang, de effectiviteit van de maatregelen, vermeld in hoofdstuk 2, en het globale doelbereik. Ze geeft aan waar bijsturing nodig is. Bijsturing is nodig als de geplande maatregelen onvoldoende blijken om de vooropgestelde reductie van de emissie of depositie te realiseren.*

De Vlaamse Regering neemt de nodige maatregelen om de bijsturing, vermeld in het eerste lid, te realiseren. De bijsturing kan bestaan in de aanvulling van de maatregelen, vermeld in hoofdstuk 2, voor de betreffende sector of deelsector als de geplande maatregelen onvoldoende blijken om de reductie te realiseren die voor die sector of deelsector vooropgesteld is. De bijsturing kan er ook in bestaan dat de maatregelen van het Vlaams Luchtbeleidsplan 2030 worden aangevuld of aangescherpt als die onvoldoende zouden blijken om de emissiereductiedoelstelling voor NO_x, vermeld in artikel 4, §2, te realiseren.

De Vlaamse Regering evalueert jaarlijks de voortgang van de realisatie van de doelstelling, vermeld in artikel 42, §1, eerste lid, waarbij ze de resterende opgave verkleint in de mate dat buitenlandse ammoniakemissiereducties leiden tot een bijkomende daling van de stikstofdepositie in de SBZ-H, vermeld in artikel 41.

Art. 53. *De Vlaamse Regering evalueert de programmatische aanpak stikstof zesjaarlijks.*

Onderafdeling 2. Evaluatie van de beoordelingskaders

Art. 54. *De gecumuleerde effecten van vergunningen die verleend zijn met toepassing van de drempelwaarden, vermeld in artikel 28, 32 en 36, worden in 2024 en vervolgens jaarlijks begroot. De toepassing van die drempelwaarden mag de daling van de emissie door de emissiereducerende maatregelen, vermeld in hoofdstuk 2, niet hypothekeren.*

In 2024 en vervolgens jaarlijks past de Vlaamse Regering de drempelwaarden, vermeld in het eerste lid, aan als aan de hand van de begroting, vermeld in het eerste lid, blijkt dat de toepassing van die drempelwaarden de daling van de emissie door de emissiereducerende maatregelen, vermeld in hoofdstuk 2, hypothekeert.

Onderafdeling 3. Tussentijdse evaluatie in de sector rundveehouderijen

Art. 55. *In 2026 evalueert de Vlaamse Regering of de volgende doelstellingen gehaald zijn:*

1° voor melkvee is de ammoniakemissie met minimaal 12,5% gedaald ten opzichte van de referentiesituatie 2021;

2° voor mestkalveren is de ammoniakemissie met minimaal 14% gedaald ten opzichte

van de referentiesituatie 2021;

- 3° *voor vleesvee is de ammoniakemissie niet gestegen ten opzichte van de referentiesituatie 2021.*

Bij het onderzoek, vermeld in het eerste lid, wordt rekening gehouden met:

- 1° *het aantal runderen dat op 1 januari 2026 gehouden wordt;*
2° *de ammoniakemissiereducerende maatregelen die toegepast werden overeenkomstig de Mestbankaangifte van de landbouwers die in 2025 runderen hebben gehouden.*

Als blijkt dat een of meer van de doelstellingen, vermeld in het eerste lid, niet gehaald zijn, actualiseert de Vlaamse Regering de reductiepercentages, vermeld in artikel 9, §1, tweede lid, om de doelstelling, vermeld in artikel 4, §3, te behalen, en zal de VLM nutriëntenemissierechten opkopen overeenkomstig de regeling, vermeld in artikel 40, §2, van het Mestdecreet van 22 december 2006.

Als de ammoniakemissie van een in het eerste lid vermelde subsector ten opzichte van de referentiesituatie 2021 verder is gedaald dan de minimale doelstelling vermeld in het eerste lid voor die subsector, zal de Vlaamse Regering, desgevallend in afwijking van het derde lid, de reductiepercentages, vermeld in artikel 4, §3, 2° en in artikel 9, §1, tweede lid, actualiseren, door het reductiepercentage voor een andere in het eerste lid vermelde subsector te verminderen, op voorwaarde dat dit geen afbreuk doet aan het totale volume aan emissiereductie beoogd door het geheel van de in het eerste lid en in artikel 4, §3, vermelde doelstellingen, en onder de verdere voorwaarden te bepalen door de Vlaamse Regering.

Afdeling 3. Vlaams vergunningenregister en informatieplicht

Art. 56. *Om de geldende vergunningstoestand te kunnen raadplegen met het oog op het realiseren van de doelstellingen, vermeld in hoofdstuk 1, afdeling 2, houdt de Vlaamse administratie de gegevens, vermeld in het tweede lid, op een digitaal raadpleegbare wijze bij van de vergunningen en meldingen, vermeld in artikel 5 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, die betrekking hebben op een IIOA en die stikstofemissies kunnen veroorzaken.*

Daarbij worden per IIOA minstens de volgende gegevens bijgehouden:

- 1° *de naam van de exploitant;*
2° *de locatie van elke IIOA die in de aanvraag van een omgevingsvergunning of melding opgenomen is;*
3° *elke administratieve beslissing die in eerste of laatste aanleg genomen is, of elke beslissing van de Raad voor Vergunningsbetwistingen of Raad van State over de vergunningen en meldingen, vermeld in het eerste lid;*
4° *elke melding van overdracht van een IIOA;*
5° *elke melding van het verval van de vergunningen, vermeld in het eerste lid;*
6° *elke melding van vrijwillige gedeeltelijke of volledige stopzetting van een IIOA;*
7° *elke definitieve beslissing over de stopzetting, vermeld in dit decreet, van een IIOA.*

De Vlaamse Regering bepaalt de wijze waarop de bovenstaande gegevens aan de Vlaamse administratie worden meegedeeld en de wijze waarop de vergunningverlenende overheid, de adviesinstanties in het kader van vergunningverlening en de instrumenterende ambtenaar die gegevens kunnen raadplegen. De Vlaamse Regering kan

bijkomende gegevens bepalen die op dezelfde wijze bijgehouden moeten worden om de doelstellingen, vermeld in het eerste lid, te behalen.

Art. 57. *In voorkomend geval vermeldt iedereen die een onroerend goed waarop of waarin een veehouderij of een mestverwerkingsinstallatie wordt of werd geëxploiteerd, voor eigen rekening of als tussenpersoon verkoopt, verhuurt voor meer dan negen jaar, inbrengt in een vennootschap, een vruchtgebruik, erfpacht of een opstalrecht overdraagt, of op andere wijze een eigendomsoverdracht met een vergeldend karakter van het goed bewerkstelligt, in de publiciteit die daaraan verbonden is, of het onroerend goed, dan wel de percelen in kwestie al dan niet volledig of gedeeltelijk vallen onder de regeling, vermeld in hoofdstuk 2, 4 of 5.*

De Vlaamse Regering kan nader bepalen wat onder de publiciteit vermeld in het eerste lid, begrepen wordt. De Vlaamse Regering kan bepaalde vormen van publiciteit om praktische redenen van de verplichting, vermeld in het eerste lid, vrijstellen en kan nadere regels bepalen om de informatieplicht na te komen.

In voorkomend geval vermeldt iedereen die een onderhandse akte van verkoop of van verhuring voor meer dan negen jaar van een onroerend goed waarop of waarin een veehouderij of een mestverwerkingsinstallatie wordt of werd geëxploiteerd, van inbreng van het onroerend goed in een vennootschap, en ook van vestiging of overdracht van vruchtgebruik, erfpacht of opstal opmaakt, of het onroerend goed, dan wel de percelen in kwestie al dan niet volledig of gedeeltelijk vallen onder de regeling, vermeld in hoofdstuk 2, 4 of 5.

In voorkomend geval vermeldt de instrumenterende ambtenaar in alle onderhandse en authentieke akten van verkoop of van verhuring voor meer dan negen jaar van een onroerend goed waarop of waarin een veehouderij of een mestverwerkingsinstallatie wordt of werd geëxploiteerd, van een inbreng van het onroerend goed in een vennootschap, en ook in alle akten van vestiging of overdracht van vruchtgebruik, erfpacht of opstal, en in elke andere akte van een eigendomsoverdracht onder bezwarende titel, met uitzondering van huwelijkscontracten en de wijzigingen ervan, en met uitzondering van contracten over de mandeligheid, of het onroerend goed dan wel de percelen in kwestie al dan niet volledig of gedeeltelijk onder de regeling, vermeld in hoofdstuk 2, 4 of 5, vallen.

De instrumenterende ambtenaar neemt in de akte een verwijzing op naar de afdeling van dit decreet die van toepassing is.

De informatieverplichtingen, vermeld in dit artikel, vervallen als de regeling, vermeld in hoofdstuk 2, 4 of 5, ophoudt uitwerking te hebben.

Hoofdstuk 7. Verwerking van persoonsgegevens

Art. 58. *§1. Voor de uitvoering van de taken van algemeen belang die dit decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan aan de VLM opdragen met betrekking tot het dossierbeheer in het kader van de vaststelling van de PAS-referentie 2030, vermeld in artikel 5, de berekening van de impactscores van de piekbelasters, de aanduiding van de piekbelasters en het uitvoeren van bedrijfsbezoeken, vermeld in artikel 18 en 19 van dit decreet, verwerkt de VLM de informatie, met inbegrip van de persoonsgegevens, die daartoe noodzakelijk is. De VLM*

doet dat als verwerkingsverantwoordelijke in de zin van artikel 4, 7), van de algemene verordening gegevensbescherming.

Voor de verwerkingen, vermeld in artikel 12, 40, 47, 51, 54 en 56 van dit decreet, kan de Vlaamse Regering de verwerkingsverantwoordelijke, vermeld in artikel 4, 7), van de algemene verordening gegevensbescherming, bepalen.

§2. De verwerkingsverantwoordelijken, vermeld in paragraaf 1, verwerken de persoonsgegevens onder de volgende voorwaarden:

- 1° de persoonsgegevens worden verwerkt op een wijze die ten aanzien van de betrokkene rechtmatig, behoorlijk en transparant is;
- 2° de persoonsgegevens worden verzameld voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden als vermeld in artikel 58 en 60, en worden vervolgens niet verder op een wijze verwerkt die met die doeleinden onverenigbaar is;
- 3° de persoonsgegevens worden verwerkt op een wijze die toereikend is, ter zake dient en beperkt is tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor ze worden verwerkt;
- 4° de persoonsgegevens zijn juist en worden zo nodig geactualiseerd;
- 5° alle redelijke maatregelen worden genomen om persoonsgegevens die onjuist zijn, gelet op de doeleinden waarvoor ze worden verwerkt, onmiddellijk te wissen of te verbeteren;
- 6° de persoonsgegevens worden bewaard in een vorm die het mogelijk maakt de betrokkenen niet langer te identificeren dan noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor de persoonsgegevens worden verwerkt;
- 7° de persoonsgegevens worden, door passende technische of organisatorische maatregelen te nemen, op een dusdanige manier verwerkt dat een passende beveiliging ervan gewaarborgd is, zodat ze onder meer beschermd zijn tegen ongeoorloofde of onrechtmatige verwerking en tegen onopzettelijk verlies, vernietiging of beschadiging.

De verwerkingsverantwoordelijken, vermeld in paragraaf 1, zijn verantwoordelijk voor de naleving van de voorwaarden, vermeld in het eerste lid, en kunnen dat aantonen. De verwerkingsverantwoordelijken, vermeld in paragraaf 1, nemen overeenkomstig artikel 12 van de algemene verordening gegevensbescherming passende maatregelen om de betrokkenen te informeren over de verwerking van hun persoonsgegevens conform artikel 13 en 14 van de voormelde verordening, en informeren de betrokkenen over de rechten, vermeld in artikel 15 tot en met 22 en artikel 34 van de voormelde verordening.

§3. Als bij de berekening van de impactscore via de online rekentool, vermeld in artikel 3, §2, van dit decreet, het besluit uitsluitend gebaseerd is op een geautomatiseerde verwerking in de zin van artikel 22 van de algemene verordening gegevensbescherming, treffen de verwerkingsverantwoordelijken, vermeld in paragraaf 1, de passende maatregelen voor het beschermen van de rechten, vermeld in artikel 22 van de voormelde verordening.

Art. 59. Voor de uitoefening van de taken, vermeld in artikel 5, 18 en 19 van dit decreet, is artikel 4, §4 en §5, van het Mestdecreet van 22 december 2006 van overeenkomstige toepassing.

Art. 60. De landcommissies kunnen voor de uitoefening van hun taken van algemeen belang die ze voor het flankerend beleid in het kader van de programmatische aanpak

stikstof hebben, zoals in het kader van het bepalen van de vergoedingen en van de aankooprijks van de onroerende goederen, voor zover dat noodzakelijk is, informatie, waaronder persoonsgegevens, opvragen bij andere overheden of instanties die daarover beschikken en kunnen die informatie verwerken, op voorwaarde dat ze de regelgeving over de bescherming van natuurlijke personen bij de verwerking van persoonsgegevens naleven. De persoonsgegevens die kunnen worden opgevraagd, alsook de instanties of overheden die de persoonsgegevens verstrekken, worden nader bepaald door de Vlaamse Regering, na advies van de bevoegde toezichthoudende autoriteit voor de verwerking van persoonsgegevens.

De landcommissies kunnen met toepassing van het eerste lid de Notariële Aktebank, vermeld in artikel 18 van de wet van 25 ventôse jaar XI op het notarisambt, raadplegen op voorwaarde dat ze de regelgeving over de bescherming van natuurlijke personen bij de verwerking van persoonsgegevens naleven die van toepassing is bij de mededeling van persoonsgegevens.

De verwerking van de persoonsgegevens, vermeld in het eerste lid, omvat met name de verwerking van identificatiegegevens van de betrokkenen waaronder het rijksregisternummer van de betrokkenen en, in voorkomend geval, het BIS- nummer. Voor de toepassing daarvan wordt verstaan onder betrokkenen: de persoon of personen die een aanvraag indienen voor flankerend beleid in het kader van de programmatische aanpak stikstof en, in voorkomend geval, alle andere personen die bij de aanvraag betrokken zijn, waaronder de betrokken exploitant, de eigenaar van de onroerende goederen waarop de aanvraag betrekking heeft, de houder van de milieuvergunning, stedenbouwkundige vergunning of omgevingsvergunning, en de persoon of personen aan wie de nutriëntenemissierechten van de exploitatie in kwestie toegewezen zijn.

De bepalingen in dit artikel zijn van overeenkomstige toepassing op de Vlaamse Grondenbank voor de uitvoering van de taken van algemeen belang die de Vlaamse Grondenbank heeft voor het flankerend beleid in het kader van de programmatische aanpak stikstof.

Art. 61. De persoonsgegevens die verwerkt worden conform artikel 5, 12, 18, 19, 20, §2, 40, 47, 51, 54, 56 en 60 van dit decreet, worden door de verwerkingsverantwoordelijke bewaard gedurende de termijnen die noodzakelijk zijn om de taken in kwestie te vervullen overeenkomstig de regels voor het beheren, bewaren en vernietigen van bestuursdocumenten die zijn opgenomen in titel 3, hoofdstuk 3, afdeling 5, van het Bestuursdecreet van 7 december 2018.

Art. 62. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de verwerking van persoonsgegevens met betrekking tot de categorieën van de te verwerken persoonsgegevens, de aard van de gegevens die uitgewisseld of opgevraagd kunnen worden, de vorm waarin en de wijze waarop die gegevens worden verwerkt en uitgewisseld, de categorieën van de personen die toegang hebben tot de verwerkte gegevens, de beveiliging van die gegevens en de passende waarborgen voor de rechten van de betrokkenen.

Hoofdstuk 8. Wijzigingsbepalingen

Afdeling 1. Wijziging van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij

Art. 63. *Aan artikel 6bis van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij, ingevoegd bij het decreet van 7 mei 2004 en het laatst gewijzigd bij het decreet van 2 april 2021, wordt een paragraaf 9 toegevoegd, die luidt als volgt:*

"§9. Het agentschap wordt belast met de taken die overeenkomstig het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof aan de VLM zijn opgedragen."

Afdeling 2. Wijziging van het DABM van 5 april 1995

Art. 64. *Aan artikel 16.1.1, eerste lid, van het DABM, ingevoegd bij het decreet van 21 december 2007 en het laatst gewijzigd bij het decreet van 26 april 2019, wordt een punt 24° toegevoegd, dat luidt als volgt:*

"24° het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof."

Afdeling 3. Wijzigingen van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997

Art. 65. *In artikel 2 van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 december 2017, worden de volgende wijzigingen aangebracht:*

1° aan punt 70° wordt de volgende zin toegevoegd:

"Dat openstaand saldo is het verschil tussen de oppervlakte aan Europees te beschermen habitat of leefgebied van Europees te beschermen soorten, bepaald in de instandhoudingsdoelstellingen voor een speciale beschermingszone, en de oppervlakte waarvoor het passende beheer is vastgesteld in goedgekeurde natuurbeheerplannen, als vermeld in artikel 16octies van dit decreet, of daarmee vergelijkbare plannen of vergelijkbare overeenkomsten waarin een passend beheer is vastgesteld;"

2° er worden een punt 74° en een punt 75° toegevoegd, die luiden als volgt:

"74° stikstofdepositie: de aanvoer van stikstof uit de atmosfeer naar oppervlakken zoals bodem, water en vegetaties. Dat gebeurt rechtstreeks vanuit de lucht (droge depositie) en via regen, sneeuw en hagel (natte depositie);

75° stikstofgevoelige habitats: habitattypes waarvan de kwaliteit wordt aangetast door de effecten van stikstofdepositie."

Art. 66. *Aan artikel 36ter, §1, van hetzelfde decreet, ingevoegd bij het decreet van 19 juli 2002 en gewijzigd bij de decreten van 19 mei 2006 en 9 mei 2014, worden een derde tot en met achtste lid toegevoegd, die luiden als volgt:*

"Als een zoekzone, wordt afgebakend met het oog op het optimaal plaatsen van de instandhoudingsdoelstellingen die conform het eerste lid zijn vastgesteld, gebeurt dat op basis van actuele en potentiële natuurwaarden die relevant zijn voor de realisatie van het openstaande saldo van de taakstelling, vermeld in artikel 2, 70°.

Elke zoekzone wordt in die mate groter afgebakend dan het openstaande saldo zodanig dat dat saldo altijd binnen de zoekzone gerealiseerd kan worden. De Vlaamse Regering kan hiervoor nadere regels bepalen. Zij kan daarbij bepalen welke soort en

omvang van oppervlakte bij voorrang in aanmerking komt als zoekzone en welke factor op welke grootte van een openstaand saldo wordt toegepast om de oppervlakte van een zoekzone te bepalen.

Binnen de delen van de zoekzone met de laagste actuele of potentiële natuurwaarden kan de afbakening worden aangepast op basis van socio-economische belangen. Bij een dergelijke aanpassing worden de bepalingen van het derde en vierde lid gerespecteerd en wordt ervoor gezorgd dat de totale oppervlakte van de zoekzone niet kleiner wordt.

De zoekzonekaart van 2015, zoals consulteerbaar op de website Geopunt van de Vlaamse administratie, die opgemaakt is voor Europees te beschermen habitats, bevat voor elke speciale beschermingszone die aangewezen is met toepassing van de Habitatrichtlijn, zoekzones voor de Europees te beschermen habitats waarvoor de betreffende speciale beschermingszones zijn aangewezen. Die zoekzones worden geacht afgebakend te zijn overeenkomstig de bepalingen van het derde tot en met het vijfde lid.

De Vlaamse Regering bepaalt nadere regels voor de toepassing van het derde tot en met het vijfde lid.”.

Art. 67. *In artikel 37, van hetzelfde decreet, vervangen bij het decreet van 25 mei 2007 en gewijzigd bij het decreet van 9 mei 2014, worden de volgende wijzigingen aangebracht:*

1° in paragraaf 1, eerste lid, wordt punt 6° vervangen door wat volgt:

“6° binnen het werkingsgebied Turnhouts Vennengebied vermeld in artikel 41 van het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof, voor zover dat ligt binnen de speciale beschermingszones, vermeld in artikel 2, 43°, a) en c);”;

2° aan paragraaf 1, eerste lid, wordt een punt 7° toegevoegd dat luidt als volgt:

“7° op de binnen een speciale beschermingszone, vermeld in artikel 2, 43°, a) of c), gelegen gronden die eigendom zijn van een exploitant van een veehouderij waarvoor er een stopzettingsvergoeding werd verleend in uitvoering van artikel 39 van het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof.”;

3° paragraaf 2 wordt opnieuw opgenomen in de volgende lezing:

“§2. De Vlaamse Regering kan de nodige maatregelen nemen opdat, in geval het voorkeepsrecht, vermeld in paragraaf 1, eerste lid, 7°, wordt uitgeoefend, voor de realisatie van stikstofsaneringsmaatregelen, vermeld in artikel 4, §5, derde lid, van het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof, de mogelijkheid gegeven wordt aan de kandidaat-koper, om het onroerend goed in kwestie te verwerven, op voorwaarde dat de kandidaat-koper de vermelde stikstofsaneringsmaatregelen zelf realiseert.”.

Art. 68. *In artikel 50septies, §4, van hetzelfde decreet, vervangen bij het decreet van 27 januari 2017, worden de volgende wijzigingen aangebracht:*

1° het eerste lid wordt vervangen door wat volgt:

“Voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, vermeld in paragraaf 2, eerste lid, 1°, wordt gebruikgemaakt van de zoekzones die afgebakend zijn overeenkomstig artikel 36ter, §1, derde tot en met vijfde lid.”;

2° tussen het eerste en het tweede lid wordt een lid ingevoegd dat luidt als volgt:

"Elke wijziging van de in artikel 36ter, §1, zesde lid, vermelde zoekzonekaart van 2015 gebeurt in het kader van de opmaak van een managementplan Natura 2000, of van een volgende planversie van een vastgesteld managementplan Natura 2000, voor de speciale beschermingszone of -zones in kwestie. De zoekzonekaart van 2015 wordt tweejaarlijks aangepast, met inachtneming van de bepalingen van het derde tot en met het vijfde lid van artikel 36ter, §1, en rekening houdende met de voortgang van de realisatie van de doelstelling van artikel 4, §5, eerste lid, van het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof, en met de in artikel 49, laatste lid, van hetzelfde decreet vermelde evaluatie."

Art. 69. Bijlage I bij hetzelfde decreet, toegevoegd bij het decreet van 19 juli 2002, gewijzigd bij het decreet van 12 december 2008 en bij het besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 2010, wordt vervangen door bijlage 2, die bij dit decreet is gevoegd.

Afdeling 4. Wijzigingen van het Mestdecreet van 22 december 2006

Art. 70. In artikel 3, §2, van het Mestdecreet van 22 december 2006, vervangen bij het decreet van 12 juni 2015 en gewijzigd bij het decreet van 24 mei 2019, worden een punt 2°/1 en een punt 2°/2 ingevoegd, die luiden als volgt:

2°/1 Habitatrichtlijngebied: de gebieden, vermeld in artikel 2, 43°, c), van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu;

2°/2 groen Habitatrichtlijngebied: Habitatrichtlijngebied dat volgens ruimtelijke uitvoeringsplannen die definitief vastgesteld zijn met toepassing van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, in een van de volgende gebieden ligt:

a) de gebieden die op provinciale of gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen aangewezen zijn onder de categorie "reservaat en natuur", vermeld in artikel 2.2.6, §2, tweede lid, 7°, van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, of de categorie "bos", vermeld in artikel 2.2.6, §2, tweede lid, 5°, van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening;

b) de gebieden die op gewestelijke, provinciale of gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen aangewezen zijn onder de categorie "overig groen", vermeld in artikel 2.2.6, §2, tweede lid, 6°, van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, voor zover het geen agrarisch gebied met ecologisch belang of agrarisch gebied met overdruk natuurverweving, betreft;"

Art. 71. In artikel 22, §1, van hetzelfde decreet, vervangen bij het decreet van 28 februari 2014 en gewijzigd bij de decreten van 12 juni 2015 en 24 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het tweede lid wordt vervangen door wat volgt:

"Bij bemesting worden dierlijke mest en andere meststoffen emissiearm als volgt opgebracht:

1° op grasland met zode-injectie, zodenbemester of sleufkouter. Op grasland dat gescheurd zal worden, mogen de meststoffen ook via het direct inwerken na spreiden worden opgebracht;

2° op beteelde landbouwgronden die geen grasland zijn, met mestinjectie, zodenbemester, sleufkouter of sleepslangtechniek;

3° op niet-beteelde landbouwgrond met mestinjectie of via het direct inwerken van de mest na spreiden.";

2° tussen het vierde en het vijfde lid worden twee leden ingevoegd, die luiden als volgt:

"Ureumhoudende kunstmest wordt als volgt opgebracht:

1° via directe inwerking na het spreiden;

2° via injectie;

3° door bij de opbrenging ervan gebruik te maken van ureaseremmers;

4° via door de Vlaamse Regering, na advies van de instanties, vermeld in deel 2, hoofdstuk 2.17 van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne, vast te stellen alternatieve methodes die minstens even efficiënt zijn als de methodes, vermeld in punt 1°, 2° en 3°, voor de emissiearme opbrenging van ureumhoudende kunstmeststoffen.

Het direct inwerken na spreiden, als vermeld in het tweede en het vijfde lid, wordt op een van de volgende wijzen uitgevoerd:

1° het spreiden en inwerken van de meststoffen in één enkele werkgang;

2° het spreiden en inwerken van de meststoffen, met verschillende vervoerscombinaties, waarbij voldaan is aan al de volgende voorwaarden:

- a) bij de start van het spreiden van de meststoffen is op hetzelfde perceel al een tweede vervoerscombinatie aanwezig die de gespreide meststoffen zal inwerken;*
- b) uiterlijk onmiddellijk nadat de eerste opslagtank van de vervoerscombinatie die de mest spreidt, leeg is, wordt er gestart met het inwerken van de gespreide meststoffen;*
- c) er wordt pas gestopt met het inwerken van de gespreide meststoffen als al de gespreide meststoffen ingewerkt zijn."*

3° het bestaande zesde lid, dat het achtste lid wordt, wordt vervangen door wat volgt:

"De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen ter uitvoering van dit artikel, kan de bemestingstechnieken, vermeld in deze paragraaf, nader omschrijven, kan de minimale hoeveelheid ureaseremmers die gebruikt moet worden, bepalen, en kan aan het gebruik van de afwijking, vermeld in het derde lid, 2°, extra voorwaarden verbinden."

Art. 72. *In artikel 23 van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 24 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:*

1° aan paragraaf 5, eerste lid, 1°, wordt de zinsnede ", gespecificeerd per stal" toegevoegd;

2° paragraaf 5, eerste lid, 2°, wordt vervangen door wat volgt:

"2° per diercategorie en gespecificeerd per stal, het gemiddelde aantal dieren, vermeld in artikel 27, die gehouden zijn in het kalenderjaar dat voorafgaat aan het jaar van aangifte;"

3° aan paragraaf 5, eerste lid, wordt een punt 12° toegevoegd, dat luidt als volgt:

"12° de ammoniakemissiereducerende maatregelen, vermeld in artikel 2, eerste lid, 5°, die op de exploitatie worden toegepast."

4° er wordt een paragraaf 5/1 ingevoegd, die luidt als volgt:

"§5/1. Elke aangifteplichtige uitbater van een bewerkings- of verwerkingseenheid als vermeld in paragraaf 1, eerste lid, 3°, vermeldt in zijn aangifte de hoeveelheid NH₃ die er het afgelopen jaar geëmitteerd is, gespecificeerd per NH₃-emissiepunt."

Art. 73. In artikel 24 van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 24 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° paragraaf 1 wordt vervangen door wat volgt:

"§1. Elke landbouwer als vermeld in artikel 23, §1, die dieren houdt, is ertoe gehouden een register op stalniveau bij te houden voor de veestapel.

Het register, vermeld in het eerste lid, wordt gebruikt om de gemiddelde veebezetting te bepalen. Voor dieren van de diersoort rundvee, vermeld in artikel 27, §1, 1°, wordt de gemiddelde veebezetting bepaald op basis van de cijfergegevens over de dierenaantallen, vermeld in de databank van Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw.

In afwijking van het eerste en tweede lid kan de Vlaamse Regering bepalen dat er geen register of maar een beperkt register bijgehouden hoeft te worden of dat voor het bepalen van de gemiddelde veebezetting andere informatiebronnen dan louter het register, vermeld in het eerste lid, gebruikt worden."

2° er wordt een paragraaf 7 toegevoegd, die luidt als volgt:

"§7. Elke uitbater van een bewerkings- of verwerkingseenheid als vermeld in artikel 23, §1, eerste lid, 3°, registreert per NH₃-emissiepunt de ammoniakemissies van zijn uitbating. De uitbater van een bewerkings- of verwerkingseenheid zorgt ervoor dat er op zijn uitbating voldoende meetapparatuur aanwezig is om een correcte registratie van de ammoniakemissie van zijn uitbating per NH₃-emissiepunt toe te laten.

De uitbater van de bewerkings- of verwerkingseenheid bezorgt een overzicht van de NH₃-emissiepunten op zijn uitbating aan de Mestbank. Dat overzicht bevat minstens de volgende gegevens:

1° een plan met aanduiding van de aanwezige gebouwen en constructies, en met vermelding, per gebouw of constructie, van alle aanwezige emissiepunten;

2° per emissiepunt, vermeld in punt 1°, de volgende gegevens:

- a) de x- en y-coördinaten;
- b) de vermelding of de luchtaanvoer naar het emissiepunt in kwestie op natuurlijke of op mechanische wijze gebeurt, waarbij voor punten waar de luchtaanvoer op mechanische wijze gebeurt, ook per punt de volgende gegevens vermeld worden:
 1. de vermelding of de uitstoot van het punt in kwestie verticaal of horizontaal georiënteerd is;
 2. de diameter van het emissiepunt in kwestie, bij uitstoot;
 3. het debiet van het emissiepunt in kwestie;
- c) de hoogte van het emissiepunt in kwestie, bij uitstoot;
- d) de temperatuur van de geëmitteerde lucht. Als de temperatuur van de geëmitteerde lucht kan variëren, de minimale en de maximale temperatuur van de geëmitteerde lucht;

- e) *de meetapparatuur waarmee de NH₃-emissie van het emissiepunt in kwestie bepaald zal worden, de exacte locatie waar de meetapparatuur geplaatst is, en de wijze waarop, op basis van de resultaten van meetapparatuur, de ammoniakemissie van dat emissiepunt bepaald zal worden.*

Bij elke wijziging van de uitbating bezorgt de uitbater aan de Mestbank een nieuw overzicht als vermeld in het tweede lid.

De Mestbank kijkt na of op basis van de gegevens, vermeld in het overzicht, alle NH₃-emissiepunten van de uitbating opgenomen zijn, zodat de ammoniakemissie van de volledige uitbating geregistreerd wordt, en of de vermelde meetapparatuur afdoende is om de ammoniakemissie per NH₃-emissiepunt te bepalen. Als de gegevens, vermeld in het overzicht, onvoldoende zijn, kan de Mestbank de ontbrekende emissiepunten aanduiden of bepalen dat er ontbrekende meetapparatuur geplaatst moet worden.

De Mestbank kent voor elk NH₃-emissiepunt een identificatienummer toe.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels bepalen voor de toepassing van deze paragraaf en kan extra eisen bepalen voor de meetapparatuur die gebruikt moet worden om de NH₃-emissie te bepalen. De Vlaamse Regering kan daarbij bepalen dat de gegevens van die meetapparatuur op automatische wijze aan de Mestbank bezorgd moeten worden, en kan de voorwaarden bepalen waaronder de NH₃-emissie van een emissiepunt niet bepaald hoeft te worden op basis van meetapparatuur. De Vlaamse Regering kan nader bepalen op welke wijze het overzicht, vermeld in het tweede lid, aan de Mestbank bezorgd moet worden, en op welke wijze bezwaar kan ingediend worden tegen de beoordeling en in voorkomend geval de aanduiding van ontbrekende emissiepunten of bepaling van ontbrekende meetapparatuur, als vermeld in het vierde lid.”.

Art. 74. *Artikel 34, §1, van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 24 mei 2019, wordt vervangen door wat volgt:*

“§1. Bedrijfsontwikkeling is mogelijk door:

- 1° de overname van nutriëntenemissierechten met annulering van 25 % van de overgenomen nutriëntenemissierechten;*
- 2° de overname van nutriëntenemissierechten zonder annulering in het kader van een familiale overdracht.*

Onder een familiale overdracht, als vermeld in het eerste lid, 2°, wordt begrepen een overdracht van nutriëntenemissierechten van een landbouwer naar een landbouwer, waarbij de relatie tussen de overlatende en de overnemende landbouwer, onder een van de volgende gevallen valt:

- 1° de overnemende landbouwer is de echtgenoot of echtgenote van de overlatende landbouwer;*
- 2° de overnemende landbouwer is een bloed- of aanverwant in de rechte lijn van de overlatende landbouwer;*
- 3° de overnemende landbouwer is een personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid die voldoet aan de volgende twee voorwaarden:*

- a) *minstens 80% van de aandelen van de personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid is eigendom van de overlatende landbouwer, van diens echtgenoot of van een bloed- of aanverwant in de rechte lijn van de overlatende landbouwer;*
 - b) *elke zaakvoeder, beherende vennoot of bestuurder van de personenvennootschap, is de overlatende landbouwer, diens echtgenoot of een bloed- of aanverwant in de rechte lijn van de overlatende landbouwer;*
- 4° *de overnemende landbouwer is, in het geval de overlatende landbouwer een personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid betreft, een natuurlijke persoon die voldoet aan de volgende twee voorwaarden:*
- a) *de afgelopen drie jaren voorafgaand aan de overdracht waren minstens 80% van de aandelen van de overlatende landbouwer, steeds eigendom van de overnemende landbouwer, van diens echtgenoot of van een bloed- of aanverwant in de rechte lijn van de overnemende landbouwer;*
 - b) *de afgelopen drie jaren voorafgaand aan de overdracht, was elke zaakvoeder, beherende vennoot of bestuurder van de overlatende landbouwer hetzij de overnemende landbouwer, hetzij diens echtgenoot, hetzij een bloed- of aanverwant in de rechte lijn van de overnemende landbouwer;*
- 5° *zowel de overnemende als de overlatende landbouwer zijn een personenvennootschap met rechtspersoonlijkheid, en er is voldaan aan de volgende twee voorwaarden:*
- a) *de afgelopen drie jaren voorafgaand aan de overdracht waren minstens 80% van de aandelen van de overlatende landbouwer, steeds eigendom van de overnemende landbouwer, van een aandeelhouder van de overnemende landbouwer, of van een echtgenoot of een bloed- of aanverwant in de rechte lijn van een aandeelhouder van de overnemende landbouwer;*
 - b) *elke zaakvoeder, beherende vennoot of bestuurder van de overnemende landbouwer, was de afgelopen drie jaren voorafgaand aan de overdracht, door één functie of door een opeenvolging van verschillende functies, hetzij als zaakvoeder, behorend vennoot of bestuurder van de overlatende landbouwer, hetzij als een echtgenoot of een bloed- of aanverwant in de rechte lijn van een zaakvoeder, behorend vennoot of bestuurder van de overlatende landbouwer, bij de overlatende landbouwer betrokken.*

Als, binnen de vijf jaar na een overdracht, als vermeld in het eerste lid, 2°, een nieuwe overdracht van nutriëntenemissierechten gebeurt, kan dit enkel op grond van het eerste lid, 1°, behoudens in het geval de tweede overnemende landbouwer zowel met de eerste overlatende landbouwer als met de tweede overlatende landbouwer, een relatie als vermeld in het tweede lid, heeft.

Als, binnen de vijf jaar na een overdracht waarbij de overnemende landbouwer een personenvennootschap is, als vermeld in het tweede lid, 3° of 5°, niet langer voldaan is aan 1 van de 2 voorwaarden, vermeld in het tweede lid, 3°, a) of b), respectievelijk 5°, a) of b), wordt alsnog ambtshalve een annulering van 25 % van de overgenomen nutriëntenemissierechten doorgevoerd. De annulering gaat in op de eerste dag van de derde maand die volgt op de via beveiligde zending verzonden kennisgevingsbrief van de Mestbank. Als deze nutriëntenemissierechten tijdens die tijdsperiode verder worden overgedragen, dan gaat, in afwijking van de bepalingen van de vorige zin, de annulering in op de dag van de verdere overdracht. De annulering van de niet-ingevulde nutriëntenemissierechten die gepaard gaat met de annulering met 25 % van de nutriëntenemissierechten, wordt bepaald op grond van de invulling van de

nutriëntenemissierechten gedurende de laatste drie gekende kalenderjaren die voorafgaan aan de datum van de overname van de nutriëntenemissierechten.

Als de landbouwer bestaat uit een vennootschap wordt elke wijziging van de vennoten, aandeelhouders of bestuurders van de vennootschap waaruit de landbouwer bestaat, beschouwd als een overname van nutriëntenemissierechten, waarbij 25% van de nutriëntenemissierechten van de landbouwer geannuleerd wordt, als vermeld in het eerste lid, 1°, tenzij de relatie tussen de vennootschap voor de wijziging en de vennootschap na de wijziging, voldoet aan de voorwaarden, vermeld in het tweede lid, 5°.

Als de overnemende landbouwer bestaat uit een groepering van meerdere personen, moet elk van de personen die deel uitmaken van de groepering, hetzij zelf de overlatende landbouwer zijn, hetzij onder een van de gevallen, als vermeld in het tweede lid, 1° tot en met 5°, vallen.

Als de overlatende landbouwer bestaat uit een groepering van meerdere personen, is aan de voorwaarde, vermeld in het tweede lid, voldaan als hetzij de overnemende landbouwer een persoon is die deel uitmaakt van de groepering van meerdere personen waaruit de overlatende landbouwer bestaat, hetzij de overnemende landbouwer met één van de personen die deel uitmaakt van de groepering waaruit de overlatende landbouwer bestaat, een relatie heeft die valt onder één van de gevallen, als vermeld in het tweede lid, 1° tot en met 5°.

Een aanvraag op grond van dit artikel wordt ongegrond verklaard als blijkt dat op de overdrachtsdatum of in de tijdsspanne tussen de overdrachtsdatum en de datum van de definitieve akteneming van de overdracht, niet voldaan is aan een van de voorwaarden, vermeld in deze paragraaf.

Als na een overdracht, als vermeld in het tweede lid, 3° of 5°, of het vijfde lid, er een wijziging van een functie van zaakvoerder, beherende vennoot of bestuurder of een aandelenoverdracht gebeurt, brengt de landbouwer met een beveiligde zending de Mestbank op de hoogte van de toewijzing van een functie van zaakvoerder, beherende vennoot of bestuurder, of van een aandelenoverdracht. De melding kan alleen geldig worden gedaan binnen de negentig dagen na de toewijzing van de functie en binnen de negentig dagen na de overdracht van de aandelen.

De Vlaamse Regering kan nadere regels vaststellen met betrekking tot dit artikel.”.

Art. 75. *Hoofdstuk VI, afdeling III, van hetzelfde decreet, opgeheven door het decreet van 15 juli 2022, wordt opnieuw opgenomen in de volgende lezing:*

“Afdeling III Annulering van niet-ingevulde nutriëntenemissierechten”.

Art. 76. *In hoofdstuk VI van hetzelfde decreet wordt in afdeling III, opnieuw opgenomen door artikel 75, artikel 35 opnieuw opgenomen in de volgende lezing: “Artikel 35. §1. De niet-ingevulde nutriëntenemissierechten van een bedrijf worden van rechtswege geannuleerd op 1 januari 2024.*

De niet-ingevulde nutriëntenemissierechten, bedoeld in het eerste lid, worden bepaald op grond van het gemiddelde van de invulling van de nutriëntenemissierechten

gedurende de kalenderjaren 2020, 2021 en 2022. Voor elk van de voormelde drie jaren wordt het aantal ingevulde nutriëntenemissierechten, uitgedrukt in aantal NER-D, bepaald. Vervolgens wordt het gemiddelde van die drie getallen genomen. Het voormelde gemiddelde dat wordt uitgedrukt in aantal NER-D, is de gemiddelde invulling. De gemiddelde invulling, die wordt uitgedrukt in aantal NER-D, wordt vervolgens met 10% verhoogd.

In afwijking van het tweede lid worden voor landbouwers die in de kalenderjaren 2020, 2021 of 2022 dieren van de diercategorie legkippen hielden, de niet-ingevulde nutriëntenemissierechten als volgt bepaald:

- 1° voor de diercategorie legkippen wordt het hoogste van de invulling van de nutriëntenemissierechten gedurende de kalenderjaren 2020, 2021 en 2022 bepaald. Voor elk van die drie jaren wordt het aantal ingevulde nutriëntenemissierechten, uitgedrukt in aantal NER-D, door legkippen, bepaald. Dat hoogste getal, uitgedrukt in aantal NER-D, geeft de ingevulde nutriëntenemissierechten door legkippen weer;
- 2° als door de landbouwer in kwestie in de kalenderjaren 2020, 2021 of 2022 ook dieren van een andere diercategorie dan van de diercategorie legkippen gehouden werden, worden de niet-ingevulde nutriëntenemissierechten berekend overeenkomstig het tweede lid voor al de dieren van de andere diercategorieën dan de diercategorie legkippen;
- 3° ten slotte wordt de som genomen van het resultaat van 1° en 2°. Het resultaat van die som geeft de ingevulde nutriëntenemissierechten weer.

Als het resultaat van de berekening, vermeld in het tweede of het derde lid, lager is dan het aantal nutriëntenemissierechten waarover het bedrijf op 31 december 2023 beschikte, annuleert de Mestbank de nutriëntenemissierechten voor het verschil tussen het resultaat van de berekening, vermeld in het tweede of het derde lid, en het aantal nutriëntenemissierechten waarover het bedrijf op 31 december 2023 beschikte.

§2. Voor de toepassing van dit artikel wordt, in voorkomend geval, geen rekening gehouden met de NER-MVW of de TNER-D waarover het bedrijf beschikt.

Voor de toepassing van dit artikel wordt, in voorkomend geval, geen rekening gehouden met de nutriëntenemissierechten die een bedrijf sinds 1 januari 2017 heeft verworven.

§3. De Mestbank vermeldt het aantal nutriëntenemissierechten dat van rechtswege geannuleerd is, uiterlijk op 1 september 2024, in het internetloket dat de Mestbank ter beschikking stelt. De landbouwer kan daartegen bezwaar indienen uiterlijk op 1 oktober 2024.

Als de gemiddelde invulling van de nutriëntenemissierechten, die wordt uitgedrukt in aantal NER-D, in de kalenderjaren in kwestie, vermeld in paragraaf 1, tweede en derde lid, door overmacht meer dan 10% lager was dan normaal, kan de landbouwer uiterlijk op 1 oktober 2024, bij de Mestbank een verzoek indienen om voor de annulering van de niet-ingevulde nutriëntenemissierechten:

- 1° geen rekening te houden met het jaar of de jaren waarin de gemiddelde invulling van de nutriëntenemissierechten, die wordt uitgedrukt in aantal NER-D, door overmacht meer dan 10% lager was dan normaal als de situatie van overmacht, waardoor de gemiddelde invulling van de nutriëntenemissierechten, die wordt uitgedrukt in aantal

NER-D, meer dan 10% lager was dan normaal, zich voordeed in een of twee van de kalenderjaren in kwestie, vermeld in paragraaf 1, tweede en derde lid;

2° rekening te houden met de gemiddelde invulling van de nutriëntenemissierechten, die wordt uitgedrukt in aantal NER-D, in 2019 als de situatie van overmacht, waardoor de gemiddelde invulling van de nutriëntenemissierechten, die wordt uitgedrukt in aantal NER-D, meer dan 10% lager was dan normaal, zich voordeed in alle drie van de kalenderjaren in kwestie, vermeld in paragraaf 1, tweede en derde lid.

De landbouwer kan uiterlijk op 1 oktober 2024, aan de Mestbank een andere berekening voor de annulering van de niet-ingevulde nutriëntenemissierechten voorstellen als er op een van de exploitaties die tot het bedrijf behoren, sinds 1 januari 2017 investeringen gedaan zijn in de dierplaatsen die op de exploitatie aanwezig zijn, op voorwaarde dat die investeringen gedaan zijn binnen het kader van een geldige omgevingsvergunning. De voorgestelde andere berekening houdt rekening met de investeringen die sinds 1 januari 2017 gedaan zijn in de dierplaatsen die op de exploitatie aanwezig zijn, en blijft binnen het kader van een geldige omgevingsvergunning.

Het bezwaar, vermeld in het eerste lid, en de verzoeken, vermeld in het tweede en derde lid, worden met een beveiligde zending bezorgd aan het afdelingshoofd van de Mestbank.

Het afdelingshoofd van de Mestbank neemt een beslissing binnen zes maanden vanaf de verzending van de beveiligde zending, vermeld in het vierde lid. De indiener van het bezwaar, vermeld in het eerste lid, of van het verzoek, vermeld in het tweede en derde lid, wordt via het internetloket dat de Mestbank ter beschikking stelt, op de hoogte gebracht van de voormelde beslissing. De indiening van het voormelde bezwaar of voormelde verzoek schorst de aangevochten beslissing niet.

§4. De landbouwer krijgt een vergoeding van 1 euro per initieel nutriëntenemissierecht dat van rechtswege geannuleerd wordt. De voormelde vergoeding wordt alleen toegekend als de landbouwer op 31 december 2023 over meer nutriëntenemissierechten beschikte dan op 1 januari 2007.

Het aantal initiële nutriëntenemissierechten waarvoor een vergoeding wordt toegekend, wordt bepaald door eerst het verschil te maken tussen het aantal nutriëntenemissierechten waarover de landbouwer op 31 december 2023 beschikte, en het aantal nutriëntenemissierechten waarover de landbouwer op 1 januari 2007 beschikte. Het resultaat van de voormelde berekening is de NER-groei.

Het aantal initiële nutriëntenemissierechten waarvoor een vergoeding wordt gegeven, wordt bekomen door het totale aantal te annuleren nutriëntenemissierechten te vermenigvuldigen met de verhouding tussen de NER-groei en het totaal aan nutriëntenemissierechten waarover de landbouwer op 31 december 2023 beschikte.

§5. De Vlaamse Regering kan de nadere regels bepalen voor het bepalen van de te annuleren nutriëntenemissierechten, voor de beoordeling van de situaties van overmacht, als vermeld in paragraaf 3, en voor de berekening en toekenning van de vergoeding, vermeld in paragraaf 4.”.

Art. 77. *Aan artikel 40 van hetzelfde decreet, waarvan de bestaande tekst paragraaf*

1 zal vormen, worden een paragraaf 2 en een paragraaf 3 toegevoegd, die luiden als volgt:

"§2. Als in 2026, bij het onderzoek, vermeld in artikel 55, blijkt dat een of meer van de doelstellingen, vermeld in artikel 55, eerste lid, van het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof, niet gehaald zijn, zal de VLM nutriëntenemissierechten opkopen. Het opkopen van nutriëntenemissierechten zal tot en met 31 december 2027 op vrijwillige basis gebeuren. Na 1 januari 2028 kan ook een regeling voor gedwongen opkoop van nutriëntenemissierechten ingevoerd worden. Bedrijven waarvoor de ammoniakreductie voor de dieren van de diersoort rundvee, vermeld in de tabel in artikel 27, §1, 1°, ten opzichte van de referentiesituatie 2021, al met 15% gedaald is, worden vrijgesteld van een gedwongen opkoop van nutriëntenemissierechten.

De opkoop van nutriëntenemissierechten heeft betrekking op landbouwers die beschikken over ingevulde nutriëntenemissierechten.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels over de opkoop van nutriëntenemissierechten, vermeld in deze paragraaf, en kan daarbij:

- 1° bepalen dat het opkopen van nutriëntenemissierechten gebiedsgericht kan gebeuren;*
- 2° bepalen dat het opkopen van nutriëntenemissierechten geheel of gedeeltelijk gericht zal zijn op bepaalde types van bedrijven of dat bepaalde types van bedrijven geheel of gedeeltelijk vrijgesteld zullen zijn van het opkopen van nutriëntenemissierechten;*
- 3° bepalen dat het opkopen van nutriëntenemissierechten geheel of gedeeltelijk gericht zal zijn op nutriëntenemissierechten waarmee in de jaren die voorafgaan aan de opkoop van de nutriëntenemissierechten, dieren van een of meer aangeduide diercategorieën gehouden werden;*
- 4° bepaalde types van bedrijven vrijstellen van een gedwongen opkoop van nutriëntenemissierechten;*
- 5° de nadere regels bepalen voor de vergoedingen die betaald zullen worden aan de landbouwers van wie nutriëntenemissierechten opgekocht werden;*
- 6° de nadere regels bepalen voor landbouwers van wie nutriëntenemissierechten opgekocht worden en die zowel over ingevulde als over niet-ingevulde nutriëntenemissierechten beschikken.*

§3. Er wordt bij de Mestbank een Stikstofdatabank voor Starters, hierna SDS te noemen, opgericht als de opkoopregelingen van nutriëntenemissierechten succesvol gebleken zijn waardoor de beschikbare nutriëntenemissierechten de ontwikkelingsmogelijkheden voor startende landbouwers beperken.

De Vlaamse Regering beoordeelt of voldaan is aan de voorwaarden, vermeld in het eerste lid. Als voldaan is aan de voorwaarden vermeld in het eerste lid, zal de Vlaamse Regering de SDS oprichten, met dien verstande dat de SDS ten vroegste op 1 januari 2026 opgericht wordt.

Als de Vlaamse Regering beslist de SDS op te richten, wordt in de SDS de helft van de nutriëntenemissierechten geplaatst die met toepassing van artikel 31, §2, tweede lid, 2°, geannuleerd worden, vanaf het moment van de oprichting van de SDS.

De Vlaamse Regering werkt een regeling uit om de nutriëntenemissierechten, geplaatst in de SDS, toe te wijzen aan startende landbouwers via een gericht doelgroepenbeleid.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels voor de oprichting, het beheer en de werking van de SDS en voor de toewijzing van nutriëntenemissierechten vanuit de SDS aan startende landbouwers en kan daarbij:

- 1° nader bepalen wat onder een startende landbouwer verstaan wordt;*
- 2° de toewijzing van nutriëntenemissierechten vanuit de SDS beperken tot bepaalde types van landbouwers of tot landbouwbedrijven die in bepaalde gebieden gevestigd zijn;*
- 3° voorwaarden opleggen aan het gebruik van nutriëntenemissierechten die vanuit de SDS toegewezen zijn;*
- 4° de toewijzing van nutriëntenemissierechten vanuit de SDS beperken in de tijd;*
- 5° een vergoeding invoeren voor de toewijzing van nutriëntenemissierechten uit de SDS.”*

Art. 78. *In artikel 41bis van hetzelfde decreet, ingevoegd bij het decreet van 19 december 2008 en het laatst gewijzigd bij het decreet van 24 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:*

- 1° in paragraaf 1 worden het derde en het vierde lid vervangen door wat volgt:*

“Met behoud van de toepassing van het eerste lid en van artikel 41ter is met het oog op het behoud en de versterking van natuurwaarden op landbouwgronden in groen habitatrictlijngebied elke vorm van bemesting verboden, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing, waarbij twee grootvee-eenheden (GVE) per hectare op jaarbasis worden toegelaten. Dat bemestingsverbod geldt:

- 1° in de ruimtelijke gebieden die voor 1 januari 2028 aangeduid zijn, vanaf 1 januari 2028. In afwijking daarvan geldt voor ruimtelijke uitvoeringsplannen die in een gefaseerde inwerkingtreding voorzien op basis waarvan de bestemming, vermeld in artikel 3, §2, 2°/2, op 1 januari 2029 of later gerealiseerd moet zijn, het bemestingsverbod vanaf 1 januari van het jaar waarin de bestemming, vermeld in artikel 3, §2, 2°/2, gerealiseerd moet zijn;*
- 2° in de ruimtelijke gebieden die na 1 januari 2028 aangeduid zijn:
als het ruimtelijk uitvoeringsplan in een gefaseerde inwerkingtreding voorziet, vanaf 1 januari van het jaar vanaf wanneer de bestemming, vermeld in artikel 3, §2, 2°/2, gerealiseerd moet zijn;
als het ruimtelijk uitvoeringsplan niet in een gefaseerde inwerkingtreding voorziet, vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op de datum van de definitieve vaststelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan in kwestie.*

Als op percelen waar een bemestingsverbod als vermeld in het eerste of het derde lid, geldt, geen grasland als hoofdteelt of als nateelt aanwezig is, wordt voor de toepassing van dit decreet voor het perceel in kwestie nul als bemestingsnorm toegekend. De Mestbank slaat in de databank van de Mestbank de digitale ruimtelijke inventarisatie op van de landbouwgronden in de gebieden, vermeld in het eerste en het derde lid.”

- 2° in paragraaf 2 wordt het eerste lid vervangen door wat volgt:*

“In afwijking van paragraaf 1 wordt aan bedrijven ontheffing van het verbod van bemesting gegeven voor de landbouwgronden binnen die gebieden die:

- 1° conform de aangifte op cartografisch materiaal in 2008 voor de ruimtelijke gebieden die voor 1 januari 2009 aangeduid zijn, behoorden tot de tot het bedrijf*

behorende oppervlakte landbouwgronden voor zover het akkers of intensief grasland betreft;

2° conform de aangifte op cartografisch materiaal in het jaar dat voorafgaat aan het jaar van de definitieve vaststelling van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de ruimtelijke gebieden die na 1 januari 2009 maar voor 1 januari 2027 aangeduid zijn, behoorden tot de tot het bedrijf behorende oppervlakte landbouwgronden voor zover het akkers of intensief grasland betreft;

3° conform de aangifte op cartografisch materiaal in het jaar dat voorafgaat aan het jaar van de definitieve vaststelling van het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan voor de ruimtelijke gebieden die na 1 januari 2027 aangeduid zijn, behoorden tot de tot het bedrijf behorende oppervlakte landbouwgronden voor zover het akkers of intensief grasland betreft en voor zover de percelen niet in habitatrictlijngebied liggen.”;

3° paragraaf 6 wordt vervangen door wat volgt:

“§6. Ontheffing van het verbod, vermeld in paragraaf 1, eerste lid, wordt gegeven op de huiskavel, die bestaat op het ogenblik van de definitieve vaststelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan.

Ontheffing van het verbod, vermeld in paragraaf 1, derde lid, wordt gegeven:

1° voor de ruimtelijke uitvoeringsplannen die voor 1 januari 2023 definitief vastgesteld zijn: op de op 1 januari 2022 tot het bedrijf behorende percelen die tot de huiskavel behoren;

2° voor de ruimtelijke uitvoeringsplannen die na 1 januari 2023 definitief vastgesteld zijn: op de tot het bedrijf behorende percelen die op het ogenblik van de definitieve vaststelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan tot de huiskavel behoren.”;

4° paragraaf 7 wordt opnieuw opgenomen in de volgende lezing:

“§7. Met behoud van de toepassing van paragraaf 4 vervallen op landbouwgronden in habitatrictlijngebied de ontheffingen, vermeld in paragraaf 2, op 1 januari 2028.

Op landbouwgronden in habitatrictlijngebied vervalt de mogelijkheid om een supplementaire bemesting van maximaal 100kg stikstof uit kunstmest, toe te staan, als vermeld in paragraaf 1, tweede lid, op het moment dat het bemestingsverbod waarvoor een compensatievergoeding, als vermeld in paragraaf 10, tweede lid, bekomen wordt, ingaat en uiterlijk op 1 januari 2028.”;

5° er wordt een paragraaf 10 toegevoegd, die luidt als volgt:

“§10. Binnen de perken van de beschikbare begrotingskredieten en overeenkomstig de Europese regels inzake staatssteun, is er een flankerend beleid voor de bemestingsverboden, vermeld in dit artikel en in artikel 41ter, die door het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof, verruimd zijn of versneld ingevoerd zijn.

Het flankerend beleid, vermeld in het eerste lid, bestaat uit:

1° een compensatievergoeding van:

- a) 15.000 euro per hectare voor percelen waarop het bemestingsverbod ingaat op 1 januari 2024;
- b) 14.375 euro per hectare voor percelen waarop het bemestingsverbod ingaat op 1 januari 2025;
- c) 13.750 euro per hectare voor percelen waarop het bemestingsverbod ingaat op 1 januari 2026;
- d) 13.125 euro per hectare voor percelen waarop het bemestingsverbod ingaat op 1 januari 2027;
- e) 12.500 euro per hectare voor percelen waarop het bemestingsverbod ingaat op 1 januari 2028;

- 2° een bijkomende vergoeding voor terreininvesteringen;
- 3° een specifiek flankerend beleid voor landbouwers waarvan op meer dan 20% van de tot het bedrijf behorende oppervlakte landbouwgrond, een verruimde of versnelde invoering van het bemestingsverbod, als vermeld in het eerste lid, van toepassing is, waardoor de leefbaarheid van het bedrijf ernstig in het gedrang komt.

Voor het flankerend beleid, als vermeld in het tweede lid, 3°, kunnen de instrumenten, vermeld in deel 2 van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting, ingezet worden. De Vlaamse Regering zal hiervoor een inrichtingsnota vaststellen, overeenkomstig de bepalingen van deel 4, titel 2, van hetzelfde decreet.

De bijkomende vergoeding voor terreininvesteringen, als vermeld in het tweede lid, 2°, heeft betrekking op:

- 1° hetzij nieuwe terreininvesteringen die nodig zijn voor het ontwikkelen van gelijkaardige activiteiten als de activiteiten die uitgevoerd werden op de tot het bedrijf behorende landbouwgronden waarop, een verruimde of versnelde invoering van het bemestingsverbod, als vermeld in het eerste lid, van toepassing is;
- 2° hetzij niet-afgeschreven terreininvesteringen die omwille van het invoeren van de nulbemesting niet meer bruikbaar zijn en die niet heringezet kunnen worden.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels voor de uitvoering van deze paragraaf en bepaalt, voor wat betreft het flankerende beleid vermeld in deze paragraaf:

- 1° de nadere voorwaarden, gespecificeerd per maatregel van het flankerend beleid, waaraan voldaan moet zijn om toegang te hebben tot het flankerende beleid;
- 2° de nadere regels aangaande het aanvragen, opvolgen en toekennen van het flankerend beleid.”.

Art. 79. In artikel 41ter van hetzelfde decreet, ingevoegd bij het decreet van 12 juni 2015 en het laatst gewijzigd bij het decreet van 24 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° paragraaf 1 wordt vervangen door wat volgt:

“§ 1. Met het oog op het behoud en de versterking van natuurwaarden is op niet-intensieve graslanden in bosgebieden, zoals aangeduid op de plannen, vastgesteld met toepassing van het decreet betreffende de ruimtelijke ordening, gecoördineerd op 22 oktober 1996, en op landbouwgronden in natuurgebieden, natuurontwikkelingsgebieden of natuureservaten, zoals aangeduid op de plannen die vastgesteld zijn met toepassing van

het decreet betreffende de ruimtelijke ordening, gecoördineerd op 22 oktober 1996, elke vorm van bemesting verboden, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing, waarbij twee grootvee-eenheden (GVE) per hectare op jaarbasis worden toegelaten.

Met behoud van de toepassing van het eerste lid is met het oog op het behoud en de versterking van natuurwaarden vanaf 1 januari 2028 elke vorm van bemesting verboden, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing, waarbij twee grootvee-eenheden (GVE) per hectare op jaarbasis worden toegelaten, op habitatrichtlijngebied dat als bosgebied, groengebied, parkgebied of bufferzone als vermeld in artikel 2, derde lid, punt 4.2 tot en met punt 4.5, van het koninklijk besluit van 28 december 1972 betreffende de inrichting en de toepassing van de ontwerp-gewestplannen en gewestplannen, is aangeduid op de plannen, vastgesteld met toepassing van het decreet betreffende de ruimtelijke ordening, gecoördineerd op 22 oktober 1996.

Als op percelen waar een bemestingsverbod als vermeld in het eerste lid geldt, geen grasland als hoofdteelt of als nateelt aanwezig is, wordt voor de toepassing van dit decreet voor het perceel in kwestie nul als bemestingsnorm toegekend.”;

2° in paragraaf 2 en paragraaf 3 wordt tussen de zinsnede “paragraaf 1,” en de woorden “gegeven voor” telkens de zinsnede “eerste lid,” ingevoegd;

3° aan paragraaf 3 wordt een tweede lid toegevoegd, dat luidt als volgt: “Ontheffing van het verbod, vermeld in paragraaf 1, tweede lid, wordt gegeven op de percelen die op 1 januari 2022 tot de huiskavel behoren.”;

4° er wordt een paragraaf 5 toegevoegd, die luidt als volgt:

“§5. Met behoud van de toepassing van artikel 41bis, §4, vervallen op landbouwgronden in habitatrichtlijngebied de ontheffingen, vermeld in paragraaf 2, vanaf 1 januari 2028.”.

Art. 80. Aan artikel 63 van hetzelfde decreet, vervangen bij het decreet van 12 juni 2015 en het laatst gewijzigd bij het decreet van 24 mei 2019, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in paragraaf 3, eerste lid, wordt tussen de zinssnede “artikel 34, § 1, 1°, tweede lid,” en de woorden “of aan de”, de zinsnede “zoals laatst gewijzigd bij het decreet van 24 mei 2019,” ingevoegd;

2° paragraaf 11 wordt vervangen door wat volgt:

“§11. Onverminderd artikel 71 en 72 wordt aan iedere landbouwer die geen geldige melding doet als vermeld in artikel 34, §1, negende lid, een administratieve geldboete opgelegd.

De administratieve geldboete, vermeld in het eerste lid, wordt berekend volgens de volgende formule:

$X: [(het\ aantal\ NER-Dred\ vermenigvuldigd\ met\ 2)\ vermenigvuldigd\ met\ M]$ en gedeeld door 365;

waarbij:

$X =$ het bedrag van de administratieve geldboete, uitgedrukt in euro;

NER-Dred: het aantal NER-D dat met toepassing van artikel 34, §1, zou gereduceerd worden indien de melding, vermeld in artikel 34, §1, negende lid, zou gedaan zijn geweest;

M: het aantal kalenderdagen tussen de datum van de wijziging van de vennoten, aandeelhouders of bestuurders en de datum waarop de Mestbank de overgenomen nutriëntenemissierechten effectief heeft geannuleerd.”;

3° er wordt een paragraaf 18 toegevoegd, die luidt als volgt:

“§18. Met behoud van de bepalingen van artikel 71 en 72 wordt een administratieve geldboete opgelegd aan de uitbater van een bewerkings- of verwerkingseenheid, die de verplichtingen, vermeld in artikel 24, §7, niet naleeft.

De geldboete bedraagt:

- 1° 10.000 euro per kalenderjaar waarin de Mestbank niet beschikt over een correct overzicht als vermeld in artikel 24, §7, tweede lid;*
- 2° 5000 euro per kalenderjaar waarvoor de uitbater van de bewerkings- of verwerkingseenheid geen correcte registratie heeft van de ammoniakemissie van zijn uitbating, verhoogd met 2500 euro per kalenderjaar en per ontbrekend of niet-correct werkend meetapparaat.*

Bij herhaling van een overtreding binnen vijf jaar na het opleggen bij beveiligde zending als vermeld in artikel 64, §1, tweede lid, van de administratieve geldboete, vermeld in deze paragraaf, wordt de administratieve geldboete die overeenkomstig het tweede lid berekend is, verdubbeld.”.

Art. 81. *In artikel 84 van hetzelfde decreet, laatst gewijzigd bij het decreet van 28 juli 2022, worden paragraaf 5 en paragraaf 6 vervangen door wat volgt:*

“§5. De overname van nutriëntenemissierechten mits verwerking van mest, vermeld in artikel 34, §1, eerste lid, 1°, zoals laatst gewijzigd bij het decreet van 12 juni 2015, en de overname van nutriëntenemissierechten waarop de meldingsplicht van artikel 34, §1, derde lid, zoals laatst gewijzigd bij het decreet van 24 mei 2019, van toepassing is, worden uitgevoerd en beoordeeld op basis van de bepalingen van artikel 34 en de uitvoeringsbesluiten ervan zoals die van kracht zijn op 1 januari 2023.

§6. In afwijking van artikel 22, §1, tweede lid, 1°, kan er tot 1 januari 2028 op grasland ook gebruik gemaakt worden van een sleepslangtechniek.”.

Afdeling 5 Wijziging van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting

Art. 82. *Aan artikel 2.2.1 van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting, gewijzigd bij de decreten van 30 juni 2017 en het decreet van [...]over de programmatische aanpak stikstof, wordt een vijfde lid toegevoegd, dat luidt als volgt:*

“De landcommissies vervullen de opdrachten die het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof aan die commissies heeft opgedragen in het kader van het flankerend beleid bij de programmatische aanpak stikstof.”.

Afdeling 6. *Wijzigingen van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning*

Art. 83. *Aan artikel 13, eerste lid, van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning wordt de volgende zin toegevoegd:*

"De bevoegde overheid, vermeld in artikel 52, kan ook van die mogelijkheid gebruikmaken om onregelmatigheden te herstellen die de bevoegde overheid, vermeld in artikel 15, heeft begaan."

Art. 84. *Aan artikel 32 van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 3 mei 2019, wordt een paragraaf 8 toegevoegd, die luidt als volgt:*

"§8. Als de exploitatie van een IIOA stopgezet is of wordt overeenkomstig artikel 39, derde lid, van het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof, wordt een vergunning voor de exploitatie van een veehouderij die betrekking heeft op een of meer van de percelen van de IIOA waarvoor de stopzetting geldt en die leidt tot een verhoging van de stikstofemissies, na de stopzetting geweigerd.

Een veehouderij als vermeld in het eerste lid, is een vergunningsplichtige IIOA als vermeld in rubriek 9 van de indelingslijst van bijlage 1 bij titel II van het VLAREM, voor zover er dieren worden gehouden die behoren tot een diersoort die opgenomen is in de lijst, vermeld in artikel 27, §1, van het Mestdecreet van 22 december 2006."

Art. 85. *Aan artikel 46 van hetzelfde decreet, gewijzigd bij de decreten van 7 juli 2017, 8 december 2017 en 13 juli 2018, wordt een paragraaf 4 toegevoegd, die luidt als volgt:*

"§4. Als de exploitatie van een IIOA stopgezet is of wordt overeenkomstig artikel 39, derde lid, van het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof, wordt een vergunningsaanvraag voor de exploitatie van een veehouderij die betrekking heeft op een of meer van de percelen van de IIOA waarvoor de stopzetting geldt en die leidt tot een verhoging van de stikstofemissies na de stopzetting, geweigerd.

Een veehouderij als vermeld in het eerste lid is een vergunningsplichtige IIOA als vermeld in rubriek 9 van de indelingslijst van bijlage 1 bij titel II van het VLAREM, voor zover er dieren worden gehouden die behoren tot een diersoort die opgenomen is in de lijst, vermeld in artikel 27, §1, van het Mestdecreet van 22 december 2006."

Art. 86. *Aan artikel 63 van hetzelfde decreet, worden de volgende zinnen toegevoegd:*

"Daarbij kan ze ook de ontvankelijkheid en volledigheid van het aanvraagdossier en de project-m.e.r.-screening opnieuw beoordelen, en vragen of toestaan dat de indiener van het aanvraagdossier onvolledigheden herstelt. Artikel 19, tweede lid, 20 en 21, zijn van overeenkomstige toepassing."

Art. 87. *Aan artikel 64, eerste lid, van hetzelfde decreet, wordt de volgende zin toegevoegd:*

"Daarbij kunnen ook gegevens of documenten aan het aanvraagdossier worden toegevoegd, of kunnen gegevens of documenten van het aanvraagdossier worden gewijzigd of vervangen."

Art. 88. Aan artikel 66 van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 3 mei 2019, wordt een paragraaf 8 toegevoegd, die luidt als volgt:

"§8. Als de exploitatie van een IIOA stopgezet is of wordt overeenkomstig artikel 39, derde lid, van het decreet van [...] over de programmatische aanpak stikstof, wordt een vergunningsaanvraag voor de exploitatie van een veehouderij die betrekking heeft op een of meer van de percelen van de IIOA waarvoor de stopzetting geldt en die leidt tot een verhoging van de stikstofemissies na de stopzetting, geweigerd.

Een veehouderij als vermeld in het eerste lid is een vergunningsplichtige IIOA als vermeld in rubriek 9 van de indelingslijst van bijlage 1 bij titel II van het VLAREM, voor zover er dieren worden gehouden die behoren tot een diersoort die opgenomen is in de lijst, vermeld in artikel 27, §1, van het Mestdecreet van 22 december 2006."

Art. 89. Aan artikel 87, §1, van hetzelfde decreet, gewijzigd bij het decreet van 8 december 2017, worden een derde en een vierde lid toegevoegd, die luiden als volgt:

"Een ambtshalve initiatief of een verzoek tot bijstelling van de omgevingsvergunning van een veehouderij wordt beschouwd als kennelijk ongegrond als vermeld in het tweede lid als de motieven tot bijstelling uitsluitend betrekking hebben op een aanpassing van de efficiëntie van een ammoniakemissiereducerende techniek. In dat geval wordt de exploitant geacht te hebben voldaan aan zijn verplichtingen terzake.

Voor de toepassing van het derde lid wordt verstaan onder:

1° een aanpassing van de efficiëntie van een ammoniakemissiereducerende techniek:

het feit dat in de omgevingsvergunning voor de veehouderij in kwestie een ammoniakemissiereducerende techniek opgenomen is waarvoor in de omgevingsvergunning een bepaald ammoniakemissiereducerend vermogen vermeld werd, en waaraan, na de opname in de omgevingsvergunning, bij een decreet, een besluit van de Vlaamse Regering of een ministerieel besluit een lager ammoniakemissiereducerend vermogen werd toegekend;

2° een veehouderij: een vergunningsplichtige IIOA als vermeld in rubriek 9 van de indelingslijst van bijlage 1 bij titel II van het VLAREM, voor zover er dieren worden gehouden die behoren tot een diersoort die opgenomen is in de lijst, vermeld in artikel 27, §1, van het Mestdecreet van 22 december 2006."

Hoofdstuk 9. Slotbepalingen

Art. 90. §1. De bepalingen van dit decreet zijn ook van toepassing op alle aanvragen betreffende een omgevingsvergunning ingediend voor de inwerkingtreding van dit decreet waarover de bevoegde overheid nog geen vergunningsbeslissing genomen heeft op de datum van de inwerkingtreding van dit decreet, met inbegrip van vergunningsaanvragen die opnieuw moeten worden behandeld na een vernietigingsarrest van de Raad voor Vergunningsbetwistingen.

§2. Bij de behandeling van een omgevingsvergunningsaanvraag, vermeld in paragraaf 1, kan de bevoegde overheid, vermeld in artikel 52 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, als ze de ontvankelijkheid en volledigheid van het aanvraagdossier of de project-m.e.r.-screening opnieuw beoordeelt overeenkomstig artikel 63 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning zoals gewijzigd bij dit decreet, rekening houden met gegevens of documenten die werden gewijzigd in of toegevoegd aan het aanvraagdossier vóór de inwerkingtreding van dit decreet.

§3. De bevoegde overheid, vermeld in artikel 15 of 52 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, kan bij de behandeling van een vergunningsaanvraag, vermeld in paragraaf 1, beslissen om de beslissingstermijn te verlengen wanneer zij oordeelt dat dit nuttig is voor de toepassing van de beoordelingskaders vermeld in dit decreet.

De bevoegde overheid, vermeld in het eerste lid, kan in voorkomend geval het advies van de omgevingsvergunningscommissie, vermeld in artikel 16, § 1, van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning of de adviezen, vermeld in artikel 24, 42 of 59 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, opnieuw inwinnen.

Als de bevoegde overheid, vermeld in het eerste lid, overeenkomstig het eerste lid beslist om de beslissingstermijn te verlengen, wordt de beslissingstermijn, met behoud van de toepassing van artikel 32, §2, artikel 66, §2 en §2/1 en artikel 89, §2, van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning, desgevallend bijkomend verlengd: 1° met 60 dagen als geen advies van een omgevingsvergunningscommissie vereist is; 2° met 120 dagen als een advies van een omgevingsvergunningscommissie vereist is.

In voorkomend geval deelt de bevoegde overheid, vermeld in het eerste lid, de termijnverlenging vóór de einddatum van de beslissingstermijn mee aan de aanvrager en desgevallend aan de beroepsindiener.

Art. 91. *Een milieuvergunning, die werd verleend op grond van de bepalingen van het decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning, wordt voor de toepassing van dit decreet beschouwd als een omgevingsvergunning.*

Art. 92. *Dit decreet treedt in werking op de dag die volgt op de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad.*

Bijlage 1. bij het decreet van (datum) over de programmatische aanpak stikstof**Bijlage 1. De lijst van ammoniakemissiefactoren en leegstandpercentages, vermeld in artikel 5.**

Referentiesituatie 2021: Lijst met ammoniakemissiefactoren (kg NH₃ per dierplaats per jaar) en leegstandpercentages¹

Gebaseerd op bijlage Richtlijnenboek Landbouwdieren (versie 01/06/2022)

Inhoudsopgave	pag.
biggen	1
kraamzeugen	2
guste en dragende zeugen	2
vleesvarkens	3
dekberen, 7 maanden en ouder	4
opfok legkippen	4
legkippen	5
slachtkuikenouderdieren	10
slachtkuikens	10
opfok slachtkuikenouderdieren	11
kalkoenen	12
struisvogels	12
eenden	12
parelhoenders	13
runderen	13
schapen	14
geiten	14
paarden en pony's	14
konijnen	14
nertsen	15

biggen

Vlaams systeem	Vlaamse Omschrijving	NH3 (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
<i>Overige</i>	hok opp. max. 0,35 m ²	0,6	10
<i>huisvestings-systemen</i>	hok opp. > 0,35 m ²	0,75	10
V-1.1 ²	mestkanaal met schuine wand, mestverduunning en mestafvoer	0,13 of 0,16	10
V-1.2	ondiepe mestkelders met water- en mestkanaal (hokopp max 0,35 m ²)	0,26	10
V-1.3	gescheiden afvoer van mest en urine door middel van hellende mestband (hokopp max 0,35 m ²)	0,2	10

1 Ogink, N.W.M., Mosquera, J., Hol, J.M.G., 2017. Protocol voor meting van ammoniakemissie uit huisvestingssystemen in de veehouderij 2013a. Wageningen Livestock Research, Rapport 1032.

2 Dit systeem werd verwijderd van de lijst AEA stalsystemen op 31 mei 2011.

	gescheiden afvoer van mest en urine door middel van hellende mestband (hokopp > 0,35 m ²)	0,25	10
V-1.4	koeldeksysteem (150% koeloppervlak) (hokopp max 0,35 m ²)	0,15	10
	koeldeksysteem (150% koeloppervlak) (hokopp > 0,35 m ²)	0,19	10
V-1.5	volledig rooster met water- en mestkanalen, ev. voorzien van schuine putwanden, emitterend mestopp. < 0,1 m ²	0,2	10
V-1.6	gedeeltelijk rooster vloer met een water- en mestkanaal, ev. voorzien van schuine putwanden	0,18	10

kraamzeugen

Vlaams systeem	Vlaamse Omschrijving	NH3 (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
<i>Overige Huisvestings-systemen</i>	individuele huisvesting	8,3	10
V-2.1	mestkanaal met mestafvoersysteem	3,2	10
V-2.2	ondiepe mestkelders met mest- en waterkanaal	4,0	10
V-2.3	schuiven in mestgoot	2,5	10
V-2.4	koeldeksysteem (150% koeloppervlak)	2,4	10
V-2.5	mestbak onder kraamhok	2,9	10
V-2.6	mestpan met water- en mestkanaal onder kraamhok	2,9	10

guste en dragende zeugen

Vlaams systeem	Vlaamse Omschrijving	NH3 (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
<i>Overige Huisvestings-systemen</i>	groepshuisvesting	4,2	10
	individuele huisvesting	4,2	10
V-3.1	smalle mestkanalen met metalen driekantrooster (alleen toepasbaar bij individuele huisvesting)	2,4	10
V-3.2	mestkanaal met combinatie-rooster en frequente mestafvoer (alleen toepasbaar bij individuele huisvesting)	1,8	10
V-3.3	koeldeksysteem 115% koeloppervlak	2,2	10
V-3.4	koeldeksysteem 135% koeloppervlak	2,2	10

V-3.5	groepshuisvestingsysteem, zonder strobed en met schuine putwanden in het mestkanaal	2,3 of 2,6	10
V-3.6	rondloopstal met zeugenvoederstation en strobed	2,6	10
V-3.7	zeugen in voederligbox op strobed	1	10
V-3.8	gescheiden afvoer van mest en urine door middel van een conische mestband (alleen toepasbaar bij individuele huisvesting)	1,8	10
V-3.9	Gescheiden afvoer van mest en urine door middel van een mest- en giergoot en mestschraper in de dekstal	1,8	10
V-3.10	Gescheiden afvoer van mest en urine door middel van een mest- en giergoot en een mestschraper in de drachtstal	2,0	10

vleesvarkens

Vlaams systeem	Vlaamse Omschrijving	NH3 (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
<i>Overige huisvestings-systemen</i>	hokopp max 0,8 m ²	2,5	10
	hokopp > 0,8 m ²	3,5	10
V-4.1	mestopvang in en spoelen met beluchte mestvloeistof - hokopp 0,65-0,8 m ²	1,4	10
V-4.2	mestopvang in beluchte mest en vervanging hiervan via een rioleringsysteem of ander van de lucht af te sluiten afvoersysteem (hokopp 0,65-0,8 m ²)	1,4	10
V-4.3	koeldekstelsysteem met metalen driekantroostervloer (170% koeldekopp) (max hokopp van 0,8 m ²)	1,1	10
V-4.4	koeldekstelsysteem (200% koelopp) met metalen roostervloer (max. 0,8 m ² emitt. mestopp)	1,2	10
V-4.5	koeldekstelsysteem (200% koelopp) met roostervloer anders dan metalen driekantroosters (max. 0,6 m ² emitt. mestopp)	1,4	10
V-4.6	mestkelders met water- en mestkanaal, de laatste met schuine putwanden en metalen driekantroosters	1 of 1,4	10
V-4.7	mestkelders met water- en mestkanaal, de laatste met schuine putwanden en met andere dan metalen driekantroosters	1,2	10

V-4.8	gescheiden afvoer van mest en urine door middel van een mest- en een giergoot met mestschraper	1,2	10
-------	--	-----	----

dekberen, 7 maanden en ouder

Vlaams systeem	Vlaamse Omschrijving	NH3 (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
Overige Huisvestings-systemen	/	5,5	10

opfok legkippen

Vlaams systeem	Vlaamse Omschrijving	NH3 (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
Overige Huisvestings-systemen	Kooi of batterij	0,045	10
	grondhuisvesting	0,17	10
Opfokpoeljen van legkippen kooi- of batterijsystemen			
P-1.1	mestbandbatterij voor natte mest met afvoer naar een gesloten mestopslag of afgedekte container	0,02	10
P-1.2	compactbatterij met afvoer naar een gesloten mestopslag (twee maal per dag afvoer) of afgedekte container	0,011	10
P-1.3	mestbandbatterij voor droge mest met geforceerde mestdroging	0,02	10
P-1.4	mestbandbatterij met geforceerde mestdroging, belucht met 0,4 m ² lucht per opfokken per uur; mest afdraaien per 5 dagen; de mest heeft dan een droge stof gehalte van min. 55%	0,006	10
P-1.5	mestbandbatterij met geforceerde mestdroging in combinatie met een droogtunnel en/of droogvloer	0,01	10
Opfokpoeljen van legkippen - niet-kooisystemen			
P-2.1	volièreopfokhuisvesting, minimaal 50% van de leefruimte is rooster, met daaronder een mestband. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages - Directe afvoer van de mest of bij opslag gedurende max 2 weken in een gesloten mestopslag of een afgedekte container	0,05	10

	volièreopfokhuisvesting, minimaal 50% van de leefruimte is rooster, met daaronder een mestband. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages - Opslag in een gesloten mestopslag of een afgedekte container gedurende meer dan 2 weken	0,067	10
	volièreopfokhuisvesting, minimaal 50% van de leefruimte is rooster, met daaronder een mestband. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages - Nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met geperforeerde banden of platen	0,052	10
	volièreopfokhuisvesting, minimaal 50% van de leefruimte is rooster, met daaronder een mestband. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages - Nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met dichte banden	0,065	10
P-2.2	grondhuisvesting met mixluchtventilatie	0,086	10
P-2.3	grondhuisvesting met verwarmingssysteem met warmteheaters en ventilatoren	0,082	10

legkippen

Vlaams systeem	Vlaamse Omschrijving	NH3 (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
<i>Overige huisvestings-systemen</i>	kooi-of batterij	0,1	10
	grondhuisvesting	0,315	10
Legkippen kooi- of batterijsystemen			
P-3.1	kooi (indien voor leghennen: verrijkte kooi) voor natte mest met afvoer naar een gesloten mestopslag - Directe afvoer van de mest of bij opslag gedurende max 2 weken in een gesloten mestopslag of een afgedekte container	0,035	10

	kooi (indien voor leghennen: verrijkte kooi) voor natte mest met afvoer naar een gesloten mestopslag - Opslag in een gesloten mestopslag of een afgedekte container gedurende meer dan 2 weken	0,052	10
	kooi (indien voor leghennen: verrijkte kooi) voor natte mest met afvoer naar een gesloten mestopslag - Nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met geperforeerde banden of platen	0,037	10
	kooi (indien voor leghennen: verrijkte kooi) voor natte mest met afvoer naar een gesloten mestopslag - Nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met dichte banden	0,050	10
P-3.2	kooi (indien voor leghennen: verrijkte kooi) waarvan de natte mest 2 maal daags door middel van mestschuiven en een centrale mestband afgevoerd wordt naar een gesloten mestopslag of afgedekte container	0,02	10
P-3.3	kooi voor droge mest met geforceerde mestdroging	0,035	10
P-3.4	kooi (indien voor leghennen: verrijkte kooi) met geforceerde mestdroging, belucht met 0,7 m ³ lucht per dier per uur. Mest afdraaien per vijf dagen; de mest heeft dan een droge stofgehalte van minimaal 55%	0,01	10
P-3.5	kooisysteem (indien voor leghennen: verrijkte kooi) met mestbandbeluchting en droogtunnel	0,015	10
P-3.6	kooisysteem (indien voor leghennen: verrijkte kooi) voor natte mest met dagelijkse afvoer naar droogtunnel met geforceerde mestdroging	0,037	10
Legkippen - niet-kooisystemen			
P-4.1	grondhuisvesting met beluchting onder gedeeltelijk verhoogde roostervloer (perfosysteem)	0,11	10
P-4.2	grondhuisvesting met mestbeluchting via buizen onder de roosters	0,125	10
P-4.3	volièrehuisvesting minimaal 50% van de leefruimte is rooster met	0,09	10

	daaronder een mestband. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages - Directe afvoer van de mest of bij opslag gedurende max 2 weken in een gesloten mestopslag of een afgedekte container		
	volièrehuisvesting minimaal 50% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages - Opslag in een gesloten mestopslag of een afgedekte container gedurende meer dan 2 weken	0,107	10
	volièrehuisvesting minimaal 50% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages – Nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met geperforeerde banden of platen	0,092	10
	volièrehuisvesting minimaal 50% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages – Nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met dichte banden	0,105	10
P-4.4	volièrehuisvesting minimaal 30-35% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met 0,7 m ³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages -Directe afvoer van de mest of bij opslag gedurende max 2 weken in een gesloten mestopslag of een afgedekte container	0,025	10

	<p>volièrehuisvesting minimaal 30-35% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met 0,7 m³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages - Opslag in een gesloten mestopslag of een afgedekte container gedurende meer dan 2 weken</p>	0,042	10
	<p>volièrehuisvesting minimaal 30-35% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met 0,7 m³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages - Nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met geperforeerde banden of platen</p>	0,027	10
	<p>volièrehuisvesting minimaal 30-35% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met 0,7 m³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages - Nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met dichte banden</p>	0,04	10
P-4.5	<p>volièrehuisvesting minimaal 45-55% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met minstens 0,2 m³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien - Directe afvoer van de mest of bij opslag gedurende max 2 weken in een gesloten mestopslag of een afgedekte container</p>	0,055	10
	<p>volièrehuisvesting minimaal 45-55% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met minstens 0,2 m³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien - Opslag in een gesloten mestopslag of een afgedekte container gedurende meer dan 2 weken</p>	0,072	10

	volièrehuisvesting minimaal 45-55% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met minstens 0,2 m ³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien – nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met geperforeerde banden of platen	0,057	10
	volièrehuisvesting minimaal 45-55% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met minstens 0,2 m ³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien - Nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met dichte banden	0,07	10
P-4.6	volièrehuisvesting minimaal 55-60% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met 0,7 m ³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien, roosters minimaal in twee etages - Directe afvoer van de mest of bij opslag gedurende max 2 weken in een gesloten mestopslag of een afgedekte container	0,037	10
	volièrehuisvesting minimaal 55-60% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met 0,7 m ³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien, roosters minimaal in twee etages - Opslag in een gesloten mestopslag of een afgedekte container gedurende meer dan 2 weken	0,054	10
	volièrehuisvesting minimaal 55-60% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met 0,7 m ³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien, roosters minimaal in twee etages - Nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met geperforeerde banden of platen	0,039	10
	volièrehuisvesting minimaal 55-60%	0,052	10

	van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met 0,7 m ³ per dier per uur beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien, roosters minimaal in twee etages - Nabehandeling van de voorgedroogde mest in een droogtunnel met dichte banden		
P-4.7	grondhuisvesting met dagelijkse mestverwijdering door middel van een mestschuif onder de gedeeltelijk verhoogde roosters. Gesloten mestopslag of afgedekte container	0,106	10

slachtkuikenouderdieren

Vlaams systeem	Vlaamse Omschrijving	NH3 (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
<i>Overige huisvestingssystemen</i>		0,58	13
P-5.1	groepskooi voorzien van mestband en geforceerde mestdroging	0,08	13
P-5.2	volièrehuisvesting met mestbeluchting	0,17	13
P-5.3	volièrehuisvesting met geforceerde mest- en strooiseldroging	0,13	13
P-5.4	grondhuisvesting met mestbeluchting van bovenaf	0,25	13
P-5.5	perfosysteem op gedeeltelijk verhoogde roostervloer	0,23	13
P-5.6	grondhuisvesting met dagelijkse mestverwijdering d.m.v. mestschuif onder de gedeeltelijk verhoogde roosters - Gesloten mestopslag of afgedekte container	0,29	13

slachtkuikens

Vlaams systeem	Vlaamse Omschrijving	NH3 (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
<i>Overige huisvestingssystemen</i>		0,08	19
P-6.1	grondhuisvesting met vloerverwarming en vloerkoeling	0,045	19
P-6.2	grondhuisvesting met mixluchtventilatie	0,037	19
P-6.3	grondhuisvesting met verwarmingssysteem met warmteheaters en ventilatoren	0,035	19

P-6.4	warmtewisselaar met luchtmengsysteem voor droging strooisellaag	0,021	19
P-6.5	etagesysteem met mestband en strooiseldroging	0,02	19
P-6.6	uitbroeden eieren en opfokken tot 13 dagen in etagestal en emissiearme vervolghuisvesting in P-6.1	0,04	19
	uitbroeden eieren en opfokken tot 13 dagen in etagestal en emissiearme vervolghuisvesting in P-6.2	0,033	19
	uitbroeden eieren en opfokken tot 13 dagen in etagestal en emissiearme vervolghuisvesting in P-6.3	0,031	19
	uitbroeden eieren en opfokken tot 13 dagen in etagestal en emissiearme vervolghuisvesting in P-6.4	0,04	19
	uitbroeden eieren en opfokken tot 13 dagen in etagestal en emissiearme vervolghuisvesting in P-6.5	0,018	19
P-6.7	uitbroeden eieren en opfokken tot 19 dagen in etagestal en emissiearme vervolghuisvesting in P-6.1	0,038	19
	uitbroeden eieren en opfokken tot 19 dagen in etagestal en emissiearme vervolghuisvesting in P-6.2	0,033	19
	uitbroeden eieren en opfokken tot 19 dagen in etagestal en emissiearme vervolghuisvesting in P-6.3	0,03	19
	uitbroeden eieren en opfokken tot 19 dagen in etagestal en emissiearme vervolghuisvesting in P-6.4	0,038	19
	uitbroeden eieren en opfokken tot 19 dagen in etagestal en emissiearme vervolghuisvesting in P-6.5	0,015	19
P-6.8	Stal met warmteheaters met luchtmengsysteem voor droging strooisellaag	0,045	19
P-6.9	Warmtewisselaar met luchtmengsysteem voor droging strooisellaag en een minimaal geïnstalleerd ventilatiedebiet van 0,7 m ³ per dierplaats per uur	0,021	19
P-6.10	Stal met warmwaterbuizenverwarming	0,012	19

opfok slachtkuikenouderdieren

Vlaams systeem	Vlaamse Omschrijving	NH₃ (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
	<i>Overige huisvestingssystemen</i>	0,25	17

P-7.1	grondhuisvesting met vloerverwarming en vloerkoeling	0,155	17
P-7.2	grondhuisvesting met mixluchtventilatie	0,127	17
P-7.3	grondhuisvesting met verwarmingssysteem met warmteheaters en ventilatoren	0,12	17
P-7.4	warmtewisselaar met luchtmengsysteem voor droging strooisellaag	0,155	17
P-7.5	stal met warmteheaters met luchtmengsysteem voor droging strooisellaag	0,155	17

kalkoenen

Diercategorie	NH3 (kg/dp/ jaar)	Leegstands- percentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
Ouderdieren van vleeskalkoenen in opfok; tot 6 weken	0,15	14
Ouderdieren van vleeskalkoenen in opfok; van 6 tot 30 weken	0,47	14
Ouderdieren van vleeskalkoenen van 30 weken en ouder	0,59	14
Vleeskalkoenen ³⁵⁴	0,68	10

struisvogels

Diercategorie	NH3 (kg/dp/ jaar)	Leegstands- percentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
struisvogelouderdieren	2,5	Geen data
opfokstruisvogels (tot 4 maanden)	0,3	Geen data
vleesstruisvogels (4 tot 12 maanden)	1,8	Geen data

eenden

Diercategorie	Omschrijving stalsysteem	NH3 (kg/dp/ jaar)	Leegstands- percentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
Ouderdieren van vleeseenden tot 24 maanden	overige huisvestingssystemen	0,32	Geen data
Vleeseenden	overige huisvestingssystemen	0,21	Geen data

³ Het aantal dierplaatsen dient te worden vastgesteld door het aantal dieren in de 10e week na opzetten te tellen.

	buiten mesten (per afgeleverde eend)	0,019	Geen data
--	--------------------------------------	-------	-----------

parelhoenders

Diercategorie	NH3 (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
Parelhoenders voor vleesproductie ⁴	0,08	Geen data

runderen

Diercategorie	Omschrijving stalsysteem	NH3 (kg/dp/jaar)	Leegstandspercentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
melk- en kalfkoeien ouder dan 2 jaar	grupstal met drijfmest, emitterend oppervlak van grup en kelder max. 1,2 m ² per koe	5.7	0
	overige huisvestingssystemen permanent opstallen	13	0
zoogkoeien ouder dan 2 jaar	overige huisvestingssystemen	4.1	0
vrouwelijk jongvee tot 2 jaar	overige huisvestingssystemen	4.4	0
vleeskalveren tot 8 maanden	overige huisvestingssystemen	3.5	5,5
vleesstieren en overig vleesvee van 6 tot 24 maanden (roodvleesproductie)	overige huisvestingssystemen	5.3	0
fokstieren en overig rundvee (bv. reforme zoogkoe) ouder dan 2 jaar	overige huisvestingssystemen	6.2	0

⁴ Bij deze diercategorie kunnen dezelfde huisvestingssystemen en de bijbehorende ammoniakemissiefactoren worden toegepast als die welke zijn opgenomen bij de diercategorie vleeskuikens.

schapen

Diercategorie	NH3 (kg/dp/ jaar)	Leegstands- percentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
Schapen ouder dan 1 jaar, incl. lammeren tot 45 kg (stalperiode van max. 3 maanden in winter)	0,7	0

geiten

Diercategorie	NH3 (kg/dp/ jaar)	Leegstands- percentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
Geiten ouder dan 1 jaar	1,9	0
Opfokgeiten van 61 dagen tot en met één jaar	0,8	0
Opfokgeiten en afmestlammeren tot en met 60 dagen ⁵	0,2	0

paarden en pony's⁶

Diercategorie	NH3 (kg/dp/ jaar)	Leegstands- percentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
volwassen paarden (3 jaar en ouder)	5	0
paarden in opfok (jonger dan 3 jaar)	2,1	0
volwassen pony's (3 jaar en ouder)	3,1	0
pony's in opfok (jonger dan 3 jaar)	1,3	0

konijnen

Diercategorie	NH3 (kg/dp/ jaar)	Leegstands- percentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
voedster inclusief 0,15 ram en bijbehorende jongen tot speenleeftijd	1,20	2
vlees en opfokkonijnen tot dekleeftijd	0,20	15

⁵ Geitlammeren tot een leeftijd tot 10 dagen worden niet meegeteld.

⁶ Het onderscheid tussen paarden en pony's ligt bij een stokmaat (schofhoogte) van 156,0 cm.

nertsen

Diercategorie	Omschrijving stalsysteem	NH3 (kg/dp/ jaar)	Leegstands- percentages (%) in EF bepaling (Ogink et al, 2017)
nertsen (per fokteef)	open mestopslag onder de kooi	0,58	0
	dagontmesting met afvoer naar een gesloten opslag	0,25	0

Bijlage 2 bij het decreet van (datum) over de programmatische aanpak stikstof

Bijlage I bij het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu

Bijlage I. De habitattypes van bijlage I van de Habitatrichtlijn die in het Vlaams Gewest voorkomen

"Typen van natuurlijke habitats van communautair belang voor de instandhouding waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is" (*: prioritair habitat).

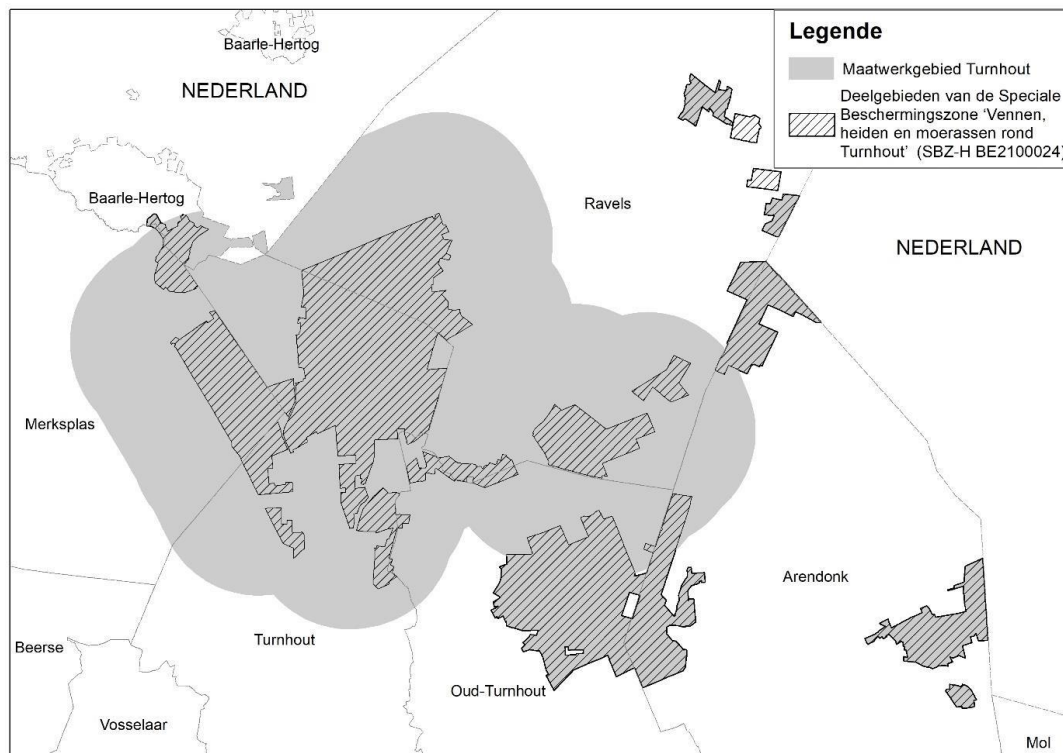
Stikstofgevoelige habitattypes: aanduiding met X

Code	Prioriteit	Habitatype	Stikstofgevoelig
1130		Estuaria	
1140		Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten	
1310		Eenjarige pioniervegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende soorten	X
1320		Schorren met slijkgrasvegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>)	X
1330		Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)	X
2110		Embryonale wandelende duinen	X
2120		Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen")	X
2130	*	Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")	X
2150	*	Atlantische vastgelegde ontcalcite duinen (<i>Calluno-Ulicetea</i>)	X
2160		Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i>	X
2170		Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)	X
2180		Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied	X
2190		Vochtige duinvalleien	X
2310		Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>	X
2330		Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen	X
3110		Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (<i>Littorelletalia uniflorae</i>)	X
3130		Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>	X
3140		Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met bentische <i>Chara</i> spp. vegetaties	X
3150		Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>	X
3160		Dystrofe natuurlijke poelen en meren	X
3260		Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitantis</i> en het <i>Callitricho-Batrachion</i>	

3270		Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het <i>Chenopodium rubri</i> p.p. en <i>Bidention</i> p.p.	
4010		Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>	X
4030		Droge Europese heide	X
5130		<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland	X
6120	*	Kalkminnend grasland op dorre zandbodem	X
6210		Droge halfnatuurlijke graslanden en struikvormende facies op kalkhoudende bodems (<i>Festuco-Brometalia</i>) (*gebieden waar opmerkelijke orchideeën groeien)	X
6230	*	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	X
6410		Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (<i>Molinion caeruleae</i>)	X
6430		Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones	
6510		Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	X
7110	*	Actief hoogveen	X
7140		Overgangs- en trilveen	X
7150		Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>	X
7210	*	Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het <i>Caricion davallianae</i>	X
7220	*	Kalktufbronnen met tufsteenformatie (<i>Cratoneurion</i>)	X
7230		Alkalisch laagveen	X
8310		Niet voor publiek opengestelde grotten	
9110		Beukenbossen van het type <i>Luzulo-Fagetum</i>	X
9120		Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robori-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)	X
9130		Beukenbossen van het type <i>Asperulo-Fagetum</i>	X
9150		Midden-Europese kalkminnende beukenbossen behorend tot het <i>Cephalanthero-Fagion</i>	X
9160		Sub-Atlantische en Midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het <i>Carpinion-betuli</i>	X
9190		Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>	X
91E0	*	Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	X
91F0		Gemengde oeverformaties met <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> en <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> of <i>Fraxinus angustifolia</i> , langs de grote rivieren (<i>Ulmenion minoris</i>)	X

Bijlage 3 bij het decreet van (datum) over de programmatische aanpak stikstof

Bijlage 3. De kaart van het Turnhouts Vennengebied, vermeld in artikel 41.

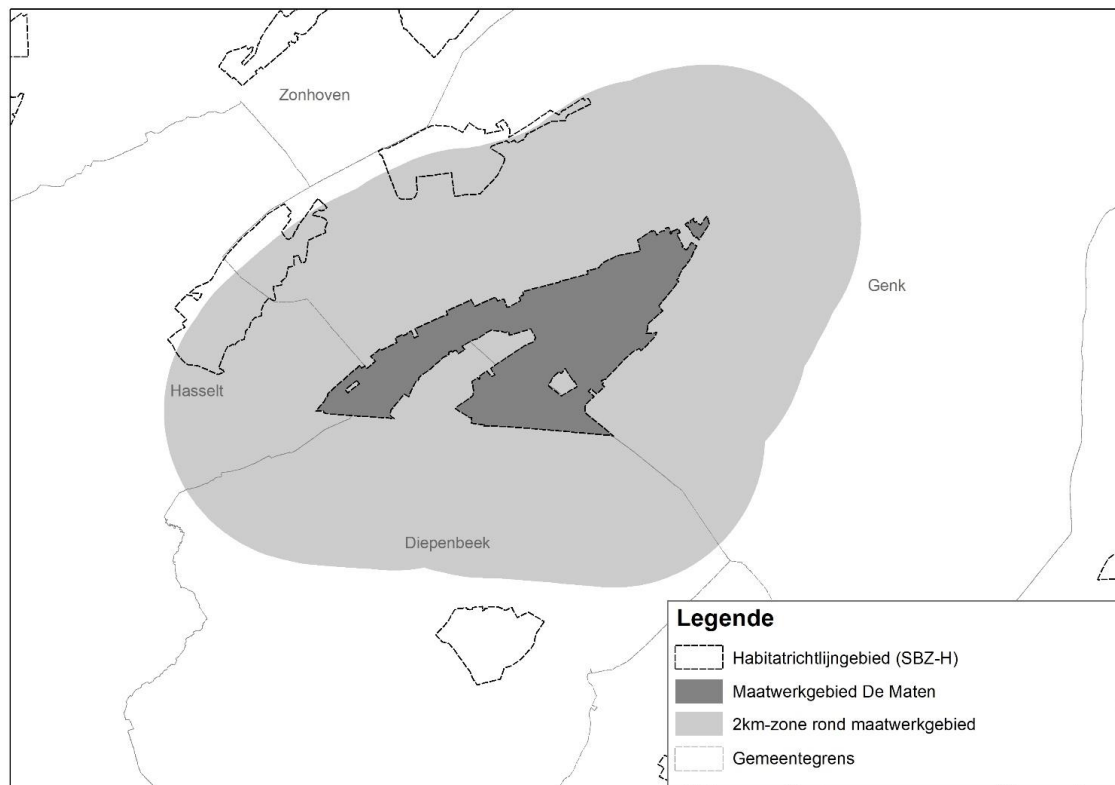
Bijlage 4 bij het decreet van (datum) over de programmatische aanpak stikstof

Bijlage 4. De kaart van de Kalmthoutse heide, vermeld in artikel 44.

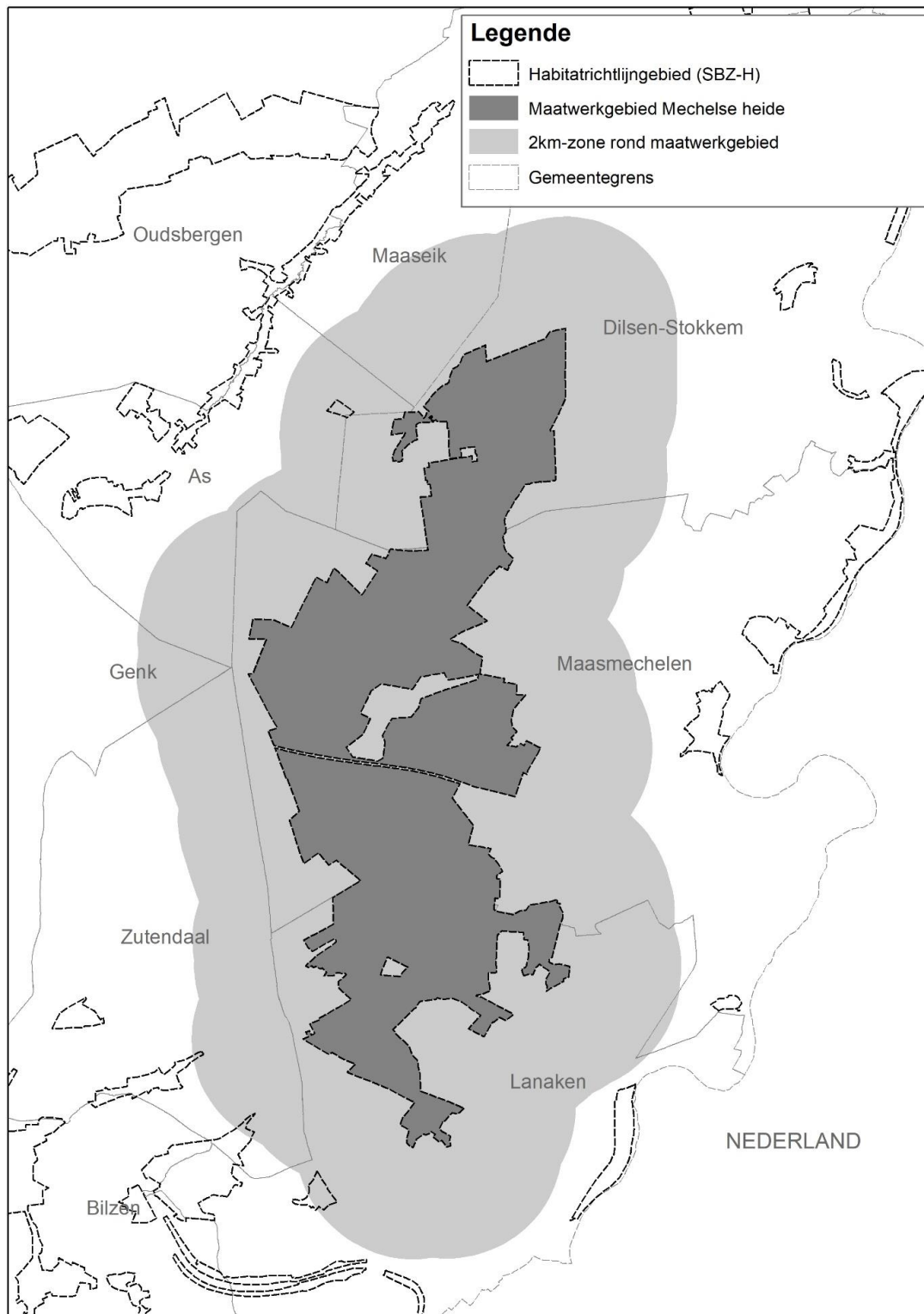
Bijlage 5 bij het decreet van (datum) over de programmatische aanpak stikstof

Bijlage 5. De kaart van De Maten, vermeld in artikel 44

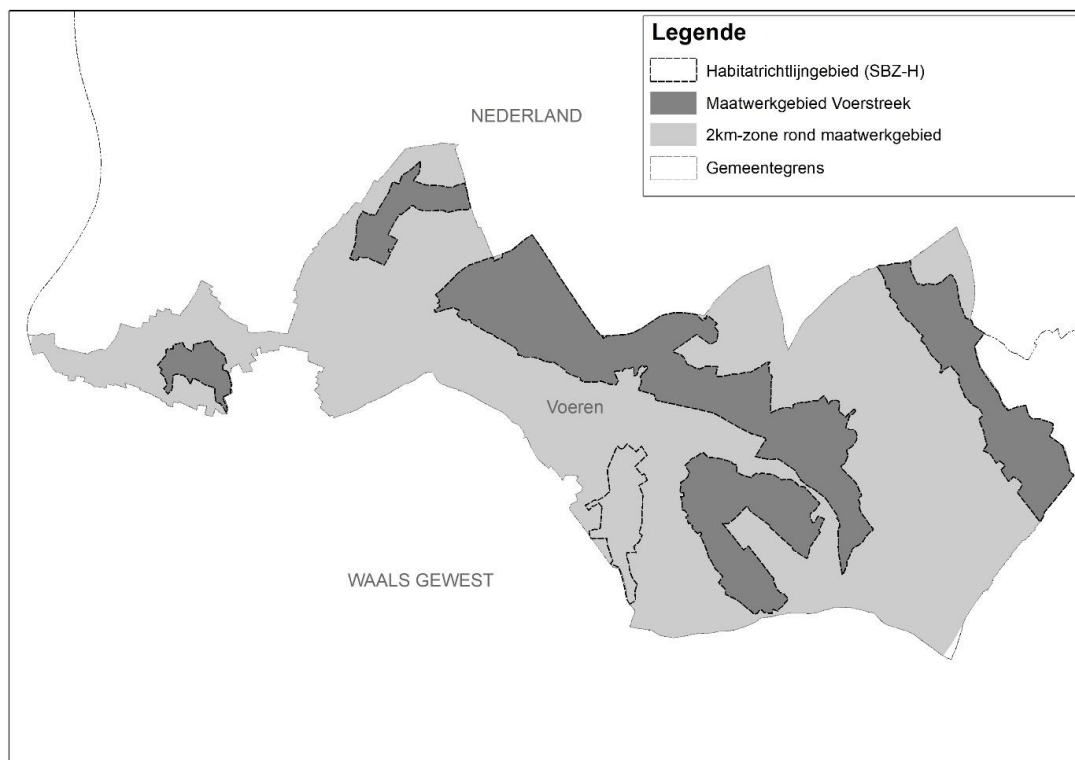
Bijlage 6 bij het decreet van (datum) over de programmatische aanpak stikstof

Bijlage 6. De kaart van de Mechelse heide, vermeld in artikel 44.

Bijlage 7. bij het decreet van (datum) over de programmatische aanpak stikstof

Bijlage 7. De kaart van de Voerstreek, vermeld in artikel 44.

"

VERANTWOORDING

1. Inleiding

Op 27 juli 2023 werd een voorstel van decreet over de programmatische aanpak stikstof ingediend (*Parl. St. VL. Parl. 2022-23, nr. 1801/1*). Over dit voorstel van decreet werd onder meer het advies gevraagd en verkregen van de Afdeling Wetgeving van de Raad van State (advies 74.348/1/V van 2 oktober 2023, *Parl. St. VL. Parl. 2022-23, nr. 1801/3*) en van de Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens (advies VTC nr. 2023/118 van 12 september 2023, *Parl. St. VL. Parl. 2022-23, nr. 1801/4*).

De verkregen adviezen dwingen tot aanpassing van de voorgestelde tekst. Dat is de reden voor dit amendement. Omdat we voorstellen de tekst op diverse plaatsen te wijzigen en doordat door de invoeging of schrapping van bepalingen ook de nummering van de artikelen wijzigt, is geopteerd voor een amendement dat de eerder voorgestelde tekst integraal vervangt.

Aangezien, in antwoord op de opmerkingen van de Raad van State, het aangewezen was om extra duiding te geven bij een aantal van de gekozen beleidsopties, en om in het algemeen, het raadplegen van de parlementaire voorbereiding in functie van de onderbouwing en de uitlegging van de tekst werkbaar te houden, is er vervolgens ook voor geopteerd om de algemene toelichting en de toelichting bij de artikelen van het oorspronkelijke voorstel van decreet in de verantwoording bij dit amendement te hernemen veeleer dan er louter naar te verwijzen.

De hernomen toelichtende tekst is weliswaar op verschillende plaatsen aangepast en er zijn delen weggelaten, telkens overeenkomstig de ingrepen aan de decretale tekst zelf. Er zijn her en der ook toevoegingen gebeurd, als extra onderbouwing of als antwoord op vragen geformuleerd in de adviezen.

De -toelichting bij de artikelen is vanzelfsprekend ook aangepast aan de hernummering van de artikelen in de decretale tekst. Elk van deze wijzigingen wordt hieronder meer in detail toegelicht, in de algemene toelichting of in de toelichting bij de artikelen. Voor een vlotte lezing is hieronder ook een tabel toegevoegd waarin de relatie wordt weergegeven tussen de artikelnummering in het oorspronkelijke voorstel van decreet en het voorliggende amendement.

Vóór amendering	Bij amendering
Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen, definities en doelstellingen	Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen, definities en doelstellingen
Afdeling 1. Algemene bepalingen en definities	Afdeling 1. Algemene bepalingen en definities
Artikel 1	Artikel 1
Artikel 2	Artikel 2
Artikel 3	Artikel 3
Afdeling 2. Doelstellingen	Afdeling 2. Doelstellingen
Artikel 4	Artikel 4
Hoofdstuk 2. Bronmaatregelen	Hoofdstuk 2. Bronmaatregelen
Afdeling 1. Vaststelling van PAS-referentie 2030	Afdeling 1. Vaststelling van PAS-referentie 2030

Artikel 5	Artikel 5
Afdeling 2. Algemene bepalingen	
Artikel 7	
Artikel 8	
Afdeling 3. Generieke bronmaatregelen voor veehouderijen	Afdeling 2. Generieke bronmaatregelen voor veehouderijen
Onderafdeling 1. Generieke bronmaatregelen voor varkens- en pluimveehouderijen	Onderafdeling 1. Generieke bronmaatregelen voor varkens- en pluimvee-houderijen
Artikel 8	Artikel 6
Artikel 9	Artikel 7
Onderafdeling 2. Generieke bronmaatregelen voor rundveehouderijen	Onderafdeling 2. Generieke bronmaatregelen voor rundveehouderijen
Artikel 10	Artikel 8
Artikel 11	Artikel 9
Artikel 12	Artikel 10
Artikel 13	Artikel 11
Onderafdeling 3. Vrijstellingsregeling voor kleinschalige veehouderijen, biologische en bepaalde andere veehouderijen	Onderafdeling 3. Vrijstellingsregeling voor kleinschalige veehouderijen, biologische en bepaalde andere veehouderijen
Artikel 14	Artikel 12
Artikel 15	Artikel 13
Afdeling 4. Bronmaatregelen voor mestverwerkingsinstallaties	Afdeling 3. Bronmaatregelen voor mestverwerkingsinstallaties
	<i>Artikel 14 (nieuw)</i>
Artikel 16	Artikel 15
Artikel 17	
Artikel 18	Artikel 16
Artikel 19	
Afdeling 5. Piekbelasters	Afdeling 4. Piekbelasters
Artikel 20	Artikel 17
Artikel 21	Artikel 18
Artikel 22	Artikel 19
Artikel 23	Artikel 20
Artikel 24	
Hoofdstuk 3. Beoordelingskaders voor vergunningverlening wat betreft stikstofdepositie via de lucht	Hoofdstuk 3. Beoordelingskaders voor vergunningverlening wat betreft stikstofdepositie via de lucht
Afdeling 1. Algemene bepalingen	Afdeling 1. Algemene bepalingen
Artikel 25	Artikel 21
Artikel 26	
Artikel 27	Artikel 22
Artikel 28	Artikel 23
Artikel 29	Artikel 24
Artikel 30	Artikel 25
Artikel 31	Artikel 26
Afdeling 2. Beoordelingskader voor stationaire bronnen van stikstofoxiden	Afdeling 2. Beoordelingskader voor stationaire bronnen van stikstofoxiden
Onderafdeling 1. Toepassingsgebied	Onderafdeling 1. Toepassingsgebied
Artikel 32	Artikel 27
Onderafdeling 2. Drempelwaarde	Onderafdeling 2. Drempelwaarde
Artikel 33	Artikel 28
Onderafdeling 3. Vergunningsaanvragen met	Onderafdeling 3. Passende beoordeling

passende beoordeling	
Artikel 34	Artikel 29
Artikel 35	Artikel 30
Afdeling 3. Beoordelingskader voor stikstofoxiden veroorzaakt door het verkeer dat het gevolg is van mobiliteitsgerelateerde projecten	Afdeling 3. Beoordelingskader voor stikstofoxiden veroorzaakt door mobiliteitsgerelateerde projecten
Onderafdeling 1. Toepassingsgebied	Onderafdeling 1. Toepassingsgebied
Artikel 36	Artikel 31
Onderafdeling 2. Drempelwaarde	Onderafdeling 2. Drempelwaarde
Artikel 37	Artikel 32
Onderafdeling 3. Vergunningsaanvragen met passende beoordeling	Onderafdeling 3. Passende beoordeling
Artikel 38	Artikel 33
Artikel 39	Artikel 34
Afdeling 4. Beoordelingskader voor ammoniak van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties	Afdeling 4. Beoordelingskader voor ammoniak van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties
Onderafdeling 1. Toepassingsgebied	Onderafdeling 1. Toepassingsgebied
Artikel 40	Artikel 35
Onderafdeling 2. Drempelwaarde	Onderafdeling 2. Drempelwaarde
Artikel 41	Artikel 36
Onderafdeling 3. Vergunningsaanvragen met passende beoordeling	Onderafdeling 3. Passende beoordeling
Artikel 42	Artikel 37
Artikel 43	Artikel 38
Hoofdstuk 4. Woonrecht	Hoofdstuk 4. Flankerend beleid met inbegrip van woonrecht
	<i>Artikel 39 (nieuw)</i>
Artikel 44	Artikel 40
Hoofdstuk 5. Maatwerkgebied Turnhouts Vennengebied	Hoofdstuk 5. Maatwerkgebieden
Afdeling 1. Turnhouts Vennengebied	Afdeling 1. Turnhouts Vennengebied
Artikel 45	Artikel 41
Artikel 46	Artikel 42
Artikel 47	Artikel 43
	<i>Afdeling 2. Andere maatwerkgebieden (nieuw)</i>
	<i>Artikel 44 (nieuw)</i>
Hoofdstuk 6. Monitoring en borging	Hoofdstuk 6. Monitoring en borging
Afdeling 1. Monitoring	Afdeling 1. Monitoring
Onderafdeling 1. Algemene bepalingen	Onderafdeling 1. Algemene bepalingen
Artikel 48	Artikel 45
Artikel 49	Artikel 46
Onderafdeling 2. Voortgangsrapport	Onderafdeling 2. Voortgangsrapport
Artikel 50	Artikel 47
Onderafdeling 3. Monitoring van de voortgang van de stikstofsanering en de evolutie van de kwaliteit van de natuur en van het natuurlijk milieu	Onderafdeling 3. Monitoring van de voortgang van de stikstofsanering en de evolutie van de kwaliteit van de natuur en van het natuurlijk milieu
Artikel 51	Artikel 48
Artikel 52	Artikel 49
Onderafdeling 4. Monitoring van de uitstoot, concentratie en depositie van stikstof	Onderafdeling 4. Monitoring van de uitstoot, concentratie en depositie van stikstof

Artikel 53	Artikel 50
Onderafdeling 5. Monitoring van de voortgang en effectiviteit van de emissiebeperkende maatregelen	Onderafdeling 5. Monitoring van de voortgang en effectiviteit van de emissiebeperkende maatregelen
Artikel 54	Artikel 51
Afdeling 2. Evaluatie en bijsturing	Afdeling 2. Evaluatie en bijsturing
Onderafdeling 1. Periodieke evaluatie en tussentijdse bijsturing	Onderafdeling 1. Periodieke evaluatie en tussentijdse bijsturing
Artikel 55	Artikel 52
Artikel 56	Artikel 53
Onderafdeling 2. Evaluatie van de beoordelingskaders	Onderafdeling 2. Evaluatie van de beoordelingskaders
Artikel 57	Artikel 54
Onderafdeling 3. Tussentijdse evaluatie sector rundveehouderijen	Onderafdeling 3. Tussentijdse evaluatie sector rundveehouderijen
Artikel 58	Artikel 55
Afdeling 3. Vlaams vergunningenregister en informatieplicht	Afdeling 3. Vlaams vergunningenregister en informatieplicht
Artikel 59	Artikel 56
Artikel 60	Artikel 57
Afdeling 4. Delegatie	
Artikel 61	
Hoofdstuk 7. Verwerking van persoonsgegevens	Hoofdstuk 7. Verwerking van persoonsgegevens
Artikel 62	Artikel 58
Artikel 63	Artikel 59
Artikel 64	Artikel 60
Artikel 65	Artikel 61
Artikel 66	Artikel 62
Hoofdstuk 8. Wijzigingsbepalingen	Hoofdstuk 8. Wijzigingsbepalingen
Afdeling 1. Wijziging van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij	Afdeling 1. Wijziging van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij
Artikel 67	Artikel 63
Afdeling 2. Wijziging van het DABM	Afdeling 2. Wijziging van het DABM
Artikel 68	Artikel 64
Afdeling 3. Wijzigingen van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997	Afdeling 3. Wijzigingen van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997
Artikel 69	Artikel 65
Artikel 70	Artikel 66
Artikel 71	Artikel 67
Artikel 72	Artikel 68
Artikel 73	Artikel 69
Afdeling 4. Wijzigingen van het Mestdecreet van 22 december 2006	Afdeling 4. Wijzigingen van het Mestdecreet van 22 december 2006
Artikel 74	Artikel 70
Artikel 75	Artikel 71
Artikel 76	Artikel 72
Artikel 77	Artikel 73
Artikel 78	Artikel 74
Artikel 79	Artikel 75
Artikel 80	Artikel 76
Artikel 81	Artikel 77
Artikel 82	Artikel 78
Artikel 83	Artikel 79
Artikel 84	Artikel 80
	<i>Artikel 81 (nieuw)</i>
Afdeling 5. Wijziging van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting	Afdeling 5. Wijziging van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting
Artikel 85	Artikel 82
Afdeling 6. Wijzigingen van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning	Afdeling 6. Wijzigingen van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning

Artikel 86	Artikel 84
Artikel 87	Artikel 85
Artikel 88	Artikel 88
Artikel 89	
Artikel 90	Artikel 83
Artikel 91	Artikel 86
Artikel 92	Artikel 87
	<i>Artikel 89 (nieuw)</i>
	<i>Artikel 90 (nieuw)</i>
	<i>Artikel 91 (nieuw)</i>
	<i>Artikel 92 (nieuw)</i>
Bijlage 1	
Bijlage 2	<i>Bijlage 1 (hernummerd)</i>
Bijlage 3	<i>Bijlage 2 (hernummerd)</i>
Bijlage 4	<i>Bijlage 3 (hernummerd)</i>
	<i>Bijlage 4 (nieuw)</i>
	<i>Bijlage 5 (nieuw)</i>
	<i>Bijlage 6 (nieuw)</i>
	<i>Bijlage 7 (nieuw)</i>

2. Algemene toelichting

Gehanteerde afkortingen:

- Habitatrictlijn: richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna
- IHD: instandhoudingsdoelstellingen
- KDW: kritische depositiewaarde
- Natuurdecreet: het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu
- PAS: de programmatische aanpak stikstof die als bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering van 10 maart 2023 tot vaststelling van een programmatische aanpak stikstof is gevoegd, terug te vinden op [Beslissingen van de Vlaamse Regering](#) (VR 2023 1503 MED.0103/2)
- SBZ: Speciale Beschermingszones
- SBZ-H: Speciale Beschermingszones aangewezen met toepassing van de Habitatrictlijn
- SBZ-V: Speciale Beschermingszones aangewezen met toepassing van de Vogelrichtlijn
- Vogelrichtlijn: Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand

A. Situering

Vanuit de Europese Unie bestaat sinds lang een vastgelegd beleid om de achteruitgang van de biodiversiteit tot stilstand te brengen en die achteruitgang opnieuw te herstellen.

De Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn vormen hierbij een kader dat geldt voor alle Europese lidstaten. De opgave van deze twee natuurrichtlijnen is in algemene

termen als volgt samen te vatten: de lidstaten moeten ervoor zorgen dat er een gunstige staat van instandhouding verkregen wordt voor de op hun grondgebied voorkomende natuurlijke habitats en soorten. Daartoe moeten de lidstaten onder meer een samenhangend ecologisch netwerk van Speciale Beschermingszones (SBZ) aanwijzen en uitbouwen – Natura 2000 genaamd. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen SBZ aangewezen met toepassing van de Habitatrictlijn (SBZ-H, zgn. Habitatrictlijngebieden) en SBZ aangewezen met toepassing van de Vogelrichtlijn (SBZ-V, zgn. Vogelrichtlijngebieden).

De implementatie van de Europese Vogel- en Habitatrictlijn is een belangrijke pijler van het Vlaamse Natuurbeleid.

In 2001 heeft de Vlaamse Regering, ter uitvoering van artikel 4, lid 1 van de Habitatrictlijn, de gebieden afgebakend die in aanmerking kwamen als speciale beschermingszones met toepassing van de Habitatrictlijn en deze lijst van gebieden voorgesteld aan de Europese Commissie. Deze lijst van gebieden werd vervolgens, om redenen van rechtszekerheid en tegenstelbaarheid, opgenomen in het besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2002 tot vaststelling van de gebieden die in uitvoering van artikel 4, lid 1, van richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna aan de Europese Commissie zijn voorgesteld als speciale beschermingszones. De Commissie verklaarde de gebieden in 2004 van 'communautair belang'.

Op 23 april 2014 heeft de Vlaamse Regering de van communautair belang verklaarde gebieden definitief aangewezen als speciale beschermingszones (SBZ-H) en de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en prioritaire acties voor deze speciale beschermingszones vastgesteld (S-IHD besluiten)⁷. In het Vlaamse Gewest zijn er in totaal 38 SBZ-H, met een gezamenlijke oppervlakte van 105.022 ha.

Het besluit tot aanwijzing van een SBZ-H bevat tevens de instandhoudingsdoelstellingen voor het betrokken gebied. De instandhoudingsdoelstellingen voor SBZ worden uitgedrukt in termen van verbeter- of behoudopgaven voor de Europees te beschermen habitats of populaties van Europees te beschermen soorten en hun leefgebieden, waarvoor het Europees te beschermen gebied is aangemeld of die in de betreffende SBZ voorkomen (cf. artikel 2, 65°, Natuurdecreet). Die instandhoudingsdoelstellingen zijn, krachtens artikel 36ter, §1, tweede lid, van het Natuurdecreet, bindend bij onder meer het nemen van beslissingen of het verlenen van advies in het kader van de habitattoets, dat wil zeggen bij de beoordeling of een vergunningsplichtige activiteit of een plan of programma, afzonderlijk of in combinatie met één of meerdere bestaande of voorgestelde activiteiten, plannen of programma's, een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone zou kunnen veroorzaken. Dit is geregeld in artikel 36ter, § 3 en § 4, van het Natuurdecreet. De bepalingen van dat artikel vormen de omzetting van artikel 6, lid 3, van de Habitatrictlijn. Voor complexe projecten in de zin van het decreet betreffende complexe projecten van 25 april 2014 zijn die bepalingen

⁷ VR 2014 2304 DOC.0467/1BIS en VR 2014 2304 DOC.0467/4TER ('Programmatische Aanpak van Stikstofdeposities (PAS)')

niet van toepassing. Het laatstgenoemde decreet bevat zelf bepalingen die voor complexe projecten voorzien in de omzetting van artikel 6, lid 3, van de Habitatrictlijn. De habitattoets of beoordeling als geregeld enerzijds in het Natuurdecreet en anderzijds in het decreet betreffende de complexe projecten, veronderstelt in een eerste fase een screening of voortoets die beoogt na te gaan of een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ bij voorbaat op grond van objectieve gegevens met zekerheid kan uitgesloten worden. Kan dit niet uitgesloten worden, dan moet een zogenaamde passende beoordeling uitgevoerd worden. Die onderzoekt of de vergunningsplichtige activiteit of het plan of programma, respectievelijk het complexe project, afzonderlijk of in combinatie met andere projecten, plannen of programma's, betekenisvolle effecten kan hebben voor de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ, waarbij rekening gehouden wordt met de instandhoudingsdoelstellingen ervan.

In het Vlaamse Gewest vormt vermisting – naast factoren zoals versnippering en verdroging – een omvangrijk knelpunt om de achteruitgang van de natuurkwaliteit in het Vlaams Natura 2000-netwerk te voorkomen en om de vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen te behalen. Zo ondervinden een heel aantal stikstofgevoelige habitattypen onder meer een negatieve impact op hun kwaliteit en functioneren als gevolg van te hoge atmosferische depositie van stikstof.

Vanuit de vaststelling dat de hoge belasting met stikstof in veel SBZ-H een knelpunt vormt voor de instandhouding van de aanwezige habitats en leefgebieden van soorten, voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding in die gebieden, én voor de vergunningverlening van activiteiten en projecten die ammoniak en/of stikstofoxiden uitstoten, besliste de Vlaamse Regering op 23 april 2014 eveneens om een programmatische aanpak voor stikstof (PAS) te ontwikkelen en stelde ze met onmiddellijke ingang een overgangsfase in in aanloop naar een PAS⁸. Het goedgekeurde traject naar de PAS omvatte drie fasen: een overgangsfase, een voorlopige programmatische aanpak (VPAS; vooropgestelde inwerkingtreding begin 2015) en een definitieve programmatische aanpak (DPAS). De Vlaamse Regering besliste dat de DPAS een sluitend pakket aan generieke brongerichte maatregelen, een set gebiedsspecifieke brongerichte maatregelen en een operationeel herstelbeleid zou omvatten en dat de DPAS ontwikkeld moest worden in samenhang met het lucht-, mest-, mobiliteits- en natuurbeleid.

Door het stikstofprobleem programmatisch aan te pakken ambieerde de Vlaamse Regering tot een integrale, juridisch robuuste en wetenschappelijk onderbouwde aanpak te komen, die rechtszekerheid moet bieden aan alle sectoren, van industrie over bouwsector tot landbouw, en dit zowel voor bestaande activiteiten als voor nieuwe activiteiten en projecten die stikstof uitstoten.

De figuur van de programmatische aanpak ('een programmatische aanpak ter vermindering van een of meer milieudrukken, ter uitvoering van het Vlaamse Natura 2000-programma, en vast te stellen door de Vlaamse Regering') werd voorzien in het Natuurdecreet (artikel 50ter §4).

⁸ VR 2014 2304 DOC.0467/1BIS en VR 2014 2304 DOC.0467/4TER ('Programmatische Aanpak van Stikstofdeposities (PAS)').

Op 10 maart 2023 stelde de Vlaamse Regering bij besluit de programmatische aanpak stikstof definitief vast⁹. Bij de vaststelling hield de Vlaamse Regering rekening met het goedgekeurde plan-MER, de bijhorende passende beoordeling en met de opmerkingen, commentaren en adviezen die werden uitgebracht in het kader van het openbaar onderzoek dat aan de definitieve goedkeuring is voorafgegaan.

De vastgestelde PAS heeft als doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de depositie van stikstof op Speciale Beschermingszones structureel en planmatig terug te dringen. De PAS moet ook leiden tot een toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader voor vergunning- en toestemmingverlening, rekening houdend met ecologische, sociale en economische randvoorwaarden. De vastgestelde PAS is opgevat als een omvattend realisatiegericht en sectoroverschrijdend programma, met als belangrijkste onderdelen:

- brongerichte maatregelen om de emissie en depositie van stikstof te verminderen;
- een stikstofsaneringsplan met herstelmaatregelen voor de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu in SBZ-H;
- kaders voor de beoordeling van de impact van activiteiten die stikstofoxiden en/of ammoniak uitstoten.

Daarnaast bevat de vastgestelde PAS ook een pakket aan flankerende maatregelen en een systeem van monitoring en borging.

Heel wat van de in de PAS vastgestelde maatregelen moeten, in functie van de tegenstelbaarheid ervan, in rechtsregels omgezet worden.

De PAS legt wel de inhoud van de voorgenomen PAS-maatregelen vast, dit op grond van de wetenschappelijke onderbouwing uit het plan-MER en de passende beoordeling en op grond van een afweging van alle maatschappelijke belangen, maar stelt daarbij duidelijk in het vooruitzicht dat de effectieve omzetting in rechtsregels zal gebeuren in decreten en regeringsbesluiten. De met het besluit van de Vlaamse Regering van 10 maart 2023 vastgestelde PAS houdt bijgevolg een aankondiging in van beleidsafspraken die – om verordenende kracht te verkrijgen – in een regelgevend kader moeten gegoten worden.

De PAS is met andere woorden opgevat, zoals ook aangegeven in de aanhef van voormeld besluit van de Vlaamse Regering van 10 maart 2023, als *"een omvattend niet reglementair realisatiegericht programma"* dat nog omzetting behoeft in decreten en regeringsbesluiten. Dat blijkt eveneens uit artikel 2 van hetzelfde besluit. Ook in de nota aan de Vlaamse Regering¹⁰ bij voormeld besluit wordt erop gewezen dat het PAS-Programmadoocument geen reglementair karakter heeft: *"Na de definitieve vaststelling van de PAS, is het noodzakelijk dat het programma uitgevoerd wordt. De PAS heeft geen reglementaire strekking. Het biedt enerzijds wel de mogelijkheid om onderbouwd de nodige beleidsmatige stappen te zetten ter uitvoering van het programma. Daarbij kan verwezen worden naar het onderzoek*

⁹ Dossier VR 2023 1003 DOC.0250 (de definitief vastgestelde PAS is stuk VR 2023 1503 MED.0103-2)

¹⁰ VR 2023 1003 DOC.0250/1, p. 10

dat in de PAS of ter ontwikkeling van de PAS werd uitgevoerd. Wat anderzijds de onderdelen van de PAS betreft die de rechten en verplichtingen van derden en rechtsonderhorigen vaststellen, dient dit in regelgeving verankerd te worden om tegenstelbaar te zijn”.

Het voorliggende voorstel van decreet voorziet in de omzetting van een groot aantal belangrijke maatregelen (en doelen) uit de PAS, maar zeker niet alle. Andere in de PAS voorziene maatregelen zijn reeds of worden nog opgenomen via andere regelgevende initiatieven. Zo werd bij besluit van de Vlaamse Regering van 31 maart 2023 de tijdelijke vrijwillige stopzettingsregeling voor varkenshouderijen aangenomen¹¹. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de in de PAS vooropgestelde maatregel voor vrijwillige stopzetting (op bedrijfs- of stalniveau) voor varkensbedrijven met een impactscore hoger dan 0,5%, in functie van een globale afbouw van de varkensstapel op sectorniveau van 30% van het aantal dieren tegen 2030 (PAS, p. 52-53 en p. 105). Ook kan verwezen worden naar het besluit van de Vlaamse Regering van 14 juli 2023 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne, wat betreft afstandsregels van pluimveestallen en monitoringsvoorwaarden voor ammoniakemmissiearme stalsystemen. Hiermee wordt de verplichting tot elektronische monitoring van nieuwe luchtwassers ook van toepassing op bestaande luchtwassers. Bovendien wordt op die wijze uitvoering gegeven aan het Vlaams Luchtbeleidsplan 2030 waarin de volgende maatregel is opgenomen met oog op *“de vermindering van de emissies van NH₃, dat bijdraagt tot de vorming van secundair [fijn] stof in de atmosfeer en tot de vermestende en verzurende depositie”*: *“de introductie van een elektronisch monitoringsysteem op luchtwassers in varkens- en pluimveestallen om de goede werking van deze wassers te verzekeren”* (Vlaams Luchtbeleidsplan 2030, p. 15). Een ander regelgevend initiatief dat uitvoering geeft aan de PAS, is het ontwerpbesluit over het flankerend beleid ter uitvoering van de programmatische aanpak stikstof, waaraan de Vlaamse Regering op 13 oktober 2023 haar principiële goedkeuring gaf. Dat ontwerpbesluit regelt voor de in de PAS voorziene vrijwillige stopzettingsregeling voor bedrijven met een impactscore van 5% of meer zowel de berekening van de vergoedingen als de procedures voor een aanvraag tot instap in het flankerend beleid. Beide aspecten worden in het besluit eveneens geregeld voor wat betreft de vrijwillige stopzettingsregeling voor bedrijven uit het maatwerkgebied – ‘Turnhouts Vennengebied’.

Waar in de PAS voorziene maatregelen middels het voorliggende voorstel van decreet uitgewerkt worden in regelgeving, gebeurt dit niet steeds een-op-een. Niet alleen behoeven de maatregelen nadere uitwerking om te komen tot een werkbare, rechtszekere en tegenstelbare regeling. Soms zal een maatregel ook anders uitgewerkt worden dan voorzien in de PAS. Dat kan om juridische of technische redenen zijn of omwille van een beleidskeuze van de decreetgever. Hiertoe wordt enkel overgegaan indien het geen afbreuk doet aan de wetenschappelijke onderbouwing en de conclusies van het plan-MER en de passende beoordeling van de PAS. Waar relevant, wordt dit geduid in de toelichting van de betreffende onderdelen van dit decreet.

¹¹ Besluit van de Vlaamse Regering van 31 maart 2023 betreffende de vrijwillige stopzetting van varkensstallen, BS 18 april 2023

B. Inhoud

1. Probleemstelling en omgevingsanalyse

1.1. Probleemstelling

De Vlaamse Regering heeft in 2009 voor 46 habitattypen van Bijlage 1 van de Habitatrichtlijn gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD) vastgesteld. In 2014 stelde de Vlaamse Regering voor de 38 SBZ-H in Vlaanderen (gebieds)specifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD) vast. Voor elk SBZ-H omvatten de S-IHD doeloppervlakten en prioritaire maatregelen voor de instandhouding van habitattypen en van Europees te beschermen soorten (Bijlage 2 Habitatrichtlijn, Bijlage 1 Vogelrichtlijn) in het SBZ-H.

In het Vlaamse Gewest vormen verzuring en vermessing, naast andere omgevingsfactoren zoals waterhuishouding en versnippering, een omvangrijk knelpunt bij het vermijden van verslechtering, het realiseren van de vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen en het bereiken van een gunstige staat van instandhouding. Zo ondervinden een heel aantal stikstofgevoelige habitattypen, leefgebieden en soorten een negatieve impact op hun ecologisch functioneren als gevolg van onder meer te hoge atmosferische depositie van stikstof. De effecten hiervan kunnen zich onmiddellijk voordoen of zich op termijn manifesteren, bijvoorbeeld vanaf het moment dat het systeem stikstofverzadigd is.

In de periode 2013–2018 bevonden slechts drie van de 46 in het Vlaamse Gewest voorkomende habitattypen zich in een gunstige staat van instandhouding. Achtendertig van de 46 bevonden zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Veertig van de 46 habitattypen zijn stikstofgevoelig. Voor 28 hiervan vormt stikstofdepositie een hoge drukfactor die medebepalend is voor de actuele ongunstige staat van instandhouding.

De Europese biodiversiteitsstrategie 2030 bevat geen rechtstreekse doelstelling met betrekking tot het verminderen van milieudrukken (zoals stikstofdepositie) op Europees te beschermen natuur. Wel zal de Europese Commissie de lidstaten in dat kader verzoeken ervoor te zorgen dat de instandhoudingstrends en -toestand van alle beschermde habitats en soorten tegen 2030 niet verslechterd zullen zijn. Bovendien moeten de lidstaten ervoor zorgen dat ten minste 30% van de soorten en habitats die momenteel niet in een gunstige staat van instandhouding verkeren, tegen 2030 wél in die categorie terechtkomen of een sterke positieve trend vertonen.

Om die Vlaamse en Europese doelstellingen te realiseren, moet de depositie van stikstof op de Vlaamse Natura 2000 gebieden structureel en systematisch (verder) af te nemen.

1.2. Emissies en deposities van stikstof

1.2.1. Stikstofoxiden en ammoniak

Stikstof is één van de voornaamste voedingsstoffen voor planten. Maar een teveel

aan stikstof zorgt voor verschillende nefaste effecten inzake biodiversiteit, gezondheid en voedselproductie. Om deze effecten terug te dringen én om de Europese instandhoudingsdoelen te realiseren, moet de stikstofuitstoot en -depositie naar beneden.

De omgevingslucht bestaat voor 78% uit inert stikstofgas (N_2). Milieukundig en ecologisch zijn de reactieve vormen (verbindingen) van stikstof, met name ammoniak (NH_3) en stikstofoxiden (NO_x), relevant omwille van hun toxiciteit, gezondheidseffecten en impact op de stikstofcyclus in ecosystemen. Zowel ammoniak als stikstofoxiden verspreiden zich na uitstoot (emissie) via de lucht en slaan vervolgens neer (depositie), onder meer in natuurgebieden. Deze stikstofneerslag zorgt voor verzurende en vermestende effecten, met een verstoord ecosysteem, verarmde biodiversiteit en een ongezonde leefomgeving tot gevolg. Lachgas (N_2O), een andere gasvormige stikstofverbinding, is een sterk broeikasgas, maar is niet relevant in kader van de (directe) vermestende en verzurende impact van stikstof op ecosystemen.

Per gram of mol stikstof, heeft de depositie van NO_x op habitats en vegetaties zowel qua directe toxiciteit en qua verzurend effect een geringere impact dan die van ammoniak.

Doorheen het voorliggende voorstel van decreet wordt met de termen stikstofemissie en -depositie steeds de emissie en depositie van reactief stikstof bedoeld. Die verzamelterm omvat steeds zowel ammoniak (ammoniak en ammoniumverbindingen) als stikstofoxiden. Waar specifiek bedoeld wordt op de emissie of depositie van één van beide pollutanten, wordt dit steeds uitdrukkelijk aangegeven.

1.2.2. Emissies van stikstof in het Vlaamse Gewest

In 2021 bedroeg de totale emissie van NO_x in Vlaanderen 26,4 kton N en die van ammoniak 34,0 kton N, samen goed voor 60,4 kton stikstof (Tabel 1). De jaaremmissie van ammoniak, uitgedrukt in kton stikstof, is in Vlaanderen momenteel beduidend groter dan de jaaremmissie van NO_x (aandeel in 2021: 56% vs 44%). De belangrijkste bronnen van stikstofemissie in Vlaanderen zijn de land- en tuinbouw (59% van de totale N emissie in 2021) en het transport (21% in 2021). Andere sectoren (industrie, energie, handel en diensten, huishoudens, offroad, enz.) dragen gezamenlijk bij tot de resterende 20% (Tabel 1).

De belangrijkste bronnen van stikstofoxiden zijn transport (47%; waarvan wegverkeer 24%, scheepvaart 21%, luchtvaart 1% en spoorverkeer 1%), industrie (23%) en de land- en tuinbouw (12%) (Tabel 2.1).

De emissie van ammoniak is voor 95% afkomstig uit de landbouw en omvat o.a. emissies uit stallen (59%), emissies bij het uitrijden van dierlijke mest (20%), bij beweiding (7%), bij kunstmestgebruik (6%) en bij mestverwerking (2%) (zie ook PAS, Tabel 3.2).

De ammoniakemissies van stallen bedroegen in het PAS-referentiejaar 2015 26,4 kton NH_3 . In 2021 was dat afgenomen tot 24,4 kton NH_3 (PAS, Tabel 3.2). Van alle diercategorieën, staan varkens in voor ruwweg de helft van alle stalemissies, met

in 2015 en 2021 resp. 14,3 en 12,1 kton NH₃, wat overeenkomt met 54,0 en 49,4% van de totale stalemissies in dat resp. jaar in het Vlaamse Gewest (cijfers op basis van PAS, Tabel 3.2). Het aandeel van melkvee in de totale stalemissies van ammoniak, bedroeg in 2015 en 2021 resp. 14,7% (3,9 kton NH₃) en 18,1% (4,4 kton NH₃). Voor pluimvee bedroeg dat resp. 15,5% (4,1 kton NH₃) en 17,0% (4,1 kton NH₃).

Aanvullend kan hier nog aangestipt worden dat niet alle emissies van NO_x en ammoniak vergunningsplichtig zijn. Emissies uit industriële processen en bij veehouderijen zijn veelal vergunningsplichtig, maar emissies die optreden bij bv. wegverkeer en bemesting zijn geen voorwerp van individuele vergunning- of toestemmingverlening. Die emissies worden via andere beleidsinstrumenten gestuurd (productnormen, bemestingsnormen, ...)

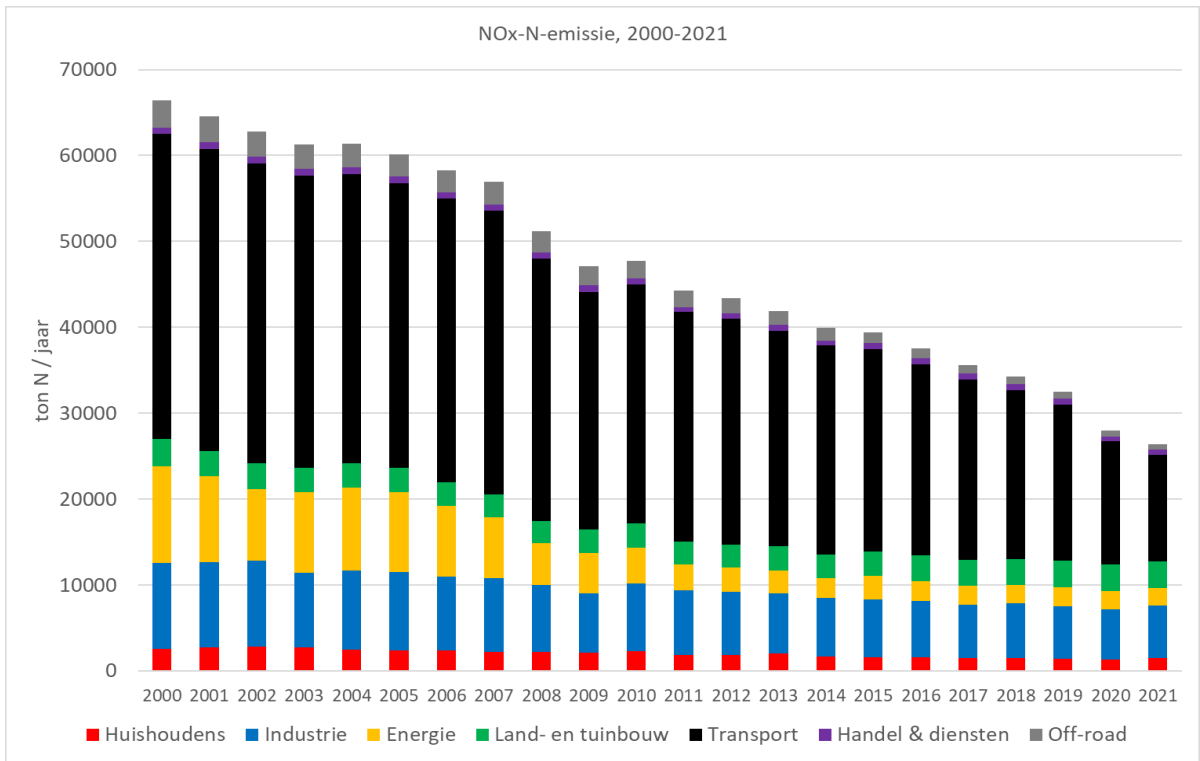
Tabel 1. Emissie van stikstofoxiden (NO_x), ammoniak (NH₃) en totaal van beide (totaal N) in Vlaanderen in 2021 (zie ook PAS, Tabel 2.1 en Figuur 1.1).

Sector	Emissie 2021					
	NO _x		NH ₃		Totaal N	
	ton N	Aandeel (%)	ton N	Aandeel (%)	ton N	Aandeel (%)
- Huishoudens	1.445	5,5%	583	1,6%	2.028	3,4%
- Industrie	6.180	23,4%	598	1,8%	6.778	11,2%
- Energie	2.028	7,7%	9	0,0%	2.037	3,3%
- Land- en tuinbouw	3.109	11,8%	32.271	95,0%	35.380	58,6%
- Transport	12.393	47,0%	390	1,1%	12.783	21,2%
- Handel & diensten	568	2,2%	132	0,4%	700	1,2%
- Off-road	669	2,5%	2	0,0%	671	1,1%
Totaal	26.391	100%	33.987	100%	60.378	100%

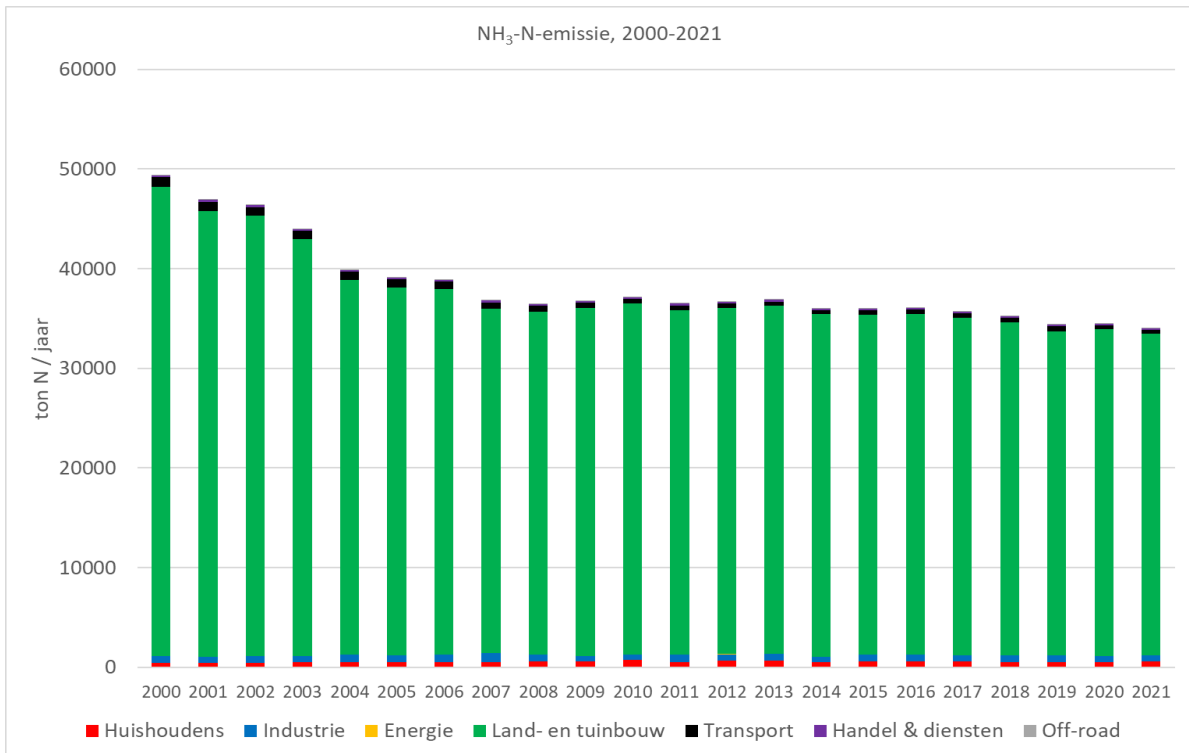
Figuren 1 tot en met 3 tonen de evolutie van de emissies van stikstofoxiden, ammoniak en van het totaal van beide sinds 2000. De totale emissie van stikstof in Vlaanderen is tijdens de periode 2000–2021 jaarlijks systematisch gedaald (Figuur 3). Sinds 2008 is deze afname (enkel) toe te schrijven aan de dalende trend in de emissies van NO_x (Figuur 1). Deze afname zet zich momenteel ook voort. De emissie van ammoniak stagneert sinds 2008 (Figuur 2).

De emissie van stikstof in Vlaanderen door de belangrijkste bronnen (landbouw en transport, samen meer dan 80% van de uitstoot) kent volgende evolutie:

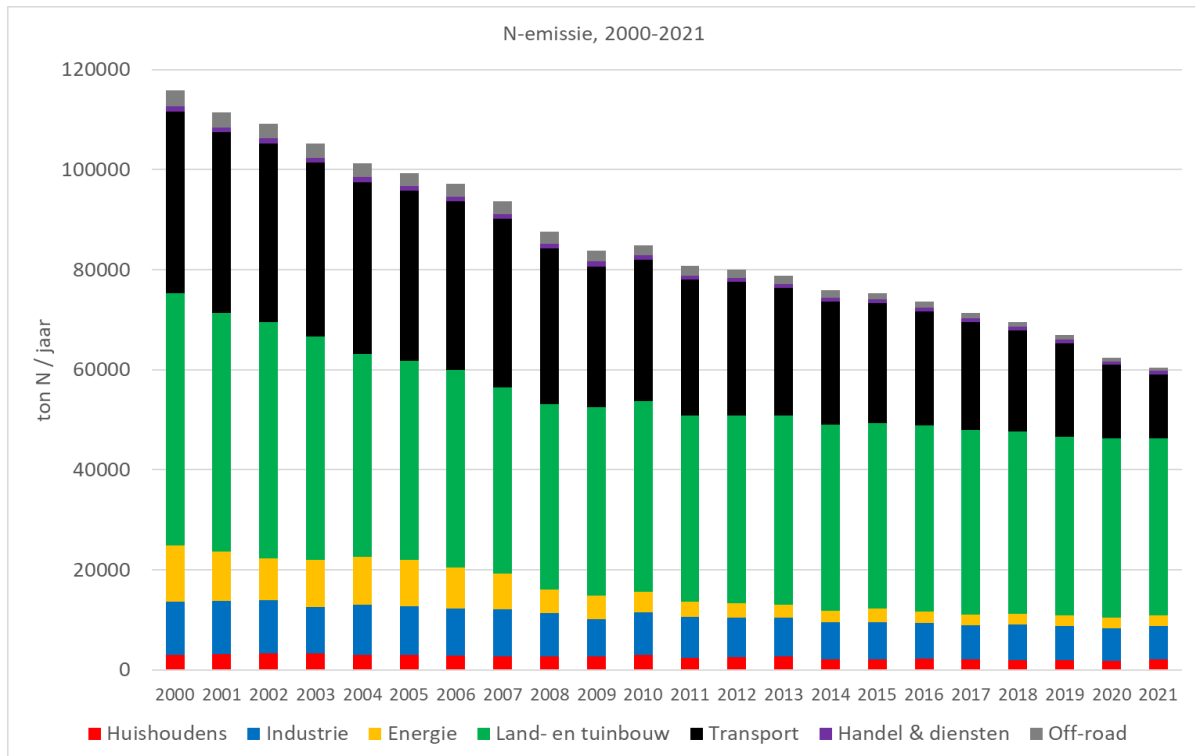
- Landbouw (vnl. NH₃): uitstoot nam in periode 2000–2007 significant af, gevolgd door stagnatie vanaf 2008 (Figuren 2 en 3).
- Transport (vnl. NO_x): uitstoot is significant afgenomen over de periodes 2000–2007 en 2008–2021 (Figuren 1 en 3).

Figuur 1. Evolutie van de jaaremisse van stikstofoxiden (ton N/j, totaal + per sector) in het Vlaamse Gewest tijdens de periode 2000–2021 (bron: PAS, Figuur 2.3).

Figuur 2. Evolutie van de jaaremisse van ammoniak (ton N/j, totaal + per sector) in het Vlaamse Gewest tijdens de periode 2000–2021 (bron: PAS, Figuur 2.4).

Figuur 3. Evolutie van de jaaremissie van stikstof (ton N/j, totaal + per sector) in het Vlaamse Gewest tijdens de periode 2000–2021 (bron: PAS, Figuur 2.2).

1.2.3. Depositie van stikstof in het Vlaamse Gewest

In 2021 bedroeg de gemiddelde stikstofdepositie in Vlaanderen 22,5 kg N/ha (Figuur 4).

Gemiddeld over de ganse oppervlakte van Vlaanderen, is de stikstofdepositie voor 57% afkomstig van Vlaamse emissiebronnen en voor 43% afkomstig uit het 'buitenland', een term die in deze context gebruikt wordt om het geheel van alle niet-Vlaamse emissiebronnen aan te duiden. De emissies van de Vlaamse landbouw en de sector transport in Vlaanderen staan in voor resp. 45% en 9% van de totale stikstofdepositie in Vlaanderen (Tabel 2), of voor resp. 78% en 16% van de depositie afkomstig van alle Vlaamse emissies (resp. 9,7 en 2,0 kg N/ha op totaal van 12,4 kg N/ha; zie Tabel 2). De depositie afkomstig van emissies buiten Vlaanderen bestaat gemiddeld voor 53% uit stikstofoxiden en voor 47% uit ammoniak (Tabel 2).

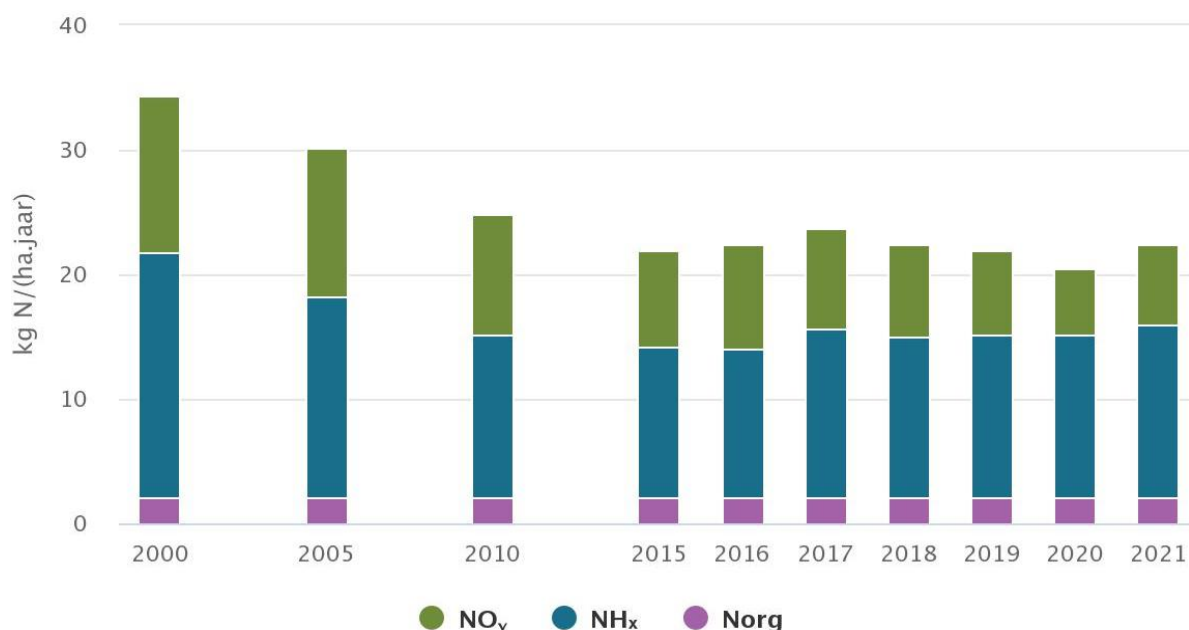
Globaal is de stikstofdepositie in Vlaanderen over de periode 2000–2021 met zo'n 35–40% afgenomen door de inspanningen in Vlaanderen en in de regio's rondom ons om de stikstofemissie terug te dringen (Figuur 2). Sinds 2015 blijft de totale stikstofdepositie in het Vlaamse Gewest echter quasi onveranderd en is er geen verdere daling vast te stellen (Figuur 2).

De snelheid waarmee ammoniak en NO_x neerslaan, verschilt sterk. Via droge depositie, omzetting naar fijn stof en uitwisselingsprocessen met de vegetatie, verdwijnt ammoniak sneller uit de omgevingslucht dan NO_x. De gemiddelde droge

depositiesnelheid van ammoniak in het Vlaamse Gewest bedraagt 0,86 cm/s (min. 0,16 – max. 2,4 cm/s), die van NO_x bedraagt 0,20 cm/s (min. 0,082 – max. 0,35 cm/s) of een factor vier kleiner. Mede om die reden draagt de Vlaamse emissie van ammoniak véél meer bij tot de depositie van stikstof in Vlaanderen dan de Vlaamse NO_x-emissie. Gemiddeld wordt zo'n 37% van de in Vlaanderen uitgestoten ammoniak in Vlaanderen afgezet. Voor stikstofoxiden bedraagt dit aandeel slechts 9%. Omgekeerd leidt dit er ook toe dat 63% van de totale ammoniakdepositie in het Vlaamse Gewest afkomstig is van Vlaamse ammoniakemissies, terwijl slechts 24% van de NO_x-depositie afkomstig is van Vlaamse emissies van NO_x.

Het uitgesproken verschil in dispersie- en depositiegedrag tussen ammoniak en stikstofoxiden, en de relevantie ervan voor het stikstofbeleid in relatie tot de Natura 2000 doelen, werd eerder ook al in Nederland aangestipt door de commissie Remkes¹².

Door het effect van lokale emissiebronnen, in het bijzonder van ammoniak, is de depositie van stikstof zeer ongelijk gespreid in Vlaanderen. Zones met hogere deposities situeren zich voornamelijk in landbouw-intensieve gebieden met een hoge dichtheid aan veehouderijen in West-Vlaanderen, het noorden van Antwerpen en het noordoosten van Limburg. Wanneer wordt ingezoomd op de stikstofdepositie in de SBZ-H, dan blijkt dat de SBZ-H in de zones met de hoogste stikstofdepositie tevens de meest stikstofgevoelige habitattypen herbergen. Het feit dat de hoogste stikstofdeposities in Vlaanderen zich voordoen in de zones waar zich de meest stikstofgevoelige natuur bevindt, vormt een centraal gegeven voor de programmatische aanpak stikstof.

bron: VMM

¹² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/06/08/niet-alles-kan-overal>

Figuur 4. Evolutie van de depositie van stikstof (kg N/ha/j) in het Vlaamse Gewest tijdens de periode 2000–2021 (bron: PAS, Figuur 2.5; VMM).

Tabel 2. Samenstelling en herkomst van de stikstofdepositie gemiddeld in het Vlaamse Gewest in 2015 (bron: PAS, Tabel 2.2).

Herkomst/bron	Stikstofdepositie		
	kg N ha/j	Aandeel van ruwe depositie (%)	Aandeel van totale depositie (%)
Vlaanderen	12,4	57,2 %	
- Huishoudens	0,3	1,2 %	
- Industrie	0,4	1,8 %	
- Energie	0,1	0,3 %	
- Landbouw	9,7	44,5 %	
o Mestverwerking	0,2	1,1 %	
o Kunstmest	0,7	3,1 %	
o Stallen en opslag	5,8	26,6 %	
o Uitrijden en beweiding	2,6	12,1 %	
o NO _x	0,4	1,6 %	
- Transport	2,0	9,0 %	
- Handel & Diensten	0,0	0,2 %	
Buitenland	9,3	42,8 %	
- NH _x	4,4	20,2 %	
- NO _y	4,9	22,6 %	
Ruwe depositie	21,7	100,0 %	96,4 %
Bijtellingen	0,8		3,6 %
Totaal	22,5		100,0 %

1.3. Stikstofdepositie, kritische depositiewaarden en habitatherstel

Niet alle habitattypen zijn even gevoelig voor aanrijking met stikstof. Bodemeigenschappen, waterhuishouding (aan- en afvoer van mineralen en nutriënten, redoxcondities, ...) en vegetatiekenmerken (nutriëntenopname en -uitwisseling, microbiële interacties in wortelzone, ...) zijn allen mee bepalend voor de impact van stikstof op het ecologisch functioneren en de staat van instandhouding van habitattypen.

De door de Vlaamse Regering vastgestelde PAS hanteert twee habitatkenmerken om verschillen tussen habitattypen inzake stikstofgevoeligheid volwaardig in rekening te brengen bij de doelstellingen en de maatregelen van het programma. Een eerste is de kritische depositiewaarde, een wetenschappelijk gevalideerde, gangbare en internationaal erkende maat voor de gevoeligheid van een habitatype aan externe aanvoer van reactief stikstof in het algemeen, en atmosferische depositie in het bijzonder. Een tweede vormt de mate waarin, bij aanhoudende stikstofbelasting, de verzurende en vermestende impact kan geremedieerd worden door gerichte herstelmaatregelen.

Kritische depositiewaarde en stikstofgevoelige habitattypen

In het kader van de PAS, en bij uitbreiding van het voorliggende voorstel van decreet, wordt de kritische depositiewaarde (KDW) gedefinieerd als de grens waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van een habitatype significant wordt aangetast als gevolg van de vermestende of verzurende invloed van atmosferische stikstofdepositie (PAS, sectie 2.1, pagina 21).

De KDW wordt uitgedrukt in kilogram stikstof per hectare per jaar (kg N/ha/j), en maakt dus geen expliciet onderscheid tussen verschillende stikstofvormen. Per eenheid (gram of mol) stikstof is immers geweten dat de depositie van NO_x op habitats en vegetaties zowel qua directe toxiciteit als qua verzurend effect een geringere impact heeft dan de depositie van ammoniak. Omdat die verschillen nog onvoldoende systematisch en onvoldoende kwantitatief voor alle habitattypen gekend zijn, werd in de PAS door het gebruik van de KDW abstractie gemaakt van deze intrinsieke verschillen in ecologische impact.

De PAS maakt een onderscheid tussen stikstofgevoelige en niet-stikstofgevoelige habitattypen. Veertig van de 46 habitattypen zijn stikstofgevoelig en vormen de primaire focus van de PAS. Het voorliggende voorstel van decreet voegt het begrip 'stikstofgevoelig habitat' en een lijst met stikstofgevoelige habitattypen toe aan het Natuurdecreet.

Het (positieve) verschil tussen de jaargemiddelde stikstofdepositie op een locatie waar een habitatype voorkomt en de KDW van het betreffende habitatype, is de overschrijding van de KDW. De gevolgen van stikstofdepositie op het functioneren en de instandhouding van stikstofgevoelige natuur nemen toe naarmate de overschrijding van de KDW hoger is en naarmate de overschrijding langer (jaar-na-jaar) aanhoudt.

Herstelbeheer en stikstof

Een tweede belangrijke habitatkarakteristiek is de mate waarin de impact van aanhoudende blootstelling aan stikstofdepositie boven de KDW remedieerbaar is via beheer-, herstel- of saneringsmaatregelen. Ruwweg vallen de habitattypen daarbij in twee klassen te onderscheiden: A-habitats en B-habitats.

- A-habitats. Voor dit habitatype is de impact van stikstofdeposities zo groot, dat de mogelijkheden tot kwaliteitsverbetering door herstelbeheer zeer beperkt zijn zolang de stikstofdepositie de kritische depositiewaarde van het habitatype overschrijdt. Dit betreft over het algemeen habitattypes waarvoor stikstofdepositie de bepalende milieudruk is. Stikstofgericht herstelbeheer is bij deze A-habitattypes veelal ineffectief of slechts tijdelijk effectief,
 - hetzij omdat het intensieve herstelbeheer dat vereist is, aanzienlijke ongewenste neveneffecten heeft;
 - hetzij omdat het herstelbeheer niet tegelijk de verzurende en vermestende effecten kan aanpakken, waardoor verdere degradatie onvermijdelijk is;
 - hetzij omdat het positieve effect van herstelbeheer zeer snel uitgewerkt is zolang de stikstofdepositie hoger blijft dan de kritische depositiewaarde van het habitatype.

- **B-habitats.** Voor dit habitattype mag ook bij locaties in overschrijding (stikstofdepositie > KDW) een duurzame kwaliteitsverbetering verwacht worden door toepassing van gerichte herstelmaatregelen. Het gaat over het algemeen over habitattypes waarvoor stikstofdepositie niet de enige belangrijke milieudruk is. Daarom kan er aanzienlijke vooruitgang in habitatkwaliteit geboekt worden als het herstelbeheer zich richt op een verbetering van de globale milieukwaliteit, d.i. met inbegrip van andere milieudrukken dan stikstofdepositie. In veel gevallen zijn B-habitattypes voor het bereiken van een gunstige staat afhankelijk van een goede kwaliteit, kwantiteit en dynamiek van het grondwater. Door hydrologisch herstel kunnen grondwaterkenmerken in een gunstig bereik worden gebracht, zodat de beschikbaarheid van stikstof beperkt wordt en het bufferende vermogen van de bodem tegen verzuring verhoogt. Omgekeerd geldt dat hydrologisch herstel als een belangrijke randvoorwaarde geldt vooraleer er kwaliteitsverbetering kan optreden in deze habitattypes.

Van de veertig stikstofgevoelige habitattypes in Vlaanderen kwalificeren er 19 als A-habitattype en 21 als B-habitattype. Van actueel aanwezige oppervlakte stikstofgevoelige habitats binnen SBZ-H nemen de A-habitattypes zo'n 77% in en de B-habitattypes zo'n 23% (PAS, sectie 2.1.2, pagina 23).

1.4. Staat van instandhouding en stikstofdepositie

Ter uitvoering van artikel 17 van de Habitatrichtlijn moet iedere lidstaat zesjaarlijks rapporteren over de staat van instandhouding van de soorten en habitats op zijn grondgebied. Die statusbepaling gebeurt volgens een door de EU voorgeschreven methodiek. De meest recente rapportering omvatte de periode 2013–2018¹³. Tabel 2.3 in de PAS (pagina 23-24) geeft een overzicht van de regionale staat van instandhouding van alle habitattypes in het Vlaamse Gewest tijdens die rapporteringsperiode, met focus op de impact van stikstofdepositie voor de staat van instandhouding.

De regionale staat van instandhouding (SVI) bestaat uit een actuele status en een trend over de voorbije 12 jaar. Slechts drie van de 46 habitattypes hadden bij de meest recente rapportering de status 'gunstig'. Achtendertig habitattypes (83%) waren in een zeer ongunstige SVI, drie in een matig ongunstige SVI (zie Figuur 2.7, PAS, pagina 25).

Van de 40 stikstofgevoelige habitattypes in het Vlaamse Gewest waren er tijdens de periode 2013–2018 36 (90%) in een zeer ongunstige staat van instandhouding: 18 (van de 19) A-habitattypes en 18 (van de 21) B-habitattypes. Eén B-habitat is in een gunstige SVI (habitat 2160, duindoornstruwelen) en van een ander B-habitat is de status matig ongunstig (habitat 2110, embryonale duinen). Voor twee stikstofgevoelige habitattypes is er geen status beschikbaar (habitat 9110, veldbies-beukenbossen; en 9150, kalkminnende beukenbossen).

¹³ Paelinckx D., De Saeger S., Oosterlynck P., Vanden Borre J., Westra T., Denys L., Leyssen A., Provoost S., Thomaes A., Vandevoorde B. & Spanhove T. (2019). Regionale staat van instandhouding voor de habitattypes van de Habitatrichtlijn. Rapportageperiode 2013–2018. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2019 (13). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. DOI: <https://doi.org/10.21436/inbor.16122667>

De staat van instandhouding wordt bepaald op basis van de beoordeling van vier deelcriteria: areaal, oppervlakte, habitatkwaliteit en toekomstperspectieven¹⁴. De beoordeling van de toekomstperspectieven gebeurt op basis van een analyse van (gekende) drukken en bedreigingen per habitattype. Daarbij verwijst een druk ('pressure') naar een impact tijdens de betreffende rapportageperiode, en een bedreiging ('threat') naar een verwachte impact tijdens de eerstvolgende één tot twee rapportageperiodes (6–12 jaar vanaf rapportering). Als onderdeel van de SVI-rapportering 2013–2018 werd het belang van stikstofdepositie als druk en als bedreiging in detail geanalyseerd (zie Paelinckx et al. 2019 voor methodologische details).

Globaal vormde tijdens de periode 2013–2018 stikstofdepositie voor 28 stikstofgevoelige habitattypen (70%) een hoge druk. Voor 22 (55%) werd het ook geïdentificeerd als hoge bedreiging. Deze aandelen liggen beduidend hoger bij de A-habitats. Daar vormt stikstofdepositie voor 18 van de 19 habitats (95%) een hoge druk en voor 16 een hoge bedreiging (84%) (zie Tabel 2.4, PAS, pagina 26).

Stikstofdepositie in SBZ-H

Hoofdstuk 2, sectie 2.3 van de PAS bevat een gedetailleerde en omvattende analyse van de stikstofdepositie op alle stikstofgevoelige habitats in SBZ-H voor het jaar 2015.

De analyse per habitattype toont onder meer dat:

- Op 65% van de oppervlakte aan actueel aanwezig stikstofgevoelige habitats was de stikstofdepositie hoger dan de KDW;
- Hierbij valt een uitgesproken verschil op tussen A-habitats en B-habitats. Van de A-habitats is 80% van de actueel aanwezige oppervlakte in overschrijding, van de B-habitats 15%;
- Twaalf habitattypen zijn over hun integrale oppervlakte in Vlaamse SBZ-H in overschrijding, twee andere habitattypes zijn dit voor >95%;
- Voor acht habitattypen bedroeg het gemiddeld verschil (over integrale oppervlakte in SBZ-H) tussen de depositie in 2015 en de KDW meer dan 8 kg N/ha.

Een analyse van de depositie en de overschrijding van de KDW per SBZ-H toont onder meer dat er vijf Vlaamse Habitatrichtlijngebieden zijn waar de gemiddelde jaardepositie op stikstofgevoelig habitat in 2015 meer dan 25 kg N/ha bedroeg:

- SBZ-H 'Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs de Heerlese Loop' (provincie Antwerpen);
- SBZ-H 'Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout' (provincie Antwerpen);
- SBZ-H 'Abeek met aangrenzende moerasgebieden' (provincie Limburg);
- SBZ-H 'Bossen en heiden van zandig Vlaanderen: oostelijk deel' (provincie Oost-Vlaanderen);
- SBZ-H 'Bossen, heiden en valleigebieden van zandig Vlaanderen: westelijk deel' (provincie West-Vlaanderen).

In alle Vlaamse provincies zijn er binnen SBZ-H locaties waar de overschrijding van

¹⁴ Zie beschrijving in Paelinckx et al. (2019)

de KDW in 2015 meer dan 10 kg N/ha bedroeg. Dit overschrijdingsniveau komt evenwel met een merkkelijk hogere incidentie voor in West-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg. In drie SBZ-H werd de KDW over alle stikstofgevoelige habitats in 2015 gemiddeld met meer dan 10 kg N/ha overschreden. Die gebieden bevinden zich allen in het noorden van de provincie Antwerpen.

- SBZ-H 'Het Blak, Kievitsheide, Ekstergoor en nabijgelegen Kamsalamanderhabitats';
- SBZ-H 'Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronde langs de Heerlese Loop';
- SBZ-H 'Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout'.

Dit zijn bijgevolg de Vlaamse SBZ-H met over de ganse tot doel gestelde oppervlakte aan stikstofgevoelige habitats gemiddeld de grootste overschrijding van de KDW.

1.5. Betekenisvolle aantasting door stikstofdepositie

De al dan niet overschrijding van de kritische depositiewaarde is van belang om te beoordelen of er al dan niet sprake *kan* zijn van een betekenisvolle aantasting voor het betrokken SBZ. De KDW is namelijk de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van de habitat significant wordt aangetast door verzurende of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie. Boven de KDW is met andere woorden in een 'geval-per-geval' onderzoek nodig om vast te stellen of er daadwerkelijk betekenisvolle effecten optreden.

Om die reden wordt de doelstelling van de PAS om de impact van de stikstofdepositie op SBZ's structureel en planmatig terug te dringen geoperationaliseerd in concrete, meetbare doelstellingen of toetsen die gehanteerd worden voor het aspect biodiversiteit in het plan-MER en bijhorende passende beoordeling, waarin de KDW als wetenschappelijk gevalideerd ijkpunt centraal staat. Met name gaat het dan om de zgn. toets 1 of 2030-doelstelling van de PAS: "Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarop de instandhoudingsdoelen binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor 2030 vooropgesteld dat voor elk A-habitattype in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015."

Gelet enerzijds op het eerder vermelde belang en de wetenschappelijke onderbouwing van de KDW voor de beantwoording van de vraag of een project met stikstofdepositie al dan niet tot een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken SBZ *kan* leiden, en anderzijds op de vereisten die vanuit de rechtspraak gesteld worden aan de krachtens artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn uit te voeren beoordeling (voortoets of passende beoordeling), wordt bij die beoordeling gebruik gemaakt van de KDW.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: "Hof van Justitie") heeft immers gesteld dat "een overeenkomstig artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn uitgevoerde beoordeling [...] geen leemten [mag] vertonen en [...] volledige, precieze en definitieve constatering en conclusies [moet] bevatten die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van de geplande werkzaamheden voor

het betrokken beschermde gebied kunnen wegnemen."¹⁵ . Het Hof van Justitie bevestigde dit in het Nederlandse PAS-arrest van 7 november 2018: de passende beoordeling gesteund op de beoordelingskaders mag "geen leemten vertonen en moet volledige, nauwkeurige en definitieve constatering en conclusies bevatten die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van de plannen of projecten voor het betrokken beschermde gebied wegnemen"¹⁶.

In andere arresten heeft het Hof van Justitie het over 'de beste wetenschappelijke kennis' die als basis moet dienen voor de uitvoering van een passende beoordeling.¹⁷

Deze rechtspraak van het Hof van Justitie maakt duidelijk dat een passende beoordeling elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van het onderzochte plan of project moet wegnemen en, daarmee samenhangend, gebruik moet maken van de beste wetenschappelijke kennis. Aangezien de KDW op heden de gangbare en internationaal erkende en wetenschappelijk gevalideerde maatstaf is voor gevoeligheid van een habitatype aan stikstof, wordt deze steeds gebruikt bij de beoordeling van de gevolgen van stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitats.

Er is tevens de rechtspraak van de Raad voor Vergunningsbetwistingen waarmee moet worden rekening gehouden. Wat de toepassing van de habitattoets bij de beoordeling van concrete projecten betreft, via een voortoets of passende beoordeling, heeft de Raad voor Vergunningsbetwistingen al meermaals geoordeeld dat wanneer een project ten opzichte van de referentiesituatie leidt tot een toename van de stikstofdepositie op al overbelaste stikstofgevoelige natuurwaarden in een Natura 2000-gebied, de concrete gevolgen van die toename moeten worden onderzocht vooraleer er een vergunning wordt verleend. Bij dat onderzoek moet er onder andere, aldus de RvVb, een relatie gelegd worden tussen de geringe toename van de stikstofdepositie en de kritische depositiewaarde¹⁸.

Daarnaast moet evenwel worden opgemerkt dat in het geval van een overschrijding van de KDW dat niet noodzakelijk betekent dat elke verdere toename van de stikstofdepositie een betekenisvolle impact van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ met zich meebrengt en daarom niet toelaatbaar zou zijn. Dat is al meermaals bevestigd in rechtspraak van de Raad voor Vergunningsbetwistingen¹⁹, alsook in rechtspraak van de Nederlandse Raad van State²⁰.

¹⁵ HvJ 14 januari 2016, C-399/14, Grüne Liga Sachsen, overweging 50; HvJ 15 mei 2014, nr. C-521/12, Briels, overweging 27; HvJ 21 juli 2016, C-387/15 en C-388/15, Orleans, overweging 50

¹⁶ HvJ 7 november 2018, C-293/17 en C-294/17, Coöperatie Mobilisation for the Environment UA, overweging 98

¹⁷ HvJ 17 april 2018, C-441/17, Commissie / Polen, overweging 139; HvJ 11 april 2013, C-258/11, Grace en Sweetman, overweging 40

¹⁸ RvVb 15 december 2022, RvVb-A-2223-0346; RvVb 20 juli 2023, RvVb-A-2223-1097

¹⁹ RvVb 15 december 2022, RvVb-A-2223-0346; RvVb 20 juli 2023, RvVb-A-2223-1097

²⁰ ABRvS 6 april 2016, ECLI:NL:RVS:2016:940; ABRvS 21 december 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3910; ABRvS 21 december 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3914; ABRvS 16 augustus 2023, ECLI:NL:RVS:2023:3129

2. Programmatische aanpak

2.1. Historiek programmatische aanpak stikstof

Beslissing programmatische aanpak van het stikstofprobleem (april 2014)

Vanuit de vaststelling dat de hoge belasting met stikstof in veel SBZ-H een knelpunt vormt voor de instandhouding van de aanwezige habitats en leefgebieden van soorten, voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding in die gebieden, én voor de vergunningverlening aan activiteiten en projecten die stikstof (NO_x en/of ammoniak) uitstoten, besliste de Vlaamse Regering op 23 april 2014²¹ – samen met de aanwijzing van de SBZ-H en met de definitieve goedkeuring van de S-IHD besluiten - om de impact van stikstof op een programmatische manier aan te pakken. Het goedgekeurde traject naar een zgn. programmatische aanpak stikstof (PAS) omvatte drie fasen: een overgangsfase, een voorlopige programmatische aanpak (VPAS) en een definitieve programmatische aanpak (DPAS).

Op 23 april 2014 stelde de Vlaamse Regering met onmiddellijke ingang een overgangsfase in aanloop naar een PAS in. Die overgangsfase had onder meer tot doel om bij de vergunningverlening aan activiteiten met stikstofuitstoot de nodige aandacht te besteden aan de beoordeling van de mogelijke depositie-impact op speciale beschermingszones, en om te vermijden dat projecten of activiteiten met een zeer hoge depositie-impact (impactscore >50%) (her)vergunnd zouden worden.

Ter uitvoering van de beslissing van 23 april 2014, werd op 20 februari 2015 een omzendbrief LNE/2015/1 in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd, met als doel om de reikwijdte, de procedure en de inhoud van de procedurestap “passende beoordeling” toe te lichten. Die omzendbrief bevatte ook de twee, op 23 april 2014 vastgestelde, significantiekaders voor de beoordeling van de depositie-impact van activiteiten met resp. (hoofdzakelijk) ammoniakemissies en (hoofdzakelijk) NO_x-emissies. Beide kaders maakten gebruik van een zgn. vrijstellings- of significantiedrempel, geformuleerd als impactscore: de procentuele verhouding van de projectdepositie tot de kritische depositiewaarde van door het project geïmpacteerde habitat(s). De drempelwaarde bedroeg resp. 3% voor ammoniak en 5% voor NO_x.

Om landbouwbedrijven met een hoge stikstofimpact de mogelijkheid te bieden om tegen vergoeding hun bedrijfsvoering te beëindigen, om te vormen of te verplaatsen, besliste de Vlaamse Regering op 23 april 2014 tot het opzetten van een herstructureringsprogramma. Op 30 januari 2015 keurde de Vlaamse Regering hiertoe een concreet maatregelenpakket goed voor landbouwbedrijven met een impactscore van minstens 50%, in de vorm van een inrichtingsnota.

Eveneens ter uitvoering van de regeringsbeslissing van 23 april 2014, werd in 2016 voorzien in een decretale verlengingsmogelijkheid (tot einde 2019) van de vergunningstermijn voor (landbouw)bedrijven met een impactscore >50%.

²¹ VR 2014 2304 DOC.0467/1BIS en VR 2014 2304 DOC.0467/4TER ('Programmatische Aanpak van Stikstofdeposities (PAS)')

Conceptnota PAS van 30 november 2016

Doorheen de uitwerking van de PAS zorgden nieuwe inzichten, gegevens en sociaaleconomische overwegingen voor bijstellingen en een hernieuwde beslissing door de Vlaamse Regering op 30 november 2016²². Als onderdeel van die beslissing werd een nieuw significantiekader vastgesteld voor de beoordeling van ammoniakemissies afkomstig van veehouderijen bij vergunningverlening. De zgn. significantiedrempel voor projecten met ammoniakuitstoot werd daarbij verhoogd van 3% naar 5%. De aanpassing van die drempelwaarde werd voorafgaandelijk niet onderworpen aan een milieueffectenonderzoek, noch werd ze passend beoordeeld, noch werd ze wetenschappelijk of cijfermatig onderbouwd aan de hand van een risico- of impactanalyse.

De Vlaamse Regering heeft een formele VPAS vastgesteld volgens de procedure daartoe voorzien in het Natuurdecreet. De conceptnota van 30 november 2016 van de Vlaamse Regering werd algemeen beschouwd als de 'inhoudelijke' invulling van de in 2014 door de Vlaamse Regering vooropgestelde VPAS.

Het aangepaste significantiekader voor ammoniak werd in gebruik genomen via omzendbrief OMG/2017/01 van 6 september 2017 (en de bijhorende praktische wegwijzers), die in de plaats kwam van de omzendbrief LNE/2015/1 van 20 februari 2015.

De toegang tot het herstructureringsprogramma voor landbouwbedrijven met een hoge depositie-impact werd verruimd tot de zgn. 'oranje' bedrijven. De Vlaamse Regering keurde daartoe op 17 februari 2017 een inrichtingsnota goed met maatregelen voor landbouwbedrijven met een impactscore van minstens 5% en minder dan 50%.

Regelgevend werden er in de periode 2016–2018 ter uitvoering van de conceptnota van 30 november 2016 noch door de Vlaamse Regering, noch door het Vlaams Parlement initiatieven genomen om de impact van stikstof op Europees te beschermen natuur structureel te verminderen.

Het stikstofarrest van 25 februari 2021

In het arrest van de Raad voor Vergunningsbetwistingen van 25 februari 2021²³, dat betrekking had op een pluimveebedrijf, plaatste de Raad belangrijke kanttekeningen bij het PAS-significantiekader, zoals opgenomen in de 'Praktische wegwijzer eutrofiëring via de lucht' en de 'Praktische wegwijzer verzuring via de lucht' met toepassing van de Omzendbrief OMG/2017/01 van 6 september 2017.

In dit zgn. 'stikstofarrest' oordeelde de Raad voor Vergunningsbetwistingen dat van een vergunningverlenende overheid verwacht wordt dat die op concrete wijze motiveert waarom ze op grond van objectieve gegevens tot de conclusie komt dat een project geen risico op significante gevolgen voor het SBZ met zich meebrengt en dat een loutere verwijzing naar het PAS-significantiekader en de daarin

²² Zie Conceptnota IHD en PAS (VR 2016 3011 DOC.0725/1/QUINQUIES). Deze beslissing stelde dat het PAS-programma zal starten in 2020 met een eerste programmaperiode die loopt tot 2031 (met twee planperiodes 2020-2025 en 2026-2031).

²³ RvVb-A-2021-0697, het zgn. 'stikstofarrest'.

opgenomen drempelwaarden, waarbij een bijdrage van de door het project veroorzaakte depositie aan de kritische depositiewaarde van minder dan 5%, voor zowel de depositie van NH₃ en NO_x, wordt aanzien als niet significant, niet volstaat. Volgens de Raad zou één beperkte depositie in bepaalde gevallen geen aanleiding kunnen geven tot significante effecten, maar kan de optelsom (cumulatie) van vele deposities wel aanleiding geven tot een aanzienlijke verhoging van de milieudruk. Door de RvVb werd vastgesteld dat de vereiste wetenschappelijke onderbouw van de 5%-drempel ontbrak en die drempel dus niet was gebaseerd op de best beschikbare wetenschappelijke kennis, zoals vereist door de rechtspraak van het Hof van Justitie.

Het stikstofarrest maakte duidelijk dat de drempelwaarden in het PAS-significantiekader van 30 november 2016 en zoals opgenomen in de Omzendbrief OMG/2017/01 en in de bijhorende praktische wegwijzers 'Eutrofiëring via de lucht' en 'Verzuring via lucht', niet langer konden worden toegepast (PAS, hoofdstuk 1, 5.3. Het stikstofarrest van 25 februari 2021, p. 12).

Dit arrest bracht de opmaak van de definitieve PAS, waarvan de voorbereiding in 2018 was aangevat, in een stroomversnelling.

Naar een definitieve PAS

Met het oog op rechtszekerheid voor alle sectoren heeft de Vlaamse Regering na het stikstofarrest versneld werk gemaakt van de afwerking en goedkeuring van een definitieve PAS.

De Vlaamse Regering bouwde hierbij verder op een reeks scenario's voor de emissiereductie van stikstof die in 2019 en 2020 bestudeerd waren in het kader van de in 2018 opgestarte milieueffectbeoordeling (MER). In 2021 heeft de Vlaamse Regering een ruime set bijkomende scenario's laten doorrekenen en evalueren. De inzichten hieruit werden gaandeweg verder uitgewerkt en verfijnd (scenario's en kosteneffectiviteit), om op basis hiervan tot een set van reductiemaatregelen te komen als bouwstenen voor de PAS.

De Vlaamse Regering heeft zich bij het uittekenen van het nodige emissiereductiebeleid mede gebaseerd op de vaststelling dat in de periode van bijna zeven jaar tussen het instellen van de overgangperiode naar een PAS (april 2014) en het stikstofarrest van de RvVb van 25 februari 2021, de emissies en de depositie van stikstofoxiden in het Vlaamse Gewest significant afgenomen zijn, terwijl dat voor ammoniak niet het geval is. Dat is samengevat in onderstaande Tabel 3. Hieruit blijkt dat het in die periode gevoerde beleid, met inbegrip van het vergunningenbeleid, niet geleid heeft tot een structurele afname van de concentraties aan ammoniak in de omgevingslucht, noch van de depositie van ammoniak in het Vlaamse Gewest. Aangezien van alle Vlaamse emissiebronnen, ammoniakemissies veruit de belangrijkste depositiebijdrage leveren (zie Tabel 2 en Figuur 4 van deze toelichting), is de Vlaamse Regering in het kader van de programmatische aanpak, naast het aanscherpen en herbevestigen van het bestaande NO_x-emissiereductiebeleid, op zoek gegaan naar maatregelen die de emissie van ammoniak structureel terugdringen.

Tabel 3. Trends over de periode 2014 tot en met 2020 van de jaaremisse, de gemiddelde depositie en de jaargemiddelde atmosferische concentraties van NO_x en ammoniak in het Vlaamse Gewest. Trends werden berekend op basis van exponentiële regressie en uitgedrukt als %/jaar, met opgave van 95% betrouwbaarheidsinterval. Waarden in vet zijn statistisch significant ($p < 0,05$) (bron: PAS, Tabellen 4.1, 4.2 en 4.3)

Periode 2014–2020	NO_x	NH₃
Emissie	-5,3% [-7,0%; -3,4%]	-0,8% [-1,3%; -0,4%]
Depositie	-3,8% [-7,1%; -0,4%]	+1,6% [0,0%; +3,1%]
Concentraties	-6,2% [-10,5%; -1,7%]	+4,7% [+1,7%; +7,8%]

De opmaak van het ontwerp van de definitieve PAS en het daarbij horend ontwerp van milieueffectenonderzoek verliep parallel. Zo kon de opmaak van de PAS voortdurend ondersteund worden door tussentijdse resultaten uit de milieueffectrapportage. Het plan-MER bevat een weergave van het verloop van het onderzoek, in het bijzonder wat betreft de ontwikkeling van de verschillende onderzochte alternatieven.

De inspraakperiode (terinzagelegging) over de kennisgeving van dit milieueffectrapport (MER) liep van 16 augustus tot 16 oktober 2018. Op basis van de kennisgeving en van de ontvangen inspraakreacties en adviezen stelde het Team Mer richtlijnen op, die sturend zijn voor de aanpak in dit MER. Die richtlijnen werden op 18 januari 2019 betekend en zijn raadpleegbaar in de dossierdatabank op de website van het Departement Omgeving. Op 21 december 2021 vaardigde het Team Mer aanvullende richtlijnen uit, die te onderzoeken alternatieven en de beoordelingscriteria voor de passende beoordeling verduidelijken (zie <https://www.lne.be/mer-dossierdatabank>, referentie PLMER-0257-RL).

Op 22 januari 2021 richtte de Vlaamse Regering het PAS-expertenpanel op ter ondersteuning van de opmaak van de PAS. Hierin zetelden academische experts met milieukundige, milieu-economische en juridische expertise. Het panel formuleerde op 12 juli 2021 een omvattend advies aan de Vlaamse Regering.

De PAS werd binnen de Vlaamse overheid uitgewerkt door een entiteitsoverschrijdende 'Projectgroep Stikstof', onder coördinatie van het Departement Omgeving, en met de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) als overige kernleden.

De Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO), het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) en het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO Vlaanderen) stonden in voor de wetenschappelijke onderbouwing en uitwerking van verschillende (deel)opgaven en vraagstukken binnen de PAS.

Met belanghebbenden vond in 2021 en 2022 overleg plaats over de opzet en uitwerking van de PAS. De reflecties, analyses en adviezen van de stakeholders werden meegenomen (PAS, hoofdstuk 1, 5.4. Opmaak PAS, p. 13).

Op 23 februari 2022 stelde de Vlaamse Regering als onderdeel van haar zgn. 'Krokusakkoord' de krachtlijnen vast van de ontwerp PAS²⁴. Die krachtlijnen vormden de basis van het ontwerp PAS-programmadocument, dat samen met het ontwerp plan-MER in openbaar onderzoek gebracht werd van 19 april t.e.m. 17 juni 2022. Tijdens dit openbaar onderzoek en de bijhorende grensoverschrijdende adviesvraag (t.e.m. 1 augustus 2022), konden alle belanghebbenden hun opmerkingen, bezwaren en verbetervoorstellen kenbaar maken op beide documenten. Ook de strategische adviesraden werden bevroegd.

In totaal werden 15.211 unieke inspraakreacties geregistreerd. Alle inspraak en de ontvangen adviezen werden integraal en ten gronde inhoudelijk verwerkt en onderzocht. Voor wat betreft het ontwerp programmadocument zijn de resultaten van dit onderzoek opgenomen in een afzonderlijke 'Antwoordnota openbaar onderzoek PAS' - kortweg 'Antwoordnota PAS'. De wijze waarop de inspraak op het ontwerp-MER verwerkt werd, is beschreven in een 'replieknota MER' die werd opgenomen in het definitief plan-MER.

De Antwoordnota PAS beschrijft tevens de aanpassingen aan de ontwerp PAS op basis van de ontvangen inspraak en adviezen. Deze wijzigingen werden geïntegreerd in het definitief vastgesteld PAS-programmadocument. Het ontwerp van plan-MER en de bijhorende passende beoordeling, werden na onderzoek van de ontvangen inspraakreacties en adviezen, bijgesteld waar nodig. Tevens werden de aanpassingen van de ontwerp PAS betrokken in het milieueffectenonderzoek. De noodzakelijke milderende maatregelen uit het effectenonderzoek werden geïntegreerd in de PAS.

Uit de passende beoordeling blijkt de effectiviteit van de PAS wat betreft de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de depositie van stikstof op SBZ-H structureel en planmatig terug te dringen. De PAS, met inbegrip van de daarin opgenomen beoordelingskaders voor de vergunningverlening, worden in de passende beoordeling gunstig beoordeeld. De beoordeling van de neveneffecten van de PAS varieert in het plan-MER van aanzienlijk positief tot beperkt negatief.

Op 10 maart 2023 stelde de Vlaamse Regering de PAS definitief vast²⁵. Bij de vaststelling hield de Vlaamse Regering rekening met het goedgekeurde MER en met de opmerkingen, commentaren en adviezen die werden uitgebracht.

De PAS bevat onder andere (nieuwe) beoordelingskaders, gebaseerd op een grondige wetenschappelijke onderbouwing en toe te passen in samenhang met generieke bronmaatregelen die de afname van de emissie en depositie van stikstof in het Vlaamse Gewest moeten garanderen.

2.2. Concept programmatische aanpak

²⁴ Conceptnota PAS (2022 2302 MED.0068-1 CN PAS - mededeling, VR 2022 2302 MED.0068-2 CN PAS - bijlage)

²⁵ Besluit van de Vlaamse Regering van 10 maart 2023 tot vaststelling van een programmatische aanpak stikstof (dossier VR 2023 1003 DOC.0250; de definitief vastgestelde PAS is stuk VR 2023 1503 MED.0103-2). Publicatie B.S. 4 april 2023.

Door het stikstofprobleem programmatisch aan te pakken ambieert de Vlaamse Regering tot een integrale, juridisch robuuste en wetenschappelijk onderbouwde PAS te komen, die rechtszekerheid moet bieden aan alle sectoren, van industrie over bouwsector tot landbouw, en dit zowel voor bestaande activiteiten als voor nieuwe activiteiten en projecten die stikstof uitstoten.

In het Natuurdecreet, zoals gewijzigd bij decreet van 9 mei 2014²⁶ (B.S. 7 juli 2014) - hierna geciteerd als "Wijzigingsdecreet van 9 mei 2014" - wordt in de mogelijkheid voorzien van een 'programmatische aanpak' om bepaalde milieudrukken aan te pakken, in zoverre zij de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen in het gedrang brengen of om verslechtering van onder de Habitatrichtlijn beschermde natuur te voorkomen.²⁷

Artikel 50ter, §4 Natuurdecreet bepaalt:

"Ter uitvoering van het Vlaams Natura 2000-programma wordt door de Vlaamse Regering een programmatische aanpak vastgesteld overeenkomstig artikel 50quater ter vermindering van een of meer milieudrukken, afkomstig van in het Vlaamse Gewest aanwezige bronnen, met het oog op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en het voorkomen van de verslechtering van de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu van de Europees te beschermen habitats en Europees te beschermen soorten en hun leefgebieden.

Deze programmatische aanpak omvat ten minste:

1° een gebiedsgerichte analyse van de betreffende milieudruk. Deze analyse omschrijft de omvang van de milieudruk, de activiteiten die bijdragen, de verwachte ontwikkeling en de socio-economische context;

2° een plan van aanpak, gebaseerd op de in punt 1° vermelde analyse, met betrekking tot het ontwikkelen van:

a) een brongericht beleid dat zich richt op het reduceren van de milieudruk tot het niveau dat noodzakelijk is voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding van de Europees te beschermen habitats en Europees te beschermen soorten en hun leefgebieden;

b) een herstelbeleid om een verslechtering van de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu van de Europees te beschermen habitats en Europees te beschermen soorten en hun leefgebieden ten gevolge van de milieudruk te voorkomen. De Vlaamse Regering kan nadere regels vaststellen met betrekking tot het ontwikkelen van een programmatische aanpak zoals vermeld in het eerste lid."

Hierbij werd in het bijzonder gedacht aan een programmatische aanpak inzake stikstof.

De parlementaire werken bij het wijzigingsdecreet van 9 mei 2014 stellen dat met de vierde paragraaf van artikel 50ter van het Natuurdecreet "de decretale basis [wordt] gelegd voor de ontwikkeling van een programmatische aanpak ter vermindering van milieudrukken. Een eerste milieudruk waarvoor dit zal worden

²⁶ Decreet van 9 mei 2014 tot wijziging van de regelgeving inzake natuur en bos, B.S. 7 juli 2014.

²⁷ Parl.St. VI.Parl. 2013-14, nr. 2424/1, 43-44.

*uitgewerkt is de depositie van stikstof. Het is de bedoeling om een programmatische aanpak inzake stikstof (PAS) uit te werken tegen 2016, gebaseerd op volgende principes: billijke verdeling van inspanningen tussen verschillende sectoren, verrekenen van beslist beleid, bron- en in de mate van het nodige effectgerichte maatregelen, bijkomende beheersspanningen en ontwikkelingsruimte voor bedrijvigheid. Dit maakt ook de oprichting van een task force mogelijk, met alle betrokken administraties en middenveldorganisaties, met als opdracht een PAS op te maken en overgangsmaatregelen uit te werken. In dit kader is het wel belangrijk om een oplisting te maken van de bronnen of activiteiten (zonder te werken met drempelwaarden) die een impact kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen”.*²⁸

Naast stikstof kunnen ook andere milieudrukken in aanmerking komen voor de opmaak van een dergelijke ‘programmatische aanpak’.²⁹

Om een goede staat van instandhouding van de Natura 2000-gebieden (de speciale beschermingszones) te bereiken zijn onder meer de vermestende en verzurende stikstofdeposities van belang. Die stikstofdeposities zijn voornamelijk afkomstig de stikstofemissies van de sectoren landbouw, transport, industrie en energie. De verzurende en vermestende effecten van stikstofneerslag of -depositie kunnen immers een schadelijke impact hebben op het milieu en de biodiversiteit.

In dit kader werden – op grond van uitvoerig en internationaal wetenschappelijk onderzoek³⁰ – zgn. ‘kritische depositiewaarden’ (KDW) vastgesteld. De KDW is namelijk de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitat significant wordt aangetast door verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie (zie PAS, hoofdstuk 2, 2.1.1. Kritische depositiewaarde). In de vastgestelde PAS staat in diezelfde zin te lezen dat de KDW een gangbare en internationaal erkende maat betreft voor de gevoeligheid van een habitatype aan externe aanvoer van stikstof in het algemeen, en stikstofdepositie in het bijzonder.

Tegen de achtergrond van de probleemstelling en omgevingsanalyse uiteengezet in titel 1, is stikstof – logischerwijze, en zoals bepaald bij aanneming van het wijzigingsdecreet van 9 mei 2014 – de eerste milieudruk waarvoor de Vlaamse Regering met toepassing van artikel 50ter, §4, van het Natuurdecreet een programmatische aanpak heeft uitgewerkt.

De op 10 maart 2023 vastgestelde PAS bestaat uit volgende onderdelen:

- Een analyse van de stikstofuitdaging in Vlaanderen en de hieruit voortkomende programmadoelstelling 2030 (Hoofdstuk 2)
- Brongerichte maatregelen om de emissie en depositie van stikstof te verminderen (Hoofdstuk 3)
- Beoordelingskaders voor de impact van stikstof bij vergunningverlening (Hoofdstuk 4)
- Stikstofsaneringsplan met ecologische herstelmaatregelen (Hoofdstuk 5)
- Flankerend beleid en begeleidingstraject landbouwers (Hoofdstuk 6)

²⁸ Parl. St. VI. Parl. 2013-2014, nr. 2424/1, 49.

²⁹ Ibid., 12.

³⁰ Zie o.m. Van Dobben e.a., Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitatypes en leefgebieden van Natura 2000, 2012.

- Systeem voor monitoring en borging van de programmadoelen (Hoofdstuk 7)

In het stikstofarrest van 25 februari 2021 oordeelde de Raad voor Vergunningsbetwistingen dat het hanteren van een programmatische aanpak met vooraf bepaalde significantiekaders *"mogelijk is wanneer blijkt dat er onder die drempel- of grenswaarde geen gevaar is voor significante effecten die de natuurlijke kenmerken van het SBZ kunnen aantasten. Dit veronderstelt dat er wetenschappelijk gezien geen redelijke twijfel mag zijn dat geen van de projecten die door toepassing van dit programmatisch kader aan de passende beoordelingsplicht ontsnappen, in geen enkele omstandigheid schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van de SBZ."*³¹

Die beoordeling is de overname van de aan het Vlaamse stikstofarrest voorafgaande rechtspraak van het Hof van Justitie inzake de Nederlandse stikstofproblematiek.

Het hanteren van beoordelingskaders en drempelwaarden in het kader van een programmatische aanpak, op grond waarvan een vergunning kan verleend worden op basis van een in een eerder stadium uitgevoerde passende beoordeling, is volgens het PAS-arrest van het Hof van Justitie toegelaten door artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn *"wanneer na een grondige en volledige toetsing van de wetenschappelijke deugdelijkheid van die beoordeling kan worden gegarandeerd dat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat geen van de plannen of projecten schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied, hetgeen door de nationale rechter moet worden nagegaan"*.³² Het Hof van Justitie wijst hier op de toepassing van het voorzorgsbeginsel.

Bovendien bepaalt artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn, omgezet in artikel 36ter, § 3 en § 4, van het Natuurdecreet, dat voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar "afzonderlijk of in combinatie met" andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, een passende beoordeling wordt gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Zowel uit artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn als uit artikel 36ter, §3 van het Natuurdecreet volgt dat de significante gevolgen niet alleen afzonderlijk (door het aangevraagde project) kunnen voorkomen, maar ook het gevolg kunnen zijn van een *"combinatie met andere plannen of projecten"*.³³

Het werken met een programmatische aanpak, met daarin vervat een integrale beoordeling van de cumulatieve gevolgen van potentiële stikstofdeposities in de

³¹ RvVb 25 februari 2021, nr. RvVb-A-2021-0697, vzw Natuurpunt Limburg.

³² HvJ 7 november 2018, C-293/17 en C-294/17, Coöperatie Mobilisation for the Environment UA, overweging 104. Zie ook HvJ 11 april 2013, C-258/11, Grace en Sweetman, overweging 39.

³³ HvJ 13 december 2007, nr. C-418/04, Commissie t. Ierland; HvJ 26 april 2017, nr. C-142/16, Commissie t. Duitsland; HvJ 7 november 2018, nrs. C-293/17 en C-294/17, Coöperatie Mobilisation for the Environment UA e.a..

SBZ-H, maakt het mogelijk dat de cumulatieve milieudruk van diverse projecten effectief in kaart wordt gebracht.³⁴

In zijn arrest over het Nederlandse Programma Aanpak Stikstof erkent het Hof van Justitie dat *“een in een eerder stadium uitgevoerde integrale effectbeoordeling, zoals de effectbeoordeling die bij de vaststelling van het PAS is uitgevoerd, het mogelijk [maakt] om te kijken naar eventuele cumulatieve gevolgen van de deposities van stikstof in de betrokken gebieden.” Een dergelijke algemene beoordeling is aldus “beter geschikt [...] om te kijken naar de cumulatieve gevolgen van meerdere projecten”*.³⁵

³⁴ Concl. Adv.-Gen. J. KOKOTT bij HvJ 7 november 2018, nrs. C-293/17 en C-294/17, Coöperatie Mobilisation for the Environment UA e.a., zoals tevens bevestigd door het Hof van Justitie in ro. 94-97 van het voormelde arrest.

³⁵ HvJ 7 november 2018, C-293/17 en C-294/17, Coöperatie Mobilisation for the Environment UA, overweging 96 en 97.

3. Doelstelling en beleidsmaatregelen

3.1. Doelstelling

Achtergrond

Zoals hoger bij titel 'A. Situering' toegelicht, heeft de PAS als centraal doel bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur in Vlaanderen door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen met toepassing van de Habitatrictlijn (SBZ-H), structureel en planmatig terug te dringen. De PAS moet tevens een toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader bieden voor vergunning- en toestemmingverlening, rekening houdend met ecologische, sociale en economische randvoorwaarden. Met de PAS wil de Vlaamse overheid de stikstofproblematiek op een programmatische wijze aanpakken met maatregelen die de Vlaamse overheid kan nemen.

De PAS omvat daartoe verschillende onderdelen:

1. brongerichte maatregelen om de emissie en depositie van stikstof te verminderen;
2. een stikstofsaneringsplan met herstelmaatregelen voor de natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu in SBZ-H;
3. kaders voor de beoordeling van de impact van activiteiten die NOx of ammoniak uitstoten;
4. een pakket flankerende maatregelen om sectorinspanningen te ondersteunen; en
5. een systeem voor monitoring en borging van de programmadoelen.

Onderdelen 1 en 2 (brongerichte maatregelen + stikstofsanering) vormen samen een globaal, sectoroverschrijdend maatregelenpakket om de impact van (historische, actuele en toekomstige) stikstofdepositie terug te dringen. Onderdelen 1 en 3 moeten gezamenlijk waarborgen dat de vergunningverlening in het Vlaamse Gewest het realiseren van de programmadoelen niet hypothekeert. De Habitatrictlijn bepaalt zelf geen termijn waarbinnen de lidstaten hun Natura 2000 – gebieden in een gunstige staat van instandhouding moeten brengen. Hier wordt dus enige beleidsvrijheid gelaten aan de lidstaten, tevens rekening houdend met de verschillende uitgangspunten en de diversiteit aan situaties binnen de lidstaten. Artikel 2.3 van de Habitatrictlijn bepaalt dat *"in de op grond van deze richtlijn genomen maatregelen [...] rekening [wordt] gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden"*.

In het Natuurdecreet (artikel 50ter §1 en §2) en in het Vlaamse Natura 2000-programma vormt 2050 de horizon waartegen de instandhoudingsdoelstellingen volledig gerealiseerd moeten zijn, om een gunstige staat van instandhouding mogelijk te maken. Die doelstelling met bijhorend tijdspad vormt ook een onderdeel van Visie 2050, de in 2016 door de Vlaamse Regering vastgestelde langetermijnstrategie voor Vlaanderen³⁶.

³⁶ Visie 2050 - Een langetermijnstrategie voor Vlaanderen (VR 2016 2503 DOC.0258/2BIS)

Specifiek voor wat betreft het terugdringen van de effecten van stikstofdepositie stelt Visie 2050: *“In 2050 is de vervuiling van de binnen- en buitenlucht onder controle en heeft deze geen negatieve invloed meer op de luchtkwaliteit; de kritische lasten voor zuur- en stikstofdepositie worden niet meer overschreden. De luchtvervuiling door antropogene bronnen, zoals industrie, landbouw en vervoer, is drastisch teruggebracht. Realisatie van natuurwaarden is mee mogelijk gemaakt door een sterk verbeterde milieukwaliteit. Zo is de stikstofdepositie gedaald tot onder het niveau van de kritische lasten, zijn grondwatertafels aangepast aan de ecologische functies van het natuurnetwerk en vormt de verontreiniging van oppervlakte- en grondwater geen belemmering meer.”* (pag. 40).

De op 10 maart 2023 vastgestelde PAS schrijft zich in deze langetermijndoelstelling 2050 in. Op het vlak van doelstellingen en maatregelen voor emissiereductie hanteert de vastgestelde PAS evenwel een middellangetermijnperspectief, met het jaar 2030 als tijdshorizon. Dat is in lijn met andere beleidsplannen van de Vlaamse Regering inzake lucht- en klimaatbeleid (Luchtbeleidsplan 2030; Vlaams Energie- en Klimaatplan 2030) en met het stikstofbeleid in Nederland, waar de Wet stikstofreductie en natuurverbetering zich ook richt op de middellangetermijn en drie resultaatsverplichtingen voor stikstofreductie regelt tegen resp. 2025, 2030 en 2035.

Bovendien past dit naadloos in de tweetrapsaanpak (2030-2050) van het beleid inzake duurzame ontwikkeling van de Vlaamse overheid. Vizier 2030³⁷ is de Vlaamse vertaling van de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Centraal staan 53 duurzaamheidsdoelstellingen die Vlaanderen wil realiseren tegen 2030. Die doelstellingen zijn een belangrijk deel van de operationalisering van de Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling, en een tussenstap in de realisatie van de langetermijnstrategie voor Vlaanderen (Visie 2050). Zowel de emissies (per sector) en concentraties van luchtverontreinigende stoffen als de staat van instandhouding van de habitattypen van de Habitatrichtlijn zijn daarbij indicatoren die de Vlaamse overheid gebruikt voor de monitoring van de middellange- en langetermijndoelstellingen³⁸, zoals vervat in Vizier 2030 en Visie 2050.

Binnen dit langetermijnkader zijn de opgaven inzake emissiereductie in de PAS vormgegeven op basis van een tegen 2030 te realiseren doelstelling. Het milieueffectenonderzoek en de passende beoordeling van de PAS hanteerden deze 2030-doelstelling als centraal toetsingskader.

2030-doelstelling

Het beoordelingskader voor de passende beoordeling van de PAS, opgenomen in de kennisgevingsnota voor de plan-MER, werd op grond van inspraakreacties

³⁷ Vizier 2030 - Een 2030-doelstellingenkader voor Vlaanderen (VR 2018 0903 DOC.0204/2TER)

³⁸ <https://www.vlaanderen.be/uw-overheid/beleid/het-vlaamse-beleid-voor-duurzame-ontwikkeling/vlaamse-strategie-duurzame-ontwikkeling/monitoring-vizier-2030#binnen-de-ecologische-grenzen-van-de-planeet>

tijdens de terinzagelegging³⁹ aangepast en vastgelegd in de MER-richtlijnen⁴⁰. Het beoordelingskader bestaat uit een tweeledige toets, die de hierboven vermelde centrale PAS-doelstelling operationaliseert tot twee concrete, meetbare doelstellingen. Aan beide toetsen moest voldaan zijn opdat een PAS-alternatief gunstig passend beoordeeld kan worden. Op grond van de analyse van de staat van instandhouding, de rol van stikstofdepositie hierin en de mogelijkheden tot het voeren van herstelbeheer, maken de doelstellingen een onderscheid tussen A- en B-habitattypen (zie toelichting bij titel 1.2). Het betreft:

- Toets 1: Vertrekkend van de tijdshorizon 2050 waarop de instandhoudingsdoelen binnen Natura 2000-gebieden gerealiseerd moeten zijn, wordt voor het jaar 2030 vooropgesteld dat voor elk A-habitatype in een SBZ-H de gemiddelde overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) met minstens 50% moet gereduceerd zijn ten opzichte van de toestand in het referentiejaar 2015;
- Toets 2: Van de PAS-herstelmaatregelen, bestaande uit een algemene herstelstrategie en de gebiedsanalyse per SBZ-H, moet worden nagegaan of ze effectief en efficiënt zijn en of ze geen negatieve effecten veroorzaken op Europese habitats of soorten.

Toets 1 wordt in wat volgt verder aangeduid als de '2030-doelstelling' voor emissie- en depositiereductie. Deze doelstelling is als volgt onderbouwd:

- Tegen 2050 moeten de instandhoudingsdoelstellingen volledig gerealiseerd zijn, om een gunstige staat van instandhouding mogelijk te maken. De tijdshorizon 2050 vormt daarmee een eerste handvat ter bepaling van het zichtjaar waartegen voldoende lage stikstofdeposities aanwezig moeten zijn voor de habitattypen die gevoelig zijn aan stikstofdepositie opdat de kwalitatieve ontwikkeling ervan niet langer wordt gehypothekeerd;
- De emissiereductie-doelstelling richt zich primair op de 19 A-habitattypen. Voor deze habitattypen is stikstofdepositie de bepalende milieudruk, en is de impact van stikstofdeposities op de (sub)habitattypen dusdanig dat de mogelijkheden tot kwaliteitsverbetering door herstelbeheer zeer beperkt zijn, zolang de habitats in overschrijding zijn;
- Het jaar 2015 wordt in de PAS gebruikt als referentiejaar, basisjaar of startjaar. Dit hangt samen met het feit dat de Vlaamse Regering in april 2014 besliste om een gericht stikstofbeleid te voeren en dat 2015 het eerste (volledige) jaar was waarin de mogelijke effecten van stikstof op een meer systematische manier bij vergunningsaanvragen beoordeeld werden (cf. omzendbrief passende beoordeling⁴¹). Binnen die aanpak vormt het jaar 2015 een ijkpunt om de vooruitgang die tegen 2030 met de verschillende in de plan-MER onderzochte beleidsalternatieven, geboekt wordt, te kunnen kwantificeren in verhouding tot:
 - de historische toestand, namelijk het referentiejaar 2015; en
 - de prognoses bij ongewijzigd beleid (autonome ontwikkelingen in

³⁹ Periode 16/8/2018–16/10/2018

⁴⁰ Richtlijnen van 18 januari 2019 (gepubliceerd op 24 januari 2019) en aanvullende richtlijnen van 21 december 2021 (gepubliceerd op 23 december 2021)

⁴¹ Omzendbrief OMG/2017/01. - De toepassing van de op grond van artikel 36ter, § 3 en § 4, van het Natuurdecreet opgelegde beoordeling van vergunningsaanvragen betreffende projecten of activiteiten met mogelijk betekenisvolle effecten voor speciale beschermingszones.

afwezigheid van een PAS);

- Omdat er voor de A-habitattypes na het reduceren van de stikstofdepositie tot onder een kritisch niveau nog herstelbeheer nodig is, moeten de stikstofdeposities ter hoogte van deze A-habitats nog vóór de tijdshorizon 2050 gedaald zijn onder dit kritisch niveau opdat tegen 2050 alle herstelmaatregelen nog kunnen uitgevoerd worden om de voorwaarden te creëren voor het bereiken van een (lokale) gunstige staat van instandhouding. In het IHD-beleid wordt een tijdsspanne van (minimum) vijf jaar gehanteerd opdat herstelmaatregelen leiden tot een effectief resultaat. Dat betekent dat het jaar 2045 gehanteerd wordt als de tijdshorizon waartegen de stikstofdeposities ter hoogte van de A-habitats gedaald moeten zijn onder de kritische drempelwaarden. De graduele afname van de stikstofdepositie moet met andere woorden plaatsvinden in een tijdsframe van ca. 30 jaar, tussen het PAS-referentiejaar 2015 en 2045;
- Het jaar 2030 is halfweg de beschikbare tijdspanne van 30 jaar om de stikstofdepositie tot de kritische drempelwaarden te laten dalen, wat voor de A-habitats cruciaal is;
- Uitgaande van een lineaire reductie van de stikstofdepositie tussen het PAS-referentiejaar 2015 en 2045 kan vastgesteld worden dat in 2030 de (gemiddelde) overschrijding van de kritische depositiewaarde voor elk A-habitatype met (minstens) de helft moet verminderen. Zie ook de schematische voorstelling van dit traject in de PAS (Figuur 2.9, pagina 32).

Taakstelling en maatregelen emissiereductie 2030

In het gevoerde milieueffectenonderzoek werd uitvoerig onderzocht welke emissiereducties en andere maatregelen nodig zijn om de 2030-doelstelling te kunnen realiseren. Er werd een veelheid aan alternatieven (zgn. emissiereductiescenario's) ontwikkeld, doorgerekend en afgetoetst aan de 2030-doelstelling. De resultaten staan uitvoerig beschreven in het PAS-scenariorapport⁴². In het plan-MER en de passende beoordeling werd die brede waaier aan scenario's onderzocht en afgewogen.

Uit alle in het kader van het plan-MER gevoerde onderzoek blijkt ontegensprekelijk dat het globaal – dit wil zeggen 'sectoroverschrijdend'⁴³ – realiseren van de 2030-doelstelling een reductie van de stikstofdepositie vergt die verder gaat dan wat bereikt kan worden met het in 2019 door de Vlaamse Regering goedgekeurde Luchtbeleidsplan 2030. Het beleidsscenario van het Luchtbeleidsplan volstaat in 21 van de 38 Vlaamse SBZ-H niet om de 2030-doelstelling te halen (zie ook Tabel 3.4, PAS, p.38).

Op grond van onder meer de inzichten verkregen uit alle scenario-berekeningen, uit de kosteneffectiviteitsstudie en de systeemanalyse 'landbouw'⁴⁴, en na grondig

⁴² Lefebvre W. & Deutsch F. (2021). Doorrekening scenario's in het kader van de PAS. Rapport 2021/RMA/R/2484. Studie uitgevoerd in opdracht van het Departement Omgeving. Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek, Mol.

⁴³ De vereiste emissiereductie voor NO_x wordt wel bereikt door uitvoering van de maatregelen van het Luchtbeleidsplan. Voor ammoniak is dit niet het geval.

⁴⁴ Broeckx S., Liekens I., Van Ermen S., De Pue D., Demeyer P. & Lauwers L. (2021). Vergelijking kosten en effecten van verschillende stikstofemissie-beperkende scenario's

onderzoek van de ontvangen inspraakreacties en adviezen heeft de Vlaamse Regering geopteerd voor het zgn. MER-alternatief 'M8' als grondslag voor de emissiereducties en maatregelen die in het kader van de PAS tegen 2030 gerealiseerd moeten worden. Dit alternatief omvat een geheel aan generieke emissiereducties, het zgn. 'emissiereductiescenario G8', en een pakket bijkomende maatregelen in vijf maatwerkgebieden.

Het G8-scenario bevat generieke emissiereducties die van toepassing zijn over heel het Vlaamse Gewest, waarbij niet wordt gedifferentieerd op maat van specifieke SBZ-H. In de PAS worden de termen 'G8' en 'G8-scenario' gebruikt om te verwijzen naar de generieke emissiereducties die vereist zijn om de 2030-doelstelling te realiseren. Omgekeerd, waar sprake is van 'generieke PAS-emissiereducties' zonder verwijzing naar een specifiek maatregelenpakket of reductiescenario, kan verondersteld worden dat het G8-scenario bedoeld wordt.

De realisatie van de 2030-doelstelling werd per SBZ-H en per habitatype nagegaan (zie Tabel 3.4, PAS, p.38). Dat gebeurde op basis van ruimtelijk expliciete berekeningen via een keten van aaneengeschakelde emissie-, luchtkwaliteits- en depositiemodellen (VLOPS-IFDM). De emissiereducties uit scenario G8 leiden ertoe dat in 33 van de 38 Vlaamse SBZ-H de 2030-doelstelling voor elk A-habitatype gerealiseerd wordt. In vijf SBZ-H gebieden wordt de 2030-doelstelling niet gehaald: BE2100015 - Kalmthoutse heide, BE2100024 - Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout, BE2200028 - De Maten, BE2200035 - Mechelse Heide en vallei van de Ziepbek, en BE2200039 - Voerstreek. Voor deze maatwerkgebieden werden bijkomende maatregelen bepaald, waarbij voor slechts één gebied een bijkomende stikstofreductie noodzakelijk is. Scenario G8 is daarmee het meest doeltreffende generieke scenario dat in het kader van de opmaak van de PAS ontwikkeld werd.

Het G8-scenario reduceert de totale emissie van (reactief) stikstof in Vlaanderen over de periode 2015–2030 met 42,8%. De emissie van NO_x neemt hierbij af met 45,0%, die van NH₃ met 40,3% (zie ook Tabel 3.1, PAS, p.35).

De depositie van NO_x en NH₃ afkomstig van Vlaamse bronnen neemt als gevolg van de G8-emissiereducties gemiddeld over Vlaanderen met 43,7% af in de periode 2015–2030 (zie ook Tabel 3.3, PAS, p.36).

Doelstellingen van het voorliggende decreet

Dit decreet verankert een aantal onderdelen van de vastgestelde programmatische aanpak stikstof die in bindende regelgeving moeten worden opgenomen om tegenstelbaar te zijn aan de rechtsonderhorigen. Daardoor draagt het decreet bij aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen met toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen.

voor de Programmatische Aanpak Stikstof op hoofdlijnen. Studie uitgevoerd in opdracht van: departement Omgeving. Rapport 2021/RMA/R/2545, Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) & Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedselonderzoek (ILVO Vlaanderen).

Dit decreet voorziet in de verankering van specifieke emissiereductiedoelstellingen voor ammoniak en stikstofoxide op het globaal Vlaamse niveau en op deelsectorniveau. Op Vlaams niveau worden de ammoniakemissies en de NO_x-emissies gereduceerd zodat de totale jaarlijkse emissie van het Vlaamse Gewest tegen eind 2030 beperkt is tot 21,8 kton NO_x-N en 21,3 kton NH₃-N waardoor een reductie gerealiseerd wordt van 45,0% NO_x en 40,6% NH₃ ten opzichte van de emissies in het referentiejaar 2015. Naast de absolute emissies voor NO_x en NH₃, worden ook de reductiepercentages (voor het jaar 2030 ten opzichte van het referentiejaar 2015) verankerd omdat de depositiedoelstelling van de PAS ook uitgedrukt is als een percentuele verbetering ten opzichte van de referentie-situatie 2015.

Voor emissie-inschattingen voor heden en toekomst wordt gebruik gemaakt van emissiemodellen die regelmatig worden bijgesteld op basis van de meest recente wetenschappelijk kennis. Dat maakt dat emissie-inschattingen van zowel historische als toekomstige jaren kunnen aangepast worden. Bij het gebruik van absolute plafonds kunnen zulke wijzigingen mogelijk leiden tot lagere afbouw van de emissie, wat tot gevolg heeft dat de depositie ook niet op de vooropgestelde manier zal dalen en de depositiedoelstelling van de PAS niet zal bereikt worden. Het werken met een reductiepercentage vangt dit probleem op.

Ook de PAS-doelstellingen inzake het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitats door middel van passend beheer en het uitvoeren van de vermelde projecten inzake het wegnemen of milderen van de effecten van stikstofdepositie, met vermelding van de realisatietermijn, worden decretaal verankerd.

In functie van de hierboven vermelde doelstellingen bevat het decreet in het bijzonder generieke bronmaatregelen, een regeling omtrent piekbelasters, beoordelingskaders voor vergunningverlening en bepalingen in verband met de maatwerkgebieden. Ook een aantal flankerende maatregelen worden opgenomen in dit decreet. Er wordt daarnaast voorzien in een aantal monitorings-, rapportage- en evaluatieverplichtingen.

In dit decreet wordt tevens de doelstelling verankerd om tegen 31 december 2030 de omvang van de Vlaamse varkensstapel met 30% te reduceren, waartoe de Vlaamse Regering reeds op 23 februari 2022 beslist had om versneld de emissie van ammoniak terug te dringen. Ook de door deze doelstelling beoogde reductie wordt berekend ten opzichte van de toestand in referentiejaar 2015. Het decreet bepaalt dat de doelstelling wordt gerealiseerd door de in het decreet opgenomen generieke emissiereductiemaatregel voor varkens in niet-AEA-stallen. Het voorziet eveneens dat de reductie van de varkensstapel aanvullend kan worden gerealiseerd met vrijwillige stopzettingssystemen.

De keuze om enkel voor varkens (en niet voor andere diercategorieën) een doelstelling op te nemen qua omvang van de veestapel, hangt samen met het feit dat varkens instaan voor de helft van alle stalemissies in Vlaanderen (zie ook emissiegegevens onder titel 1.2.2) en voor 30% van de stikstofproductie uit dierlijke mest. Economisch is de varkenssector zeer crisis- en conjunctuurgevoelig en veel varkensbedrijven hebben een verouderd stalpatrimonium. In 2021 werd (slechts) 15% van de varkens gehouden in emissiearme stalsystemen, en werd

22% van de dieren gehouden in stallen uitgerust met een wasser. Bovendien is de varkenshouderij in Vlaanderen, in tegenstelling tot de rundveehouderij, weinig grondgebonden waardoor veel eiwitten ingevoerd worden van buiten Europa voor de varkensvoeding en veel varkensmest verwerkt wordt waardoor bijgevolg weinig varkensmest (22% van alle N uit dierlijke mest) gebruikt wordt op Vlaamse gronden.

3.2. Bronmaatregelen om de emissie en depositie van stikstof te verminderen

Het voorliggende voorstel van decreet bevat een pakket generieke emissiereducerende maatregelen. 'Generiek' houdt in dat een maatregel van toepassing is over het hele Vlaamse Gewest, waarbij niet wordt gedifferentieerd op maat van specifieke SBZ-H, noch (bij een maatregel buiten SBZ-H) in functie van de ligging ten opzichte van een SBZ-H. In hun totaliteit geeft het pakket bronmaatregelen invulling en uitvoering aan het G8-emissiereductiescenario uit de PAS, en garanderen dat de doelstellingen op vlak van emissiereductie uiterlijk tegen eind 2030 volledig en integraal gerealiseerd worden en zijn.

Het voorliggende voorstel van decreet legt bindende emissiereducties op en voert bindende emissiereductiemaatregelen in voor volgende sectoren of via volgende beleidsinstrumenten:

1. De realisatie van het beleidsscenario van het Luchtbeleidsplan 2030;
2. Generieke reductiemaatregelen voor veehouderijen (pluimvee, varkens, rundvee);
3. Mestverwerkingsinstallaties;
4. Piekbelasters;
5. Nulbemesting;
6. Nutriëntenemissierechten.

3.2.1. Luchtbeleidsplan

Samenhang Luchtbeleidsplan en PAS

Een aanzienlijk deel van de in het voorliggende voorstel van decreet opgenomen emissiereductiedoelstellingen zal gerealiseerd worden door de uitvoering van het in 2019 door de Vlaamse Regering goedgekeurde Luchtbeleidsplan 2030⁴⁵. Dat plan geeft uitvoering aan twee Europese richtlijnen, met name de Kaderrichtlijn Luchtkwaliteit⁴⁶ en de NEC-richtlijn⁴⁷. De Kaderrichtlijn Luchtkwaliteit stelt onder meer dat een lidstaat bij overschrijding van een luchtkwaliteitsgrenswaarde voor de betrokken gebieden luchtkwaliteitsplannen moet opstellen om de desbetreffende grenswaarde te bereiken. De NEC-richtlijn legt emissieplafonds voor 2030 op voor NO_x en NH₃, naast andere luchtverontreinigende stoffen, die,

⁴⁵ VR 2019 2510 MED.0359/2

⁴⁶ Richtlijn 2008/50/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2008 betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa

⁴⁷ Richtlijn 2016/2284 voor de vermindering van nationale emissies van bepaalde luchtverontreinigende stoffen

vertaald voor Vlaanderen, neerkomen op een jaaremissie van 70,3 kton NO_x en 41,7 kton NH₃. Ten opzichte van het NEC-referentiejaar 2005 komt dit neer op een afname van de emissie met resp. 59% (NO_x) en 12% (NH₃) tegen 2030.

De uitvoering van het beleidsscenario van het Luchtbeleidsplan 2030 maakt integraal deel uit van de G8-emissiereducties. In wat volgt worden de emissiereducties die voortkomen uit de realisatie van het Luchtbeleidsplan geduid.

De in dit decreet opgenomen reductiedoelstelling voor de emissies van NO_x wordt integraal gerealiseerd door de uitvoering van de maatregelen van het Luchtbeleidsplan. Ten opzichte van het beleidsscenario vervat in het Luchtbeleidsplan, voorziet de PAS tegen 2030 in een verdere verlaging van de NO_x-jaaremissie door het wegverkeer in het Vlaamse Gewest met 2,2 kton NO_x (zie PAS, hoofdstuk 3, sectie 1.2, pag. 34). Deze extra reductie is terug te voeren op een verfijning van de emissiemodelleringen sinds 2019, waaruit blijkt dat het maatregelpakket van het Luchtbeleidsplan tegen 2030 een extra emissiereductie van 2,2 kton NO_x realiseert.

Om na te gaan welke NO_x-reductie gerealiseerd wordt met de besliste, juridisch verankerde beleidsmaatregelen, rekening houdend met de periode sinds de vaststelling van het Luchtbeleidsplan in 2019 tot heden, heeft de Vlaamse Milieumaatschappij, die instaat voor de officiële internationale rapportering van emissieprognoses van luchtverontreinigende pollutanten, begin 2023 een nieuwe NO_x-emissieprognose laten doorrekenen met emissieprognosemodellen waarbij enkel besliste en juridisch verankerde maatregelen in rekening werden gebracht. De actualisatie van emissie(prognoses) gebeurt via de tweejaarlijkse voortgangsrapporten van het Luchtbeleidsplan.

Het Luchtbeleidsplan 2030 bevat slechts een beperkt aantal maatregelen voor de reductie van ammoniak. De emissiewinst van die maatregelen werd begroot in het kader van het Luchtbeleidsplan. De grootste emissiereducties voor ammoniak worden gerealiseerd door de bijkomende maatregelen die opgenomen zijn in het voorliggende decreet: de emissiereducerende maatregelen voor varkens-, pluimvee- en rundveehouderijen, voor mestverwerkingsinstallaties en voor piekbelasters, alsook de in dit decreet opgenomen nulbestedingsregeling in groene bestemmingen van SBZ-H.

Tabel 4 vergelijkt de jaaremissies in het Vlaamse Gewest van ammoniak en NO_x van het G8-scenario met de emissies die bereikt wordt door beslist, juridisch verankerd beleid. Dat toont aan dat de emissiedoelstellingen van het G8 scenario voor zowel NH₃ als NO_x zullen bereikt worden in 2030 bij uitvoering van het voorliggende voorstel van decreet en van de maatregelen vervat in het Luchtbeleidsplan. Aanvullend kan hierbij verwezen worden naar Tabellen 3.1 en 3.2 in de PAS, die de G8-emissievolumes op sector en deelsectorniveau geven.

Tabel 4. Totale emissie van NO_x en ammoniak in het Vlaamse Gewest, uitgedrukt in kton N, in het PAS-referentiejaar 2015, in 2021 en bij uitvoering van het G8-scenario in 2030 (zie ook Tabel 3.1 in de vastgestelde PAS) en bij uitvoering van beslist en juridisch verankerd beleid in 2030.

	Emissie-inventaris VMM		PAS G8-scenario	Beslist, juridisch verankerd beleid
	2015	2021	2030	2030
NOx (kton N)	39,6	26,4	21,8	21,8
NH ₃ (kton N)	35,8	34,0	21,3	21,3

Maatregelen voor de sector transport

De daling van de NOx-emissies door transport wordt gerealiseerd door de steeds strengere uitstootnormen die de Europese Unie oplegt met de euro-normering, de Europese CO₂-emissienormen voor voertuigen die zorgen voor een steeds zuiniger verbruik en meer elektrificatie van het wagenpark en dus ook minder uitstoot van NOx uit voertuigen. Fiscale instrumenten zoals de gelijkschakeling van de accijnzen voor diesel en benzine, de vergroening van de BIV en de jaarlijkse verkeersbelasting en de federale beslissing rond fiscale stimulering van elektrificatie van bedrijfsvoertuigen zorgen voor een versnelling van de vergroening en elektrificatie van het wagenpark. Ook de LEZ, die het steeds moeilijker maakt om met oude vervuilende wagens in stadskernen binnen te rijden, zorgt voor een versnelling van de shift naar benzine-wagens. De berekeningen gaan hierbij uit van emissiefactoren voor nieuwe dieselwagens die dicht tegen de Europese norm aanleunen. Dit wordt opgevolgd via ad-hoc meetcampagnes met remote sensing. De Vlaamse overheid volgt de evolutie van de emissiefactoren eveneens op bij de tweejaarlijkse herziening van de emissieprognoses. Zie ook verder voor de wijze waarop de totale emissies van het wegverkeer gemonitord en opgevolgd worden.

Deze maatregelen voor transport zijn als volgt juridisch verankerd:

Beleed dat reeds voor 2023 werd verankerd zorgt ervoor dat de doelstelling van het G8 scenario al voor een groot deel gehaald wordt. Dat beslist beleid kent zijn oorsprong in zowel Europese, federale en Vlaamse initiatieven, waaronder het Luchtbeleidsplan 2030. Hieronder volgt een opsomming van die maatregelen.

- *De CO₂-emissienormen voor voertuigen uit hoofde van Verordening 2019/631/EU tot vaststelling van CO₂-emissienormen voor nieuwe personenauto's en nieuwe lichte bedrijfsvoertuigen, en tot intrekking van Verordeningen 443/2009/EG en 510/2011/EU.*
- *Verordening (EU) 2023/851 van het Europees Parlement en de Raad van 19 april 2023 tot wijziging van Verordening (EU) 2019/631 wat betreft de aanscherping van de CO₂-emissienormen voor nieuwe personenauto's en nieuwe lichte bedrijfsvoertuigen in overeenstemming met de verhoogde klimaatambitie van de Unie*
- *Het akkoord bereikt tussen de Europese Raad en het Europees Parlement over strengere CO₂-emissienormen voor nieuwe auto's en bestelwagens (2021/0197(COD))*
- *De verschillende euronormen, namelijk:*
 - *Emissienorm van fase I, II, IIIa, IIIb, IV en V: de norm voor motorvoertuigen die niet voor de weg bestemd zijn en die voldoen aan de emissiestandaarden, vermeld in richtlijn nr. 97/68/EG van het Europees*

Parlement en de Raad van 16 december 1997 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten inzake maatregelen tegen de uitstoot van verontreinigende gassen en deeltjes door inwendige verbrandingsmotoren die worden gemonteerd in niet voor de weg bestemde mobiele machines en verordening (EU) 2016/1628 van het Europees Parlement en de Raad van 14 september 2016 inzake voorschriften met betrekking tot emissiegrenswaarden voor verontreinigende gassen en deeltjes en typegoedkeuring voor in niet voor de weg bestemde mobiele machines gemonteerde interne verbrandingsmotoren, tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1024/2012 en (EU) nr. 167/2013, en tot wijziging en intrekking van Richtlijn 97/68/EG;

- *Euronorm I, II, III, IV, V, EEV en VI: de norm voor zwaar vervoer dat voldoet aan de emissiestandaarden, vermeld in richtlijn nr. 88/77/EEG van de Raad van 3 december 1987 inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lidstaten met betrekking tot maatregelen tegen de emissie van verontreinigende gassen en deeltjes door dieselmotoren bestemd voor het aandrijven van voertuigen, richtlijn 2005/55/EG van het Europees Parlement en de Raad van 28 september 2005 inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten met betrekking tot maatregelen tegen de emissie van verontreinigende gassen en deeltjes door voertuigmotoren met compressieontsteking en de emissie van verontreinigende gassen door op aardgas of vloeibaar petroleumgas lopende voertuigmotoren met elektrische ontsteking, en verordening (EG) nr. 595/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2009 betreffende de typegoedkeuring van motorvoertuigen en motoren met betrekking tot emissies van zware bedrijfsvoertuigen (Euro VI) en de toegang tot reparatie- en onderhoudsinformatie, tot wijziging van verordening (EG) nr. 715/2007 en richtlijn 2007/46/EG en tot intrekking van de richtlijnen 80/1269/EEG, 2005/55/EG en 2005/78/EG;*
- *Euronorm 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6d-temp en 6d: de norm voor personenwagens en lichte vrachtauto's die voldoen aan de bijbehorende emissiestandaarden, vermeld in richtlijn (EEG) nr. 70/220 van de Raad van 20 maart 1970 inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lidstaten met betrekking tot maatregelen tegen luchtverontreiniging door emissies van motorvoertuigen, verordening (EG) nr. 715/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2007 betreffende de typegoedkeuring van motorvoertuigen met betrekking tot emissies van lichte personen- en bedrijfsvoertuigen (Euro 5 en Euro 6) en de toegang tot reparatie- en onderhoudsinformatie, en verordening (EG) nr. 692/2008 wat de emissies van lichte personen- en bedrijfsvoertuigen (Euro 6) betreft;*
- *De stimulering van de elektrificatie van het bedrijfswagenpark uit hoofde van de wet van 25 november 2021 houdende fiscale en sociale vergroening van de mobiliteit.*
- *Het decreet van 27 november 2015 betreffende lage-emissiezones en de uitvoeringsbesluiten en het decreet van 3 mei 2019 tot wijziging van diverse bepalingen van het decreet van 27 november 2015 betreffende lage-emissiezones. In Gent werd krachtens het Reglement voor een lage-emissiezone (LEZ) in Gent, zoals tot op heden gewijzigd, een lage-emissiezone ingevoerd. In Antwerpen werd een lage-emissiezone ingevoerd krachtens het gemeenteraadsbesluit van 27 juni 2016, zoals tot op heden gewijzigd.*

- *De opeenvolgende stappen van vergroening van de BIV en jaarlijkse verkeersbelasting. Dit betrof de volgende stappen:*
 - *Decreet van 17 februari 2012 houdende de wijziging van diverse bepalingen van het Wetboek van de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen betreffende de belasting op de inverkeerstelling op grond van milieukeurmerken*
 - *Artikelen 116 tot en met 125 van het decreet van 18 december 2015 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2016*
 - *een aanpassing aan de belasting op inverkeerstelling en de verkeersbelasting in de Vlaamse Codex Fiscaliteit van 13 december 2013 krachtens artikelen 54 tot en met 61 van het programmadecreet bij de begroting 2021*
- *De graduele aanpassingen van de accijnzen voor diesel en benzine zodat diesel duurder en benzine goedkoper wordt. Hierdoor wordt de ontdieseling in de hand gewerkt. Deze aanpassingen gebeuren in artikel 419 van de programmawet van 27 december 2004.*

Maatregelen voor de sectoren handel en diensten; huishoudens; industrie; en energie

De NO_x-emissie van de sectoren handel en diensten, huishoudens, industrie, energie, en landbouw bestaan voor het overgrote deel uit emissies die veroorzaakt worden door de verbrandingsprocessen van brandstoffen voor de opwarming van gebouwen (inclusief serres) en industriële processtromen. In de emissieprognosemodellen wordt rekening gehouden met de evolutie van het brandstofverbruik en type brandstofgebruik, de evolutie van het stookinstallatiepark en de Europese en Vlaamse milieuwetgeving (VLAREM) die uitstootnormen voorschrijft die strenger worden in de tijd.

Een belangrijke maatregel hierbij is de verankering van de Europese MCP richtlijn⁴⁸ in hoofdstuk 5.43 van titel II van het VLAREM die de normen voor stookinstallaties met een vermogen lager dan 50 MW stapsgewijs verlaagt in 2025 en 2030. Deze richtlijn werd omgezet krachtens het besluit van de Vlaamse Regering van 27 oktober 2017 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne en tot wijziging van artikel 3.7.10.2 van titel III van het VLAREM van 16 mei 2014⁴⁹.

Een andere belangrijke maatregel is de implementatie van de Europese IED-richtlijn⁵⁰. Deze richtlijn verplicht lidstaten om voor een lijst van industriële activiteiten, die in de EU verantwoordelijk zijn voor de grootste milieuhinder, in de milieuvergunning voorwaarden op te nemen die de best beschikbare technieken afdwingen. Deze best beschikbare technieken worden bepaald in zogenaamde BREF studies (Referentiedocumenten voor Beste Beschikbare Technieken) en

⁴⁸ Richtlijn (EU) 2015/2193 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 inzake de beperking van de emissies van bepaalde verontreinigende stoffen in de lucht door middelgrote stookinstallaties

⁴⁹ Besluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014 houdende bijkomende algemene en sectorale milieuvoorwaarden voor GPBV-installaties (VLAREM III)

⁵⁰ Richtlijn 2010/75/EU van 24 november 2010 van het Europees Parlement en de Raad inzake industriële emissies (geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging)

daaraan gekoppelde uitvoeringsbesluiten van de Europese Commissie, de zogenaamde "BAT conclusies" (best available techniques) of "BBT-conclusies" ("beste beschikbare technieken").

Die BBT-conclusies worden via besluiten van de Vlaamse Regering omgezet in titel III van het VLAREM en zorgen ook voor een verdere daling van de uitstoot van luchtpolluenten (waaronder NO_x en NH₃) in de periode 2015–2030. De volgende recente besluiten betreffen sectoren met relevante NO_x-uitstoot:

- *het besluit van de Vlaamse Regering van 1 april 2022 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne en titel III van het VLAREM van 16 mei 2014, wat betreft de omzetting van de BBT-conclusies voor afvalverbranding;*
- *het besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 2021 tot wijziging van titel III van het VLAREM van 16 mei 2014, wat betreft de omzetting van de BBT-conclusies voor de voedingsmiddelen-, dranken- en zuivelindustrie;*
- *het besluit van de Vlaamse Regering van 19 juni 2020 tot wijziging van titel II van het VLAREM van 1 juni 1995, titel III van het VLAREM van 16 mei 2014, wat betreft de omzetting van de BBT-conclusies voor afvalbehandeling, en het besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning; 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne en titel III van het VLAREM van 16 mei 2014, wat betreft de omzetting van de BBT-conclusies voor grote stookinstallaties;*
- *het besluit van de Vlaamse Regering van 5 april 2019 tot wijziging van de bijlagen van titel II van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne en titel III van het VLAREM van 16 mei 2014, wat betreft de omzetting van de BBT-conclusies voor de productie van grote hoeveelheden organisch-chemische producten.*

Naast de algemeen bindende voorschriften in VLAREM II en III werden de voorbije jaren ook voorwaarden en bepalingen opgenomen in individuele vergunningen van bedrijven die leiden tot extra reducties van de emissie van NO_x en ammoniak.

De maatregel "lage-NO_x-branders op kraakfornuizen" beschreven in tabel 30 van het Luchtbeleidsplan 2030 werd verankerd in de vergunning van een raffinaderij en leidde tot een reductie van de jaarlijkse emissie met 0,4 kton NO_x. Bij één gascentrale en bij een chemische installatie werden lagere normen opgelegd dan voorzien in VLAREM, wat resulteerde in een extra reductie van 0,7 kton NO_x. Bij één raffinaderij zal door investering in deNO_x-systemen tegen 2030 een extra reductie van 1 kton NO_x gerealiseerd worden. Ook dit is verankerd in de vergunning van het bedrijf.

Voor NH₃ werd rekening gehouden met de impact van de maatregel "zure gaswater op de grootste industriële bron van NH₃-emissie" van tabel 30 van het Luchtbeleidsplan 2030 die verankerd werd in de vergunning van een chemisch bedrijf. Dit zal in 2025 leiden tot een reductie van de jaarlijkse emissie met 0,5 kton NH₃.

Maatregelen voor de sector landbouw

De landbouw draagt door verbranding van brandstoffen ook bij aan de emissies van NO_x in het Vlaamse Gewest. De VLAREM-emissienormen voor stookinstallaties die stapsgewijs in 2025 en 2030 dalen (zie vorig punt) zorgen ook voor een extra reductie van de NO_x emissies van de stookinstallaties in de landbouwsector.

Voor het reduceren van de NH₃ emissies afkomstig uit landbouwactiviteiten bevat het Luchtbeleidsplan 2030 volgende maatregelen:

1. Elektronisch monitoringssysteem op bestaande en nieuwe luchtwassers in varkensstallen en pluimveestallen;
2. Nieuwe luchtwassers met een minimale verwijderingsefficiëntie van 80%;
3. Verstrenging voorwaarden voor emissiearme aanwending mengmest op akkerland;
4. Betere voorschriften voor het gebruik van ureum als kunstmest.

Het elektronische monitoringssysteem op nieuwe luchtwassers werd verankerd in het Ministerieel Besluit van 16 juli 2022⁵¹.

Zoals hoger reeds vermeld, werd voor bestaande luchtwassers door de Vlaamse Regering op 14 juli 2023 beslist dat ook alle bestaande ammoniakemissiearme stalsystemen tegen 31 december 2025 over een elektronische monitoring moeten beschikken⁵².

Het streven naar een minimale verwijderingsefficiëntie van 80% bij nieuwe luchtwassers werd ingeschreven in de bijlage bij het MB van 16 juli 2022.

De hogervermelde maatregelen 3 en 4 (verstrenging voorwaarden voor emissiearme aanwending mengmest op akkerland en betere voorschriften voor het gebruik van ureum als kunstmest) die betrekking hebben op mest zijn opgenomen in artikel 82 van het onderhavige decreet. Dit artikel wijzigt artikel 22 van het Mestdecreet.

Door deze wijziging wordt er toegewerkt naar een verhoogde toepassingsgraad van de meest efficiënte technieken voor het emissiearm aanwenden van mengmest. Het gaat om een sterk verminderd gebruik van sleepslangen, een verhoging van het aandeel mestinjectie en een zo snel mogelijke inwerking (in plaats van twee uur) van de uitgereden mest.

Verder voorziet dit artikel in mitigerende maatregelen m.b.t. het gebruik van

⁵¹ Ministerieel besluit tot wijziging van bijlage I en bijlage II van het ministerieel besluit van 19 maart 2004 houdende vaststelling van de lijst van ammoniakemissiearme stalsystemen in uitvoering van artikel 1.1.2 en artikel 5.9.2.1bis van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne, wat betreft de melding van de ingebruikname van een stalsysteem, het systeem P-6.4, de voorwaarden voor luchtzuiveringssystemen en de aanvraagprocedure voor opname in de lijst van ammoniakemissiearme stalsystemen

⁵² Besluit van de Vlaamse Regering van 14 juli 2023 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne, wat betreft afstandsregels van pluimveestallen en monitoringsvoorwaarden voor ammoniakemissiearme stalsystemen

ureum als kunstmest. De adequate toepassing hiervan volstaat om de emissies onder controle te houden.

Wetenschappelijke onderbouwing van de emissiereductie per maatregel

De berekening van de emissies, van de realiseerbare emissiereducties en van toekomstige emissieprognoses gebeurde aan de hand van emissieprognosemodellen door de Vlaamse Milieumaatschappij en de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek. Hieronder wordt per sector een overzicht gegeven van de gebruikte modellen en modelparameters. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de meest recente, beschikbare wetenschappelijke inzichten en kennis.

Sector	Model	Modelparameters
Wegverkeer	FASTRACE	Mobiliteitsgegevens, (kilometers) voertuigpark en COPERT emissiefactoren (afgestemd op euro normen)
Scheepvaart	EMMOSS en EISS	Mobiliteitsgegevens, type schepen en daaraan gekoppelde emissiefactoren afgestemd op EU wetgeving en internationale afspraken (IMO)
Offroad	OFFREM	Verbruiksgegevens, per type mobiele machine en daaraan gekoppelde emissiefactoren afgestemd op EU wetgeving
Industrie	Simulatiemodel	Brandstofverbruiken per type stookinstallatie en daaraan gekoppelde emissiefactoren afgestemd op de VLAREM wetgeving; Procesemissies milieujaarverslagen
Gebouwen	EISSA	Brandstofverbruiksgegevens, type installaties en daaraan gekoppelde emissiefactoren afgestemd op VLAREM en productregelgeving
Landbouw	EMAV model	Dieren aantallen, stalsystemen, mesttypes en daaraan gekoppelde emissiefactoren

3.2.2. Bronmaatregelen veehouderijen

In het decreet wordt aangegeven hoe per varkens-, pluimvee of rundveehouderij een PAS-referentie 2030 berekend moet worden. De PAS-referentie 2030 geeft voor elke varkens-, pluimvee- of rundveehouderij de maximale ammoniakemissie weer die tegen 31 december 2030 nog mag plaatsvinden op voormelde veehouderijen. Deze globale emissietoestand garandeert dat de realisatie van het 2030-doel niet zal gehypothekeerd worden.

Om de PAS-referentie 2030 te bereiken heeft een veehouderij de keuze tussen een vermindering van het dierenaantal, het toepassen van ammoniakemissiereducerende maatregelen of een combinatie van beide.

De bronmaatregelen vergen verschillende inspanningen van pluimvee- en varkenshouderijen enerzijds, en rundveehouderijen anderzijds. Dit omdat de inzetbare technieken sterk verschillen tussen beide categorieën. Pluimvee en varkens worden doorgaans gehuisvest in gesloten stalsystemen, wat toelaat om de uitgaande stallucht te behandelen met ammoniakverwijderingsapparatuur.

Rundvee wordt gehuisvest in open stalsystemen, wat zuivering van stallucht veel moeilijker maakt. Technieken voor het beperken van ammoniakemissies bij rundvee hebben een veel lager verwijderingsrendement dan de technieken die in gesloten stallen ingezet kunnen worden. Een gelijke behandeling van deze deelsectoren zou in die omstandigheden disproportioneel zware lasten inhouden voor rundveehouders, zodat gekozen werd voor een gedifferentieerde behandeling.

Bronmaatregelen varkens- en pluimveehouderijen

Voor varkens- en pluimveebedrijven wordt een ammoniakemissiereductie vooropgesteld van 60% tegen 31 december 2030 voor varkens en pluimvee die niet in AEA-stallen gehouden worden.

Dit vertaalt zich in een globaal emissievolume dat tegen 31 december 2030 bereikt moet worden:

- 5.701 ton NH₃ voor varkens;
- 2.089 ton NH₃ voor pluimvee.

Met voorliggend decreet wordt verankerd dat alle bestaande varkens- en pluimveehouderijen uiterlijk tegen eind 2030 voldoen aan de berekende PAS-referentie 2030. Voor het realiseren van de PAS-referentie 2030 kan gebruik gemaakt worden van het principe 'intern salderen': het realiseren van de PAS-referentie 2030 dient door de exploitant te gebeuren binnen zijn veehouderij (varkens, pluimvee, rundvee), doch niet noodzakelijk binnen dezelfde diersoort.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid om aan een varkens- of pluimveehouderij een vergunning te verlenen van bepaalde duur tot en met 31 december 2030 voor de verdere exploitatie van een varkens- of pluimveehouderij zonder dat de realisatie van de PAS-referentie 2030 voorop wordt gesteld. Dergelijke vergunning van bepaalde duur kan enkel verleend worden op voorwaarde dat er geen sprake is van een piekbelaster en er geen stijging is van de stikstofemissies noch van de stikstofdeposities op de betrokken SBZ-H.

Voor specifieke doelgroepen wordt voorzien in een vrijstellingsregeling.

Bronmaatregelen rundveehouderijen

Voor rundveebedrijven wordt een ammoniakemissiereductie vooropgesteld van 15% voor vleesvee en melkvee en 20% voor mestkalveren.

Dit vertaalt zich in een reductie van het globaal emissievolume tot 6.503 ton NH₃ voor rundvee (-16% t.o.v. 2015) dat op sectorniveau tegen 31 december 2030 bereikt moet worden.

Als gevolg van de uiteenlopende evoluties tussen 2015 en 2021 in de drie subsectoren (melkvee, vleesvee, mestkalveren), zijn de vereiste ammoniakemissiereducties geactualiseerd o.b.v. het sectordoel 2030 en de dierbezetting in 2021 (i.e. de meest recent beschikbare gegevens). Dit resulteert in volgende reductievereisten t.o.v. 2021 op sectorniveau:

- Melkvee: ammoniakemissiereductie van 25%
- Vleesvee: ammoniakemissiereductie van 0% en geen stijging van de

ammoniakemissies

- Mestkalveren: ammoniakemissiereductie van 28%

Die doelstellingen moeten worden bereikt op sector- en deelsectorniveau.

Aan elke rundveehouderij wordt een minimale inspanning opgelegd waardoor deze minstens een ammoniakemissiereductie van 5% realiseert tegen 31 december 2025 door de toepassing van een ammoniakemissiereducerende maatregel, een vermindering van de dierplaatsen of door een combinatie van beiden. Deze minimale inspanning is voor elke rundveehouderij een eerste tussentijdse stap richting de realisatie van de PAS-referentie 2030.

Begin 2026 moet de sector halfweg zijn. Dat zal tussentijds worden geëvalueerd. IAls de sector de tussentijdse doelstelling niet gehaald heeft, worden de reductiepercentages geactualiseerd. Vanaf de vaststelling van de geactualiseerde reductiepercentages, of het uitblijven van deze actualisatie op 31 december 2026, is het niet langer louter een verplichting op niveau van de (deel)sector, maar wel een individuele reductieverplichting per rundveehouderij, net zoals dit het geval is voor varkens- en pluimveehouderijen.

Met het voorliggende voorstel van decreet wordt verankerd dat alle bestaande rundveehouderijen uiterlijk tegen 31 december 2030 voldoen aan de berekende PAS-referentie 2030. Voor het realiseren van de PAS-referentie 2030 kan gebruik gemaakt worden van het principe 'intern salderen': het realiseren van de PAS-referentie 2030 moet door de exploitant gebeuren binnen zijn veehouderij (varkens, pluimvee, rundvee) maar niet noodzakelijk binnen dezelfde diersoort. De voorwaarden hiertoe worden verder besproken in de toelichting van de artikelen.

Daarnaast bestaat de mogelijkheid om aan een rundveehouderij een vergunning te verlenen van bepaalde duur tot en met 31 december 2025 voor de verdere exploitatie van een rundveehouderij zonder dat de realisatie van de PAS-referentie 2030 voorop wordt gesteld, noch de minimale inspanning (minstens een ammoniakemissiereductie van 5%). Een dergelijke vergunning van bepaalde duur kan enkel verleend worden op voorwaarde dat er geen sprake is van een piekbelaster en er geen stijging is van de stikstofemissies noch van de stikstofdeposities op de betrokken SBZ-H.

Ook bestaat de mogelijkheid om aan een rundveehouderij een vergunning te verlenen van bepaalde duur tot en met 31 december 2030 voor de verdere exploitatie van een rundveehouderij zonder dat de realisatie van de PAS-referentie 2030 voorop wordt gesteld. Ook dergelijke vergunning van bepaalde duur kan enkel verleend worden op voorwaarde dat er geen sprake is van een piekbelaster en er geen stijging is van de stikstofemissies noch van de stikstofdeposities op de betrokken SBZ-H.

Vrijstellingsregeling voor kleinschalige veehouderijen, biologische en bepaalde andere veehouderijen

Voor een beperkt aantal specifieke bedrijfstypes en doelgroepen voorziet het voorliggende voorstel van decreet in een vrijstellingsregeling. Deze vrijstellingsregeling houdt in dat deze veehouderijen niet onderhevig zijn aan de

generieke bronmaatregelen. De voorwaarden waaraan (bestaande) veehouderijen moeten voldoen, worden decretaal vastgelegd en geduid in de toelichting bij de artikelen. Specifieke aspecten van deze vrijstellingsregeling worden onder punt 4.1.1 van de Algemene toelichting gemotiveerd.

3.2.3. Mestverwerkingsinstallaties

De PAS en dit decreet bevatten voor mestverwerkingsinstallaties een reductiedoelstelling op sectorniveau, waarbij de ammoniakemissie van de totale sector tegen eind 2030 met minstens 30% moet afgenomen zijn ten opzichte van 2015. Dat vormt de globale te bereiken doelstelling voor deze sector.

Om deze doelstelling te bereiken, wordt in eerste instantie opgelegd dat iedere exploitant van een bestaande mestverwerkingsinstallatie met een mestverwerkingscapaciteit van minstens 40.000 ton/jaar (m.u.v. installaties die zich beperken tot mestscheiding of biologische behandeling van de dunne fractie) tegen 1 januari 2027 minstens één ammoniakemissiereducerende maatregel moet nemen en, indien dit een vergunningsplichtige verandering zou betreffen, dit ook meldt aan de vergunningverlenende overheid.

De beperking tot mestverwerkingsinstallaties met een vergunde mestverwerkingscapaciteit van minstens 40.000 ton/jaar wordt geduid in de toelichting bij de artikelen.

Installaties die recent (= maatregel was nog niet vervat in de vergunningstoestand van 1 januari 2015) al een dergelijke maatregel geïmplementeerd hebben, hebben al aan deze verplichting voldaan.

In 2028 zal de overheid nagaan of de vooropgestelde emissiereductiedoelstelling voor de sector bereikt zal worden. Als dat niet het geval is, zullen bijkomende maatregelen genomen worden op bedrijfsniveau. De Vlaamse Regering krijgt hiervoor de nodige delegaties. Deze bijkomende maatregelen zullen gericht worden op de hoger vermelde bestaande mestverwerkingsinstallatie met een mestverwerkingscapaciteit van minstens 40.000 ton/jaar (m.u.v. installaties die zich beperken tot mestscheiding of biologische behandeling van de dunne fractie). Ook hier geldt dat bedrijven die zelf de gevraagde inspanning al geleverd hebben (en dus zelf al een reductie van 30% behaald hebben), geen bijkomende inspanningen moeten leveren. Hierop is wel een voorbehoud gemaakt, namelijk dat die vrijstellingen de realisatie van de 30% sectordoelstelling, niet onmogelijk mag maken.

De mestverwerkingsinstallaties, niet beperkt tot deze met voormelde minimale verwerkingscapaciteit, vallen onder het significantiekader NH₃-landbouw, waarvoor de sectorale voorwaarden worden verankerd in regelgeving. Dat zal gebeuren via het voorstel van decreet over de ammoniakemissiereducerende maatregelen, dat samen met dit voorstel van decreet, in het Vlaams Parlement ingediend wordt.

Via de Mestbankaangifte wordt voor elke mestverwerkingsinstallatie jaarlijks verplicht aangifte gedaan van de ammoniakemissie per emissiepunt.

3.2.4. Piekbelasters

Piekbelasters zijn bedrijven (veeteeltbedrijven, mestverwerkers, industriële puntbronnen, enz.) waarvan de uitstoot een disproportioneel grote impact (>50% bijdrage aan de KDW van het meest gevoelige habitat) heeft op de stikstofgevoelige habitats binnen de SBZ-H in hun nabije omgeving.

Eén van de maatregelen in de PAS om de emissies te reduceren, was dat alle piekbelasters uit referentiejaar 2015 ten laatste in 2030 hun activiteiten stopzetten (dit betekent dat deze bedrijven een emissiereductie van 100% dienden te realiseren).

In het voorliggende voorstel van decreet zijn een aantal aanpassingen aan deze regeling voorzien, waarbij gepoogd wordt een (beter) evenwicht te vinden tussen de noodzaak om ten aanzien van deze bedrijven met een zeer hoge impact op Natura 2000 – gebieden doeltreffende maatregelen te treffen, en anderzijds de grondrechten van deze bedrijven en de gelijke behandeling ten opzichte van andere inrichtingen die voormelde drempel niet overschrijden.

De aanduiding van piekbelasters wordt nu gebaseerd op de meer actuele emissies (2020-2021-2022) en piekbelasters kunnen hun exploitatie voortzetten, maar moeten de emissiereducties van G8 realiseren tegen 2030 en, als ze toch nog een impactscore van 50% of meer zouden hebben, de impactscore te verminderen tot onder de 50%. De impact van deze wijzigingen ten aanzien van de (passende beoordeling van de) vastgestelde PAS werd door VITO onderzocht.⁵³ Uit deze wijzigingscontrole is gebleken dat ondanks deze wijzigingen nog steeds voldaan wordt aan toets 1 (hoger besproken onder 3.1) van de passende beoordeling van de PAS, de zgn. 2030-doelstelling van de PAS. Bij deze wijzigingscontrole werd voor alle lokale emissieveranderingen bepaald welke depositieveranderingen deze geven voor ieder SBZ-H. Geconcludeerd kon worden dat de wijzigingen er niet toe leiden dat er maatwerkgebieden bijkomen. Dit betekent dat beide aanpassingen aan de regeling inzake de piekbelasters niet tot gevolg hebben dat er bijkomende SBZ-H zijn waar de 2030-doelstelling niet gehaald zal worden. Het resultaat van de beoordeling van toets 1 van de passende beoordeling van de PAS, kan daarom gehandhaafd worden voor wat betreft deze aanpassing. Aanvullend kan aangegeven worden dat van de 41 landbouwbedrijven die, op basis van hun emissies in 2015, in het ontwerp plan-MER en de ontwerp-PAS als piekbelaster beschouwd werden, er eind 2023 21 landbouwbedrijven in het flankerend beleid gestapt zijn met een aanvraag tot vrijwillige stopzetting of reconversie.

Het decreet voorziet in een procedure tot aanduiding van de piekbelasters. De criteria die hierbij gehanteerd worden, worden opgenomen in het decreet. Tegen de aanduiding als piekbelaster door de VLM wordt voorzien in een beroepsprocedure bij de Minister.

Piekbelasters hebben de mogelijkheid hun activiteiten verder te zetten, mits ze de emissiereducties beoogd door de bronmaatregelen voor hun veehouderij of

⁵³ Lefebvre W. (2023). Wijzigingscontrole piekbelasters. Studie uitgevoerd in opdracht van het Departement Omgeving. Rapport 2023/RMA/R/3068. VITO, Mol.

mestverwerkingsinstallatie realiseren tegen eind 2030 en de impactscore voor hun IIOA vermindert tot onder de 50%. De vergunning zal hieraan aangepast worden.

Een piekbelaster kiest zelf hoe hij dit doel wil bereiken. Hij kan dit doen door emissiereducerende maatregelen, door een bedrijfsreconversie van veehouder naar akkerbouwer, door een omschakeling in functie van natuurbeheer, ... Piekbelasters kunnen er ook voor kiezen hun activiteiten stop te zetten.

Tevens wordt voorzien in flankerend beleid voor piekbelasters, zowel voor piekbelasters die hun activiteiten stopzetten, als voor piekbelasters die een bedrijfsreconversie of omschakeling doen. In geval van vrijwillige stopzetting zal er worden voorzien in een stopzettingsvergoeding die verhoogd wordt naarmate de stopzetting vroeger gebeurt. Ook wordt voorzien in de noodzakelijke begeleiding.

Wanneer er in flankerend beleid voor de stopzetting voorzien wordt, is het van belang dat het voorziene flankerend beleid in overeenstemming is met de Europese regels inzake staatssteun. Voor wat betreft de verlening van steun in het geval van de stopzetting van een veehouderij, moet verwezen worden naar de landbouwrichtsnoeren⁵⁴, waarbij onder meer expliciet opgenomen is dat in geval van sluiting van een productiecapaciteit, het moet gaan om een onherroepelijke sluiting, die definitief en onomkeerbaar is. Om die vereiste te borgen, is die voorwaarde vermeld in artikel 39 van het voorliggende voorstel van decreet, waar de rechtsgrond voor het flankerend beleid ter zake is ingevoegd, en wordt daarnaast deze voorwaarde ook expliciet opgenomen in het Omgevingsvergunningendecreet. De concrete invulling van deze voorwaarde zal ook mee onderdeel zijn van de besprekingen met de Europese Commissie over de voorwaarden waaraan het uit te werken flankerend beleid zal moeten voldoen.

3.2.5. Nulbemesting

In het voorliggende voorstel van decreet is opgenomen dat er een algemene nulbemesting komt in alle groene bestemmingen in Speciale Beschermingszones inmet toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) vanaf 2028 (met uitzondering voor huiskavels). Voor de betrokken landbouwers wordt een flankerend beleid uitgewerkt. Nulbemesting betekent dat er maximaal 2 grootvee-eenheden/ha kunnen grazen en geen enkele andere vorm van bemesting mogelijk is.

Met het voorliggende voorstel van decreet wordt enerzijds het toepassingsgebied van de bestaande nulbemestingsregeling verruimd en wordt er anderzijds versneld overgegaan tot het invoeren van een effectieve nulbemesting, namelijk vanaf 1 januari 2028.

Met de verruiming komen vooreerst alle groene bestemmingen in SBZ-H onder het toepassingsgebied van de nulbemestingsregeling van het Mestdecreet. Dit zijn, na de verruiming van het toepassingsgebied van deze regeling in het Mestdecreet, de volgende gebieden:

a) Gebieden die in een gewestelijk, provinciaal of gemeentelijk ruimtelijk

⁵⁴ Richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden (2022/C 485/01), punt 425;

uitvoeringsplan aangeduid zijn onder de categorie van gebiedsaanduiding "Reservaat en natuur", "bos" of "overig groen" (i.e. in het voorliggende voorstel van decreet gedefinieerd als "groen habitatrichtlijngebied");

- b) Gebieden die in een gewestplan aangeduid zijn onder een gebiedscategorie die ressorteert onder de categorie bosgebied, groengebied, parkgebied of bufferzone (via analoge aanpassing aan artikel 41ter Mestdecreet).

Met dien verstande dat voor de categorie van gebiedsaanduiding "overig groen" wel het agrarisch gebied met ecologisch belang en het agrarisch gebied met overdruk natuurverweving, worden uitgesloten.

In de SBZ-H in deze gebieden komt er vanaf 2028 effectief een nulbemesting. Dit betekent dat bemesting verboden is, met uitzondering van een bemesting door rechtstreekse uitscheiding via begrazing, waarbij maximaal 2 GVE (grootvee-eenheden) per hectare op jaarbasis toegestaan is.

De percelen die als huiskavel aangemerkt zijn, hebben een ontheffing op de nulbemesting. De huiskavel, zoals gedefinieerd in het Mestdecreet zijn de percelen gelegen rond het bedrijf, die met het bedrijf "een ononderbroken ruimtelijk geheel vormen" (cfr. artikel 3, §6, 13° van het Mestdecreet van 22 december 2006). Gelet op de centrale ligging van dergelijke percelen ten opzichte van de bedrijfszetel, zijn dit veelal percelen die van essentieel belang zijn voor de bedrijfsvoering. Door de invoering van een nulbemesting zou de inzetbaarheid van deze percelen binnen een normale bedrijfsvoering, ernstig beperkt worden. Een dergelijke beperking van de inzetbaarheid van de gronden van de huiskavel kan vaak moeilijk gecompenseerd worden en brengt veelal de leefbaarheid van een bedrijf in het gedrang. Om deze redenen wordt er dan ook een ontheffing op de nulbemesting gegeven voor de huiskavel.

De oppervlakte aan landbouwgebruikspcelen die als gevolg van voorliggend voorstel van decreet gevat wordt door de generieke nulbemestingsmaatregel, bevindt zich integraal in SBZ-H en op gronden die qua planologische bestemming bij uitstek geschikt zijn voor het realiseren van natuurdoelen. Het valt bovendien te verwachten dat minstens een deel van deze bijkomende percelen die onder de nulbemesting komen te vallen, een meer natuurgericht beheer zullen krijgen.

Er wordt voorzien in flankerend beleid voor percelen die vallen onder de verruimde en versnelde invoering van de nulbemesting.

3.2.6. Nutriëntenemissierechten

Het huidige systeem van de nutriëntenemissierechten (NER), waarbij er een groot aantal niet-ingevulde NER zijn en dat ook een systeem van groei mits mestverwerking bevatte, is niet verenigbaar met de doelstellingen van de PAS en van het voorliggende voorstel van decreet. Door een aanpassing aan het Mestdecreet werd medio 2022 reeds het systeem van NER mits bewezen mestverwerking (NER-MVW) stopgezet. In het voorliggende voorstel van decreet worden daarnaast nog een aantal andere aanpassingen aan de nutriëntenemissierechten doorgevoerd, die er voor moeten zorgen dat het een sturend instrument kan worden.

Het gaat hier enerzijds om de annulering van de niet-ingevulde (of slapende) NER en anderzijds om een aanpassing van de regels bij overdracht van NER.

Deze aanpassingen moeten ervoor zorgen dat het totaal volume aan beschikbare NER nauw aansluit bij de huidige omvang van de veestapel.

3.3. Maatwerkgebieden

(PAS, Hoofdstuk 3, secties 1.2.4 en 1.3, p. 39-45)

In vijf Vlaamse SBZ-H volstaan de emissiereducties uit het G8-scenario niet om, voor één of meerdere er tot doel gestelde A-habitattypen, de 2030-doelstelling te realiseren. Het betreft de SBZ-H Kalmthoutse heide (BE2100015); Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout (BE2100024); De Maten (BE2200028); Mechelse Heide en vallei van de Ziepbeek (BE2200035); en Voerstreek (BE2200039). Tabellen 3.5 en 3.6 en Figuur 3.2 in de PAS detailleren de betreffende habitattypen ('knelpunthabitats') en de deelgebieden van elke SBZ-H waar de knelpunthabitats tot doel gesteld zijn.

Voor deze SBZ-H werden in het plan-MER en de passende beoordeling van de PAS bijkomende maatregelen onderzocht om de 2030-doelstelling wel te kunnen realiseren. De PAS voorziet hiertoe in een maatwerk-aanpak per SBZ-H: een specifiek maatregelenpakket op maat van elk gebied. Bij het uitwerken van dit maatregelenpakket werd voor elk van de vijf SBZ-H de emissiecontext rond de (deel-)gebieden waar de knelpunthabitats voorkomen of tot doel gesteld zijn, onderzocht. In het bijzonder werd hierbij ook de bijdrage van niet-Vlaamse emissiebronnen tot de depositie nadrukkelijk in rekening gebracht (PAS, p. 41).

Voor vier van de maatwerkgebieden (SBZ-H Kalmthoutse Heide, De Maten, Mechelse Heide en Voerstreek) wordt tijdens de programmaperiode tot 2030 niet voorzien in bijkomende lokale emissiereducties bovenop de reductie-opgave G8. Enerzijds zijn er geen belangrijke lokale emissiebronnen aanwezig in of rond een aantal maatwerkgebieden (De Maten en Mechelse Heide), of is de bijdrage van buitenlandse emissies dusdanig hoog (meer dan 75% van de 2030-depositie in het G8-scenario in maatwerkgebieden Mechelse heide en Voerstreek), en anderzijds is de oppervlakte habitat waar het 2030-reductiedoel van 50% van de overschrijding van de kritische depositiewaarde tegen 2030 (toets 1 van de plan-MER PAS) niet gehaald wordt, beperkt (Kalmthoutse heide en De Maten). In die vier gebieden omvat het maatwerk een combinatie van het ruimtelijk alloceren van natuurdoelen en het uitvoeren van inrichtings- en herstelmaatregelen die gebiedsspecifieke knelpunten voor het realiseren van een gunstige staat van instandhouding wegwerken.

In het SBZ-H 'Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout' leidt het generieke PAS-emissiereductiescenario G8 tot onvoldoende emissiereductie om voor twee zeer stikstofgevoelige habitattypen de 2030-doelstelling te realiseren:

- 3110 (Voedselarme zwak gebufferde vennen).
- 3130 (Voedselarme tot matig voedselarme wateren)

In tegenstelling tot de vier andere maatwerkgebieden, blijft in dit SBZ-H ook na doorvoeren van de generieke G8-maatregelen de depositiebijdrage van de (lokale) landbouw hoog in verhouding tot de bijdrage van het buitenland (vnl. Nederland). Hierdoor zijn bijkomende lokale emissiereducties vereist. Het maatwerk in dit gebied richt zich daarnaast op het alloceren van natuurdoelen en ingrepen voor abiotisch herstel. Met oog op het geheel van deze maatregelen werd een maatwerkgebied afgebakend met een contour die ruimer is dan de SBZ-H deelgebieden die de knelpunthabitats bevatten.

De PAS voorziet in de opmaak van een ontwikkelingsplan voor het maatwerkgebied Turnhouts Vennengebied. De Vlaamse Regering heeft de doelstellingen van dit ontwikkelingsplan vastgelegd in de PAS. Voorliggend decreet regelt dat dit ontwikkelingsplan wordt opgevat als een door de Vlaamse Regering vast te stellen inrichtingsnota. Die inrichtingsnota zal naast alle nodige reductie-, inrichtings- en beheermaatregelen en in te zetten instrumenten, ook flankerende maatregelen voor landbouwers bevatten.

Voor de vier andere maatwerkgebieden worden de (uitvoering van de) nodige inrichtingsmaatregelen en de toegang tot een pakket flankerende maatregelen identiek aan dat in het maatwerkgebied Turnhout, eveneens via een door de Vlaamse Regering vast te stellen inrichtingsnota geborgd.

3.4. Beoordelingskaders voor vergunningverlening wat betreft stikstofdepositie via de lucht

(PAS, Hoofdstuk 4, p. 57-78)

Als basis voor toekomstige vergunnings- en toestemmingsverlening aan activiteiten die stikstof uitstoten, bevat het voorliggende voorstel van decreet kaders voor de impactbeoordeling van de effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H van individuele projecten. Voor de concrete bespreking van de verschillende beoordelingskaders wordt verwezen naar de toelichting bij de artikelen.

De opzet van de beoordelingskaders, de inbedding en samenhang met de andere maatregelen van de programmatische aanpak en de onderbouwing van de gemaakte keuzes staan beschreven in Hoofdstuk 4 van de PAS. De onderbouwing van de kaders is zowel geënt op een grondige wetenschappelijke analyse van de stikstofemissies en stikstofdepositiebijdragen van verschillende sectoren en activiteiten als op een omvattende juridische analyse. De beoordelingskaders werden onderzocht en gunstig beoordeeld in de passende beoordeling en het plan-MER van de PAS. Voor de onderbouwing van de beoordelingskaders wordt verwezen naar de PAS, het daarbij horende plan-MER en passende beoordeling. Deze toelichting gaat in op een aantal specifieke elementen.

3.4.1. Gebruik van een *de-minimis*drempel

De in het voorliggende decreet opgenomen beoordelingskaders gaan uit van drempelwaarden, waarbij onder een bepaalde drempelwaarde de opmaak van een passende beoordeling van de effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien

van SBZ-H niet vereist is. Voor projecten of plannen die (op een specifieke locatie) een hogere bijdrage aan de KDW kunnen veroorzaken dan de drempelwaarde, moeten de mogelijke effecten ten gronde onderzocht worden in een 'passende beoordeling' volgens een aantal principes en richtlijnen. Als aan deze principes (en randvoorwaarden) is voldaan, kan het project gunstig worden geadviseerd voor wat betreft de effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H ten gevolge van de stikstofemissie en -depositie.

Juridische elementen

Bij de toepassing van de verschillende leden van artikel 6 van de Habitatrictlijn moet in ogenschouw worden genomen dat het Hof van Justitie heeft geoordeeld dat artikel 6 van de Habitatrictlijn als doel heeft de natuurlijke habitats en vooral de speciale beschermingszones in een gunstige staat van instandhouding te behouden of in voorkomend geval te herstellen, en dat de verschillende onderdelen van artikel 6 van de Habitatrictlijn, gelet op de door deze richtlijn beoogde instandhoudingsdoelstellingen, als een coherent geheel moeten worden uitgelegd.

De vraag of een drempelwaarde kan worden gehanteerd waaronder projecten zijn vrijgesteld van een individuele passende beoordeling (voor de beoordeling van de effecten van atmosferische stikstofemissies) na een passende beoordeling op programmaniveau kan daarom niet los worden gezien van de in artikel 6, lid 1 en 2, van de Habitatrictlijn neergelegde verplichting. Die verplichting omvat het treffen van instandhoudingsmaatregelen die nodig zijn voor de verwezenlijking van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden en het treffen van maatregelen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de habitats in de speciale beschermingszones niet significant verslechtert.

In de passende beoordeling van de PAS werd het gebruik van de *de-minimisdrempels* grondig en op wetenschappelijke wijze aan de hand van onder meer modelleringen onderzocht (Passende Beoordeling PAS, pag. 63).

In het licht van het voorgaande is het voor het hanteren van drempelwaarden in de actuele situatie noodzakelijk dat tegenover de cumulatieve depositie die het gevolg is van alle activiteiten onder de gehanteerde drempelwaarde voldoende maatregelen staan, die ervoor zorgen dat de overschrijdingen van de KDW tegen 2030 teruggedrongen worden zoals voorzien in de PAS. Deze maatregelen moeten daadwerkelijk in uitvoering zijn voor de effecten kwantificeerbaar zijn.

Bij de toepassing van een drempelwaarde, waarbij projecten of plannen worden uitgesloten voor de opmaak van een passende beoordeling die al dan niet gezamenlijk met andere activiteiten kunnen leiden tot een toename van depositie op een SBZ-H, moet worden uitgesloten dat de doelstellingen van de PAS niet worden gehaald. Dat betekent evenwel niet dat moet worden uitgesloten dat de toegestane activiteit onder de drempelwaarde ergens in het SBZ-H op enige locatie leidt tot een (minimale) toename van stikstofdepositie. Het betekent wel dat uitgesloten moet worden dat de natuurlijke kenmerken van dat gebied als geheel in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied worden aangetast, en dat verzekerd blijft dat de doelstellingen van de PAS worden gerealiseerd. Voor het blijvend gebruik van een drempelwaarde is de vaststelling en uitvoering van

effectieve maatregelen teneinde de doelstellingen van de PAS in de verschillende gebieden van het SBZ-H daadwerkelijk te bereiken dan ook prioritair. Door de vaststelling van maatregelen om de uitvoering van de decretaal verankerde doelen van de PAS te verzekeren, wordt in principe immers een verdere achteruitgang van de natuurwaarden (in het kader van de PAS) vermeden, zodat kan worden aangenomen dat er evenmin sprake is van een betekenisvolle aantasting.

Er kan nogmaals aangestipt worden dat het Hof van Justitie heeft geoordeeld, in zijn arrest van 7 november 2018 inzake de toenmalige Nederlandse PAS, dat artikel 6, lid 3, van de Habitatrictlijn *"niet in de weg staat aan een nationale regeling op grond waarvan de bevoegde instanties in het kader van een programmatische aanpak een vergunning voor projecten kunnen verlenen op basis van een passende beoordeling, zoals bedoeld in deze bepaling, die in een eerder stadium is uitgevoerd en volgens welke een bepaalde hoeveelheid stikstofdepositie verenigbaar is met de instandhoudingsdoelstellingen van die regeling."*⁵⁵ Zoals hoger opgemerkt (onder titel 2.2. Concept programmatische aanpak) is dat echter slechts het geval *"wanneer na een grondige en volledige toetsing van de wetenschappelijke deugdelijkheid van die beoordeling kan worden gegarandeerd dat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat geen van de plannen of projecten schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied, hetgeen door de nationale rechter moet worden nagegaan."* In hetzelfde arrest overwoog het Hof in gelijke zin *"dat artikel 6, lid 3, van de habitatrictlijn aldus moet worden uitgelegd dat het niet in de weg staat aan een nationale regeling als die in het hoofddeding, op grond waarvan voor bepaalde projecten die een bepaalde drempel- of grenswaarde voor stikstofdepositie niet overschrijden, in het kader van een programmatische aanpak geen individuele toestemming is vereist, indien de nationale rechter ervan overtuigd is dat de passende beoordeling, zoals bedoeld in deze bepaling, die in een eerder stadium is uitgevoerd, voldoet aan het criterium dat er geen redelijke wetenschappelijke twijfel bestaat dat die plannen of projecten geen schadelijke gevolgen hebben voor de natuurlijke kenmerken van de betrokken gebieden."*⁵⁶

Opzet en onderbouwing van de de-minimisdrempels

De te hanteren *de-minimisdrempels* vormen een impact- of risicogrens waaronder met voldoende wetenschappelijke zekerheid gesteld kan worden dat een individueel project van een bepaald type, in het kader van de doelstelling van de PAS en van dit decreet, geen betekenisvolle aantasting kan inhouden voor de natuurlijke kenmerken van een SBZ-H (dit zowel *binnen* als *buiten* het Vlaamse Gewest)⁵⁷ en geen hypotheek vormt voor het realiseren van de vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen. Centraal bij het bepalen en wetenschappelijk onderbouwen van een dergelijke vrijstellingsdrempel op programmaniveau is dat de depositiebijdrage veroorzaakt door het geheel van projecten onder de drempelwaarde geen risico mag vormen op een betekenisvolle

⁵⁵ HvJ 7 november 2018, C-293/17 en C-294/17, overweging 104.

⁵⁶ HvJ 7 november 2018, C-293/17 en C-294/17, overweging 112.

⁵⁷ In de passende beoordeling van de PAS werd ook nagegaan in welke mate de verschillende emissiereductie-scenario's de depositiebijdrage van Vlaamse emissiebronnen op Nederlandse Natura 2000 gebieden tegen 2030 afnam overeenkomstig de 2030-doelstelling.

aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ.

De *de-minimisdrempels* zijn in geen geval te beschouwen als ecologische normen, noch als een grens inzake (fysico-chemische) detecteerbaarheid of toewijsbaarheid van projectspecifieke deposities. Noch ecologische normen, noch detecteerbaarheids- of toewijsbaarheidsdrempels op niveau van individuele projecten of activiteiten laten immers op zichzelf toe om met de nodige wetenschappelijk zekerheid de mogelijke gezamenlijke (i.e., cumulatieve) betekenisvolle impact van meerdere simultane projecten of activiteiten, met elk een individuele impact onder de drempel, uit te sluiten.

De *de-minimisdrempels* zijn opgezet als relatieve drempels, met name als een procentuele verhouding van de depositiebijdrage van een project of activiteit tot de stikstofgevoeligheid (KDW) van een betrokken habitatype (per habitatype is immers op wetenschappelijke wijze een specifieke KDW bepaald). De impactscore van een specifiek project of activiteit (zie verder) wordt vervolgens afgetoetst aan de *de-minimisdrempel*.

In het kader van de PAS werden drie beoordelingskaders ontwikkeld, met elk een specifiek toepassingsgebied inzake onderscheiden types van vergunningsplichtige activiteiten:

- Stationaire bronnen (sectoren industrie, energie, handel & diensten, landbouw) | NO_x
- Mobiliteitsgerelateerde infrastructuur | NO_x
- Veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties | NH₃

Het gebruik van verschillende kaders op sectoraal niveau laat toe om de drempelwaarden beter af te stemmen op de inspanningen die elke sector moet leveren om de PAS-doelstellingen te bereiken. Bij gebruik van één enkel beoordelingskader met een sectoroverschrijdende *de-minimisdrempel* zouden aan bepaalde sectoren disproportioneel zware beperkingen opgelegd worden.

Voor elk van de beoordelingskaders werd een specifieke waarde voor de te hanteren *de-minimisdrempel* bepaald. De wetenschappelijke onderbouwing, de methodiek en resultaten van de uitgevoerde cijfermatige analyses die ten grondslag liggen aan de in het voorliggende voorstel van decreet gehanteerde getalwaarden voor de *de-minimisdrempels*, zijn beschreven in een onderzoeksrapport van VITO⁵⁸.

De bepaling van de getalwaarden voor *de-minimisdrempels* is gebaseerd op volgende twee principes:

- Het maximaal toelaatbaar risico (uitgedrukt als de verhouding van de cumulatieve lokale depositiebijdrage van emissiebronnen onder de *de-minimisdrempel* tot de KDW van een habitatype op één specifieke locatie) werd voor NO_x en NH₃ gelijk genomen, en vastgelegd op 5%. Dit houdt in de totaliteit aan bestaande (vergunningsplichtige) projecten met een impactscore onder de *de-minimisdrempel*, gezamenlijk (cumulatief) nergens binnen SBZ-H

⁵⁸ Lefebvre W., Deutsch F. & Janssen S. (2023). Evaluatie van drempelwaarden in het beoordelingskader voor NH_y en NO_x depositie. Studie uitgevoerd in opdracht van het Departement Omgeving. Rapport 2023/RMA/R/3069, VITO, Mol.

mogen leiden tot depositie die hoger is dan 5% van de KDW (= gezamenlijke depositiebijdrage die overall kleiner is dan 5% van de KDW). 5% is hierbij een gangbaar geachte wetenschappelijke waarde als risico-grens. Bovendien mag deze bijdrage bij een *worst-case* prognose – *i.e.* een sterke toename van het aantal vergunningsaanvragen voor extra emissies onder de *de-minimisdrempel* – niet leiden tot een aanzienlijke verhoging (<1% van de KDW) van het maximaal aangetroffen percentage.

- De totale depositiehoeveelheid die op Vlaams niveau en over de totaliteit van alle vergunningsplichtige emissies per sector, kan vrijgesteld worden van een individuele passende beoordeling, is gelijk, of minstens van dezelfde omvang. Anders gesteld: er wordt voor beide sectoren een gelijke en beperkte, cumulatieve depositiehoeveelheid (uitgedrukt in kg N/ha/jaar) vrijgesteld van individuele passende beoordeling. Het gaan hierbij dan over resp. stationaire NO_x-bronnen ('industrie') en ammoniakemissies uit stallen en mestverwerkers ('landbouw'). Voor transport kan deze norm niet gehanteerd worden gezien de emissies als dusdanig niet vergunningsplichtig zijn.

Voor het beoordelingskader 'Stationaire bronnen (sectoren industrie, energie, handel & diensten, landbouw) | NO_x' bleek een *de-minimisdrempel* van 1% te voldoen aan beide voorwaarden, en werd als dusdanig gunstig passend beoordeeld in de plan-MER van de PAS.

Voor het beoordelingskader 'Veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties | NH₃' voldeed aan *de-minimisdrempel* van 0,025% aan beide voorwaarden, en kon als dusdanig passend beoordeeld worden.

De redenen voor deze sterk uiteenlopende getalwaarden komen voort uit verschillen in het aantal, de aard (hoge versus lage warmte-inhoud, hoogte emissiepunt, emissievolume) en de ruimtelijke ligging van de emissiebronnen (afstand tot SBZ-H), en met de verschillen in atmosferisch dispersie- en depositiegedrag tussen ammoniak en NO_x (zie titel 1.2.3 'Depositie van stikstof in het Vlaamse Gewest').

In de PAS worden de redenen voor deze verschillende waarden geduid.

De waarde van *de-minimisdrempel* voor NO_x (stationaire bronnen) komt mede voort uit:

- De beperkte bijdrage van stationaire NO_x bronnen tot de totale stikstofdepositie in het Vlaamse Gewest, binnen en buiten SBZ-H (Hoofdstuk 2; sector industrie = 0,39 kg N/ha in 2015, sector energie = 0,07 kg N/ha);
- De cumulatieve impact van de gezamenlijke emissies van de m.b.t. N-uitstoot vergunningsplichtige puntbronnen uit de sectoren industrie, energie en handel en diensten die zich onder de 1%-drempel bevinden, bedraagt gemiddeld over alle SBZ-H in het Vlaamse Gewest 0,10% van de KDW. In geen enkele Vlaamse SBZ-H bedraagt de cumulatieve impactscore van alle bronnen onder de 1%-drempel meer dan 5% van de KDW (maximale cumulatieve impactscore in 2015 = 3,5%; in 2019 = 4,2%);
- Een *worst-case* inschatting (groeivoet van tweemaal verwachte economische groei van 3%) van mogelijke emissietoenames tegen 2030 onder de 1%-drempel, gecombineerd met toepassing van bestaande emissie- en

- luchtkwaliteitsnormen, levert een cumulatieve totaalimpact van maximaal 5,7% van de KDW binnen SBZ-H;
- Ongeveer 50% van de totale N-uitstoot van de sectoren industrie, energie en handel & diensten is afkomstig uit puntbronnen met een impactscore boven de 1% drempel.

In dat verband wordt *mutatis mutandis* ook verwezen naar de wetenschappelijke onderbouwing in de passende beoordeling voor de *de-minimis*drempel voor NOx voor mobiliteitsprojecten (zie p. 95 e.v. van de passende beoordeling [van de PAS](#)).

De waarde van *de-minimis*drempel voor NH₃ (veehouderijen en mestverwerking) komt mede voort uit:

- De cumulatieve impact van de gezamenlijke ammoniakemissie van de vergunningsplichtige puntbronnen uit de sector landbouw die zich onder de 0,025%-drempel bevinden, bedraagt gemiddeld over alle SBZ-H in Vlaanderen 0,32% van de KDW. In geen enkele Vlaamse SBZ-H bedraagt de cumulatieve impactscore van alle bronnen onder de 0,025%-drempel meer dan 5% van de KDW (maximale cumulatieve impactscore in 2015 = 4,9%; in 2019 = 3,4%);
- Een worst-case inschatting van 10% potentiële emissietoename van puntbronnen onder de 0,025%-drempel, rekening houdende met een gesloten NER-markt, levert een cumulatieve totaalimpact van maximaal 3,7% van de KDW binnen SBZ-H;
- Bij een *de-minimis*drempelwaarde van 0,025% blijft de cumulatieve bijdrage van alle bronnen met een impactscore <0,025% lager dan 5% (namelijk 4,86% van de KDW);
- Bij hogere waarden neemt het cumulatieve risico snel toe: bij gebruik van een *de-minimis*waarde van 1% loopt de gecumuleerde impact van stikstofemissie ten aanzien van de SBZ-H, enkel en alleen afkomstig van puntbronnen uit de landbouwsector (NH₃), maximaal op tot 110% van de KDW; tot ca. 26% bij een *de-minimis*-drempel van 0,1%; en tot ca. 12,5% bij de *de-minimis*drempel van 0,05% (zie ook bijlage E bij de passende beoordeling van de PAS).

Toetsing van een individueel project aan de *de-minimis*drempel

Voor elk specifiek project of activiteit kan een impactscore bepaald worden (zie toelichting bij artikel 3) die vervolgens afgetoetst wordt aan de drempelwaarde. De berekening van de impactscore gebeurt ruimtelijk expliciet met een dispersie-depositiemodel en houdt rekening met alle relevante eigenschappen van de emissiebron, met alle relevante factoren die de ruimtelijke dispersie en depositie van stikstof vanuit de bron sturen, en met de specifieke milieukeurmerken en -omstandigheden van de betrokken SBZ-H (aard, ruimtelijke ligging, stikstofgevoeligheid, mate van overschrijding van alle instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitattypen). Door die werkwijze houdt een *de-minimis*drempel, als eerste beoordelingsstap in de kaders, rekening met de specifieke milieukeurmerken en omstandigheden van de betrokken SBZ-H.

Uit het door de passende beoordeling van de PAS gevoerde, wetenschappelijk gefundeerde onderzoek naar de beoordelingskaders voor vergunningverlening en

naar i.h.b. de in die kaders vervatte *de-minimisdrempels*, volgt dat er geen redelijke wetenschappelijke twijfel bestaat dat de individuele projecten onder de drempel geen schadelijke gevolgen hebben voor de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ-H en de (realisatie van de) instandhoudingsdoelstellingen ervan niet in het gedrang brengen.

Advies Raad van State

In zijn advies van 2 oktober 2023 uitte de Raad van State kritiek op het gebruik van drempelwaarden waaronder geen individuele passende beoordeling moet worden uitgevoerd, met name in een situatie van overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) omdat boven de KDW het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitatype significant wordt aangetast door de eutrofiërende of verzurende invloed van atmosferische depositie, aldus de Raad.⁵⁹ De Raad van State is van oordeel dat in zo'n geval, zelfs onder een lage drempel, niet valt aan te nemen dat op voorhand kan worden gegarandeerd dat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat het plan of project niet tot een betekenisvolle aantasting leidt van de natuurlijke kenmerken van het betrokken Natura 2000-gebied.

Die kritiek kan niet gevolgd worden, gelet op de concrete wetenschappelijke beoordeling en onderbouwing van de *de-minimisdrempels* die wordt veruitwendigd in het milieueffectenrapport en de passende beoordeling van de PAS. Deze elementen werden thans ingevolge het advies van de Raad van State deels mee geïntegreerd in de toelichting bij het voorstel. Bovendien heeft het Hof van Justitie het gebruik van dergelijke drempelwaarden, op grond van een in eerder stadium uitgevoerde passende beoordeling, die in de plaats komt van een individuele beoordeling, wel degelijk aanvaard, zij het onder de hoger geschetste, strenge voorwaarden. Het Hof heeft daarbij *niet* geoordeeld dat het gebruik van drempelwaarden of vrijstellingsdrempels uitgesloten is in het geval van overschrijding van de KDW. Dit is niet zonder belang want het Hof van Justitie heeft zijn arrest gewezen in antwoord op prejudiciële vragen waarbij de verwijzende rechter duidelijk heeft gewezen op het probleem van overschrijding van de KDW. Het Hof was zich daar terdege van bewust. Zoals te lezen staat in het arrest van 7 november 2018, werd door de verwijzende rechter nadrukkelijk aangegeven dat in 118 van de Nederlandse Natura 2000-gebieden sprake is van overbelasting van stikstofdepositie en dat in veel regio's de kritische depositiewaarde voor de aangewezen habitatypes ruim wordt overschreden.⁶⁰ Het Hof van Justitie heeft aldus het werken met drempelwaarden, op grond van een in eerder stadium uitgevoerde passende beoordeling, wél aanvaard, ongeacht het overschreden zijn van de KDW.

Het is overigens niet zo dat, in geval van overschrijding van de kritische depositiewaarde, een bijkomende stikstofdepositie betekent dat er steeds een (individuele) passende beoordeling is vereist. De afdeling bestuursrechtspraak van de Nederlandse Raad van State heeft dit standpunt reeds meermaals ingenomen. Hiertoe kan onder meer verwezen worden naar het Porthos-arrest van 16 augustus 2023:

⁵⁹ Advies RvS 2 oktober 2023, nr. 74.384/1/V, 15 en 16.

⁶⁰ HvJ 7 november 2018, C-293/17 en C-294/17, overwegingen 27, 28 en 29.

“9.1. Het Porthos-project zal in de bouwfase (ook wel aanlegfase genoemd) leiden tot een toename van de stikstofdepositie op overbelaste stikstofgevoelige natuurwaarden in Natura 2000-gebieden. Dit betekent dat de stikstofdepositie op delen van het voorkomen van bepaalde habitattypen toeneemt terwijl de KDW voor die habitattypen al worden overschreden. Als zodanig is dit niet in geschil en de ministers hebben dit op de zitting nog een keer bevestigd. Dit enkele feit maakt echter niet dat een passende beoordeling in dit geval zonder meer noodzakelijk was en dat niet met een voortoets mocht worden volstaan. Het primaire betoog van MOB daarover slaagt niet. Bij een overschrijding van de KDW staat namelijk niet al bij voorbaat of steeds vast dat significante gevolgen kunnen optreden. In verschillende uitspraken heeft de Afdeling geoordeeld dat met een voortoets kon worden volstaan, in situaties waarin het plan of project leidde tot een toename van stikstofdepositie op overbelaste habitattypen (zie bijvoorbeeld de uitspraken van 22 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1110, 9 juni 2021, ECLI:NL:RVS:2021:1214, en 26 oktober 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3093). (...)”⁶¹

Ook wat dat aspect betreft, is het van belang het standpunt van het Hof van Justitie in herinnering te brengen. Zo heeft het Hof geoordeeld *“dat, wanneer een lidstaat een toestemmingsregime invoert dat niet voorziet in een beoordeling van het risico op basis van met name de kenmerken en specifieke milieumomstandigheden van het betrokken gebied, het aan de lidstaat staat om aan te tonen dat op basis van de door hem vastgestelde bepalingen, op grond van objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat plannen of projecten waarvoor dat toestemmingsregime geldt, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen hebben voor een Natura 2000-gebied. Uit artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn kan immers worden afgeleid dat de bevoegde nationale autoriteiten enkel kunnen afzien van de verrichting van een beoordeling van de gevolgen van een plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, wanneer op grond van objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat dit plan of project afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen heeft voor dat gebied (zie in die zin arrest van 26 mei 2011, Commissie/België, C-538/09, EU:C:2011:349, punten 52 en 53 en aldaar aangehaalde rechtspraak).”⁶²*

De Raad voor Vergunningsbetwistingen heeft zich hierbij aangesloten in een arrest van 15 december 2022. De Raad stelde het als volgt: *“Om tot een gunstige beoordeling van de voortoets te besluiten, moet er op grond van objectieve gegevens uitgesloten zijn dat een project op zichzelf of in combinatie met andere plannen en projecten significante gevolgen heeft voor het betrokken beschermingsgebied (HvJ 7 september 2004, nr. C-127/02, punt 45; HvJ 7 november 2018, nr. C293/17 en C-294/17, overweging 109).”⁶³*

⁶¹ NL RvS 16 augustus 2023, ECLI:NL:RVS:2023:3129, *Porthos (einduitspraak)*. Zie in dit verband ook NL RvS 21 december 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3914, *Kustzone Petten*, overweging 20.3.

⁶² HvJ 7 november 2018, C-293/17 en C-294/17, overweging 109.

⁶³ RvVb 15 december 2022, nr. RvVb-A-2223-0346, stad Vilvoorde e.a., randnr. 6.

Het voorgaande mag echter niet doen vergeten dat de toets of een project zich onder een met dit decreet ingevoerde *de-minimisdrempel* bevindt, in welk geval er geen individuele passende beoordeling vereist is, geen algemene, gebiedsneutrale toets is. Ze wordt uitgevoerd aan de hand van een impactscoreberekening die gebiedsspecifiek is. Daarbij brengt ze de impact in beeld op de stikstofgevoelige habitattypes waarvoor het aanwijzingsbesluit van de betrokken SBZ-H specifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD) bevat. Ze houdt dan ook rekening met de KDW van elk van die habitattypes en neemt, gelet op de S-IHD, niet alleen de locaties in aanmerking waar de betrokken habitattypes actueel voorkomen, maar ook de locaties waar ze tot doel gesteld zijn op terreinen onder passend beheer, alsook de zoekzones die gevrijwaard worden voor het optimaal plaatsen van de S-IHD voor die habitattypes (de zoekzones worden overeenkomstig artikel. 2, 70°, van het Natuurdecreet bepaald door de oppervlakte nodig voor het realiseren van het openstaand saldo van de in de betrokken S-IHD opgenomen taakstelling voor het betrokken habitatype).

Bovendien gaat de impactscoreberekening uit van een worst case-benadering, gelet op het voorzorgsbeginsel vervat in artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn. Het resultaat van de berekening, de impactscore, is namelijk dat van de locatie met de hoogste gebiedsspecifieke depositiebijdrage tot de KDW van de stikstofgevoelige habitats in de toetszone van het project (toetszone = het geheel van voormelde locaties en zoekzones voor zover ze liggen binnen de betrokken SBZ-H en binnen een straal van 20 kilometer van de emissiebron). Tenslotte is het belangrijk te vermelden dat de impactscoreberekening de aanwezige achtergronddepositie in de betrokken SBZ-H in rekening brengt. De impactscore neemt immers de locaties in aanmerking waarvan de KDW (van het habitatype waarvoor de betrokken SBZ-H is aangewezen) als gevolg van de achtergronddepositie wordt overschreden of door de cumulatie van de achtergronddepositie en het project zou worden overschreden. Diengaande wordt nog verwezen naar de toelichtingen bij artikel 3 waarin de principes worden toegelicht voor de berekening van de impactscore van een project.

Door middel van enerzijds de passende beoordeling van de PAS, en anderzijds het voorliggende voorstel van decreet en de uitvoering ervan die geborgd is, wordt voldaan aan de hier geschetste voorwaarden om gebruik te maken van een *de-minimisdrempel*. Daar bovenop wordt in het decreet ook voorzien in een periodieke evaluatie van de gebruikte drempels en zullen deze worden bijgesteld door de Vlaamse Regering mocht dit, geheel onvoorzien en in tegenstelling tot de in de passende beoordeling van de PAS onderbouwde aannames, toch vereist zijn om de vooropgestelde doelstellingen te behalen.

3.4.2. Geen vergunningverlening op krediet

Zoals hoger reeds vermeld, stelt de passende beoordeling van de PAS dat, om in overeenstemming met artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn gebruik te kunnen maken van *de-minimisdrempels*, aangetoond moet worden dat het vergunnen van bedrijven onder deze drempels er niet voor kan zorgen dat de daling van de emissies en deposities door de emissiereducerende maatregelen van de onderzochte alternatieven gehypothekeerd wordt. Daarnaast mag ook de verdere daling na 2030, die nodig is om tot een gunstige staat van instandhouding te komen, niet gehypothekeerd worden. Volgens de passende beoordeling van de PAS

is een daling van de totale stikstofdepositie namelijk een vereiste om een *de minimisde-minimisdrempel* te hanteren als instrument in het kader van de vergunningverlening aan individuele projecten met stikstofuitstoot. In een context van een gelijkblijvende of toenemende depositie, in het bijzonder boven de KDW, is de toepassing van een *de-minimisdrempel*, en dus het toelaten van een stijging zonder verdere individuele passende beoordeling, immers geen evidentie. Door het toepassen van het generieke reductiebeleid, zoals voorzien in het G8 scenario (voor de toelichting van het gebruik van de term 'G8' wordt verwezen naar titel 3.1 van deze toelichting, en naar de PAS, Hoofdstuk 3, sectie 1.1), zal ter hoogte van ieder SBZ-H (m.u.v. de maatwerkgebieden) evenwel een voldoende daling van de stikstofdepositie optreden. Daardoor zal het gebruik van de *de-minimisdrempel* niet leiden tot een lokale toename of stijging van de stikstofdepositie en achteruitgang van de natuurkwaliteit. Er zal ter hoogte van de beschouwde locatie immers steeds een netto daling van de stikstofdepositie optreden, aldus nog de passende beoordeling (Passende Beoordeling PAS, p. 97).

Wat betreft projecten met een impactscore boven de *de-minimisdrempel* wordt voorzien in de opmaak van een individuele passende beoordeling. Indien daaruit blijkt dat het project de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend (van NO_x of van ammoniak) niet hypothekeert, wordt vooropgesteld dat er geen betekenisvolle aantasting mogelijk is van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ-H, wat betreft de effecten van stikstofdepositie via de lucht. Die trend wordt volgens het voorliggende voorstel van decreet bepaald door de realisatie van de doelstellingen vermeld in hoofdstuk 1, afdeling 2, systematisch in aanmerking te nemen voor een specifieke SBZ-H. In de passende beoordeling van de PAS wordt voor de 'gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend' ook verwezen naar 'PAS-doelstelling, referentieperiode 2015-2030' (Passende Beoordeling PAS, p. 71).

In beide gevallen wordt gerefereerd naar en ten dele gerekend op de toekomstige of verwachte voordelen van sectoroverschrijdende emissiereducerende maatregelen. Dat kan slechts in de mate dat dit bestaanbaar is met de interpretatie die het Hof van Justitie op dat punt geeft aan artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn. Het antwoord op de vraag vanaf wanneer de 'verwachte voordelen' van het maatregelenpakket betrokken kunnen worden in een habitattoets, is bijgevolg van belang voor het ogenblik waarop de beoordelingskaders van het voorliggende decreet inzetbaar worden in de praktijk. Over het meenemen van de toekomstige voordelen (lees: de emissiereducties) van maatregelen uit hoofde van artikel 6, lid 1 en 2, van de Habitatrichtlijn (de zgn. Instandhoudingsmaatregelen, resp. passende maatregelen) in een passende beoordeling op projectniveau, oordeelde het Hof van Justitie in zijn arrest van 7 november 2018 betreffende de toenmalige Nederlandse PAS (hierna ook vermeld als PAS-arrest) als volgt:

"130. Het is echter zo dat de toekomstige voordelen van dergelijke maatregelen niet mogen worden betrokken in de passende beoordeling van de gevolgen van een plan of project voor de betrokken gebieden als die voordelen niet vaststaan, met name omdat nog niet is uitgewerkt hoe de voordelen tot stand zullen worden gebracht of omdat het niveau van wetenschappelijke kennis het niet mogelijk maakt dat zij met zekerheid in kaart worden gebracht of gekwantificeerd.

131. [...]

132. Gelet op het voorgaande dient op de vijfde tot en met zevende vraag in zaak C-293/17 en de derde tot en met de vijfde vraag in zaak C-294/17 te worden geantwoord dat artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn aldus moet worden uitgelegd dat instandhoudingsmaatregelen in de zin van lid 1 van dat artikel, preventieve maatregelen in de zin van lid 2 van dat artikel, maatregelen die specifiek voor een programma als dat in de hoofdingen worden getroffen, of zogenoemde autonome maatregelen, dus maatregelen die losstaan van dat programma, niet mogen worden betrokken in een passende beoordeling als bedoeld in deze bepaling indien de verwachte voordelen van die maatregelen niet vaststaan ten tijde van die beoordeling.⁶⁴

Bijgevolg kunnen de verwachte voordelen van instandhoudingsmaatregelen (artikel 6, lid 1) en passende maatregelen (artikel 6, lid 2) worden meegenomen in een passende beoordeling, als deze vaststaan, en deze verwachte voordelen met zekerheid in kaart kunnen worden gebracht.

Het Hof van Justitie kwam tot het hierboven geciteerde antwoord in randnummer 132 na aan te geven dat de maatregelen bedoeld in de leden 1 en 2 van artikel 6, daadwerkelijk moesten worden uitgevoerd (randnummer 123) onder verwijzing naar het arrest van 17 april 2018⁶⁵ dat aangeeft dat de maatregelen niet alleen moeten worden vastgesteld, maar ook en bovenal daadwerkelijk moeten worden uitgevoerd. De verwijzing naar het arrest van 17 april 2018 geeft wel aan dat het gaat om maatregelen die nog niet het eindresultaat hebben bereikt, maar die kunnen (moeten) worden uitgevoerd.

Deze lezing sluit ook aan bij het randnummer 104 van het PAS-arrest van het Hof van Justitie, waarin het Hof overweegt:

“dat artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn aldus moet worden uitgelegd dat het niet in de weg staat aan een nationale regeling op grond waarvan de bevoegde instanties in het kader van een programmatische aanpak een vergunning voor projecten kunnen verlenen op basis van een passende beoordeling, zoals bedoeld in deze bepaling, die in een eerder stadium is uitgevoerd en volgens welke een bepaalde totale hoeveelheid stikstofdepositie verenigbaar is met de instandhoudingsdoelstellingen van die regeling. Dat is echter slechts het geval wanneer na een grondige en volledige toetsing van de wetenschappelijke deugdelijkheid van die beoordeling kan worden gegarandeerd dat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat geen van de plannen of projecten schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied, hetgeen door de nationale rechter moet worden nagegaan.”⁶⁶

⁶⁴ HvJ 7 november 2018, C-293/17 en C-294/17, overwegingen 130 en 132.

⁶⁵ HvJ 17 april 2018, Commissie/Polen, C-441/17, overwegingen 213.

⁶⁶ Ook de conclusie van de Advocaat-Generaal Kokott vermeldde in deze zaak dienaangaande:

“94. Op het tijdstip waarop toestemming voor een project wordt verleend, mag echter wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel meer bestaan dat er geen schadelijke gevolgen zijn voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied. Het zal uiteraard zeer moeilijk zijn om in het geval van toekomstige maatregelen en ontwikkelingen aan dit criterium te voldoen, zowel wat de doeltreffendheid

In het arrest *Grace en Sweetman* heeft het Hof van Justitie tevens geoordeeld dat in het kader van de habitattoets enkel rekening kan gehouden worden met de voordelen van maatregelen, wanneer deze voordelen niet 'louter potentieel' zijn. Het is dan aan de nationale rechter om na te gaan of deze voordelen reeds met de vereiste zekerheid voorzien kunnen worden op het tijdstip waarop de autoriteiten toestemming voor het betrokken project hebben verleend.

Welk gewicht en welke interpretatie moet worden gegeven aan de overweging in het PAS-arrest van het Hof van Justitie dat de maatregelen daadwerkelijk moeten worden uitgevoerd vooraleer met de positieve effecten van de maatregelen rekening mag worden gehouden, is dan ook te beschouwen in het licht van de conclusies van het Hof van Justitie in het PAS-arrest en in het licht van de eerdere rechtspraak van het Hof.

Een loutere decretale borging van de maatregelen lijkt, in het licht van het voorgaande, niet te volstaan. Ook in de PAS werd als uitgangspunt genomen "*dat de reductiemaatregelen kunnen worden aanzien als zijnde 'daadwerkelijk uitgevoerd' indien ze effectief in de regelgeving zijn verankerd en worden uitgevoerd. Met maatregelen waarvan de inwerkingtreding wordt uitgesteld, of waarvan de inwerkingtreding afhankelijk wordt gesteld van een latere gebeurtenis of beslissing, kan met zekerheid geen rekening worden gehouden.*"⁶⁷ (zie PAS, p. 64). Huidig voorstel van decreet bevestigt dit uitgangspunt, en zet in op het decretaal verankeren én het uitvoeren van de maatregelen. Daarom wordt er in het voorliggende decreet op toegezien dat de emissiereducerende maatregelen direct uitvoerbaar zijn en niet afhankelijk van nog te nemen uitvoeringsbesluiten. De betreffende maatregelen zijn in het voorliggende decreet meteen voldoende uitgewerkt en bevatten de nodige procedurele bepalingen. Evenzeer belangrijk is dat de realisatie van het G8 scenario enkel afhangt van emissiereducerende maatregelen met een dwingend karakter. Bijgevolg wordt voor de toepassing van de beoordelingskaders – en de onderbouwing ervan in het milieueffectenrapport en de passende beoordeling – voor vergunningverlening ook geen beroep gedaan op de toekomstige voordelen van maatregelen die op vrijwilligheid zijn gebaseerd, zoals de vrijwillige stopzettingsregeling voor veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties met een impactscore van minimaal 5%. De verwachte voordelen daarvan zijn immers onzeker, ze kunnen nooit vooraf met voldoende

van de maatregelen betreft als ter zake van de zekerheid dat de maatregelen en ontwikkelingen überhaupt plaatsvinden. (...)

96. *Voor het PAS moet hetzelfde gelden.*

97. *Op het eerste gezicht lijkt deze conclusie in tegenspraak te zijn met het prognosticerende karakter van de beoordeling van de gevolgen voor een gebied volgens artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn. De beoordeling van de toekomstige gevolgen van een plan of project kan echter noodzakelijkerwijs slechts leiden tot een prognose. Het is daarentegen niet nodig zich op de onzekerheid van prognoses te beroepen wanneer men los van het project maatregelen neemt om de voorwaarden te creëren die ervoor moeten zorgen dat de nadelige gevolgen van het project de natuurlijke kenmerken van de betrokken beschermingszones niet aantasten."*

⁶⁷ In de PAS werd integendeel als uitgangspunt genomen "*dat de reductiemaatregelen kunnen worden aanzien als zijnde 'daadwerkelijk uitgevoerd' indien ze effectief in de regelgeving zijn verankerd en worden uitgevoerd. Met maatregelen waarvan de inwerkingtreding wordt uitgesteld, of waarvan de inwerkingtreding afhankelijk wordt gesteld van een latere gebeurtenis of beslissing, kan met zekerheid geen rekening worden gehouden.*". Zie PAS, p. 64 (VR 2023 1503 MED.0103/2)

zekerheid worden ingeschat omdat ze afhankelijk zijn van de keuze van personen en bedrijven om al dan niet gebruik te maken van die regeling.

Vereisen dat de maatregelen reeds integraal uitgevoerd moeten zijn of zelfs al moeten geleid hebben tot een gedaalde depositie, om de positieve effecten van de maatregelen in aanmerking te mogen nemen, is niet in lijn met de hogervermelde rechtspraak van het Hof van Justitie. Indien de maatregelen effectief reeds op het terrein ten uitvoer zouden moeten zijn gelegd, dan zou dit reeds tot uiting komen in de referentiesituatie en zou er sowieso rekening mee worden gehouden. Een dergelijke lezing zou de betekenis ontnemen aan de inhoud van het arrest over de Nederlandse PAS van 7 november 2018. Het Hof heeft het daarin immers over 'toekomstige voordelen' of 'verwachte voordelen', wat impliceert dat deze voordelen nog niet gerealiseerd zijn. Enkel wanneer zich een probleem stelt met de zekerheid om bepaalde verwachte gunstige effecten op voorhand in te schatten, lijkt de rechtspraak van het Hof er zich tegen te verzetten dat die op het ogenblik van uitvoering reeds 'verdisconteerd' worden. In overweging 130 van het PAS-arrest wordt immers niet enkel vereist dat reeds is uitgewerkt hoe de (toekomstige) voordelen tot stand zullen worden gebracht, maar ook dat zij met zekerheid in kaart kunnen worden gebracht of gekwantificeerd.

3.4.3. Geen variabele drempel in het beoordelingskader voor NH₃-emissies van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties

In het beoordelingskader voor ammoniakemissies van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties wordt, anders dan in het op 27 juli 2023 ingediende voorstel van decreet, niet langer gewerkt met een boven de *de-minimisdrempel* liggende variabele drempel waaronder vergunningen kunnen worden afgeleverd. De waarde van deze variabele drempel stond in functie van de voortgang in de realisatie van nodige emissiereducties voor ammoniak (Passende Beoordeling van de PAS, p. 24 en 99; PAS, Hoofdstuk 4, Sectie 4.4.4). De bedoeling was dat hierbij werd uitgegaan van de te realiseren emissiereductie in de landbouw in het G8-scenario (reductie-opgave G8 voor periode 2015–2030 = 17.225 ton NH₃). De variabele drempel zou afgeleid worden van de relatie tussen de individuele impactscore van alle veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties in het Vlaamse Gewest en hun gecumuleerde emissie. Door gerealiseerde emissiereducties van ammoniak op sectorniveau mee te nemen onder de drempel, zou er een variabele drempel ontstaan waarvan de waarde toeneemt naarmate de reductiemaatregelen uitgevoerd worden. Bij volledige realisatie van de reductie-opgave (100 % doelbereik = jaaremisse NH₃ van sector landbouw afgenomen volgens de berekening van het emissiereductiescenario) zou de variabele drempel op 0,8 % te liggen. Oorspronkelijk, in de ontwerp-PAS zoals die voorlag tijdens het openbaar onderzoek, was voorzien dat de drempel tweejaarlijks zou geëvalueerd worden aan de hand van voortgangsmetingen en desgevallend aangepast.

In de PAS, zoals door de Vlaamse Regering vastgesteld op 10 maart 2023, werd bijkomend benadrukt dat de extra inspanningen bovenop die van het G8-scenario (bv. stoppende bedrijven of bedrijven die intekenen op bijkomend flankerend beleid (vrijwillige stopzettingsregeling voor varkenshouderijen en vrijwillige stopzettingsregeling voor veehouderijen met een impactscore hoger dan 5%)) ook moeten worden meegenomen voor het bepalen van de variabele drempel.

Bovendien werd het beoordelingskader zodanig aangepast dat de variabele drempel jaarlijks geëvalueerd zou worden en dat de variabele drempel zou worden afgeschaft zodra die 0,8% bedraagt. In de passende beoordeling van de PAS wordt daarover gesteld dat het verhogen, respectievelijk het wegvallen van de variabele drempel geen impact heeft op de gunstige passende beoordeling van het beoordelingskader 'Veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties | NH₃', zoals opgenomen in de PAS. De reden hiervoor is, aldus de passende beoordeling van de PAS, de volgende: *"De vergunningsaanvraag kan in dat geval nog altijd pas goedgekeurd worden mits uit de individuele passende beoordeling blijkt dat er geen betekenisvolle effecten zijn. Er kan dan ook geen negatieve impact zijn omwille van deze bijstelling."* (Passende Beoordeling PAS, p. 118). Dat is een belangrijke vaststelling want dit maakt dat ook het niet langer werken met een variabele drempel geen negatieve impact kan hebben. In het beoordelingskader 'NH₃-emissies van veehouderijen en mestverwerkers' wordt immers, net zoals in de andere kaders, rechtstreeks verwezen naar de individuele passende beoordeling en het daarbij te hanteren kwalitatief criterium dat, om tot een gunstige, individuele passende beoordeling te komen voor projecten met een impactscore hoger dan de *de-minimisdrempel*, het project de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend (PAS-doelstelling, referentieperiode 2015-2030) niet hypothekeert. Bovendien wordt in onderhavig voorstel van decreet bepaald, wat betreft het beoordelingskader voor NH₃-emissies van veehouderijen en mestverwerkers, dat het moet gaan om de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend voor ammoniak en dat die trend bepaald wordt door de vermindering van de depositie van ammoniak die beoogd wordt door de realisatie van de doelstellingen, vermeld in hoofdstuk 1, afdeling 2, systematisch in aanmerking te nemen voor de betrokken SBZ-H. Hoewel de passende beoordeling van de PAS het beoordelingskader 'Veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties | NH₃' gunstig heeft beoordeeld, net zoals de andere beoordelingskaders, omwille van de verwijzing daarin, voor projecten boven de *de-minimisdrempel*, naar de individuele passende beoordeling (Passende Beoordeling PAS, p. 118-119), vormt dit een extra garantie voor de realisatie van de doelstellingen voor de emissiereductie van ammoniak.

Bijgevolg werden de bepalingen inzake de variabele drempel geschrapt uit het eerder ingediende voorstel van decreet. Hiermee wordt ingegaan op de kritiek die de afdeling Wetgeving van de Raad van State uitte op het hanteren van een variabele drempel waarboven de vergunning wordt geweigerd en er, anders dan voorzien in artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn, geen mogelijkheid is om met een individuele passende beoordeling te onderzoeken of al dan niet kan worden uitgesloten dat een project tot een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken speciale beschermingszone(s) zal leiden (Raad van State, advies 74.348/1/V van 2 oktober 2023, randnummers 11, 12 en 16).

3.5. Flankerend beleid en woonrecht

Binnen de PAS wordt ook een flankerend beleid uitgewerkt. Via verschillende afzonderlijke uitvoeringsbesluiten worden hiervoor verschillende maatregelen uitgewerkt. Een eerste maatregel, de vrijwillige stopzettingsregeling voor varkens, werd reeds uitgewerkt via het besluit van de Vlaamse Regering van 31 maart 2023 betreffende de vrijwillige stopzetting van varkensstallen. Het toepassingsgebied van deze regeling, dat initieel beperkt was tot varkensstallen

met een impactscore van minstens 0,5%, werd verruimd tot bedrijven met een impactscore van 0,025%.⁶⁸

Daarnaast worden ook de andere maatregelen van het flankerend beleid, zoals de vergoedingen voor piekbelasters, oranje bedrijven en bedrijven gelegen in het Turnhouts Vennengebied, uitgewerkt in afzonderlijke besluiten. Voor oranje bedrijven en bedrijven in het Turnhouts Vennengebied werd een uitvoeringsbesluit daarvoor, reeds een eerste maal principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 13 oktober 2023.

Zoals aangekondigd in de PAS wordt er voorzien in een aanvullend 'woonrecht' voor stoppende landbouwers waarbij landbouwers die hun bedrijfsactiviteiten stopzetten, in het kader van het voorliggende decreet, geen vergunning (voor een functiewijziging) hoeven te verkrijgen.

Dit woonrecht geldt eveneens voor de langstlevende echtgenoot of echtgenote, of wettelijk samenwonende partner, alsook voor de afstammelingen of aangenomen kinderen, maar vervalt bij een vervreemding aan derden. Die regeling doet geen afbreuk aan de bestaande regelgeving m.b.t. zonevreemde basisrechten en de vergunningverlening inzake (zonevreemde) functiewijzigingen (waaronder 'wonen').

3.6. Systeem voor monitoring en borging van de programmadoelen

(PAS, Hoofdstuk 7, pag. 111-117)

Om te garanderen dat de PAS een rechtszeker kader vormt voor vergunningverlening, moet de uitvoering van zowel emissiereducties als stikstofsanering afdoende geborgd zijn.

Hoofdstuk 6 van het decreet voorziet hiertoe de nodige monitorings- en rapportageverplichtingen. Deze monitoring en rapportering moet toelaten om, waar en wanneer nodig, via gerichte bijsturing in maatregelen, kaders en acties de vereiste verbetering van de stikstoftoestand te garanderen.

3.7. Handhaving

(PAS, Hoofdstuk 7, pag. 118-119)

Handhaving vormt een belangrijk sluitstuk van een slagkrachtig omgevingsbeleid. In het kader van de PAS zullen de controles vanuit de Vlaamse overheid zich hoofdzakelijk toespitsen op de emissie van stikstof in de sectoren landbouw, industrie en energie (klasse 1-bedrijven). Het toezicht op klasse 2-bedrijven, en de ammoniakemissiearme stalsystemen daarin, is de verantwoordelijkheid van de lokale besturen.

⁶⁸ Besluit van de Vlaamse Regering van 31 augustus 2023 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 31 maart 2023 betreffende de vrijwillige stopzetting van varkensstallen, B.S. 15 september 2023

De handhaving kadert binnen de bestaande regelgeving. Ook het voorliggende decreet wordt toegevoegd aan het toepassingsgebied van titel XVI van het DABM.

4. Impactanalyse

4.1. Impact op grondrechten

4.1.1. Gelijkheidsbeginsel en non-discriminatiebeginsel (art. 10 en 11 GW, art. 20 en 21 EU-handvest)

Er is pas sprake van een schending van het gelijkheidsbeginsel wanneer in rechte en in feite gelijke gevallen ongelijk werden behandeld, zonder dat er een objectieve verantwoording bestaat voor deze ongelijke behandeling. Zoals reeds aangehaald door de Raad van State in zijn advies sluiten de beginselen van gelijkheid en non-discriminatie niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Opdat er sprake zou zijn van een schending van het gelijkheidsbeginsel moet er ten eerste worden aangetoond dat er een ongelijke toekenning van rechten is, dan wel dat er ongelijke plichten worden opgelegd. Verder moet er sprake zijn van ongelijk behandelde categorieën van personen die zich in dezelfde of een vergelijkbare situatie bevinden, dan wel *vice versa*.

Het ingestelde verschil in behandeling moet een hoger algemeen belang *c.q.* een wettig doel nastreven, zoals bijvoorbeeld de bescherming van natuur en milieu. Dit begrip wordt ruim geïnterpreteerd door het Grondwettelijk Hof.⁶⁹

Het ingestelde verschil in behandeling moet pertinent of dienstig zijn om het nagestreefde doel te bereiken. Een maatregel die niet of onvoldoende in staat is het beoogde doel te bereiken, wordt niet aanvaard door het Grondwettelijk Hof.⁷⁰ Een maatregel is *adequaat* wanneer deze dienstig is en de afbakening van het toepassingsgebied tegelijk steunt op objectieve, pertinente en wettige criteria. De criteria moeten dus *relevant* te zijn met betrekking tot het beoogde doel van de wetgever.

In de hypothese waar er bijvoorbeeld zeer precieze criteria worden gehanteerd om een verschil van behandeling in te stellen – zoals bijvoorbeeld een percentage – stelt het Grondwettelijk Hof dat het eigen is aan dergelijke drempel dat deze een verschil in behandeling tot stand brengt tussen personen die boven of onder deze drempel vallen. Het Hof laat bij de keuze van dergelijke drempel evenwel een grote marge van appreciatie aan de wet- of decreetgever. Het Grondwettelijk Hof moet zich bij keuze van een drempel beperken tot de vraag of er al dan niet sprake is van een 'onevenredige band' tussen de gevolgen van de drempel en het daarmee nagestreefde doel. In het licht van de scheiding der machten, mag het Grondwettelijk Hof zich niet in de plaats stellen van de wetgever.⁷¹

Tot slot geldt nog de toets aan het 'evenredigheidsbeginsel', welk beginsel pas geschonden kan worden geacht wanneer het doel wordt bereikt via een middel dat

⁶⁹ Grondwettelijk Hof nr. 173/2008, 3 december 2008

⁷⁰ Velaers J., *De Grondwet: artikelsgewijze commentaar, Deel I*, Brugge, Die Keure, 2019, o.c., 162.

⁷¹ Velaers J., o.c., 163-165

té zware gevolgen teweegbrengt voor de betrokkene. Het algemeen belang wordt daarbij afgewogen tegenover de nadelige gevolgen die ontstaan voor de personen die ongelijk worden behandeld.⁷²

De keuzes die gemaakt zijn in het kader van de PAS en die in het voorliggende voorstel van decreet vertaald zijn, zijn in overeenstemming met het gelijkheidsbeginsel en het non-discriminatiebeginsel. Ter illustratie worden een aantal van de belangrijkste verschillen hieronder geduid. Andere beleidskeuzes worden geïntegreerd toegelicht in de algemene toelichting of de toelichting bij de artikelenbespreking.

Emissiereducties, beoordelingskaders en drempelwaarden

In wat volgt wordt eerst ingegaan op de verschillen tussen de drempelwaarden voor NO_x en ammoniak, waarbij wordt benadrukt dat deze voortvloeien uit een gelijke behandeling van NO_x en NH₃-emissies. Vervolgens wordt toegelicht dat de verschillen inzake emissiereducties wel degelijk verschillende beoordelingskaders verantwoorden.

Het voorliggende voorstel van decreet grijpt in op diverse sectoren, zoals landbouw, industrie en mobiliteit, en moet leiden tot een reductie van de emissies van ammoniak en NO_x in het Vlaams Gewest. De verschillende sectoren en hun bijdrage tot de emissie en depositie van NO_x en ammoniak in het Vlaamse Gewest zijn bij de opmaak van de PAS op een gelijke manier in beeld gebracht (zie ook PAS, Hoofdstuk 2, pag. 15-21). Die analyse toont uitgesproken en sterke verschillen tussen activiteiten en sectoren inzake de omvang, het aantal, de ligging en de aard van de emissies binnen een specifieke sector, alsook grote verschillen tussen vergunningsplichtige en niet-vergunningsplichtige emissies tussen sectoren.

Die analyse toont ook zeer uitgesproken onderlinge verschillen qua aard en omvang van de emissies in de landbouwsector en in de industriële en mobiliteitssector. Uit het onderbouwde cijfermateriaal en uit de uitgebreide wetenschappelijke onderbouwing ter zake blijkt dat de landbouwsector in het Vlaamse Gewest voor de grootste emissies en deposities van stikstof zorgt. Er is dan ook een uitgebreide wetenschappelijke onderbouwing voorhanden voor het verschil in maatregelen tussen onder meer de sectoren industrie/mobiliteit en landbouw.

In de passende beoordeling werd er bovendien op gewezen dat voor de NO_x-deposities is gebleken dat die hogere historische drempelwaarde (impactscore = 5%, zie onder meer Omzendbrief OMG/2017/01) na ingebruikname in 2014 de blijvende afname van de NO_x-deposities niet heeft gehypothekeerd en dat deze het bereiken van 2030-doelstelling en toets 1 uit de lopende plan-MER voor de opmaak van het definitieve PAS-kader niet verhindert (zie Figuur 6-5). Verder werd gewezen op een bestaande significant dalende trend inzake NO_x-emissies door de sector verkeer (sterker dalend dan het voorziene pad richting 2030) die zich heeft ingezet en die wordt versterkt door bestaand beleid (onder meer het Luchtbeleidsplan 2030) en maatschappelijke evoluties. De passende beoordeling stelt dat geen betekenisvolle effecten zullen optreden omwille van het toepassen

⁷² Velaers J., o.c., 165-166

van deze drempelwaarde inzake NO_x infrastructuur mobiliteit. Een vergelijkbare dalende trend bestaat niet voor de ammoniakemissies of -deposities. Eveneens ontbreken maatschappelijke evoluties of bestaand beleid die ervoor zorgen dat de ammoniakemissies door de sector landbouw de 2030-doelstelling zullen bereiken.

Inzake de beoordelingskaders voor vergunningverlening, worden in het voorliggende voorstel van decreet *de-minimis*drempels gehanteerd die verschillen per type activiteit/sector. Die verschillende drempelwaarden en de verschillende beoordelingskaders komen voort uit een grondige cijfermatige risicoanalyse waarbij werd nagegaan welke *de-minimis*drempel mogelijk is zonder risico op een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone.

Zoals hoger onder titel 3.4.1 reeds toegelicht, is de bepaling van de verschillende *de-minimis*drempels gebaseerd op twee basisprincipes:

- Het maximaal toelaatbaar risico (uitgedrukt als de verhouding van de cumulatieve lokale depositiebijdrage van emissiebronnen onder de *minimisde-minimis*drempel tot de KDW van een habitatype op één specifieke locatie) werd voor NO_x en NH₃ gelijk genomen, en vastgelegd op 5%. Bovendien mag deze bijdrage bij een *worst-case* prognose – *i.e.* een sterke toename van het aantal vergunningsaanvragen voor extra emissies onder de *de-minimis*drempel – niet leiden tot een aanzienlijke toename van dit percentage.
- De totale depositiehoeveelheid die op Vlaams niveau en over de totaliteit van alle vergunningsplichtige emissies per sector, kan vrijgesteld worden van een individuele passende beoordeling, is gelijk, of minstens van dezelfde omvang. Anders gesteld: er wordt voor beide sectoren een gelijke en beperkte, cumulatieve depositiehoeveelheid (uitgedrukt in kg N/ha/jaar) vrijgesteld van individuele passende beoordeling. Het gaan hierbij dan over resp. stationaire NO_x-bronnen ('industrie') en ammoniakemissies uit stallen en mestverwerkers ('landbouw').

Deze werkwijze, die volledig gebaseerd is op een gelijke behandeling van NO_x en NH₃, leidt tot verschillende *de-minimis*drempels. De redenen voor die verschillen worden in de PAS en onder titel 3.4.1 geduid, en hangen onder andere samen met verschillen in het aantal, de aard (hoge versus lage warmte-inhoud, hoogte emissiepunt, emissievolume) en de ruimtelijke ligging van de emissiebronnen (afstand tot SBZ-H), en met de verschillen in atmosferisch dispersie- en depositiegedrag tussen ammoniak en NO_x.

Het gebruik van verschillende *de-minimis*drempels en verschillende beoordelingskaders steunt aldus op een cijfermatige risicoanalyse waarbij onder andere op systematische wijze is berekend tot welke cumulatieve depositiebijdragen het vrijstellen van specifieke emissiebronnen van een individuele passende beoordeling zou leiden. Met andere woorden werd geanalyseerd wat de totale stikstoflast is die onder een welbepaalde drempel zou doorglippen (zonder individuele passende beoordeling), zodat vervolgens cumulatief beschouwd kan afgetoetst worden of daarvan een betekenisvol effect zou kunnen uitgaan. Hoger werd reeds aangestipt dat de getalwaarden van de *de-minimis*drempels voor de verschillende sectoren bepaald werd met uiteraard het doel om, op niveau van het PAS-programma, tot een gunstige passende beoordeling van de beoordelingskaders en deze drempels te kunnen komen.

Dat ingevolge voormelde analyse en de vastgestelde verschillen op het niveau van de gehanteerde drempels een onderscheid gemaakt wordt, getuigt dus niet van een schending van het gelijkheidsbeginsel, maar is precies noodzakelijk om het gelijkheidsbeginsel na te leven. Dat beginsel verzet er zich immers (in beginsel) tegen dat ongelijke situaties een gelijke behandeling zouden krijgen.

Aanvullend kan hierbij nog benadrukt worden dat de verschillen in *de de-minimisdrempels* op geen enkele wijze geënt zijn op noch voortkomen uit eventuele verschillen in ecologische impact tussen stikstof in gereduceerde (NH_y) versus geoxideerde vorm (NO_x), of in een ander aspect van ecologische gevoeligheid van het ontvangende bodem-plantsysteem.

Het is in deze dus niet correct te veronderstellen dat een gelijke behandeling zich zou moeten reflecteren in een gelijke *de-minimisdrempel* voor activiteiten die (hoofdzakelijk) ammoniak uitstoten en voor activiteit die (hoofdzakelijk) NO_x uitstoten. Het feit dat er voor beide types activiteiten een verschillende *de-minimisdrempel* gehanteerd wordt bij de beoordeling van vergunningsplichtige emissies, is in lijn met het gelijkheidsbeginsel.

Het omgekeerde, nl. het gebruik van gelijke *de-minimisdrempels* zou er net toe leiden dat het (toelaatbaar geacht) risico op hoge cumulatieve depositiebijdragen voor NO_x -bronnen veel strenger/strikter genomen wordt dan voor ammoniakbronnen. In die situatie zou voor landbouwactiviteiten met ammoniakuitstoot een veel groter risico op betekenisvolle aantasting (door cumulatieve bijdragen van activiteiten onder de drempel) aanvaardbaar geacht worden dan voor industriële activiteiten met NO_x -uitstoot. Vanuit het gelijkheidsbeginsel is bij de onderbouwing van de PAS net geopteerd om dat risico gelijk te nemen voor elk type stikstofbron.

Een en ander wordt geïllustreerd aan de hand van de resultaten van vergelijkende berekeningen in onderstaande tabel. Daaruit blijkt onder meer dat de feitelijke toestand in het Vlaamse Gewest momenteel dusdanig is dat bij gebruik van een *de-minimisdrempel* van 1% voor ammoniakuitstoot op sommige locaties in SBZ-H zelfs leidt tot een overschrijding van de KDW (maximale impactscore op SBZ-H van 110%). Kortom, naast de ongelijke behandeling die in dat geval zou optreden tussen de verschillende sectoren, zou de cumulatieve impact van de verschillende stikstofdeposities zorgen voor onherstelbare effecten op de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ's (in strijd met de verplichtingen die voortvloeien uit de Habitatrichtlijn en (de omzetting daarvan in) het Natuurdecreet). Het verhogen van de *de-minimisdrempel* voor de landbouwsector zou, gelet op een cumulatieve bijdrage boven de gangbaar geachte wetenschappelijke risicogrens van 5%, dus ook de gunstige conclusie van de passende beoordeling die uitgevoerd werd op de PAS in het gedrang brengen.

Tabel 5. Overzicht van de belangrijkste 'prestatie'kenmerken van een aantal mogelijke *de-minimis*drempels wanneer toegepast op de emissies in 2015 van alle potentieel door de kaders gevatte emissiebronnen. Resultaten betreffen zowel de impact op alle SBZ-H in het Vlaamse Gewest als de impact op de Nederlandse Natura 2000-gebieden. Bron: op basis van Lefebvre et al. (2023)⁷³

Analyse de minimis drempel - op basis van stikstofemissies in 2015

		Puntbronnen NOx (+ NH ₃) Industrie & energie	Puntbronnen landbouw NH ₃ Emissies stal + opslag			
EMISSIES - DEPOSITIES						
Totale emissie Vlaanderen	kton N	11,3	21,8			
	% totale emissies VL	14,9%	28,9%			
Gemiddelde depositie Vlaanderen	kg N/ha/j	0,46	5,76			
	% totale depositie VL	3,7%	46,4%			
Kenmerken de minimis drempel		1%	1%	0,1%	0,05%	0,025%
Emissie						
Totaal emissies <u>boven</u> drempel	kton N	4,5	4,4	14,9	17,8	19,8
	% 'sector'emissie	40%	20%	68%	82%	91%
Totaal emissies <u>onder</u> drempel	kton N	6,8	17,3	6,9	4,0	2,0
	% 'sector'emissie	60%	80%	32%	18%	9%
	% totale emissie VL	9%	23%	9%	5,3%	2,6%
Depositie						
Gezamenlijke depositie <u>boven</u> drempel	kg N/ha/j	0,18	1,17	3,94	4,71	5,24
	% 'sector'depositie	39,5%	20,4%	68,4%	81,8%	90,9%
Gezamenlijke depositie <u>onder</u> drempel	kg N/ha/j	0,28	4,59	1,82	1,05	0,52
	% 'sector'depositie	60,5%	79,6%	31,6%	18,2%	9,1%
	% totale depositie VL	2,3%	37,0%	14,7%	8,5%	4,2%
Cumulatieve impact van emissies < drempel (SBZ-H, Vlaams Gewest)						
	Maximale impactscore op SBZ-H (in overschrijding, min 400 m ² , %)	3,51	109,9	25,6	12,4	4,86
	Gemiddelde verhouding lokale cumulatieve depositie op KDW over alle SBZ-H	0,10	6,27	1,49	0,72	0,32
	Mediaan impactscore op SBZ-H	0,05	4,19	0,81	0,35	0,16
Cumulatieve impact van emissies < drempel (Natura 2000, Nederland)						
	Maximale impactscore op SBZ-H (in overschrijding, min 400m ² , %)	1,58				2,93
	Gemiddelde verhouding lokale cumulatieve depositie op KDW over alle SBZ-H	0,13				0,08
	Mediaan impactscore op SBZ-H	0,01				0,02

⁷³ Lefebvre W., Deutsch F. & Janssen S. (2023). Evaluatie van drempelwaarden in het beoordelingskader voor NH₃ en NO_x depositie. Studie uitgevoerd in opdracht van het Departement Omgeving. Rapport 2023/RMA/R/3069, VITO, Mol.

Ook wanneer gekeken wordt naar de globaal beoogde emissiedoelstellingen in het kader van dit decreet tegen 2030, is er geen benadeling van ammoniakemissies of activiteiten die ammoniak uitstoten te detecteren (zie ook tabel 3.1 in PAS). Ten opzichte van 2015, vermindert de emissie van NO_x in het Vlaamse Gewest tegen 2030 met 45 % en daalt de emissie van NH₃ met 40,3 %.

Samenvattend kan gesteld worden dat het correct is dat het bestaan van verschillende beoordelingskaders voor verschillende sectoren leidt tot een verschillende behandeling van individuele bedrijven.

Het verschil in behandeling steunt evenwel op een verantwoorde differentiatie in de programmatische aanpak, gebaseerd op pertinente milieucriteria en op een deugdelijk wetenschappelijk onderbouwd kader. Deze differentiatie vloeit met name voort uit de kenmerken van de stoffen NH₃ en NO_x, hun fysico-chemisch gedrag, de kenmerken van de emissiebronnen (warmte-inhoud, emissiehoogte, uittredesnelheid, ruimtelijke ligging), uit het aantal en de aard van vergunningsplichtige versus niet-vergunningsplichtige activiteiten in het Vlaamse Gewest en uit de resulterende depositie van beide stoffen en van de onderscheiden sectoren waarbinnen deze bedrijven actief zijn.

Dit is ook wat voorgeschreven wordt door artikel 50ter, §4, van het Natuurdecreet, namelijk een programmatische aanpak met onder meer een plan van aanpak met betrekking tot het ontwikkelen van *“een brongericht beleid dat zich richt op het reduceren van de milieudruk tot het niveau dat noodzakelijk is voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding van de Europees te beschermen habitats en Europees te beschermen soorten en hun leefgebieden”*. Dergelijk brongericht beleid, op maat van de inrichtingen die stikstof emitteren in het kader van hun activiteiten, is voorwerp van de PAS en van het voorliggende decreet, en is ook precies wat noodzakelijk is om tegemoet te komen aan de verplichtingen van het Vlaamse Gewest in het kader van de Habitatrichtlijn.

Gegeven voormelde objectieve vaststellingen, zou een *gelijke* of *ongedifferentieerde* behandeling van bedrijven uit verschillende sectoren, en dus van deze sectoren in hun geheel, niet wenselijk zijn. Dergelijke ongedifferentieerde behandeling van duidelijk verschillende gevallen zou *wel* een ongrondwettigheid opleveren.

Dat gewerkt wordt met beoordelingskaders op een *hoger*, ‘sectoraal’ niveau, is eveneens eigen aan de programmatische aanpak waarvoor op grond van artikel 50ter, §4, van het Natuurdecreet gekozen werd en waarvan de verplichtend te stellen maatregelen, samen met de beoordelingskaders, met het voorliggende decreet worden tegenstelbaar gemaakt. Enkel een programmatische aanpak met een centraal beoordelingsinstrument (de beoordelingskaders voor de activiteiten van verschillende sectoren) biedt de nodige garanties voor een cumulatieve benadering van het stikstofprobleem. Zonder dergelijk centraal beoordelingsinstrument, ingekapseld in een programmatische aanpak met bronmaatregelen om een globale reductie van de stikstofemissies en stikstofdeposities te waarborgen, dreigt immers elke vergunningverlening voor projecten die gepaard gaan met stikstofemissies spaak te lopen in een context van bestaande overbelasting van de speciale beschermingszones.

Er is dus geen sprake van categorieën van inrichtingen (veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties vs. industriële stationaire bronnen) die, wat de context van de stikstofproblematiek betreft, met elkaar vergelijkbaar zijn. Bovenstaande elementen tonen dit aan.

Daarenboven, zelfs als er toch vergelijkbare gevallen zouden zijn, is de gedifferentieerde behandeling van voormelde inrichtingen actief in diverse sectoren verenigbaar met de Grondwet.

Deze differentiatie in het beleid steunt op objectieve (milieu)criteria en is redelijk verantwoord.

Ten slotte moet er worden aangestipt dat, zelfs als er al sprake zou zijn van een verschil in behandeling dat niet louter op milieuoverwegingen gesteund zou zijn, dat nog steeds niet betekent dat er van een schending van het gelijkheidsbeginsel sprake zou zijn. Voor zover een verschil in behandeling gesteund is op een legitiem en pertinent criterium, doorstaat dit verschil de toets aan de Grondwet. Ook andere legitieme maatschappelijke en economische factoren kunnen met andere woorden een verschil in behandeling tussen exploitanten uit verschillende sectoren verantwoorden.

Het gelijkheidsbeginsel verbiedt niet elk verschil in behandeling. Enkel een onverantwoord verschil in behandeling van gelijke categorieën van gevallen is discriminatoir en dus ongrondwettelijk. Verantwoorde differentiatie is toegelaten.⁷⁴

Er zijn op maat van de diverse sectoren maatregelen en beoordelingskaders uitgewerkt omdat dergelijke differentiatie nu eenmaal vereist blijkt.

Dat hier gewerkt wordt met categorieën van inrichtingen (afhankelijk van de sector waarin zij actief zijn) levert *geen* ongrondwettige ongelijke behandeling op. De afbakening van sectoren correspondeert vooreerst met gekende praktijken (ook vroeger werd gewerkt met gedifferentieerde stikstofkaders; het is gebruikelijk dat landbouwers opereren binnen een eigen statuut onderworpen aan eigen regels, niet alleen op milieuvlak), en beantwoordt ook aan objectieve verschillen in verband met de lasten die hun stikstofemissies voor beschermde habitats veroorzaken. Het gaat zelfs hoofdzakelijk om verschillende polluenten, zij het dat ze beide onder de noemer stikstof vallen (zie ook PAS, Hoofdstuk 1, sectie 1.2).

De wetgever mag volgens het Grondwettelijk Hof gebruik maken van categorieën die noodzakelijkerwijze de verscheidenheid van de toestanden slechts met een zekere graad van benadering opvangen, of die met de werkelijkheid slechts op vereenvoudigde of benaderende wijze overeenstemmen. Bovendien mag daarbij rekening gehouden worden met de omstandigheden en de historiek, zie bv. de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof in verband met de verschillen in het statuut van arbeiders en bedienden.⁷⁵

⁷⁴ Velaers J., *De Grondwet: artikelsgewijze commentaar*, Deel I, Brugge, Die Keure, 2019, 160.

⁷⁵ Zie bv. GwH 19 juli 2005, nr. 135/2005; GwH 8 mei 2013, nr. 65/2013, GwH 17 december 2015, nr. 180/2015.

In dit geval werden met grote precisie en louter in functie van de plandoelstellingen sectoren afgebakend. Er werd ook reeds meermaals benadrukt dat de PAS er gekomen is om correct uitvoering te geven aan de Habitatrichtlijn, en om redenen van openbaar belang (het afwenden van het risico van een algemene vergunningenstop voor activiteiten die gepaard gaan met bijkomende stikstofdeposities).

Uit het plan-MER en de passende beoordeling blijkt ten slotte dat de PAS-maatregelen en de beoordelingskaders ook dienstig zijn om de gestelde doelstellingen te bereiken.

Bronmaatregelen voor emissiereductie

De keuzes die ten grondslag liggen aan de in het voorliggende voorstel van decreet opgenomen bronmaatregelen voor emissiereductie, worden telkens gemotiveerd en geduid in de artikelsgewijze toelichting bij de artikelen.

Piekbelasters

In het voorliggende voorstel van decreet worden piekbelasters aangeduid als bedrijven waarvan de impactscore hoger is dan 50%. Doordat deze bedrijven individueel een zeer hoge impact hebben op een bepaalde SBZ-H is het noodzakelijk om voor dergelijke types bedrijven een specifiek beleid te voeren. Gelet op de grote impact die gepaard gaat met de aanduiding als piekbelaster en de maatregelen die in dat kader opgelegd worden, is er voor gekozen om de drempelwaarde om te bepalen of een bedrijf al of niet piekbelaster is, relatief hoog te leggen, en met name op een impactscore van 50% of meer. Uit de scenarioberekeningen die in het kader van de PAS zijn gevoerd, is nl. gebleken dat deze grens volstaat om de vooropgestelde doelstellingen te bereiken.

De berekening van de impactscore speelt dan ook een centrale rol bij de aanduiding van de piekbelasters. Om deze reden is in de betreffende bepalingen dan ook gedetailleerd weergegeven op welke wijze de impactscores berekend moeten worden.

De berekening van de impactscore voor piekbelasters verschilt in essentie niet van de berekening van de impactscore voor andere situaties. Enkel is het zo dat voor piekbelasters de impactscore berekend moet worden voor drie jaren in het verleden, namelijk de jaren 2020, 2021 en 2022. Aangezien hiervoor "historische" impactscores berekend moeten worden, worden hiervoor in het betreffende artikel de verschillende parameters gedetailleerd vermeld.

Kleinschalige veehouderijen en biologische veehouderijen

Bij de uitwerking van de Programmatische aanpak stikstof is er voorzien in een afwijkende regeling voor kleinschalige veehouderijen en voor biologische veehouderijen. Veehouderijen met een jaaremisse van minder dan 500 kg ammoniak en een impactscore van maximaal 0,025%, en biologische bedrijven met een impactscore van maximaal 1% kunnen een vrijstelling krijgen. Zowel voor kleinschalige bedrijven als voor biologische bedrijven geldt dat het uitvoeren van

de generieke reductiedoelstellingen voor dergelijke types bedrijven, een extra uitdaging vormen. Voor kleinschalige bedrijven geldt dat het toepassen van ammoniakemissiereducerende maatregelen vaak niet haalbaar is. Enerzijds zijn verschillende ammoniakemissiereducerende technieken om technische redenen maar inzetbaar vanaf grotere dieraantallen. Anderzijds vergt de invoering van een emissiereducerende maatregel vaak een grote investering, die bij kleinschalige bedrijven financieel niet rendabel is. Ook een afbouw van de veestapel is voor dergelijke bedrijven moeilijk, aangezien het reeds over een zeer beperkte veestapel gaat. Bedrijven met een dergelijke kleine veestapel doen dit ook vaak in combinatie met andere activiteiten (kinderboerderij, verkoop via eigen verkooppunt, ...), waarbij de beperkte veestapel een essentieel onderdeel is van de bedrijfsvoering en moeilijk afgebouwd of stopgezet kan worden. Gelet op dit alles is het te verantwoorden om voor deze groep van bedrijven een afwijkende regeling te voorzien. De naleving van de generieke emissiereducties zou voor dergelijke types bedrijven immers een onevenredig hoge last met zich meebrengen. Om echter de realisatie van de doelstellingen van de Programmatische aanpak stikstof niet in gevaar te brengen, is opgenomen dat dit enkel kan wanneer deze bedrijven een impactscore hebben van maximaal 0,025% (= *de-minimis*drempel beoordelingskader). Bovendien wordt van deze bedrijven wel verwacht dat ze wel die maatregelen gaan nemen die binnen hun specifieke bedrijfsrealiteit toepasbaar zijn. Welke maatregelen dat mogelijk zullen zijn, moet de Vlaamse Regering nader bepalen.

Ook voor biologische bedrijven geldt dat het toepassen van ammoniakemissiereducerende maatregelen vaak niet inpasbaar is binnen een biologische productiemethode. Het lastenboek bio bevat nl. verschillende voorschriften die moeilijk tot niet verenigbaar zijn met de werkingsprincipes van ammoniakemissiearme stalsystemen. Zo moet er bijvoorbeeld conform het lastenboek bio steeds de mogelijkheid zijn tot buitenloop, ook voor dieren die traditioneel in stallen gehuisvest worden zonder mogelijkheid tot buitenloop. Een dergelijke buitenloop betekent echter dat de stal dan geen afgesloten ruimte meer is, hetgeen zijn effect heeft op de emissies. Ook voor wat betreft andere aspecten die een rol kunnen spelen bij de ammoniakemissiereductie zoals vb. ventilatievoorschriften of aanpassingen aan het voeder, geldt dat deze vaak niet verenigbaar zijn met het lastenboek bio.

Specifiek voor biologische bedrijven geldt bovendien dat deze slechts een klein gedeelte uitmaken van de landbouwsector. Zo is bijvoorbeeld slechts 0,2% van de in het Vlaamse Gewest gehouden varkens geregistreerd als biologisch. De impact van een vrijstellingsregeling voor biologische varkens-, rundvee- en pluimveehouderijen is dan ook beperkt.

Bovendien is milieubescherming ook een leidmotief binnen de biologische productiemethode. In verordening (EU) 2018/848 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad, wordt in de eerste overweging de biologische productie omschreven als *"een alomvattend systeem om landbouwbedrijven te beheren en levensmiddelen te produceren volgens een methode die de beste milieu- en klimaatactiepraktijken, een hoog biodiversiteitsniveau, de instandhouding van natuurlijke hulpbronnen en de toepassing van strenge normen op het gebied van dierenwelzijn en productie*

combineert en is afgestemd op de vraag van een toenemend aantal consumenten naar producten die worden vervaardigd met natuurlijke stoffen en processen. De biologische productie speelt aldus een tweeledige rol in de samenleving, enerzijds als leverancier aan een specifieke markt die inspeelt op de vraag van de consument naar biologische producten, en anderzijds als leverancier van voor het algemene publiek beschikbare goederen die bijdragen tot de bescherming van het milieu en het dierenwelzijn, alsmede tot de plattelandsontwikkeling.”

Daarenboven is het ook zo dat zowel op Vlaams als op Europees beleidsniveau gestreefd wordt naar een groei van de biologische productie. Zo heeft de Europese Commissie, als onderdeel van de “farm-to-fork”-strategie, een actieplan voor de biologische landbouw opgemaakt, waarbij de belangrijkste doelstelling is om uiterlijk in 2030 ten minste 25% van de landbouwgrond van de EU voor biologische productie te gebruiken. Om dit doel te bereiken is het daarom vereist dat in regelgeving, waar mogelijk, uitzonderingsregimes voor biologische bedrijven voorzien worden, ter stimulering van de bio-landbouw.

Om die reden wordt voor biologische bedrijven bepaald dat zij tot een impactscore van 1% gebruik kunnen maken van de vrijstellingsregeling. Met dien verstande dat ook hier geldt dat, als er ammoniakemissiereducerende maatregelen zijn die verenigbaar zijn met het lastenboek bio en dus binnen de specifieke bedrijfsrealiteit van een biologisch bedrijf toegepast kunnen worden, dat deze maatregelen dan ook toegepast zullen worden.

Gelet op dit alles is het dan ook te verantwoorden, in het licht van het gelijkheidsbeginsel, dat zowel voor kleinschalige bedrijven als voor biologische bedrijven er een uitzonderingsregime voorzien wordt.

Maatwerkgebieden

De redenen waarom het voorliggende decreet voor vijf SBZ-H gebieden voorziet in een maatwerk-aanpak, zijn uitvoerig geduid in sectie 3.3 van deze toelichting. Deze gebieden hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat de generiek emissiereducerende maatregelen niet volstaan om de centrale 2030-doelstelling te realiseren in die gebieden. Om die reden moeten in en rond die specifieke SBZ-H bijkomende, gebiedsspecifieke maatregelen genomen worden. Die maatregelen worden voor elk van die vijf gebieden uitgevoerd via een door de Vlaamse Regering vast te stellen inrichtingsnota. In sectie 3.3. wordt tevens toegelicht waarom voor vier van de maatwerkgebieden (SBZ-H Kalmthoutse Heide, De Maten, Mechelse Heide en Voerstreek) tijdens de programmaperiode tot 2030 niet wordt voorzien in bijkomende lokale emissiereducties bovenop de reductie-opgave G8, terwijl dit wel het geval is voor het vijfde maatwerkgebied (Turnhouts Vennengebied).

Keuze voor jaartallen

In het voorliggende voorstel van decreet wordt op verschillende plaatsen teruggesproken naar de gegevens van een of meerdere ‘referentie jaren’. Waar het gaat om globale of sector doelstellingen (bv. reductie-opgaven NOx en ammoniak; sector doelstellingen diercategorieën en mestverwerkingsinstallaties) worden de te reduceren emissievolumes of de tegen eind 2030 te realiseren emissietotalen, worden die steeds beschouwd en bepaald ten opzichte van 2015, het jaar dat in de

PAS als referentie- of basisjaar wordt gebruikt (zie ook titel 3.1 van deze toelichting).

Bij de doorvertaling van de sectordoelstellingen naar opgaves en vergunningverlening aan individuele bedrijven of emissiebronnen, of naar de operationalisering van specifieke maatregelen op bron- of bedrijfsniveau, werd veel al gewerkt met een geactualiseerde referentiedatum en werd nagegaan of de opgave of de maatregel bijstelling behoefde. Zo onder meer speelt dit voor veehouderijen een rol zowel bij de aanduiding van de piekbelasters, bij de bepaling van de PAS-referentie als bij de annulering van de niet-ingevulde nutriëntenemissierechten. Het is inherent aan de keuze om met referentiejaren te werken, dat de gekozen jaren voor de ene persoon gunstig kunnen uitdraaien, terwijl, voor een ander, omwille van bedrijfseigen keuzes, dit net nadelig kan zijn. Hoewel dit onvermijdelijk is, kan dit in bepaalde gevallen toch een ongelijke behandeling met zich meebrengen. Om die reden is, zowel voor de berekening van de PAS-referentie 2030 als voor de bepaling van de niet-ingevulde nutriëntenemissierechten, een afwijking voorzien voor dergelijke situaties. De keuze voor het jaar 2021 als basisjaar voor de berekeningen is het gevolg van de vaststelling van de definitieve PAS in maart 2023, toen de emissiecijfers van 2021 de meest recent beschikbare waren. De keuze van het jaar 2021 werd tevens in de plan-MER geverifieerd als onderdeel de wijzigingscontrole. Bij de berekeningen in het ontwerp plan-MER werd hiervoor het jaar 2015 gebruikt. Gelet op het voortschrijden van de tijd werd een wijzigingscontrole van de MER uitgevoerd, waarbij de impact werd nagegaan van het gebruik van meer actuele gegevens in plaats van het referentiejaar 2015. Op basis van deze wijzigingscontrole kon geconcludeerd worden dat de bijstellingen aan de PAS, waaronder het gebruik van actuele gegevens, de conclusie van de passende beoordeling van het plan-MER van de PAS niet wijzigde. Gelet hierop werd in het voorliggende voorstel van decreet voor veehouderijen het jaar 2021 als basis genomen. De gegevens van dit jaar zijn relatief recent en geven normaliter dan ook nog steeds een goed beeld van de actuele situatie.

Voor een aantal berekeningen, zoals onder meer voor wat betreft de aanduiding van de piekbelasters en voor de berekening van de niet-ingevulde nutriëntenemissierechten, gebeurt de beoordeling echter niet op basis van één jaar, maar over een periode van 3 jaar. Voor dergelijke berekeningen, waarvoor 3 jaren in rekening gebracht worden, is er gekozen om het jaar 2021 centraal te nemen en om naast de gegevens van het jaar 2021, ook rekening te houden met voorgaande jaar 2020 en het volgende jaar 2022. Al de betreffende jaren liggen in het nabije verleden, waardoor deze in principe nog steeds een goed beeld geven van de actuele situatie van het betrokken bedrijf. Bovendien zijn de aangiftes van deze jaren ook reeds allemaal verwerkt, hetgeen enerzijds toelaat om de benodigde berekeningen voor deze regeling reeds uit te voeren, zonder dat er eerst nog gewacht moet worden tot de nodige aangiftes ingediend en verwerkt zijn en anderzijds anticipatief gedrag vermijdt door bijvoorbeeld aanpassingen aan te brengen aan de veebezetting, in nog in te dienen aangiftes, omwille van mogelijks nadelige effecten.

Uit bovenstaande blijkt dan ook dat de keuze voor de betreffende referentiejaren gebaseerd is op objectieve en pertinente criteria en bijgevolg verantwoord is in het licht van het gelijkheidsbeginsel.

4.1.2. Standstillbeginsel (art. 23 Grondwet) en recht op milieubescherming (art. 2 en 8 EVRM; art. 37 EU-handvest)

Het Grondwettelijk Hof erkende in zijn arrest van 14 september 2006 nr. 135/2006 voor het eerst de standstillwerking van het grondwettelijk recht op de bescherming van een gezond leefmilieu. Artikel 23 van de Grondwet laat, volgens het Hof, de wetgever niet toe het beschermingsniveau dat geboden wordt door de van toepassing zijnde wetgeving in aanzienlijke mate te verminderen, zonder dat daarvoor redenen zijn die verband houden met het algemeen belang.

Het recht op een gezond leefmilieu wordt rechtstreeks beschermd door artikel 23, 4° van de Grondwet (GW), en onrechtstreeks door het recht op leven en het recht op eerbiediging van het privéleven en de woning, zoals gegarandeerd door artikelen 2 en 8 EVRM.⁷⁶

Het voorliggende voorstel van decreet beoogt evenwel een belangrijke bijdrage te leveren aan de bescherming van het grondwettelijk gewaarborgd recht op een gezond leefmilieu. Eens in werking getreden, zal het ten opzichte van de huidige regelgeving het beschermingsniveau aanzienlijk verhogen. Het voorstel van decreet draagt namelijk bij aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op speciale beschermingszones aangewezen met toepassing van de Habitatrichtlijn (SBZ-H) structureel en planmatig terug te dringen. Daartoe legt het, zoals hoger reeds aangestipt in 2.1., specifieke emissiereductiedoelstellingen voor ammoniak en stikstofoxide vast op het globaal Vlaams niveau en op deelsectorniveau. Ook de PAS-doelstellingen inzake het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitats door middel van passend beheer en projecten inzake het wegnemen of mildereren van de effecten van stikstofdepositie, worden met dit voorstel decretaal verankerd. In functie van de vermelde emissiereductiedoelstellingen, voert het ingrijpende generieke bronmaatregelen in voor veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties, naast andere maatregelen, zoals de annulering in bepaalde omstandigheden van nutriëntenemissierechten, de uitbreiding van de nulbemestingsregeling en bijkomende maatregelen voor het Turnhouts Vennengebied. De doelstellingen en maatregelen van het voorstel van decreet worden tevens geborgd door een aantal monitorings-, rapportage- en evaluatieverplichtingen.

Voormelde maatregelen geven uitvoering aan artikel 6, leden 1 en 2, van de Habitatrichtlijn, waarbij overeenkomstig artikel 2, derde lid, van dezelfde richtlijn, ook rekening wordt gehouden met de vereisten op economisch en sociaal gebied, en met regionale en lokale bijzonderheden.

Waar het decreet tevens beoordelingskaders invoert voor vergunningverlening wat betreft stikstofdepositie via de lucht, is er evenmin sprake van een aanzienlijke achteruitgang van het beschermingsniveau geboden door de huidige wetgeving. Dit niettegenstaande het decreet bepaalt dat voor projecten met een impactscore onder de *de-minimis*drempel er geen individuele passende beoordeling nodig is,

⁷⁶ Zie L. Lavrysen, "De toegevoegde waarde van het recht op een schoon, gezond en duurzaam leefmilieu als mensenrecht", *TMR* 2023, 240 e.v.

althans wat betreft de effecten van stikstofdepositie via de lucht, en dat, waar deze in beginsel wel vereist is, in bepaalde situaties een vrijstelling geldt van de passende beoordelingsplicht, dan wel deze onder bepaalde voorwaarden geacht wordt gunstig te zijn, telkens voor wat betreft de effecten van stikstofdepositie via de lucht. De conclusie dat er desondanks geen sprake is van een (aanzienlijke) achteruitgang van het beschermingsniveau, is gebaseerd op het feit dat de beoordelingskaders voor vergunningverlening ingebed zijn in een programmatische aanpak waarbij ook de cumulatieve effecten werden beoordeeld, met onder meer voormelde emissiereducerende maatregelen die in regelgeving worden vastgelegd, dat ze wetenschappelijk onderbouwd zijn en dat ze passend beoordeeld zijn op programmaniveau via de passende beoordeling van de PAS.

Meer nog, zoals hoger reeds werd opgemerkt, heeft het Hof van Justitie in het meermaals vermelde PAS-arrest van 7 november 2018 erkend dat *"een in een eerder stadium uitgevoerde integrale effectbeoordeling, zoals de effectbeoordeling die bij de vaststelling van het PAS is uitgevoerd, het mogelijk [maakt] om te kijken naar eventuele cumulatieve gevolgen van de deposities van stikstof in de betrokken gebieden."* Een dergelijke algemene beoordeling is aldus *"beter geschikt [...] om te kijken naar de cumulatieve gevolgen van meerdere projecten."*⁷⁷

Volgens voormeld PAS-arrest van het Hof van Justitie is het hanteren van vooraf bepaalde beoordelingskaders in het kader van een programmatische aanpak toegelaten door artikel 6, derde lid, van de Habitatrictlijn *"wanneer na een grondige en volledige toetsing van de wetenschappelijke deugdelijkheid van die beoordeling kan worden gegarandeerd dat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat geen van de plannen of projecten schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied, hetgeen door de nationale rechter moet worden nagegaan."*⁷⁸ In casu is deze toetsing op zeer grondige en wetenschappelijke wijze uitgevoerd door de passende beoordeling van de PAS en deze is tot de conclusie gekomen dat de PAS-beoordelingskaders voor vergunningverlening geen aanleiding kunnen geven tot betekenisvolle negatieve effecten. Dit is zowel onderzocht voor de mogelijke effecten door het toepassen van de *de-minimisdrempels*, de mogelijke effecten door het toepassen van de criteria voor de individuele passende beoordeling, alsook voor de mogelijke effecten door de activiteiten die niet onder het toepassingsgebied van de kaders vallen.

De in dit decreet opgenomen beoordelingskaders voor vergunningverlening leiden bijgevolg niet tot een daling van het beschermingsniveau geboden door de huidige wetgeving. Aangenomen mag worden dat ze integendeel leiden tot een verhoging van het beschermingsniveau doordat de op programmaniveau uitgevoerde passende beoordeling zorgt voor een betere inschatting van de cumulatieve gevolgen van de deposities van stikstof in de betrokken gebieden van een geheel aan projecten.

Met het voorliggende voorstel van decreet en het geheel van de erin opgenomen

⁷⁷ HvJ 7 november 2018, C-293/17 en C-294/17, Coöperatie Mobilisation for the Environment UA, overweging 97.

⁷⁸ HvJ 7 november 2018, C-293/17 en C-294/17, Coöperatie Mobilisation for the Environment UA, overweging 104. Zie ook HvJ 11 april 2013, C-258/11, Grace en Sweetman, overweging 39.

maatregelen wordt tevens invulling gegeven aan artikel 37 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, dat het beginsel van milieubescherming bevat en bepaalt dat een hoog niveau van milieubescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu moet worden geïntegreerd in het beleid van de Unie en moet worden gewaarborgd overeenkomstig het beginsel van duurzame ontwikkeling.

4.1.3. Andere grondrechten

Eigendomsbescherming (art. 16 GW; art. 1 E.A.P. EVRM; art. 17, lid 1 EU-handvest)

Het eigendomsrecht is als gekwalificeerd grondrecht in België beschermd op grond van artikel 16 GW, dat de voorwaarden inhoudt voor een onteigening. Dit artikel bepaalt:

“Niemand kan van zijn eigendom worden ontzet dan ten algemenen nutte, in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald en tegen billijke en voorafgaande schadeloosstelling.”

Deze grondwettelijke bepaling moet samen gelezen worden met de analoge bepaling opgenomen in artikel 1 Eerste Aanvullend Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: E.A.P. EVRM), dit in navolging van de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof.⁷⁹ Artikel 1 E.A.P. EVRM bepaalt:

“Iedere natuurlijke of rechtspersoon heeft recht op het ongestoord genot van zijn eigendom. Aan niemand zal zijn eigendom worden ontnomen behalve in het algemeen belang en onder de voorwaarden voorzien in de wet en in de algemene beginselen van internationaal recht.

De voorgaande bepalingen tasten echter op geen enkele wijze het recht aan, dat een Staat heeft om die wetten toe te passen, die hij noodzakelijk oordeelt om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang of om de betaling van belastingen of andere heffingen of boeten te verzekeren.”

Het recht op eigendom beschermd door artikel 17, lid 1, van het EU-Handvest, stemt overeen met de betreffende rechten die zijn gegarandeerd door het EVRM.

Het eigendomsbegrip in de zin van artikel 1 E.A.P. EVRM wordt in de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (“EHRM”) opgevat als een bescherming van alles – elk toebehoren – wat een waarde vertegenwoordigt in het vermogen van een persoon.⁸⁰ Artikel 1 E.A.P. EVRM heeft een ruimere draagwijdte dan artikel 16 GW⁸¹, aangezien artikel 16 GW enkel tegen ‘formele’ onteigeningen bescherming biedt. Artikel 1 E.A.P. EVRM beschermt daarentegen ook tegen eigendomsbeperkingen en andere vormen van eigendomsinmenging. Beperkingen

⁷⁹ Grondwettelijk Hof nr. 145/2011, 22 September 2011; zie ook SAGAERT, V., “Bescherming van het eigendomsrecht tegen (ongeoorloofde) eigendomsinmenging” in SAGAERT, V., *Goederenrecht*, Wolters Kluwer, 2021, 391–422.

⁸⁰ Sagaert V., “Bescherming van het eigendomsrecht tegen (ongeoorloofde) eigendomsinmenging” in Sagaert V., *Goederenrecht*, Wolters Kluwer, 2021, 399. Zie ook EHRM 22 juni 2004, *Broniowski t. Polen*, § 129.

⁸¹ Jacobs F., “Beperkingen van het eigendomsrecht in kader van het algemeen belang: Het eigendomsrecht als verweer tegen de plaatsing van windmolens?”, *Jura Falconis Jg*, 54 2017-2018, nummer 2, 275.

van het eigendomsrecht, die niet de overdracht van het eigendomsrecht aan de overheid of een derde impliceren, zijn geen onteigeningen waarop artikel 16 GW toepasselijk is. Van een onteigening in de zin van artikel 16 GW is alleen sprake in geval van eigendomsverlies, en dus een werkelijke ontzetting van het bezit, minstens een blijvende verlamming van het eigendomsrecht.⁸² Eigendomsverlies kan ook optreden doordat de betrokkene verplicht wordt zijn eigendomsrecht over te dragen aan een derde, en ook al wordt de betrokkene vergoed aan marktconforme voorwaarden.⁸³ Het opleggen van een exploitatieverbod⁸⁴ of bv. een verbod op het ontginnen van een steenberg, maakt geen onteigening uit, dit in zoverre er geen eigendomsoverdracht plaatsvindt.⁸⁵

Een vergunning om een bepaalde onderneming uit te baten heeft een vermogenswaarde en valt binnen de beschermings sfeer van artikel 1 E.A.P. EVRM.⁸⁶ Ook een regelmatig uitgereikte stedenbouwkundige vergunning maakt voor de houder ervan een eigendom uit in de zin van artikel 1 E.A.P. EVRM volgens het Grondwettelijk Hof.⁸⁷ Het EHRM oordeelde in het verleden reeds dat door de Finse overheid opgelegde vangstbeperkingen in het kader van de visserij, waarbij afbreuk werd gedaan aan de rechten voortvloeiend uit een visserijconcessie, geen onteigening uitmaakt, maar wel een vorm van eigendomsregulering.⁸⁸

De Raad van State oordeelde met betrekking tot artikel 1 E.A.P. EVRM als volgt:

“Een beperking van “het ongestoord genot” van het eigendom is evenwel niet ipso facto een schending van artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol. Het tweede lid van artikel 1 bepaalt immers dat het recht op ongestoord genot “op geen enkele wijze” het recht aantast dat een Staat heeft om die wetten toe te passen welke hij noodzakelijk oordeelt om toezicht uit te oefenen op het gebruik van eigendom in overeenstemming met “het algemeen belang”.”⁸⁹

Staten hebben dus de mogelijkheid om het recht op eigendom te beperken, reglementeren en zelfs te ontnemen, mits naleving van een aantal voorwaarden, die samengevat kunnen worden als voldoen aan het legaliteitsbeginsel, finaliteitsbeginsel en evenredigheidsbeginsel.

De inbreuk op het eigendomsrecht moet een wettelijke basis hebben (legaliteitsbeginsel). Deze wettelijke basis moet voldoende toegankelijk, voorzienbaar en nauwkeurig zijn, zodat de burger daadwerkelijk beschermd wordt tegen een willekeurige eigendomsinbreuk.⁹⁰

⁸² Cass. 4 december 2008, *Arr. Cass.* 2008, 2831, nr. 696; zie RvS 19 november 2020, nr. 248.966, *nv W.L. Immo.*

⁸³ Velaers J., *o.c.*, 303.

⁸⁴ Cass. 7 juni 1848, *Pas.* 1848, I, 442.

⁸⁵ Grondwettelijk Hof nr. 34/2001, 13 maart 2001, overweging B.3.1.

⁸⁶ EHRM 7 juli 1989, *Tre Traktörer t. Zweden*; EHRM 18 februari 1991; *Fredin t. Zweden*.

⁸⁷ Grondwettelijk Hof nr. 55/2012, 19 april 2012.

⁸⁸ In die zaak werd geen schending van artikel 1 E.A.P. EVRM vastgesteld. Er was immers ook een vergoedingsregeling voorzien. EHRM 24 september 2002, *Posti en Rahko t. Finland*.

⁸⁹ Zie RvS 17 januari 2019, nr. 243.425, *Adriaenssens*.

⁹⁰ Grondwettelijk Hof nr 16/2015, 12 februari 2015, overw. B.28.

Het eigendomsrecht mag enkel gereguleerd worden door de Staat in overeenstemming met het algemeen belang, de eigendomsbeperking moet noodzakelijk zijn voor een doelstelling van algemeen nut. (finaliteitsbeginsel) De notie algemeen belang wordt daarbij ruim geïnterpreteerd, zo blijkt uit de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof.⁹¹ De bescherming van natuur en milieu worden aanvaard als een doelstelling van algemeen nut. Het Grondwettelijk Hof erkent dat het ten uitvoer leggen van de verplichtingen die voortvloeien uit de Habitatrictlijn een legitieme doelstelling van algemeen belang betreft.⁹²

Ten slotte moet de eigendomsbeperking noodzakelijk zijn om de doelstelling van algemeen belang te bereiken: er moet een 'billijk evenwicht' bestaan tussen de inbreuk op het grondrecht en de doelstelling van het algemeen belang. (evenredigheidsbeginsel⁹³). Het evenredigheidsbeginsel wordt strenger toegepast bij een onteigening dan bij een eigendomsbeperking. Uit de rechtspraak van het EHRM blijkt dat in het kader van de evenredigheidstoets inzonderheid rekening wordt gehouden met de ernst van de inbreuk op het eigendomsrecht, de (rechts)onzekerheid en legitieme verwachtingen van de rechtsonderhorige, de aanwezigheid van of het gebrek aan compensatie (*infra*) en het ondernemersrisico.⁹⁴

Uit dit beginsel vloeit een vergoedingsplicht voort ten voordele van de vergunninghouders die hun vergunning verliezen indien en in de mate waarin de gevolgen van de beperking van het eigendomsrecht van de getroffen groep van burgers of instellingen de last te boven gaan die in het algemeen belang aan een particulier kan worden opgelegd.⁹⁵ De rechtspraak van het Grondwettelijk Hof toont aldus aan dat er niet automatisch sprake is van een vergoedingsplicht.⁹⁶ Inzake eigendomsbeperkingen hoeft het hoe dan ook niet noodzakelijk te gaan om een integrale compensatie, wat een verschil is met de waarborgen geboden bij een formele onteigening conform artikel 16 GW. De op grond van artikel 1 E.A.P. EVRM toegekende schadevergoeding moet niet 'in alle gevallen' volledig dekkend zijn, en bovendien moet de vergoeding het aantasten van het eigendomsrecht niet voorafgaan, noch ermee samenvallen.⁹⁷

In Nederland werd in het kader van de implementatie van de Europese Nitraatrichtlijn overgegaan tot de intrekking van de (verhandelbare) rechten van veehouders om een bepaalde hoeveelheid varkens te houden, dit met het oog op een reductie van de varkensstapel. Onder meer ging dit gepaard met het schrappen van de zgn. 'latente ruimte', dit wil zeggen de uitbreidingsmarge die de veehouders hadden ten opzichte van hun actuele veestapel. Wel werd parallel voorzien in een tegemoetkomingsregeling die voorzorg in tegemoetkomingen voor de getroffen veehouders die disproportioneel getroffen zouden worden door de maatregelen. De

⁹¹ Grondwettelijk Hof nr. 173/2008, 3 december 2008.

⁹² GwH 28 april 2016, nr. 57/2016, overw. B.14.2.

⁹³ Dit houdt volgens de rechtspraak in dat er "een redelijk verband van evenredigheid moet bestaan tussen de aangewende middelen en het nagestreefde doel."⁹³

⁹⁴ Voorter J., 'Grondwettelijke eigendomsbescherming en de bouwshift: *show me the money!*', in K. Willems en J. Theunis (eds.), *Themis Publiekrecht*, Brugge, die Keure, 2021, pp. 89-90.

⁹⁵ Grondwettelijk Hof nr. 170/2014, 27 november 2014.

⁹⁶ Grondwettelijk Hof 22 december 2016, nr. 164/2016.

⁹⁷ Cass. 4 december 2008, *Arr. Cass.* 2008, 2831, nr. 696.

Nederlandse Hoge Raad oordeelde op 16 november 2001⁹⁸ dat er hier sprake was van een eigendomsregulerende maatregel. De vraag of daarbij dan een vergoeding moest voorzien worden, schuift de Hoge Raad door naar de feitenrechter. De Hoge Raad overweegt hierbij dat het in beginsel niet ongerechtvaardigd is om de kosten verbonden aan maatregelen ter beperking van schade aan het milieu en andere maatschappelijke belangen voor rekening te laten van de bedrijven die die schade veroorzaken.

De betrokken varkenshouders hebben vervolgens nog een klacht neergelegd tegen de Nederlandse staat bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Dat Hof oordeelde bij arrest van 30 april 2013 dat er inderdaad sprake was van een eigendomsregulerende maatregel, niet van een formele eigendomsontneming.⁹⁹ Het Hof zag geen schending van artikel 1 E.A.P. EVRM.

In het voorliggende voorstel van decreet kan over een aantal bepalingen geargumenteed worden dat ze een regulering van het eigendomsrecht inhouden. Het betreft bijvoorbeeld:

- bepalingen die ingrijpen op verleende vergunningen (bv. het opleggen van ammoniakemissiereducties (generiek en voor piekbelasters), het ambtshalve aanpassen van de vergunning als de exploitant de verplichtingen niet tijdig of onvoldoende uitvoert, de bewarende maatregelen in het Turnhouts Vennengebied)
- bepalingen die het vrij gebruik van de eigendom reguleren (bv. de verplichting een vergunning te weigeren die leidt tot verhoging van stikstofemissies na stopzetting, nulbemesting, maatregelen in het Turnhouts Vennengebied)
- bepalingen met betrekking tot nutriëntenemissierechten (annulering NER's bij overname voor bedrijfsontwikkeling, van rechtswege annulering van niet ingevulde NER's, gedwongen opkoop van NER's vanaf 1 januari 2028).

In zoverre deze eigendomsregulerende bepalingen als inbreuken op het eigendomsrecht beschouwd zouden moeten worden, moet aangenomen worden dat deze voldoen aan de hierboven daarvoor uiteengezette voorwaarden. De eigendomsregulerende maatregelen die bij decreet worden opgelegd, worden telkens opgelegd in het algemeen belang. Zij berusten op een afweging van respectievelijk het algemeen belang van het ganse Vlaamse Gewest en het beschermenswaardig karakter van de belangen van het individu. Vanwege hun aard, vanwege de waarborgen waarin zij voorzien en vanwege de schadeloosstelling waarin waar nodig voorzien is, kunnen deze eigendomsregulerende maatregelen redelijkerwijze en in hun algemeenheid beschouwd, niet worden geacht onevenredige gevolgen te hebben voor de eigenaars waarop de maatregelen toepassing zouden vinden. Hieronder wordt meer in detail ingegaan op de toets aan het legaliteitsbeginsel, finaliteitsbeginsel en evenredigheidsbeginsel.

Door middel van het voorliggende voorstel wordt uiteraard voldaan aan het legaliteitsbeginsel. De betreffende bepalingen worden regelgevend verankerd. Deze regelgeving was bovendien voorzienbaar: de Vlaamse Regering heeft met de definitieve vaststelling van de PAS op 10 maart 2023, waarvan het

⁹⁸ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2001:AD5493>

⁹⁹ EHRM 30 april 2013, Lohuis e.a. t. Nederland.

vaststellingsbesluit in het Belgisch Staatsblad werd gepubliceerd, de rechtsonderhorigen reeds geïnformeerd over het toekomstig beleid en de vooropgestelde toekomstige regelgeving.

Ook aan het finaliteitsbeginsel is voldaan. Het voorliggende voorstel van decreet heeft een legitieme doelstelling van algemeen belang, namelijk het structureel en planmatig terugdringen van de impact van stikstofdepositie op een SBZ. Maatregelen ter uitvoering van de Europese Habitatrictlijn met als doel, "bij te dragen aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de impact van stikstofdepositie op Speciale Beschermingszones aangewezen met toepassing van de Habitatrictlijn (SBZ-H), structureel en planmatig terug te dringen," voldoen aan die voorwaarde. Het ten uitvoer leggen van de verplichtingen die voortvloeien uit de Habitatrictlijn betreft immers ontegenzeggelijk een legitieme doelstelling van algemeen belang.¹⁰⁰.

Ook het evenredigheidsbeginsel wordt ten volle nageleefd. De noodzaak voor de maatregelen werd reeds uiteengezet onder de toetsing aan het gelijkheidsbeginsel (*cf. supra*). Er is sprake van evenredigheid tussen de aangewende middelen van de PAS, zoals verankerd in dit voorstel die een eigendomsbeperking inhouden en het nagestreefde doel. Het ingrijpen op verleende vergunningen wordt beperkt tot wat absoluut noodzakelijk is om de vooropgestelde doelstelling van de PAS te realiseren. Dit wordt onderbouwd door de passende beoordeling van de PAS. Het uitsluiten van vergunningen voor stikstofemissies na stopzetting, is noodzakelijk om de vergoedingsregeling voor stopzetting doorgang te kunnen laten vinden. Uit de passende beoordeling van de PAS blijkt de precaire situatie in het Turnhouts Vennengebied die bijkomende maatregelen voor dit gebied noodzakelijk maakt. Ook deze maatregelen worden concreet afgestemd op wat nodig is voor het specifieke gebied en gaan niet verder dan nodig om de doelstelling van de PAS te bereiken. Ook de bepalingen inzake de NER's gaan niet verder dan nodig en voorzien in overeenkomstige vergoedingen.

In deze wordt bovendien nog benadrukt dat de PAS niet in het leven werd geroepen vanuit de premisse om een bepaalde sector op individuele wijze verantwoordelijk te stellen voor stikstofuitstoot. Net integendeel, de PAS voorziet erin om op lange termijn alle sectoren economisch levend te kunnen houden dit met inachtneming van het voorzorgsbeginsel, het herstelgebod en het verslechteringsverbod vervat in artikel 6 Habitatrictlijn. Bij afwezigheid van een decretale verankering van de PAS, zijn er geen garanties dat de KDW niet in alle habitattypes overschreden zal worden en dit tot (op of voorbij) een *point of no return*, waarbij natuurherstel onmogelijk zal zijn. Dit zal *de facto* de bedrijvigheden van heel het Vlaamse Gewest en zelfs in sommige gebiedsdelen van haar buurlanden in het gedrang brengen, hetgeen de Vlaamse Regering met de PAS net tracht te voorkomen. Enkel en alleen al gelet op het voorgaande moet besloten worden dat als er een belangenafweging wordt gemaakt tussen het algemeen belang en de personen die getroffen worden door de eigendomsbeperking, het evenredigheidsbeginsel nooit geschonden kan zijn, aangezien de betrokken personen zonder de bestreden beslissing nog zwaarwichtigere gevolgen zullen ondervinden ten aanzien van hun bedrijfsactiviteiten en hun eigendomsrecht.

¹⁰⁰ GwH 28 april 2016, nr. 57/2016, overw. B.14.2.

Bovendien moet worden gewezen op de vergoedings- en steunregelingen opgenomen in het flankerend beleid. Gegeven dergelijke steun- en vergoedingsregelingen schenden de betreffende maatregelen van het voorstel het evenredigheidsbeginsel niet.

Wegens alle bovenstaande vaststellingen moet dan ook besloten worden dat het voorstel in overeenstemming is met artikel 17, lid 1, van het EU-handvest, met artikel 16 GW en met artikel 1 E.A.P. EVRM.

Artikel 16 van het EU-handvest vrijheid van ondernemerschap

De vrijheid van ondernemen is niet absoluut. Met de woorden van het Grondwettelijk Hof¹⁰¹:

“De vrijheid van ondernemen kan niet als een absolute vrijheid worden opgevat. Zij belet niet dat de bevoegde wetgever de economische bedrijvigheid van personen en ondernemingen regelt. De wetgever zou pas onredelijk optreden indien hij de vrijheid van ondernemen zou beperken zonder dat daartoe enige noodzaak bestaat of indien die beperking onevenredig zou zijn met het nagestreefde doel.”

Een doeltreffend milieubeleid impliceert noodzakelijkerwijs dat activiteiten die milieuhinder veroorzaken, worden gecontroleerd en gereguleerd. Volgens het Hof kan er slechts sprake zijn van een inbreuk op de voormelde vrijheid indien beperkingen worden opgelegd zonder dat daartoe een noodzaak bestaat, of indien de beperking volledig onevenredig is met het nagestreefde doel. Bijna alle door de milieuwetgeving ingevoerde beperkingen zijn tot dusver door het Grondwettelijk Hof verenigbaar geacht met de clausule inzake de vrijheid van handel en nijverheid. Recente voorbeelden zijn het verbod op het gebruik van auto's die niet voldoen aan de emissienormen die mettertijd strenger worden in door de gewesten ingevoerde lage-emissiezones (arresten 37/2019 en 43/2021) of de invoering van aanvullende maatregelen om de waterverontreiniging door nitraten ten gevolge van het gebruik van mest als meststof te verminderen (arrest 19/2021).¹⁰²

De bescherming van het leefmilieu is dan ook een typevoorbeeld van een doelstelling die beperkingen aan de vrijheid van ondernemen verantwoordt. Bij de uitwerking van de PAS is ook aandacht besteed aan de vrijheid van handel. De PAS heeft immers ook als doel te “leiden tot een toekomstgericht, werkbaar en rechtszeker kader voor vergunning- en toestemmingsverlening, rekening houdend met ecologische, sociale en economische randvoorwaarden” (hoofdstuk 1, 4. Doelstelling van de PAS, p. 9).

Zoals hierboven al is gesteld in het punt over eigendomsbescherming, zijn er met het voorliggende voorstel van decreet weliswaar een aantal beperkingen op grondrechten ingevoerd, maar deze zijn gerechtvaardigd, gelet op de noodzaak om, onder meer in het licht van de verplichtingen in het kader van de Habitatrichtlijn, de milieudruk door stikstofdepositie te verlagen. De ingevoerde

¹⁰¹ GwH 4 maart 2021, nr. 36/2021, overweging B.8.2.

¹⁰² Milieuzakboekje 2022, Wolters Kluwer, pag. 1490.

bependingen zijn alle noodzakelijk om deze doelstelling te bereiken en vormen geen onevenredige beperking op de vrijheid van ondernemerschap.

Het voorstel is dan ook in overeenstemming met artikel 16 van het EU-handvest.

Eerbiediging privéleven en gezinsleven (art. 22 GW; art. EVRM)

Het grondrecht op bescherming van het privé- en gezinsleven is gewaarborgd door artikel 22 GW en artikel 8 EVRM.

Artikel 22 van de Grondwet bepaalt: *“Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven en zijn gezinsleven, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden door de wet bepaald.*

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen de bescherming van dat recht.”

Artikel 8 van het EVRM bepaalt: *“Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé-leven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling.*

Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan met betrekking tot de uitoefening van dit recht dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving nodig is in het belang van 's lands veiligheid, de openbare veiligheid, of het economisch welzijn van het land, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.”

Het recht op de eerbiediging van het privé- en gezinsleven heeft als essentieel doel de personen te beschermen tegen inmengingen in hun privéleven, hun gezinsleven, hun woning of hun briefwisseling.

Redelijkerwijze kan aangenomen worden dat geen van de in het voorstel opgenomen bepalingen kan worden beschouwd als een rechtstreekse miskennis van of een ongeoorloofde inmenging in de persoonlijke of familiale ontwikkeling van rechtsonderhorigen.

Wat betreft de specifieke aangelegenheid van de verwerking van persoonsgegevens wordt verwezen naar de toelichting van de artikelen bij de betreffende bepalingen.

De decreetgever is zich evenwel ten volle bewust van het feit dat de PAS niet alleen effecten heeft op (landbouw)bedrijven in de economische zin, maar ook op de bedrijfsleider en het gezin. De PAS betekent in het bijzonder een grote opgave en uitdaging voor de landbouwsector, waar de landbouwers en hun gezinnen een prominente plaats in innemen. Enkele bepalingen van het voorliggende voorstel van decreet die een decretale verankering van de PAS vormen, kunnen zo beschouwd, onrechtstreekse enige invloed uitoefenen op het privé- en gezinsleven, bijvoorbeeld als gevolg van de voormelde eigendomsregulerende bepalingen. Dit betekent evenwel niet dat deze maatregelen het privé- en gezinsleven niet zouden eerbiedigen. Zelfs in het geval aangenomen zou moeten worden, waar de decreetgever niet van uit gaat, dat bepaalde maatregelen een inmenging op het recht op eerbiediging van het privéleven of gezinsleven inhouden, moet vastgesteld

worden dat de inmenging voldoet aan de in de grondwet en het EVRM bepaalde voorwaarden. De maatregelen worden met het voorliggende voorstel van decreet in elk geval regelgevend verankerd. De maatregelen zijn bovendien noodzakelijk in het belang van het economische welzijn van het Vlaamse Gewest (nood aan een rechtszeker vergunningenkader) en dragen bij aan de bescherming van de gezondheid.

Het voorstel is in overeenstemming met artikel 22 GW en artikel 8 EVRM.

4.2. Relatie met plan-MER en passende beoordeling van de PAS

Een voorstel van decreet is geen plan of programma dat valt onder het toepassingsgebied van de plan-m.e.r.-regelgeving. Toch steunt dit voorstel op een uitgebreide planmilieueffectrapportage. De PAS, die ten grondslag ligt aan het voorstel van decreet, heeft het voorwerp uitgemaakt van een plan-MER en van een passende beoordeling op programmaniveau. Uit dat plan-MER blijkt dat de PAS geen aanzienlijke milieueffecten heeft en de PAS werd gunstig passend beoordeeld.

De toepassing van de beoordelingskaders die door voorliggende decretale verankering verordenende kracht verkrijgen bij vergunningverlening, kunnen geen aanzienlijke milieueffecten veroorzaken en geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone veroorzaken. Dit blijkt in eerste instantie uit het onderzoek gevoerd in het plan-MER en de passende beoordeling van de PAS.

Het beoordelingskader voor veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties werd naderhand aangepast ten opzichte van de PAS. Er wordt niet langer gewerkt met een boven de *de-minimis*drempel liggende variabele drempel waaronder vergunningen kunnen worden afgeleverd. De Raad van State achtte de decretaal opgelegde vergunningsweigering boven de variabele drempel immers problematisch in het licht van de in artikel 6, lid 3, eerste zin, Habitatrichtlijn opgelegde procedurele voorwaarde om een passende beoordeling te maken. De onvergundbaarheid uit het oorspronkelijke voorstel werd daarom vervangen door de plicht om een individuele passende beoordeling op te maken. Dieaanpassing aan het beoordelingskader brengt de gunstige passende beoordeling van het beoordelingskader niet in het gedrang. Door voor deze vergunningsaanvragen te voorzien in individuele passende beoordelingen is immers een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de speciale beschermingszones uitgesloten. Dit wordt hierboven omstandig toegelicht onder titel 3.4.3.

Een ander aspect waarvoor het voorliggende voorstel van decreet afwijkt van de PAS zoals onderzocht in het plan-MER en de passende beoordeling, is het afstappen van de verplichte integrale stopzetting van piekbelasters. Ook deze aanpassing brengt het resultaat van de beoordeling van de PAS niet in het gedrang en leidt niet tot andere effecten op programmaniveau. Dit wordt omstandig toegelicht onder titel 3.2.4.

Er kan dus besloten worden dat waar het voorstel afwijkt van de PAS, dit de resultaten van de plan-MER en de passende beoordeling niet beïnvloedt. Er werd aangetoond dat ook de afwijkingen ten aanzien van de PAS het bereiken van de

doelstellingen van de PAS niet in het gedrang brengt. Het voorstel zorgt voor een juridische borging van de PAS en draagt zo bij aan het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor Europees beschermde natuur door de depositie van stikstof op SBZ-H structureel en planmatig terug te dringen.

5. Implementatie

Voor de inwerkingtreding en de overgangsbepalingen wordt verwezen naar de toelichting van de artikelen.

6. Aanpak na 2030

Zoals hierboven al werd geduïd, vormt dit decreet de regelgevende basis voor een programmatische aanpak met zichtjaar 2030 voor het terugdringen van de stikstofimpact op Europees te beschermen natuur in het Vlaamse Gewest. Naast het al bestaande instrumentarium dat uitvoering geeft aan de doelstellingen van het Vlaams Luchtbeleidsplan 2030, worden via dit decreet een aantal bijkomende emissie maatregelen ingevoerd die gericht zijn op het terugdringen van de emissies van ammoniak door veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties. De maatregelen in kwestie zijn alle gericht op generieke emissiereducties: alle bestaande emissiebronnen van ammoniak worden gevat door inspanningen, ongeacht hun ligging of hun depositiebijdrage op SBZ-H. Evenzo zijn alle bestaande emissiebronnen (her)vergunbaar ongeacht hun impactscore of depositiebijdrage, op voorwaarde dat ze de vastgestelde generieke emissiereducties realiseren.

De nood aan bijkomende emissiereducties na 2030 en de wijze waarop die gerealiseerd kunnen worden, is het voorwerp van een nieuw, post-2030 PAS-programma. De Vlaamse Regering wordt in het voorliggende voorstel van decreet gelast om een werkbare en wetenschappelijk onderbouwde aanpak uit te werken voor de periode na 2030.

In tegenstelling tot de generieke aanpak in voorliggende PAS, lijkt het aangewezen om in de post-2030 aanpak maximaal in te zetten op een gebiedsgerichte en -specifieke aanpak in functie van de resterende taakstelling. Om, waar nodig, bijkomende reducties van landbouwemissies te realiseren zal daarbij zo veel als mogelijk ingezet worden op innovatieve technieken, een hervorming van het NER-instrumentarium en een afstemming met het mestbeleid. Wie investeerde in moderne staltechnieken zal hierbij principieel en maximaal worden gevrijwaard van nieuwe ingrijpende investeringen.

Bij de uitwerking van de post-2030 aanpak, zal de Vlaamse Regering onder andere volgende elementen mee in rekening nemen:

- In het Natuurdecreet (art. 50ter §1 en §2) en in het Vlaamse Natura 2000 programma vormt 2050 de horizon waartegen alle instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd moeten zijn, om een gunstige staat van instandhouding mogelijk te maken. Dat engagement wordt in het Vlaamse Gewest gemeten aan de hand van 46 habitattypes, waarvan er in 2018, wat de

meest recente gegevens zijn, slechts 3 voldoen aan de Europese doelstelling die in 2050 moet bereikt worden.

De huidig vastgestelde stikstofproblematiek vormt op dit moment een belangrijk obstakel die de onder de Habitatrichtlijn beschermde natuur in het algemeen en de meest stikstofgevoelige habitattypes in het bijzonder (habitattypes A) ervan weerhoudt te kunnen evolueren naar een gunstige staat van instandhouding in 2050. Een aanzienlijke algemene stikstofdepositiereductie is daarom essentieel in een traject naar een gunstige staat van instandhouding. Naast de stikstofproblematiek zijn echter ook maatregelen op het vlak van natuurbeheer, vermesting, klimaatadaptatie, hydrologische aspecten en haalbaarheids- en impactsanalyses (...) belangrijk om de beoogde doelstelling te realiseren. Een voortdurende dialoog tussen de Vlaamse overheid en de Europese instellingen is eveneens essentieel om - waar nodig - bijstellingen te doen en desgevallend ongewenste effecten te vermijden. De ambitie van het voorliggende voorstel van decreet is een eerste belangrijke horde op weg naar de doelstelling om onze beschermde habitatgebieden tegen 2050 in een gunstige staat van instandhouding te brengen. Indieners wijzen in dit verband ook op het Europese initiatief om 'middels een Natuurherstelwet' al eerder dan 2050 tussentijdse doelstellingen op dit vlak te bereiken. Zonder voorop te lopen op de nakende Europese regelgeving, is dit decreet een deel van het maatregelenpakket dat nodig zal zijn om vooruitgang te boeken op het vlak van natuurherstel tegen 2030. Betreft stikstofdepositie als milieudruk zal de uitvoering van de PAS volstaan om de verwachte doelstelling uit de natuurherstelwet tegen 2030 te kunnen behalen. Indieners merken daarbij op dat de reductie van stikstofdepositie als doel op zich niet door de Europese regelgeving of door andere internationale verplichtingen wordt opgelegd. Het is een beleidskeuze om tegen 2030 alvast de stikstofdeposities in Vlaanderen te verminderen. Het is geen sluitende, noch de enige mogelijke manier, om een gunstige staat van instandhouding voor onze natuur te bereiken. Daarvoor is een bredere, meer alomvattende aanpak nodig.

- De PAS heeft een deels emissiereductiegerichte aanpak. Indieners vragen de Vlaamse overheid om de omslag van een stikstofdepositiebeleid naar een werkbaar en wetenschappelijk onderbouwd instandhoudingsbeleid in de brede betekenis van het woord verder doortastend uit te werken in een wetenschappelijk en juridisch traject dat parallel loopt met de uitvoering van de maatregelen in dit decreet, teneinde zo snel mogelijk met de tweede fase richting 2050 te kunnen starten. Specifiek wat de stikstofproblematiek betreft, wil dit zeggen dat indieners kiezen voor een werkbaar en wetenschappelijk onderbouwd systeem dat uitgaat van stikstofuitstoot (emissie) in plaats van stikstofdepositie.
- Ook dat nieuwe, uit te werken beleid gericht op een gunstige staat van instandhouding moet evident rekening houden met een afweging van alle maatschappelijke en economische kosten en baten. Het is volgens de indieners essentieel dat Europa rekening houdt met dichtbevolkte, economisch welvarende en ruimtelijk en functioneel dense regio's zoals Vlaanderen. Het spreekt voor zich dat het halen van doelstellingen in grote, weids uitgestrekte Lidstaten een andere aanpak vraagt dan in kleine, economisch sterke en dichtbevolkte gebieden. Het is evident dat ook de aanwezigheid van belangrijke economische actoren en sectoren zoals een (zee)haven of nationale luchthaven,

dan wel bijvoorbeeld de chemische industrie of eigen landbouwproductie gevrijwaard moet worden. Een rechtszeker en vlot werkbaar vergunningenkader vormt hierbij een essentiële voorwaarde. Het kan niet de bedoeling zijn om op het vlak van welvaart of innovatie stappen achteruit te zetten in de strijd om onze natuurdoelstellingen te halen. Voor de indieners zijn én de natuur, én onze landbouw, industrie en economische welvaart in het algemeen belangrijk. Een pragmatisch, wetenschappelijk onderbouwd breed natuur- en vergunningenbeleid moet daarom het doel zijn.

- Het hoeft daarbij geen betoog dat ook de klimaatverandering zoals zich die vandaag reeds manifesteert, en waarover wetenschappelijke consensus bestaat dat die tot op zekere hoogte onomkeerbaar is, effect heeft op de aard van de natuur die men in Vlaanderen wenst. Dat wordt ook erkend in het voorstel van Europese Natuurherstelwet zoals dat momenteel voorligt en waar expliciete uitzonderingen worden opgenomen, o.a. indien het niet-behalen van doelstellingen te wijten is aan de klimaatverandering. Indieners wijzen er in dat kader op dat de haalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen regelmatig tegen het licht gehouden moet worden, zodat het beleid na 2030 op basis van de juiste ambities gevoerd kan worden. Hierover worden gesprekken met de Europese Commissie gevoerd om samen tot oplossingen te komen in de specifieke Vlaamse context. Hierbij wordt samen met de Europese Commissie gezocht naar de mogelijkheden om de problematiek op te lossen van de zeer stikstofgevoelige habitats in dichtbevolkte regio's. Er wordt ook besproken en onderzocht of en hoe de versnipperde SBZ in het Vlaams Gewest kunnen worden herschikt in functie van een lagere socio-economische impact en een betere realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.
- Eenzelfde redenering geldt voor doelstellingen die ook om andere redenen dan klimaatverandering, wetenschappelijk moeilijk realiseerbaar zijn met een redelijke set van maatregelen en middelen. Dergelijke aanpassingen en bijstellingen houden naast de noodzakelijke biodiversiteitsversterkingen ook rekening met wetenschappelijke inzichten en maatschappelijke en economische afwegingen. Hierdoor wordt ook het draagvlak voor de objectieven in 2050 versterkt. Gegeven het feit dat deze discussie zich eveneens in andere lidstaten in Europa afspeelt, vragen indieners om als Vlaanderen een voortrekkersrol te spelen in de verdere Europese dialoog zoals dat ook het geval was bij de totstandkoming van de Europese natuurherstelwet.

C. Totstandkomingsprocedure

Advies van de Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens

Het advies van de Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens (VTC) met nummer 2023/118 werd verstrekt op 12 september 2023. De VTC oordeelt dat het voorgelegde voorstel van decreet voldoende waarborgen zou kunnen bieden op voorwaarde dat een aantal elementen bijkomend worden geïmplementeerd.

Hieronder wordt verduidelijkt op welke wijze aan het advies van de VTC navolging is gegeven.

Voor wat betreft de opmerking over de rechtsgrond werd in artikel 62 verduidelijkt dat de taken van algemeen belang die uitgevoerd worden, kaderen in het dossierbeheer dat voor de verschillende taken ter uitvoering van dit decreet dient te gebeuren.

Het voorstel en de toelichting werden op dit punt dan ook aangepast.

Net zoals de Raad van State maakt de VTC ook opmerkingen over een aantal delegaties die te ruim geformuleerd waren. In navolging hiervan werden de betreffende bepalingen nader uitgewerkt waar mogelijk, om zo duidelijker af te bakenen voor welke aangelegenheden delegatie aan de Vlaamse Regering gegeven wordt.

Onder het luik verantwoordelijkheid doet de VTC de suggestie om al de verwerkingsverantwoordelijken decretaal te bepalen. Hieraan kan slechts in beperkte mate tegemoetgekomen worden. En dit omwille van volgende redenen.

In artikel 62, §1, wordt vooreerst verwezen naar een aantal activiteiten waarvoor de VLM als verwerkingsverantwoordelijke wordt aangeduid. Waar als verwerkingsverantwoordelijke een entiteit kan worden aangeduid die op decretaal niveau werd opgericht, zoals de VLM, wordt deze in het decreet zelf aangewezen als verwerkingsverantwoordelijke.

In paragraaf 2 van artikel 62 wordt voor de andere materies de aanduiding van de verwerkingsverantwoordelijke geregeld, overeenkomstig artikel 4.7 van de algemene verordening gGegevensbescherming. De verwerkingsverantwoordelijke is in principe de instantie die het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt. Wanneer dit reeds gebeurt door de regelgever zelf, dan moet de regelgeving bepalen wie de verwerkingsverantwoordelijke is of volgens welke criteria die wordt aangewezen.

Bij de besturen in het Vlaamse Gewest wordt voor de aanduiding van de verwerkingsverantwoordelijke aangesloten bij het begrip "instantie". De entiteiten van de Vlaamse administratie worden beschouwd als instanties. *In concreto* is bijgevolg binnen de Vlaamse overheid elke entiteit verwerkingsverantwoordelijke voor de persoonsgegevens die binnen de instantie worden verwerkt of met andere

instanties worden verwerkt. (zie artikel 2, 10° en artikel 8 van het decreet van 18 juli 2008 betreffende het elektronisch bestuurlijk gegevensverkeer).

In de andere gevallen moet de concrete aanduiding logischerwijs te gebeuren door de Vlaamse Regering die ook bevoegd is voor de organisatie van haar diensten.

Voor wat betreft de opmerking van de VTC over het opmaken van een gegevensbeschermingseffectenbeoordeling (GEB- artikel 35 AVG), zullen de verwerkingsverantwoordelijken, overeenkomstig artikel 35 van de AVG, verwerkingsverantwoordelijken vóór de verwerking van persoonsgegevens, nagaan of een gegevensbeschermingseffectenbeoordeling moet worden uitgevoerd indien de verwerkingen een hoog risico zouden inhouden voor de rechten en vrijheden van natuurlijke personen en rekening houdend met de lijst van de VTC met verwerkingen waarvoor een Vlaamse bestuursinstantie een GEB moet uitvoeren. Deze beoordeling zal in dat geval worden voorgelegd aan de VTC.

in punt 38 tot en met 42 formuleert de VTC de volgende opmerkingen:

"38. Krachtens artikel 5.1, e) AVG mogen persoonsgegevens niet langer worden bewaard, in een vorm die het mogelijk maakt de betrokkenen te identificeren, dan noodzakelijk voor de verwezenlijking van de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt.

39. Wat de bewaartermijn betreft, bepaalt het Ontwerp:

"Art. 65. De persoonsgegevens die verwerkt worden conform artikel 5, 7, 14, 21, 22, 23, §2, 44, 50, 54, 57 en 59 van dit decreet, worden bewaard door de verwerkingsverantwoordelijke gedurende de termijnen die noodzakelijk zijn om de betrokken taken te vervullen volgens de selectieregels, opgemaakt ter uitvoering van artikel III.87 van het Bestuursdecreet van 7 december 2018."

40. De VTC doet opmerken dat de selectieregels ter uitvoering van het Bestuursdecreet geen maximale termijnen betreffen.

41. Het moet evenwel duidelijk zijn hoelang de verwerkingsverantwoordelijke mag bijhouden. Hiervoor moet enerzijds gekeken worden naar de eventueel toepasselijke archiefwetgeving en dient anderzijds een proportionaliteitsafweging te worden gemaakt.

42. In het licht van artikel 6.3 van de AVG, dienen in het Ontwerp de maximale bewaartermijn(en) van de met het oog op de onderscheiden doeleinden voor deze verwerking van persoonsgegevens voorzien te worden, of toch minstens criteria opgenomen te worden die toelaten deze bewaartermijn(en) te bepalen zodat nagegaan kan worden of voldaan is aan de vereisten van de AVG."

Wat de bewaartermijnen betreft van de verwerkte persoonsgegevens, bepaalt artikel 65 van het ontwerp de bewaartermijnen en verwijst hiervoor naar het bepalen van selectieregels van artikel III.87 van het Bestuursdecreet van 7 december 2018. Overeenkomstig het Bestuursdecreet is iedere instantie ertoe gehouden om voor alle informatie die ze in het kader van haar taken ontvangt of creëert een selectieregel op te maken (art. III.87 van het Bestuursdecreet). Iedere instantie zal aldus voor deze gegevens ook een selectieregel opmaken en die

overeenkomstig artikel III.88 aan de bevoegde selectiecommissie ter goedkeuring voorleggen.

De verwijzing naar artikel III.87 van het Bestuursdecreet van 7 december 2018 is evenwel te eng en zal vervangen worden in het ontwerp naar een verwijzing naar "de regels die zijn opgenomen in het Bestuursdecreet van 7 december 2018 in verband met het beheren, bewaren en vernietigen van bestuursdocumenten in titel 3, hoofdstuk 3, afdeling 5 van het decreet Bestuursdecreet van 7 december 2018."

Art. 65 van het ontwerp wordt als volgt aangepast:

"Art. 65. De persoonsgegevens die verwerkt worden conform artikel 5, 7, 14, 21, 22, 23, §2, 44, 50, 54, 57 en 59 van dit decreet, worden bewaard door de verwerkingsverantwoordelijke gedurende de termijnen die noodzakelijk zijn om de betrokken taken te vervullen overeenkomstig de regels over het beheren, bewaren en vernietigen van bestuursdocumenten die zijn opgenomen in titel 3, hoofdstuk 3, afdeling 5 van het decreet Bestuursdecreet van 7 december 2018."

De bewaartermijnen worden niet decretaal bepaald en de keuze hiervoor wordt als volgt gemotiveerd. Conform artikel 5, e), van de AVG (algemene verordening gegevensbescherming) (hierna AVG) mogen persoonsgegevens immers niet langer worden bewaard dan strikt noodzakelijk, behoudens voor het bewaren van persoonsgegevens met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden, in welk geval persoonsgegevens voor langere perioden mogen worden opgeslagen (principe van 'opslagbeperking').

Voor wat betreft bestuursdocumenten van de Vlaamse overheid – met inbegrip van de daarin vervatte persoonsgegevens – wordt aan deze verplichting uitvoering gegeven door Afdeling 5. "Beheren, bewaren en vernietigen van bestuursdocumenten" van het Bestuursdecreet. Deze afdeling voert een formele procedure in voor het beheren en bewaren van bestuursdocumenten.

Art. III.87, §1 van het Bestuursdecreet bepaalt daarbij dat voor elke categorie van bestuursdocumenten (zogenaamde 'series') selectieregels moeten worden opgesteld die o.m. een bewaartermijn en een definitieve bestemming van de bestuursdocumenten (vernietiging ofwel een permanente bewaring) bevatten. Deze selectieregels worden opgesteld door de specifieke verwerkingsverantwoordelijke, in samenspraak met – en controle door – de daarvoor specifiek opgerichte selectiecommissie (art. III.88, §2 Bestuursdecreet). Deze bewaartermijnen en definitieve bestemmingen moeten steeds uitdrukkelijk gemotiveerd worden.

Eens de selectieregels zijn opgesteld worden ze conform artikel III.82, §2 van het Bestuursdecreet gepubliceerd in het centrale serieregister van de Vlaamse overheid, dat online beschikbaar is, en in de toekomst ook publiek toegankelijk zal zijn. Die selectieregels zijn bovendien maximaal vijf jaar geldig, hetgeen een periodieke evaluatie van de bewaartermijnen garandeert (art. III.87, §3).

Binnen één decreet kunnen meerdere series worden gedefinieerd, waarbij voor elke serie aparte selectieregels moeten worden vastgelegd. Daarbij kan per serie een

aparte bewaartermijn en definitieve bestemming toegekend worden, aangezien sommige gegevens langer dienen bijgehouden te worden dan andere.

Het per decreet definiëren van één universele maximale bewaartermijn voor alle series, en daarin opgenomen persoonsgegevens, is niet wenselijk aangezien dit een gedifferentieerde aanpak verhindert. Er moet dan immers gezocht worden naar één maximale termijn, die zonder onderscheid op elke serie van toepassing is. Gelet op de soms grote verschillen tussen verschillende series zal dit ertoe leiden dat bepaalde series langer zouden mogen worden bijgehouden dan – gelet op hun inhoud – strikt noodzakelijk is, hetgeen in strijd is met het principe van opslagbeperking.

Het decreetaal verankeren van een maximale bewaartermijn is bovendien ook weinig werkzaam. Bij het bepalen van de bewaartermijn van bestuursdocumenten, en de daarin vervatte persoonsgegevens, wordt immers rekening gehouden met andere regelgeving die bepaalde bewaartermijnen impliceert. Zo is er artikel 41 van de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën die stelt dat de gemeenrechtelijke verjaringstermijn voor persoonlijke rechtsovereenkomsten van toepassing is op de Vlaamse overheid (vb. inzake het aanvechten van subsidiedossiers). Indien deze verjaringstermijn verlengd zou worden, zou dit impliceren dat ook tal van andere decreten hun – daaraan gekoppelde – bewaartermijn dienen aan te passen.

In bepaalde gevallen is het decreetaal vaststellen van een concrete maximale bewaartermijn zelfs niet mogelijk. Zo stelt artikel 12 van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening¹⁰³ dat staatssteundossiers die onder een vrijgestelde steunregeling vallen, moeten worden bijgehouden tot 10 jaar na het aflopen van de betrokken steunregeling. In de mate dat de steunregeling (vaak vervat in een decreet) geen vaste einddatum heeft is het dus onmogelijk om vooraf te bepalen hoe lang deze dossiers – en de daarin opgenomen persoonsgegevens – moeten worden bewaard.

Niet alleen regelgevende instrumenten, maar ook feitelijke omstandigheden kunnen veranderen, hetgeen op zichzelf als gevolg kan hebben dat een bepaalde maximale bewaartermijn niet langer proportioneel is, en dus – ingevolge het principe van opslagbeperking – moet worden aangepast.

Tot slot verplicht ook de AVG geen decreetale verankering van een maximale bewaartermijn, artikel 6, 2., b) stelt alleen dat de rechtsgrond minstens het doel van de verwerking moet vaststellen. Daarbij kunnen aanvullend specifieke bepalingen worden opgenomen omtrent de types verwerkte gegevens, de betrokkenen, de entiteiten waaraan en de doeleinden waarvoor de persoonsgegevens mogen worden verstrekt, de doelbinding, de opslagperioden, etc. maar dit wordt niet verplicht.

Gelet op het bovenstaande is het niet wenselijk om in het decreet een maximale bewaartermijn op te nemen. Het grondwettelijk recht op eerbiediging van het privéleven van betrokkenen, en het principe van opslagbeperking, worden

¹⁰³ VERORDENING (EU) Nr. 651/2014 VAN DE COMMISSIE van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0651&from=NL>

voldoende gegarandeerd door het bovenstaande – decretaal verankerde – systeem van periodiek te herziene selectieregels.

Dit ligt bovendien in lijn met de adviespraktijk van de Vlaamse Toezichtcommissie, die stelt dat het voldoende is om in het decreet "*criteria op te nemen die toelaten deze bewaartermijn(en) te bepalen*". Hierbij wordt ook verwezen naar de wijzigingen die het 'digitaliseringsdecreet'¹⁰⁴ doorvoert en die ook van belang zijn met betrekking tot het bepalen van criteria die toelaten de bewaartermijnen te bepalen door een wijziging van artikel III.87 van het Bestuursdecreet.

De toelichting bij artikel 101 van dit decreet verduidelijkt: "*Deze wijzigingen aan artikel III.87 hebben tot doel om te verduidelijken dat de selectieregels die opgesteld worden voor de categorieën van bestuursdocumenten ook gelden voor de persoonsgegevens die opgenomen zijn in die bestuursdocumenten. De persoonsgegevens zijn namelijk een integraal onderdeel van de bestuursdocumenten.*"

Zodoende wordt verduidelijkt in het Bestuursdecreet dat de bewaartermijnen en de bestemmingen die vastgelegd worden in een selectieregel ook gelden voor persoonsgegevens. De toelichting licht verder toe dat dit in de lijn ligt met het hoger vermelde principe van de opslagbeperking en gaat verder in op het feit dat het vaststellen van bewaartermijnen en de bestemming van documenten door de verwerkingsverantwoordelijke geen gemakkelijke oefening is zoals reeds ook hoger werd aangegeven. Daarom wordt in artikel 101 van het decreet bepaald om de bewaartermijnen en bestemmingen die worden vastgelegd door de overheidsinstanties te laten valideren door de selectiecommissies die een objectieve controle uitvoeren als onafhankelijke experts en die rekening houden met diverse factoren zoals bv. het selectie- en waarderingsbeleid dat de selectiecommissie Vlaamse overheid hanteert¹⁰⁵.

De toelichting verduidelijkt verder:

"Bovendien worden door dit artikel van het ontwerp duidelijke criteria vastgelegd waarmee de selectiecommissie(s) rekening dienen te houden bij de beoordeling van de selectieregels. Concreet betreft het de volgende criteria:

1° de toepasselijke regelgeving met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens, in het bijzonder:

- a) het doeleinde van de verwerking van de persoonsgegevens;*
- b) de mate waarin een bewaartermijn van gegevens bij of krachtens een wet of decreet is bepaald, of de mate waarin er een voldoende substantieel verband bestaat met wettelijke, decretale of reglementaire termijnen;*
- c) de mate waarin kan worden voorzien in maatregelen die de identificatie van de betrokkene belemmeren;*

¹⁰⁴ VR 2023 1702 DOC.0158/2 - Ontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 18 juli betreffende het elektronische bestuurlijke gegevensverkeer, het decreet van 13 juli 2012 houdende de oprichting en organisatie van een Vlaamse dienstenintegrator, het Bestuursdecreet van 7 december 2018 en het decreet van 2 december 2022 houdende machtiging tot oprichting van het privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap Vlaamse Datanutsbedrijf in de vorm van een naamloze vennootschap ter versterking van het kader voor digitale gegevensuitwisselingen. Dit decreet werd intussen gepubliceerd in het Belgisch staatsblad op 11 augustus 2023

¹⁰⁵ <https://www.vlaanderen.be/informatiemanagement/selecteren-en-vernietigen/selectie-en-waarderingsbeleid-vlaamse-overheid>

- 2° *de onderlinge consistentie tussen de selectieregels;*
- 3° *de motiveringen die de bewaartermijnen en de bestemmingen toelichten*

Via voorliggend artikel wordt er voor elke categorie van bestuursdocumenten en voor de persoonsgegevens die erin zijn opgenomen, selectieregels opgesteld die aldus minstens een aantal elementen moeten bevatten."

Gelet op bovenstaande is de tekst van artikel 65, aangepast zoals hoger vermeld, in overeenstemming met de bepalingen van de artikelen 5.1 en 6.3 van de AVG.

Onder de punten 43 tot en met 46 ten slotte formuleert de VTC enkele opmerkingen aangaande de vereisten van juistheid, rechten van de betrokkene en transparantie. Als gevolg van deze opmerkingen werd artikel 62 van voorliggend voorstel van decreet aangepast.

De eerste twee leden van artikel 62 worden omgevormd tot paragraaf 1 en er wordt een paragraaf 2 ingevoegd dat de verplichtingen van de verwerkingsverantwoordelijken omschrijft op het vlak van juistheid van de gegevens en de naleving van de rechten van betrokkenen en de transparantie hierover.

Artikel 62, paragraaf 2 van het ontwerp luidt als volgt:

"Art. 62. §2. De verwerkingsverantwoordelijken, vermeld in paragraaf 1, verwerken de persoonsgegevens onder de volgende voorwaarden:

- 1° *de persoonsgegevens worden verwerkt op een wijze die ten aanzien van de betrokkene rechtmatig, behoorlijk en transparant is;*
- 2° *de persoonsgegevens worden verzameld voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden als vermeld in de artikelen 62 en 64, en worden vervolgens niet verder op een wijze verwerkt die met die doeleinden onverenigbaar is;*
- 3° *de persoonsgegevens worden verwerkt op een wijze die toereikend is, ter zake dienend en beperkt tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor ze worden verwerkt;*
- 4° *de persoonsgegevens zijn juist en worden geactualiseerd als dat nodig is;*
- 5° *alle redelijke maatregelen worden genomen om de persoonsgegevens die onjuist zijn, gelet op de doeleinden waarvoor ze worden verwerkt, onmiddellijk te wissen of te verbeteren;*
- 6° *de persoonsgegevens worden bewaard in een vorm die het mogelijk maakt de betrokkenen niet langer te identificeren dan noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor de persoonsgegevens worden verwerkt;*
- 7° *de persoonsgegevens worden, door passende technische of organisatorische maatregelen te nemen, op een dusdanige manier verwerkt dat een passende beveiliging ervan gewaarborgd is, zodat ze onder meer beschermd zijn tegen ongeoorloofde of onrechtmatige verwerking en tegen onopzettelijk verlies, vernietiging of beschadiging.*

De verwerkingsverantwoordelijken, vermeld in paragraaf 1, zijn verantwoordelijk voor de naleving van de voorwaarden, vermeld in het eerste lid, en kunnen dat aantonen. De verwerkingsverantwoordelijken, vermeld in paragraaf 1, nemen overeenkomstig artikel 12 van de algemene verordening gegevensbescherming passende maatregelen om de betrokkene te informeren over de verwerking van hun persoonsgegevens conform artikel 13 en 14 van

de voormelde verordening en informeren de betrokkene over de rechten, vermeld in artikel 15 tot en met 22 en artikel 34 van de voormelde verordening."

Voorliggend voorstel van decreet, zoals aangepast rekening houdend met het advies van de VTC en de in reactie hierop doorgevoerde wijzigingen, bevat aldus voldoende waarborgen op het gebied van de bescherming van de persoonsgegevens van de betrokkenen.

Advies van de Gegevensbeschermingsautoriteit

De Gegevensbeschermingsautoriteit (GBA) heeft advies gegeven op 15 september 2023. Gezien het uitzonderlijk grote aantal adviesaanvragen dat momenteel bij de GBA wordt ingediend en bij gebrek aan voldoende personele middelen, is de GBA niet in staat om alle adviesvragen die zij ontvangt te behandelen. De GBA kan daarom beslissen om te verwijzen naar haar standaardadvies betreffende de redactie van normatieve teksten.

In casu werd een standaardadvies verleend met betrekking tot voorliggend voorstel van decreet. Na analyse van dit standaardadvies zijn er, op het gebied van de bescherming van de persoonsgegevens van betrokkenen, geen verdere aanpassingen aan voorliggend voorstel van decreet vereist, dan deze die reeds doorgevoerd werden naar aanleiding van het hoger vermelde advies van de VTC.

Advies van de Raad van State

De Raad van State heeft advies gegeven op 2 oktober 2023 (advies 74.348/1/V).

Als algemene bemerking heeft de Raad van State gesteld dat door de verwijzing in de toelichting bij het voorstel van decreet naar de PAS, eerder ondoorzichtig is en een systematische en onderbouwde verantwoording ontbreekt voor de gemaakte beleidskeuzes en de verschillen in behandeling die het voorstel bevat, waardoor ook een verantwoording zou ontbreken voor de wijze waarop het voorstel beantwoord aan de vereisten van artikel 6 van de Habitatrichtlijn en van de artikelen 16, 17, lid 1, 20, 21 en 37 van het EU-Handvest, en de artikelen 10, 11, 22 en 23 van de Grondwet. Aansluitend merkte de Raad op dat, als gevolg ook van de verwijzing naar de PAS, er onzekerheid is over de precieze doelstelling van het voorstel wat betreft de punten waar het afwijkt van de PAS.

Aan deze opmerkingen is gevolg gegeven door alle onderdelen van het voorstel in de algemene toelichting verder te duiden en te onderbouwen aan de hand van de relevante passages van de PAS of van de daarbij horende documenten, in het bijzonder de passende beoordeling van de PAS. Waar bepaalde maatregelen van dit voorstel of onderdelen van beoordelingskaders voor vergunningverlening afwijken van de PAS, wordt dit toegelicht en verantwoord in de algemene toelichting en/of de artikelsgewijze toelichting. Dit alles noodzaakte tot een grondige herziening en aanvulling van de toelichting en verklaart, samen met de wijzigingen aangebracht in een aantal artikelen, waarom de eerdere toelichting samen met het voorstel vervangen wordt middels één allesomvattend amendement.

De algemene toelichting bevat nu een algemene duiding van de wijze waarop de indieners van het voorstel van oordeel zijn dat het voldoet aan het gelijkheidsbeginsel en non-discriminatie-beginsel (zie titel 4.1.1. 'Gelijkheidsbeginsel en non-discriminatiebeginsel'). Hier worden meerdere verschillen geduid en verantwoord, zoals de verschillende drempelwaarden, de verschillen in de vrijstellingsregeling voor enerzijds kleinschalige veehouderijen en anderzijds biologische veehouderijen, en de regeling voor maatwerkgebieden en de verschillen daarbinnen tussen het Turnhouts Vennengebied en de andere maatwerkgebieden. Deze algemene duiding is in meerdere gevallen samen te lezen met een meer specifieke duiding in andere onderdelen van de algemene toelichting en/of in de artikelsgewijze toelichting. Zo wordt het verschil in de regeling van het Turnhouts Vennengebied met deze voor de andere maatwerkgebieden ten gronde verantwoordt in titel 3.3 ('Maatwerkgebieden') van de algemene toelichting en in de artikelsgewijze toelichting bij hoofdstuk 5. Maatwerkgebieden van het voorstel, in het bijzonder bij artikel 44.

De algemene toelichting bevat tevens een algemene duiding over de wijze waarop het voorstel voldoet aan het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu. Zoals gewaarborgd door de Grondwet, het EVRM en het EU-Handvest (zie titel 4.1.2 'Standstill-beginsel en recht op milieubescherming'). Ook voor wat betreft de verenigbaarheid van het voorstel met andere grondrechten, zoals het eigendomsrecht, de vrijheid van ondernemen en het recht op eerbiediging van het privéleven en gezinsleven, werd een duiding toegevoegd in de algemene toelichting (zie titel 4.1.3 'Andere grondrechten').

Op de vraag van de Raad van State om het gekozen tijdsfad te verantwoorden, temeer er ook na 31 december 2030 nog een overschrijding van de kritische depositiewaarden in de SBZ zal bestaan (randnr. 10.1), wordt ingegaan in titel 3.1. ('Doelstelling') van de algemene toelichting (zie in het bijzonder de subtitels 'Achtergrond' en '2030-doelstelling') en in deel 6 ('Aanpak na 2030').

Wat betreft de kritiek van de Raad van State op het gebruik van een variabele drempel die inhoudt dat een vergunning geweigerd wordt voor de exploitatie van een veehouderij of mestverwerkingsinstallatie met een impactscore boven die drempel en bijgevolg geen passende beoordeling wordt opgesteld (randnrs. 11, 12 en 16), blijkt reeds hoger (zie 3.4.3. 'Geen variabele drempel in het beoordelingskader voor NH₃-emissies van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties') dat hieraan is tegemoet gekomen, door in het voorstel niet langer te werken met een variabele drempel.

Het standpunt van de Raad van State dat bij een positieve impactscore, dat wil zeggen bij het overschrijden of overschreden zijn van de kritische depositiewaarde, steeds een individuele passende beoordeling zou vereist zijn en bijgevolg het gebruik van drempelwaarden onder dewelke geen passende beoordeling vereist is, omdat volgens de Raad niet op voorhand gegarandeerd zou kunnen worden dat er wetenschappelijke gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat een project onder de drempel geen schadelijke gevolgen heeft voor een SBZ-H (randnr. 14), wordt hoger weerlegd onder titel 3.4 ('Beoordelingskader voor vergunningverlening wat betreft stikstofdepositie via de lucht'), in het bijzonder onder de subtitel 3.4.1 ('Gebruik van een de minimisdrempel'). Ook de toelichting onder titel 1.5 ('Betekenisvolle aantasting door stikstofdepositie') is relevant voor de weerlegging van het bewuste standpunt, evenals de artikelsgewijze toelichting bij artikel 2, wat betreft het begrip 'kritische depositiewaarde', en bij artikel 3.

De bemerkingen van de Raad van State dat er bij een toetsing aan de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend (NOx of ammoniak), waarbij er bepaald wordt dat geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ mogelijk is, , indien die trend niet wordt gehypothekeerd, er onterecht vooruit zou worden gelopen op de positieve gevolgen van vooropgestelde emissiereducties (randnrs. 18 en 19), is hoger beantwoord onder titel 3.4 ('Beoordelingskaders voor vergunningverlening wat betreft stikstofdepositie via de lucht'), in het bijzonder onder de subtitel 3.4.2 ('Geen vergunningverlening op krediet').

De bezorgdheden van de Raad van State bij de machtiging aan de Vlaamse Regering om een lijst van mobiliteitsgerelateerde projecten vast te stellen die geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een SBZ-H kunnen veroorzaken, vanwege de zeer beperkte omvang van stikstofemissies die ze veroorzaken door verkeer (randnr. 17), zijn beantwoord in de artikelsgewijze toelichting bij artikel 31, onder Afdeling 3. 'Beoordelingskader voor stikstofoxiden veroorzaakt door mobiliteitsgerelateerde projecten' van hoofdstuk 5 van dit voorstel van decreet.

Ook de algemene bemerkingen van de Raad bij het gebruik van de zogenaamde impactscore (randnrs. 20, 21 en 22), worden beantwoord in de artikelsgewijze toelichting, meer bepaald deze bij artikel 3. Dat is eveneens het geval voor de algemene bemerkingen van de Raad bij diverse delegaties (randnrs. 31, 32 en 33) en voor de bemerkingen die de Raad maakte onder de titel 'Artikelsgewijze bespreking' van haar advies: voor de verwerking of beantwoording ervan wordt eveneens verwezen naar de artikelsgewijze toelichting van dit voorstel.

In haar advies merkte de Raad ook op dat aangezien het voorstel technische voorschriften omvatte, een aanmelding diende te gebeuren, overeenkomstig artikel 5, lid 1, van richtlijn (EU) 2015/1535 van het Europees Parlement en de Raad van 9 september 2015 'betreffende een informatieprocedure op het gebied van technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij' en waarna er een wachtermijn van drie maanden gerespecteerd dient te worden. (randnr. 35) De artikelen waarnaar door de Raad, in dit kader, werd verwezen hebben betrekking op de verschillende emissiereducerende maatregelen die in het voorstel van decreet opgenomen waren, zoals onder meer de PAS-lijst. Aangezien het aangewezen is dat de programmatische aanpak stikstof zo snel mogelijk in een goedgekeurd decreet verankerd wordt, is ervoor gekozen om de bepalingen die als technisch voorschrift beschouwd kunnen worden, in de zin van hoger vermelde richtlijn 2015/1535, uit voorliggend amendement te halen en deze in een afzonderlijk voorstel van decreet op te nemen, dat vervolgens aan de Europese Commissie meegedeeld zal worden in het kader van de informatieprocedure van richtlijn 2015/1535. Aangezien hierdoor het voorliggend voorstel van decreet niet langer technische bepalingen bevat, dient bijgevolg de aanmeldingsprocedure in het kader van de richtlijn 2015/1535 voor voorliggend voorstel van decreet niet doorlopen te worden.

D. Bevoegdheid van het Vlaamse gewest

Conform art. 6, §1, van de Bijzondere Wet tot hervorming der instellingen zijn de gewesten, elk op hun grondgebied, bevoegd voor:

- de bescherming van het leefmilieu (art. 6, §1, II) inclusief het vergunningenbeleid, de landinrichting en het natuurbehoud (art. 6, §1, III)
- de ruimtelijke ordening (art. 6, §1, I) inclusief het vergunningenbeleid en de ruimtelijke planning

3. Artikelsgewijze toelichting

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen, definities en doelstellingen

Afdeling 1. Algemene bepalingen en definities

Artikel 1. (Bevoegdheid Vlaamse Gewest)

Dit artikel behoeft geen toelichting.

Artikel 2. (definities)

1° achtergronddepositie

Het betreft de totale hoeveelheid stikstof die via atmosferische depositie van stikstof op een specifieke locatie afgezet of aangevoerd wordt. De achtergronddepositie wordt uitgedrukt als een (molaire of massa-)hoeveelheid stikstof per eenheid van oppervlakte per eenheid van tijd. Doorgaans wordt de depositie uitgedrukt in kilogram stikstof per hectare per jaar (kg N/ha/j). De definitie houdt onder meer in dat bij een loutere hernieuwing van een vergunning de depositie van de vergunde activiteit reeds volledig in de achtergronddepositie zit. Voor de toepassing van de achtergronddepositie in relatie tot de impactscore wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 3.

2° AEA-lijst

De ammoniakemissiearme stalsystemen zijn vastgesteld in de lijst die vermeld is in bijlage I bij het ministerieel besluit van 19 maart 2004 houdende vaststelling van de lijst van ammoniakemissiearme stalsystemen in uitvoering van artikel 1.1.2 en artikel 5.9.2.1bis van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne. Om de leesbaarheid te verhogen en het verwijzen naar deze systemen verder in de tekst te vereenvoudigen, wordt met punt 2° een definitie toegevoegd van AEA-lijst.

3° AEA-stal

Deze bepaling definieert een AEA-stal als een ammoniakemissiearme stal die conform art. 5.9.2.1bis van VLAREM II gebouwd is volgens staltechnieken die als ammoniakemissiearm werden of worden beschouwd. Welke technieken als ammoniakemissiearm beschouwd worden en de voorwaarden waaraan deze technieken moeten voldoen, kunnen in de loop der tijd wijzigen. Artikel 5.9.2.1bis van VLAREM II bepaalt daarom onder welke voorwaarden een stal, die gebouwd is volgens een toen geldende ammoniakemissiearme techniek, zijn kwalificatie als AEA-stal behoudt. Met de hier toegevoegde definitie wordt dit principe hier ook van toepassing gemaakt.

4° Algemene verordening gegevensbescherming

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

5° ammoniakemissiereducerende maatregel

Deze bepaling definieert wat onder een ammoniakemissiereducerende maatregel moet worden begrepen. Het betreft hier in eerste instantie de AEA-stallen. Daarnaast wordt ook verwezen naar andere, wetenschappelijk gevalideerde, maatregelen waarvan door de minister, door de Vlaamse Regering of in een decreet

is vastgesteld dat ze de ammoniakemissie reduceren en mits de ammoniakemissiereductie ook effectief bepaald is. Momenteel wordt er nl. een wetgevend kader uitgewerkt (zie VVD aangaande de ammoniakemissiereducerende maatregelen) om dergelijke maatregelen regelgevend te verankeren. De maatregelen die in dat decreet of in uitvoering van dat decreet vastgesteld zullen worden, zullen in het kader van voorliggend decreet als ammoniakemissiereducerende maatregel beschouwd worden.

6° ANB

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

7° beveiligde zending

Deze definitie geeft aan wat als beveiligde zending kan worden beschouwd.

In het kader van vergunningsaanvragen, -meldingen en beroepen tegen deze beslissingen, zal dit een zending via het Omgevingsloket zijn (punt c).

Bij communicatie aan en door de afdeling Mestbank van de VLM zal de communicatie verlopen via het internetloket dat deze afdeling ter beschikking stelt (punt d). Ook voor de communicatie met andere afdelingen dan met de afdeling Mestbank kan de VLM een internetloket ter beschikking stellen. Die communicatie wordt eveneens als een beveiligde zending aanzien. (punt e)

In andere gevallen kan er gebruik gemaakt worden van een aangetekend schrijven (punt a) een afgifte tegen ontvangstbewijs of elke andere door de Vlaamse Regering toegelaten betekeniswijze waarbij de datum van kennisgeving met zekerheid kan worden vastgesteld (punt f).

8° biologisch bedrijf

Met deze definitie wordt verwezen naar de Europese Verordening (EU) 2018/848 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad. Belangrijk hierbij is om aan te stippen dat een bedrijf, ook als biologisch bedrijf wordt beschouwd, gedurende de zogenaamde "omschakelingsperiode", zoals vermeld in artikel 10 van de hoger vermelde verordening, aangezien men ook in de omschakelingsperiode de biologische productiemethodes moet toepassen.

9° deelzone

Op basis van de gebiedsanalyses die het INBO in 2018 voor elk van de 38 SBZ-H publiceerde, werden de deelgebieden van de SBZ-H gehergroepeerd in een aantal deelzones. Dat gebeurde op basis van wat omvat zit in de landschapsecologische systeembeschrijving van elke gebiedsanalyse, namelijk de beschrijving van de topografie, hydrografie, hydrologie en geologie van de SBZ-H, en hoe deze bouwstenen bijdragen aan de huidige en toekomstige aanwezigheid van de tot doel gestelde natuurwaarden. Met die kennis werden de deelgebieden van een SBZ-H desgevallend gehergroepeerd in een aantal deelzones. Een deelzone is een vanuit landschapsecologisch oogpunt min of meer homogene zone. Vaak liggen ecohydrologische overwegingen aan de basis. In totaal worden er 455 officiële deelgebieden onderscheiden in de 38 Vlaamse SBZ-H. Op basis van de landschapsecologische systeemkennis werden die gehergroepeerd in 221 deelzones waarvoor dan de herstelmaatregelen geformuleerd worden in de gebiedsanalyses.

10° deNOx-technieken

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting. Zie ook toelichting bij definitie van NOx-reducerende technieken.

11° exploitant

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

12° extern salderen

Deze definitie is toegevoegd om het begrip extern salderen te vatten. Extern salderen is een systeem waarbij twee of meerdere bedrijven, waaronder minstens één saldogever en minstens één saldonemer of -ontvanger, onderling vergunde emissies overdragen. De voorwaarden waaronder extern salderen al dan niet kan ingezet worden binnen het kader van de programmatische aanpak stikstof, moeten nog bepaald worden door de Vlaamse Regering na een planmilieueffectrapportage en een passende beoordeling. Op heden zijn er tevens nog geen praktische modaliteiten geregeld noch vastgelegd over de invoering en operationalisering van een eventueel systeem van extern salderen in het Vlaamse Gewest. Op basis van deze definitie is wel reeds duidelijk dat geen overdracht mogelijk is waarbij NOx-emissies verrekend worden met ammoniakemissies. Het extern salderen kan enkel toegepast worden wanneer het zowel voor de saldogever als voor de saldonemer NOx-emissies betreft dan wel als het zowel voor de saldogever als voor de saldonemer ammoniakemissies betreft.

13° gemiddelde veebezetting

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

14° ingedeelde inrichting of activiteit (IIOA)

Voor de definitie van deze term wordt verwezen naar de definitie van dezelfde term in artikel 5.1.1, 8°, van het DABM, met toevoeging van de afkorting IIOA.

15° INBO

Dit is de gebruikelijk gehanteerde afkorting voor het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

16° kritische depositiewaarde (KDW)

Dit habitatkenmerk is een gangbare en internationaal erkende maat voor de gevoeligheid van een habitatype aan externe aanvoer van stikstof in het algemeen, en stikstofdepositie in het bijzonder.

Vertaald naar de toepassing van dit concept op het terrein is dit de maximale hoeveelheid stikstof die per eenheid van oppervlakte of volume en per eenheid van tijd op een ecosysteem extern kan aangevoerd worden zonder (lange termijn)risico op betekenisvolle aantasting door de eutrofiërende of verzurende invloed van de aangevoerde stikstof. De KDW wordt uitgedrukt in een massa- of molaire hoeveelheid stikstof per hectare per jaar (kg N/ha/j, mol N/ha/j).

Zoals reeds aangestipt in de Algemene Toelichting, onder 1.5. 'Betekenisvolle aantasting door stikstofdepositie', betekent een overschrijding van de KDW niet noodzakelijk dat elke verdere toename van de stikstofdepositie een betekenisvolle impact van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ met zich brengt en daarom niet toelaatbaar zou zijn. Het betekent enkel dat de mogelijkheid van een betekenisvolle aantasting niet zonder meer afwezig. Zie in dit verband ook de rechtspraak waarnaar verwezen wordt in voormeld onderdeel van de Algemene Toelichting.

17° landcommissie

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

18° lastenboek bio

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

19° melding

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

20° melkvee

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

21° Mestbankaangifte

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

22° mestkalveren

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

23° mestverwerkingsinstallatie

Voor deze definitie wordt vertrokken van de aangifteplichtige mestverwerkings- of mestbewerkingsinstallaties, zoals bepaald overeenkomstig het Mestdecreet.

Hiervan worden, voor de duidelijkheid, de inrichtingen voor de bewerking of verwerking van dierlijke mest als vermeld in rubriek 9.3 tot en met 9.8 van de indelingslijst van VLAREM II, uitgesloten. Het betreft hier inrichtingen voor de bewerking of verwerking van dierlijke mest die horen bij een veehouderij en waar men de op die plaats geproduceerde dierlijke mest verwerkt. De mestverwerking is dan ook als het ware het accessorium van de betrokken veehouderij. Als dusdanig is het bijgevolg aangewezen om dergelijke mestverwerkings- of mestbewerkingsinstallaties, waar de mestverwerkingsactiviteit niet de kernactiviteit is en waarbij de activiteit de facto ook beperkt is in omvang aangezien het louter de verwerking betreft van de op die plaats geproduceerde dierlijke mest, van het toepassingsgebied van deze definitie uit te sluiten.

24° minister

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

25° mobiliteitsgerelateerde projecten

Deze definitie beoogt vergunningsplichtige projecten die stikstofemissies ten gevolge van verkeer (kunnen) veroorzaken te vatten. Onder verkeer worden alle vormen van stikstofemissiegenererend verkeer bedoeld: wegverkeer, spoorverkeer, waterwegverkeer, luchtverkeer. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen projecten die als hoofddoel hebben het vervoersysteem op zich te wijzigen, bv. aanleg of wijziging van wegen, spoorwegen, waterwegen, havens en vliegvelden. Die projecten worden als verkeersdragende infrastructuurprojecten beschouwd. Aangezien dergelijk project normaliter niet kan ingrijpen op een lopende exploitatievergunning die het reeds aanwezig verkeer vat, komen enkel projecten in aanmerking die de capaciteit van het verkeer verhogen. Daarnaast worden onder punt b) ook (andere) verkeersgenererende projecten gevat. Hier gaat het om alle vergunningsplichtige projecten die stikstofemissiegenererende vervoersbewegingen veroorzaken. Deze categorie is zeer ruim. Daarmee wordt

bijvoorbeeld een winkelcentrum, bedrijventerrein, woningbouw... bedoeld. Merk op dat bij het toepassingsgebied van het beoordelingskader voor die projecten voorzien is dat de Vlaamse Regering een lijst kan opstellen om projecten waarvan de stikstofemissie zeer beperkt is, uit te sluiten van het toepassingsgebied.

26° Natuurdecreet

Dit is de gebruikelijk gehanteerde afkorting voor het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu.

27° NH₃-N

Dit betreft NH₃ of ammoniak, uitgedrukt als stikstof. Deze notatie wordt gebruikt om te verwijzen naar de molaire- of massahoeveelheid van het element stikstof aanwezig onder de vorm van ammoniak of vervat in een ammoniakale verbinding. NH₃ of ammoniak heeft zelf geen definitie. Ook in de NEC-richtlijn 2016/2284 wordt NH₃ of ammoniak niet gedefinieerd.

28° NO_x of stikstofoxiden

Stikstofmonoxide en stikstofdioxide, uitgedrukt als stikstofdioxide. Die definitie is in lijn met NEC-richtlijn 2016/2284. Alle uitstoot van NO_x wordt immers uitgedrukt als stikstofdioxide (NO₂). Bij verbrandingsprocessen wordt zowel NO als NO₂ gevormd. Eens in de lucht wordt NO snel getransformeerd tot NO₂. Vandaar dat men alles omrekent naar NO₂.

29° NO_x-N

Overeenkomstig de definitie van NH₃-N, gaat het ook hier om NO_x uitgedrukt als stikstof. Die notatie wordt gebruikt om te verwijzen naar de molaire- of massahoeveelheid van het element stikstof aanwezig onder de vorm van NO_x.

30° NO_x-reducerende technieken

De technieken die tijdens industriële, chemische en verbrandingsprocessen NO_x-vorming voorkomen, worden hier gevat; het betreft dus primaire procesgeïntegreerde technieken. Die technieken zijn te onderscheiden van een deNO_x-techniek die ingezet wordt om gevormde NO_x te verwijderen, met deNO_x-technieken worden in dit decreet dus (secundaire) NO_x-verwijderingstechnieken bedoeld.

31° passend beheer

Het betreft beheer dat vereist is om binnen de betrokken SBZ-H de gunstige staat van instandhouding te bereiken voor de stikstofgevoelige habitattypes waarvoor die SBZ-H is aangewezen. Wat nodig is om die gunstige staat te bereiken blijkt uit de instandhoudingsdoelstellingen die voor de betrokken speciale beschermingszone zijn vastgesteld bij besluit van de Vlaamse Regering.

Met betrekking tot de terreinen onder passend beheer als vermeld in de definitie, geeft de definitief vastgestelde PAS aan dat op basis van de inventaris van goedgekeurde natuurbeheerplannen of daarmee vergelijkbare plannen en overeenkomsten, er eind 2021 41.333 ha habitats waren vastgesteld onder passend beheer, met de daaraan gekoppelde PAS-herstelmaatregelen op perceelsschaal, en dit op een totale taakstelling van 64.033 ha binnen SBZ-H.

32° passende beoordeling

Het betreft hier dezelfde term als vermeld in artikel 36ter, §3, van het Natuurdecreet en artikel 19, derde lid van het decreet complexe projecten die de omzetting vormen van artikel 6, lid 3, eerste volzin, van de Habitatrictlijn, dat eveneens de term 'passende beoordeling' hanteert.

33° perceelsnummer

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

34° pluimveehouderij

De definitie geeft aan dat het om de vergunningsplichtige inrichtingen van rubriek 9.3.1 van de indelingslijst van bijlage 1 van VLAREM II gaat en om de vergunningsplichtige gemengde inrichtingen van rubriek 9.5 van dezelfde indelingslijst voor zover er dieren van rubriek 9.3.1 worden gefokt of gehouden. Concreet betreft het inrichtingen waarin kippen of ander pluimvee of gevogelte, zoals kalkoenen, worden gefokt of gehouden. Vermits het enkel om dieren van rubriek 9.3.1 gaat, betreft het bijv. niet de inrichtingen waarin struisvogels, emoes of nandoes worden gefokt of gehouden, deze zijn immers gevat door rubriek 9.3.2.

35° rundveehouderij

De definitie van rundveehouderij geeft aan dat het om de vergunningsplichtige inrichtingen van rubriek 9.4.2 of 9.4.3 van de indelingslijst van bijlage 1 van VLAREM II gaat waarin mestkalveren of andere runderachtigen gefokt of gehouden worden, en om de vergunningsplichtige gemengde inrichtingen van rubriek 9.5 van dezelfde indelingslijst, voor zover er runderachtigen worden gefokt of gehouden. Naast inrichtingen waarin mestkalveren worden gefokt of gehouden betreft het dus enkel inrichtingen waarin andere runderachtigen worden gehouden. De paardachtigen zijn dus niet gevat, hoewel ze vermeld worden in rubriek 9.4.3. Inrichtingen waarin paarden worden gefokt of gehouden, voor zover de inrichting vergunningsplichtig is overeenkomstig rubriek 9 van de indelingslijst, vallen wel onder de definitie van veehouderijen (zie verder) waardoor de beoordelingskaders voor vergunningverlening erop van toepassing zijn.

36° SBZ-H

Voor deze definitie is gebruik gemaakt van de definitie van speciale beschermingszones in artikel 2, 43° van het Natuurdecreet. Elke SBZ-H bestaat uit één of meer ruimtelijk gescheiden deelgebieden.

37° titel II van het VLAREM

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

38° varkenshouderij

De definitie geeft aan dat het om de vergunningsplichtige inrichtingen van rubriek 9.4.1 van de indelingslijst van bijlage 1 van VLAREM II gaat waarin varkens of gespeende biggen gefokt of gehouden worden, of een vergunningsplichtige gemengde inrichting vermeld in rubriek 9.5 van dezelfde indelingslijst voor zover er varkens of gespeende biggen worden gefokt of gehouden.

39° veehouderij

De vergunningsplichtige inrichtingen bedoeld in rubriek 9 van de indelingslijst van bijlage 1 van VLAREM II, worden voor dit decreet middels deze definitie maar beschouwd als veehouderij voor zover er dieren worden gehouden die behoren tot

een diersoort opgenomen in de lijst vermeld in artikel 27, §1, van het Mestdecreet van 22 december 2006, zoals desgevallend aangevuld of gewijzigd door de Vlaamse Regering overeenkomstig artikel 27, §3, van voormeld decreet. Bij de bewuste lijst vermeld in artikel 27, §1, van het Mestdecreet gaat het om diersoorten waarvoor een uitscheidingsnorm per dier (P2O5 en N) is vastgesteld. Concreet gaat het om koeien (melkvee en mestvee), andere runderen, varkens, legkippen en vleeskippen, struisvogels, kalkoenen, ander pluimvee, paarden en pony's, konijnen, geiten en schapen (ook nertsen zijn nog opgenomen).

Door in de definitie te stellen dat het enerzijds moet gaan om een vergunningsplichtige ingedeelde inrichting volgens rubriek 9 'Dieren', maar het anderzijds moet gaan om diercategorieën vermeld in de lijst bedoeld in art. 27 van het Mestdecreet, wordt vermeden dat het decreet over de programmatische aanpak stikstof en de erin opgenomen beoordelingskaders voor veehouderijen van toepassing worden op allerlei diersoorten die wel vermeld worden in rubriek 9 maar die nauwelijks of niet relevant zijn voor de stikstofproblematiek, zoals inrichtingen waar honden of katten gehouden worden. Met die soorten wordt in het Mestdecreet geen rekening gehouden en ze komen ook niet aan bod in het richtlijnenboek Landbouwdieren (er zijn geen emissiefactoren voor).

40° vergunningplichtig verkeersdragend infrastructuurproject

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

41° vergunningplichtig verkeersgenererend project

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

42° Vlaamse administratie

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

43° vleesvee

Deze definitie behoeft geen verdere toelichting.

44° VLM

Deze afkorting behoeft geen verdere toelichting.

45° VMM

Deze afkorting behoeft geen verdere toelichting.

Daarnaast wordt aangegeven dat ook volgende definities van toepassing zijn:

1° de definities, vermeld in artikel 1.1.2 en 5.1.1 van het DABM;

Relevante definities zijn bijvoorbeeld: ingedeelde inrichting of activiteit, veranderen van een ingedeelde inrichting of activiteit.

2° de definities, vermeld in artikel 2 van het Natuurdecreet;

Relevante definities zijn bijvoorbeeld: habitat, natuurbeheer, instandhouding.

3° de definities, vermeld in artikel 2, eerste lid, van het decreet van 15 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning.

Relevante definities zijn bijvoorbeeld: project, omgevingsvergunning.

Dit voor zover voorliggend decreet niet in een eigen definitie voorziet.

Artikel 3.

De bepalingen van dit artikel leggen de principes vast voor de berekening van de impactscore van een project.

De toetszone die gehanteerd wordt bij de berekening van de impactscore bestaat uit het geheel van de actueel aanwezige habitats, de tot doel gestelde habitats op terreinen onder passend beheer en de zoekzones voor het realiseren van de openstaande taakstelling aan instandhoudingsdoelstellingen voor de tot doel gestelde habitats, alle gelegen binnen SBZ-H en binnen 20 km afstand tot de emissiebron(nen).

De kaart met de actuele habitats in de impactscoretool wordt vernieuwd bij de publicatie van een nieuwe versie van de BWK-habitatkaart door het INBO, zodat telkens de meest actuele versie van de habitatkaart geïmplementeerd is. De kaart met de oppervlaktes met passend beheer en de zoekzones werd opgemaakt in 2015. In artikel 4, § 5, van huidig decreet wordt voorzien dat de volledige oppervlakte vereist volgens de instandhoudingsdoelstellingen van de SBZ-H voor de stikstofgevoelige habitats waarvoor de betrokken SBZ-H zijn aangewezen, tegen 31 december 2030 onder passend beheer wordt gebracht.

De toetszone brengt dus niet alleen de actueel aanwezige habitats in kaart, maar houdt ook rekening met de tot doel gestelde habitats op terreinen onder passend beheer en de zoekzones voor het realiseren van de openstaande taakstelling. Die vormen samen de ruimtelijke vertaling van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD) voor elke SBZ-H. De instandhoudingsdoelstellingen bevatten immers in het algemeen naast een kwaliteitsdoel tevens een oppervlakte-doel, wat (doorgaans) gepaard gaat met een toename van de oppervlakte voor het betrokken habitattype. Bij de passende beoordeling dienen mogelijke effecten dus niet alleen getoetst op de bestaande habitats maar ook op de nog te ontwikkelen oppervlaktes aan habitats. Daartoe dient de nodige ruimte gevrijwaard te worden van betekenisvolle aantasting zodat een toekomstige, kwaliteitsvolle ontwikkeling niet gehypothekeerd wordt. De zoekzones zijn opgemaakt in functie van de vrijwaring van deze ruimte binnen de SBZ-H.

De wetenschappelijke onderbouwing van de aanduiding van de zoekzones is neergelegd in het 'Eindrapport ZoekZoneModel – Technische Beschrijving'¹⁰⁶. Vooreerst werd de omvang van de zoekzones bepaald op basis van de oppervlakte die nog nodig is het openstaande saldo aan instandhoudingsdoelstellingen voor elk habitattype in een SBZ-H. Dat openstaande saldo is het verschil tussen de oppervlakte aan Europees te beschermen habitat nodig om de gunstige staat van instandhouding te bereiken binnen de betrokken zone zoals vastgelegd in het desbetreffende S-IHD besluit, en de oppervlakte waarvoor het passend beheer is vastgesteld in goedgekeurde natuurbeheerplannen, als vermeld in artikel 16octies van het Decreet Natuurbehoud, of daarmee vergelijkbare plannen of vergelijkbare overeenkomsten waarin een passend beheer is vastgesteld. Deze oppervlakte werd vermenigvuldigd met de factoren die variëren tussen 1,5 en 3.

¹⁰⁶ Poelmans L., Van der Meulen M., Vermeiren K. en Engelen G. (VITO), Adriaens D. (INBO), Vandegehuchte M. (ANB) (2015). ZoekZoneModel. Technische beschrijving

De volgens die berekeningswijze bepaalde, vereiste oppervlakte van een zoekzone, werd vervolgens geplaatst door middel van de wetenschappelijke methodiek beschreven in het hogervermelde 'Eindrapport ZoekZoneModel – Technische Beschrijving'. De zoekzones duiden als resultaat hiervan de meest geschikte en voldoende oppervlakten aan voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen op basis van de actuele en potentiële natuurwaarden die relevant zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Binnen de delen van de zoekzone met de laagste actuele of potentiële natuurwaarden, werd de afbakening aangepast op basis van socio-economische belangen.

Het voorgaande verklaart waarom dit artikel het heeft over "al dan niet actueel aanwezige Europees te beschermen habitat". Voor de berekening van de impactscore – en bij uitbreiding voor het evalueren van de totale bijdrage van de stikstofdepositie van een project op stikstofgevoelige Europees te beschermen habitats, worden zowel de actueel aanwezige Europees te beschermen habitats als deze van de nog niet actueel aanwezige, maar wel tot doel gestelde Europees te beschermen habitats mee in rekening genomen. Zoals hoger reeds blijkt, worden met de nog niet actueel aanwezige habitats enerzijds de locaties beoogd waar die habitats tot doel gesteld zijn op terreinen onder passend beheer, en anderzijds de zoekzones voor die habitats in de betrokken SBZ-H. Tussen de locaties van actueel aanwezige Europees te beschermen habitats en deze van de tot doel gestelde Europees te beschermen habitats op terreinen onder passend beheer, zal er overigens een gedeeltelijke overlap zijn. De locaties van de zoekzones kunnen ook deels overlappen met deze van de actueel aanwezige Europees te beschermen habitats.

Zoals eveneens hoger vermeld, worden bij de bepaling van de impactscore de in dit artikel vermelde locaties in aanmerking genomen binnen een straal van 20 km rond de emissiebron. Deze rekengrens van 20 km wordt bepaald door het gebruik van het Gaussiaans receptormodel IFDM. Gaussiaanse modellen kunnen gebruikt worden op korte en middellange afstanden ten opzichte van de bronnen die ze beschrijven. Hun parametrisatie is geldig tot ongeveer 20 km van de bronnen¹⁰⁷. Op grotere afstanden spelen menglaageffecten een te grote rol. Daarenboven nemen Gaussiaanse modellen directe dispersie tot op grote afstand aan; terwijl voor afstanden van meer dan 20 km bij een typische windsnelheid al meer dan 3 u advectie nodig is. De kans dat de weersituatie op die termijn verandert (bv. verandering in stabiliteit) is te groot om dit met een Gaussiaans model op te vangen.

De impactscore betreft de hoogste waarde van de verhouding tussen de project-specifieke depositie op een habitatlocatie en de KDW van het betreffende habitat, die zich in de toetszone voordoet. Gelet op de sterke afname van de depositiebijdragen naarmate de afstand tot de emissiebron afneemt, wordt de waarde van de impactscore doorgaans bepaald door een habitatvlek of zoekzone die aanwezig is in de SBZ-H in de nabije omgeving van de emissiebron.

¹⁰⁷ zie bv. K. B. Schnelle Jr., *Encyclopedia of Physical Science and Technology* (Third Edition), 2003

In kader van voorliggend decreet is de impactscoretool bedoeld om, in het kader van vergunningverlening, iedere emissiebron de impactscore van het project te berekenen. Die impactscore wordt gebruikt voor aftoetsing aan de *de minimis*drempels die gehanteerd worden in de beoordelingskaders voor vergunningverlening (zie Hoofdstuk 3 van voorliggend decreet). In die context is het gebruik van een toetszone met straal van 20 kilometer een veilige bovengrens.

De momenteel in het Vlaamse Gewest aanwezige en gekende emissiebronnen realiseren immers allen een impactscore gelijk aan de waarde van de voor hen van toepassing zijnde *de minimis*drempel, op een afstand van minder dan 20 kilometer van hun emissiepunt. Een zone van 20 kilometer rondom eender welk momenteel aanwezig emissiepunt volstaat om volwaardig en sluitend te kunnen evalueren of de impactscore van de emissiebron hoger of lager dan de *de minimis*drempel is. Tevens bevindt er zich in het Vlaamse Gewest geen enkele locatie waar binnen een straal van 20 km rond de locatie geen binnen SBZ-H gelegen stikstofgevoelig habitat aanwezig is. Om buiten een straal van 20 km een impactscore te realiseren die hoger is dan de waarde van de respectievelijk te hanteren gehanteerde *de minimis*drempels te geraken is, is bijgevolg zowel voor NO_x als voor ammoniak (1) een zeer sterke emissiebron vereist, met emissiekenmerken (volume, warmte- en energie-inhoud) die momenteel geen enkele in het Vlaamse Gewest aanwezige bron heeft (2) dient geen enkel van de stikstofgevoelige habitats aanwezig binnen een afstand van 20 km rond die bron in overschrijding te zijn. Deze combinatie van elementen is te beschouwen als een hoogst onwaarschijnlijke, zuiver theoretische situatie.

In de passende beoordeling van de PAS werd eveneens geconcludeerd dat het gebruik van een toetszone met een straal van 20 km rond de emissiebron bij het berekenen van de impactscore gunstig passend beoordeeld kan worden.

Wat betreft de bepaling dat de zoekzones worden gebruikt van de zoekzonekaart van 2015 of van de desgevallend overeenkomstig artikel 36ter, §1, van het Natuurdecreet aangepaste zoekzonekaart, kan verwezen worden naar de toelichting bij artikel 66 van onderhavig decreet, dat aan artikel 36ter, §1, vijf leden toevoegt. De eerste drie toegevoegde leden verankeren de principes die gehanteerd worden bij de aanduiding van zoekzones, in het vierde toegevoegde lid, dat het zesde lid wordt van artikel 36ter, §1, wordt bevestigd dat de zoekzonekaart van 2015 volgens deze principes is opgemaakt.

In het vierde lid van de eerste paragraaf van artikel 3 wordt bepaald wat in dit artikel wordt verstaan onder Europees te beschermen habitats. Er wordt verduidelijkt dat het gaat om de habitats, vermeld in artikel 2, 62°, van het Natuurdecreet, voor zover ze stikstofgevoelig zijn en de betrokken SBZ-H of SBZ-H's is of zijn aangewezen voor die habitats. Het betreft hier uiteraard enkel de SBZ-H die, geheel of deels, liggen binnen de toetszone.

In de tweede paragraaf van dit artikel wordt bepaald dat als de Vlaamse administratie een onlinetool (cfr. impactscoretool) ter beschikking stelt voor de impactscoreberekening, het ook verplicht is de impactscore door middel van deze tool te berekenen. Wanneer de Vlaamse administratie geen onlinetool ter beschikking stelt voor een specifiek type project, wordt de impactscore volgens de gangbare methodes berekend.

Het tweede lid van deze paragraaf werd gewijzigd n.a.v. het advies van de Raad van State, randnummer 20. Voor toepassing van het decreet wordt de impactscore namelijk in het geval van de identificatie van de piekbelasters, zoals opgenomen in artikel 17, berekend met de door het decreet in dat artikel vermelde parameters, die kunnen afwijken van de parameters die in de onlinetool van dat moment gebruikt zijn. Dit is opgenomen in de derde paragraaf.

De derde paragraaf van dit artikel werd toegevoegd n.a.v. het advies van de Raad van State, randnummer 21. De online impactscoretool wordt beheerd door het ANB, dat instaat voor het aansturen van de periodieke updates en het ter beschikking stellen van de tool. Het ANB wordt in deze opdracht begeleid door een groep van experts samengesteld uit de entiteiten die verantwoordelijk zijn voor de achterliggende modellen en voor het beheer van achterliggende data.

De periodiciteit van update van de impactscoretool is jaarlijks, in hoofdzaak omwille van de noodzaak om de cumulatieve effecten van de vergunde stikstofemissies en hun impact op de achtergronddepositie voldoende in rekening te brengen bij het beoordelen van projecten. Een hogere periodiciteit van update kan worden doorgevoerd wanneer de emissiereducerende technieken in de loop van het werkjaar aangepast worden of wanneer de ammoniakemissiefactoren zoals vastgelegd in de Bijlage Richtlijnenboek Landbouwdieren in de loop van het werkjaar aangepast worden. Dat gebeurt steeds na consultatie van de groep van experts zoals hiervoor vermeld. Na inwerkingtreding van het huidige voorontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid en diverse andere decreten, wat betreft de milieueffectrapportage, zoals een eerste maal principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 30 juni 2023, zullen deze emissiefactoren vastgelegd worden in het kennissysteem milieueffectrapportage van het Vlaams expertisecentrum milieueffectrapportage, zijnde de instantie die belast is met taken van milieueffectrapportage.

In de alinea's hieronder wordt de methodiek voor het berekenen van een impactscore, zoals die door de impactscoretool in verschillende stappen wordt doorlopen, toegelicht. In paragraaf 3 van dit artikel worden de versies van de modellen en databronnen vermeld die in de impactscoretool, cf. de methodiek hieronder, gebruikt worden.

In een *eerste stap* berekent de impactscoretool de stikstofemissie van het project. Deze berekening is afhankelijk van het type bron, nl. veehouderijen, stookinstallaties of andere emissiebronnen.

Voor veehouderijen gebeurt de modellering van de stikstofemissie op basis van de ammoniakemissiefactoren zoals vastgelegd in de huidige Bijlage Richtlijnenboek Landbouwdieren en op basis van volgende gegevens:

1° per gebouw:

- a) de aanwezige emissie- en of ventilatiepunten;
- b) het aantal standplaatsen, gespecificeerd per diercategorie;
- c) de emissiereducerende maatregelen die van toepassing zijn;

2° per emissie- of ventilatiepunt, vermeld in punt 1°, a), de volgende gegevens:

- a) de x,y-coördinaten;
- b) of de luchtaanvoer naar het emissie- of ventilatiepunt in kwestie op

natuurlijke of op mechanische wijze gebeurt, waarbij, voor punten waar de luchtaanvoer op mechanische wijze gebeurt, per punt de volgende gegevens ingegeven worden:

- 1) of de uitstoot van het punt in kwestie verticaal of horizontaal georiënteerd is;
 - 2) de diameter van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie, bij uitstoot;
 - 3) het debiet van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie;
- c) de hoogte van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie, bij uitstoot;
 - d) de temperatuur van de geëmitteerde lucht.

Voor stookinstallaties gebeurt de modellering van de stikstofemissie op basis van volgende gegevens:

1° per stookinstallatie:

- a) de aanwezige emissie- en of ventilatiepunten;
- b) het type stookinstallatie (ketel, motor of turbine);
- c) het gebruik per kalenderjaar;
- d) de ouderdom van de installatie;
- e) het thermisch vermogen;
- f) het brandstoftype.

2° per emissie- of ventilatiepunt, vermeld in punt 1°, a), de volgende gegevens:

- a) de x,y-coördinaten;
- b) de hoogte van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie, bij uitstoot;
- c) de diameter van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie, bij uitstoot;
- d) het debiet van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie;
- e) de temperatuur van de geëmitteerde lucht.

Voor andere emissiebronnen gebeurt de modellering van de stikstofemissie op basis van volgende gegevens, per emissie- of ventilatiepunt:

- a) de x,y-coördinaten;
- b) de hoogte van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie, bij uitstoot;
- c) de diameter van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie, bij uitstoot;
- d) het debiet van het emissie- of ventilatiepunt in kwestie;
- e) de temperatuur van de geëmitteerde lucht;
- f) het type pollutant.

In een *tweede stap* zet de impactscoretool de stikstofemissies ten gevolge het project om naar stikstofdepositie met het Immissie Frequentie Distributie Model (IFDM) van het Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek. De modellering van de deposities gebeurt binnen een straal van 20 km van de emissiebron, meer bepaald een hok van 40km x 40km rond de bron. IFDM rekent de ruimtelijk gespreide deposities in hoge resolutie door, met name met een resolutie van:

- a) 20x20m² op een afstand < 1.708m van de bron;
- b) 100x100m² op een afstand > 1.708m en < 10.708m van de bron;
- c) 250x250m² op een afstand > 10.708m van de bron.

Het IFDM-model in de impactscoretool gebruikt de meteorologische data van hetzelfde jaar als dat van de recentste versie van de achtergronddepositiekaart (VLOPS; zie derde stap).

De technische details van het model en de koppeling VLOPS-IFDM staan uitvoerig beschreven in een studie¹⁰⁸ die VITO uitvoerde in opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij. De modelketen koppeling VLOPS-IFDM werd later nog onafhankelijk gevalideerd in een bijkomende studie¹⁰⁹.

In een *derde stap* berekent de impactscoretool, conform paragraaf 1, tweede en derde lid van artikel 3, de locaties van de toetszone waarvan de kritische depositiewaarde (KDW) is overschreden. Hierbij worden de KDW van de al dan niet actueel aanwezige stikstofgevoelige habitats in de toetszone vergeleken met de som van de achtergronddepositie en de depositie ten gevolge het project.

In het derde lid van paragraaf één van dit artikel is opgenomen dat voor de locaties van de toetszone de meest recente versie van de biologische waarderingskaart en habitatkaart en de meest recente versie van het passend beheer gebruikt worden en de zoekzones van de zoekzonekaart, vermeld in artikel 36ter, §1, zesde lid, van het Natuurdecreet van 21 oktober 1997, of van de zoekzonekaart die in voorkomend geval overeenkomstig artikel 50septies, §4, tweede lid, is aangepast. Deze kaarten zijn gepubliceerd op www.geopunt.be.

Voor de kaart met achtergronddepositie wordt de meest recente versie van het VLOPS-model van de Vlaamse Milieumaatschappij gebruikt. Het VLOPS-model (Vlaamse Operationeel Prioritaire Stoffen-model) is een atmosferisch transport- en dispersiemodel dat op basis van emissiegegevens, gegevens over landgebruik en meteorologische gegevens de luchtkwaliteit en deposities berekent. De onderliggende functies en parametrisaties zijn identiek aan het Nederlands OPS-model en staan uitvoerig beschreven in de OPS-handleiding¹¹⁰. De achtergronddepositiekaarten worden jaarlijkse gepubliceerd op www.geopunt.be.

De stikstofdepositie van het project zoals berekend in de tweede stap wordt opgeteld bij de achtergronddepositie. In het geval de stikstofdepositie van het project reeds geheel of gedeeltelijk opgenomen was in de achtergronddepositie, wordt hierop een dubbelcorrectie uitgevoerd. Hierbij wordt dat deel van de stikstofdepositie van het project dat reeds opgenomen was in de achtergronddepositie in mindering gebracht.

In een *vierde stap* wordt voor iedere habitatlocatie de verhouding berekend van de stikstofdepositie van het project (tweede stap) tegenover de KDW van de locaties van de toetszone waarvan de KDW is overschreden (derde stap).

In een *vijfde en laatste stap* wordt de impactscore bepaald door de hoogste waarde te nemen van de in stap vier berekende verhoudingen. Deze wordt uitgedrukt in procent.

¹⁰⁸ Lefebvre W. & Deutsch F. (2015). Onderzoek naar de koppeling van de luchtkwaliteitsmodellen VLOPS en IFDM in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Studie uitgevoerd in opdracht van VMM. Rapport 2015/RMA/R/18.

¹⁰⁹ Kok A. (2016). Validatie koppeling VLOPS+IFDM voor de berekening van de stikstofdepositie in het kader van de PAS. Studie uitgevoerd in opdracht van VMM. Rapport D.2015.0761.00.R001

¹¹⁰ <https://www.rivm.nl/documenten/uitgebreide-modelbeschrijving-van-ops-versie-5110>

De impactscore is nul indien het project geen stikstofdepositie heeft op één of meer van de in artikel 3, §1, derde lid, vermelde locaties binnen de toetszone; ze is eveneens nul indien het project wel op één of meer van die locaties een stikstofdepositie heeft, maar de KDW, desondanks de samentelling met de achtergronddepositie, niet wordt overschreden. Van zodra de stikstofdepositie van het project, samengeteld met de achtergronddepositie, op één of meer van voormelde locaties binnen de toetszone een overschrijding van de KDW oplevert voor één of meer habitattypes waarvoor de betrokken SBZ-H is aangewezen, geeft dit een positieve impactscore. Aldus wordt via de impactscoreberekening op correcte wijze in beeld gebracht of een project significante gevolgen zou kunnen hebben voor de betrokken SBZ-H, wat betreft de effecten van stikstofdepositie via de lucht. Indien de impactscore de drempelwaarde van de de minimis-drempel van het van toepassing zijnde beoordelingskader niet overschrijdt, dan kan worden gegarandeerd, op basis van de passende beoordeling van de de minimis-drempel, uitgevoerd op de PAS, dat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat het project geen schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ-H, wat betreft de effecten van stikstofdepositie via de lucht. Zie in dit verband de Algemene Toelichting, onder 3.4. 'Beoordelingskaders voor vergunningverlening, onder de subtitel 'gebruik van een de minimisdrempel'. Boven de *de minimis*drempel moet in beginsel een individuele passende beoordeling worden uitgevoerd.

Er moet tevens opgemerkt worden dat een overschrijding van de KDW, zoals die blijkt uit een positieve impactscore, slechts betekent dat een risico op een betekenisvolle aantasting niet bij voorbaat valt uit te sluiten. Zie in dit verband ook de artikelsgewijze toelichting bij het begrip 'kritische depositiewaarde' in artikel 2, evenals de Algemene Toelichting, onder 1.5. 'Betekenisvolle aantasting door stikstofdepositie'.

Afdeling 2. Doelstellingen

(PAS, pag. 31 e.v.)

Artikel 4.

In dit artikel wordt in het eerste lid van de eerste paragraaf de centrale doelstelling van de PAS en bijgevolg ook van voorliggend decreet opgenomen. De overige geformuleerde doelstellingen moeten aldus steeds gekaderd worden binnen deze centrale doelstelling.

Tegen 31 december 2030 wordt de depositie van stikstofoxiden en ammoniak op SBZ-H verminderd door voor elk A-habitatype een reductie te realiseren van 50% van de gemiddelde overschrijding van de KDW ten opzichte van de gemiddelde overschrijding in 2015, en dit voor ieder A-habitatype in iedere SBZ-H die voor een dergelijk type is aangewezen.

De overschrijding van de KDW is de actuele stikstofdepositie verminderd met de KDW op een specifieke locatie van een actueel of te ontwikkelen Europees te beschermen habitat zoals opgenomen in de terreinen onder passend beheer en de zoekzones. De gemiddelde overschrijding is de overschrijding van de KDW van een Europees te beschermen habitat uitgemiddeld per SBZ-H over de

verschillende locaties waar het habitat actueel voorkomt en waar het conform de terreinen onder passend beheer en de zoekzones nog niet ontwikkeld is.

In het tweede lid van de eerste paragraaf wordt aangestipt dat het decreet tevens een efficiënte en stabiele vergunningverlening beoogt. Het decreet voorziet hiertoe in beoordelingskaders voor vergunningverlening wat betreft stikstofdepositie via de lucht. Deze gelden eveneens voor projectbesluiten in de zin van het decreet van 25 april 2014 betreffende complexe projecten. Het gebruik van deze beoordelingskaders, met de minimis-drempels die wetenschappelijk onderbouwd zijn en, samen met de andere onderdelen van de beoordelingskaders, passend zijn beoordeeld in de zin van artikel 6, lid 3, van de Habitatrictlijn, wordt gewettigd door het borgen van een structurele afname van de stikstofdepositie. Daartoe voert dit decreet de nodige emissiereducerende maatregelen in.

In de tweede paragraaf van dit artikel wordt een concrete beleidsdoelstelling voor de emissiereductie van NO_x en ammoniak op niveau van het Vlaamse Gewest tegen 31 december 2030 opgelegd. Het gaat meer bepaald om de verplichting ervoor te zorgen dat de jaarlijkse emissie van stikstof in het Vlaamse Gewest uiterlijk tegen 31 december 2030 beperkt is tot 21,8 kton NO_x-N en 21,3 kton NH₃-N, wat overeenstemt met een reductie van 45,0% NO_x en 40,3% NH₃ ten opzichte van 2015. De totaal beoogde reductie omvat de reducties die gerealiseerd worden door uitvoering van het luchtbeleidsplan en de door de PAS daaraan toegevoegde reducties.

Er wordt voorzien dat in elk geval de depositiereductie bereikt wordt zoals die op het moment van inwerkingtreding beoogd wordt met de in het decreet opgelegde concrete emissiereductiedoelstelling. De beoogde depositiereductie is deze die ook in de definitief vastgestelde PAS wordt vermeld, namelijk deze die maakt dat tegen 31 december 2030 de depositie van stikstofoxiden en ammoniak op SBZ-H wordt verminderd door voor elk A- habitatype een reductie te realiseren van 50% van de gemiddelde overschrijding van de KDW ten opzichte van de gemiddelde overschrijding in 2015, en dit voor ieder A- habitatype in iedere SBZ-H die voor een dergelijk type is aangewezen.

Bij aanpassing van de emissiemodellen en dus aanpassing van de emissie voor het basisjaar 2015 of aanpassing van de emissieprognoses voor het jaar 2030 kunnen situaties ontstaan (bijvoorbeeld als de inschatting van referentiejaar sterk daalt) waarbij relevant meer reductie-inspanningen moeten gerealiseerd worden dan initieel voorzien. Om te vermijden dat dit leidt tot technisch of economisch onhaalbare reductie-inspanningen wordt in een systeem voorzien waarbij in geval van aanpassingen van de methodologie om emissies te berekenen de doelstellingen kunnen bijgestuurd worden, voor zover dit geen impact heeft op het bereiken van de PAS-depositiedoelstelling.

Wat specifiek de bepaling in paragraaf 2, tweede lid, betreft dat de emissies van vliegtuigen, buiten de landings- en startcyclus- niet in rekening worden gebracht, is het zo dat rekening wordt gehouden met de uitstoot van landing en take-off van vliegtuigen tot een hoogte van 3000 voet (bijna een kilometer hoogte). De emissie van vliegtuigen op cruisehoogte wordt internationaal niet als uitstoot aan een land toebedeeld.

De VLOPS-berekeningen van vliegtuigemissies onder 3.000 voet gebeuren aan de hand van oppervlaktebronnen, net als voor wegverkeer en scheepvaart. Die oppervlaktebronnen hebben een diameter van 1.000 m (resolutie van het VLOPS-grid), een hoogte van 50m en geen warmte-inhoud. Die bronnen worden dus relatief dicht bij de grond gelegd zonder thermische pluimstijging en kunnen dus als een redelijke worst-case meegenomen worden. Emissies in het luchtruim boven 3.000 voet worden om model-technische redenen niet als emissiebron meegenomen in VLOPS. Dit betekent evenwel niet dat de depositiebijdrage van die emissies niet ingeschat kan worden en niet mee vervat zit in de depositiehoeveelheden die in het kader van de PAS gebruikt worden. Een recente Nederlandse studie¹¹¹ begroot die bijdrage tussen 8 en 15 mol N/ha/jaar. Diezelfde studie geeft aan dat deze depositiebijdrage op basis van de momenteel beschikbare informatie voor het grootste deel te relateren is aan de luchtvaart. Door het grote verspreidingsgebied van deze emissies, is de bijdrage van de emissies boven 3.000 voet aan alle Natura 2000-gebieden ongeveer hetzelfde. Er is geen reden om aan te nemen waarom in een Vlaamse context tot andere conclusies zou moeten worden gekomen. 8–15 mol komt overeen met een depositiebijdrage van 0,1 tot 0,2 kg N/ha/jaar. Modelmatig maakt deze bijdrage deel uit van de achtergronddepositie (zonder brontoewijzing), die meegenomen wordt door kalibratie van de totale gemodelleerde depositie aan meetgegevens. De kalibratiefactor voor de depositie van NOx is nagenoeg één, wat er op wijst dat er geen belangrijke of betekenisvolle emissiebronnen ontbreken in het (Vlaamse) VLOPS-model. Samengevat: de emissies die eenduidig toe te schrijven zijn aan activiteiten op Vlaamse luchthavens zijn rechtstreeks meegenomen in het depositiemodel. Via kalibratie wordt de beperkte depositiebijdrage van vliegverkeer boven Vlaanderen boven 3.000 voet uniform meegenomen in de totale depositiehoeveelheid. Deze aanpak is technisch-wetenschappelijk solide en berust op de best beschikbare wetenschappelijke informatie.

In de derde en vierde paragraaf worden in functie van het realiseren van de globale Vlaamse reductie meer concrete doelstellingen per (deel)sector vooropgesteld. Hiermee worden concrete doelstellingen van de PAS verankerd op decretaal niveau. In titels 3.1 (doelstelling) en 3.2 (bronmaatregelen om de emissie en depositie van stikstof te verminderen) van de Algemene toelichting worden deze doelstellingen, hun onderlinge samenhang en de noodzaak ervan binnen de totaliteit binnen de programmatische aanpak beschreven en gemotiveerd. In titels 3.2.2 en 3.2.3 van de Algemene toelichting worden de te realiseren emissiereducties door resp. veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties geduid. Specifiek wat betreft de emissiereductiedoelstelling voor de sector van de mestverwerkingsinstallaties, is op te merken dat de sectordoelstelling beperkt is tot het geheel van de mestverwerkingsinstallaties vermeld in artikel 14 van dit voorstel van decreet: de inrichtingen vermeld in de rubriek 28.3, c) of 28.5 van de indelingslijst die opgenomen is in bijlage 1 bij titel II van het VLAREM, met een vergunde mestverwerkingscapaciteit van minstens 40.000 ton/jaar, die andere activiteiten op mest uitvoeren dan enkel mestscheiding of de biologische behandeling van de dunne fractie.

¹¹¹ Advies Luchtvaartsector, Advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek, 15 januari 2020 (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/01/15/advies-van-het-adviescollege-stikstofproblematiek-15-januari-2020>)

Als bijkomende maatregel om versneld de emissie van ammoniak terug te dringen heeft de Vlaamse regering op 23 februari 2022 al beslist om tegen 2030 de omvang van de varkensstapel in Vlaanderen met 30% te reduceren. Deze reductie werd herbevestigd in de PAS. Deze doelstelling zal enerzijds worden gerealiseerd door generieke bronmaatregelen en anderzijds door vrijwillige regelingen, zoals de stopzettingsregeling voor veehouderijen met een impactscore >5% en de stopzettingsregeling voor varkensstallen. Deze vrijwillige maatregelen zullen bijdragen tot een globale vermindering van de ammoniakemissie in Vlaanderen. De realisatie van de doelstelling vermeld in artikel 4, §2 hangt evenwel niet af van de mate waarin deze vrijwillige maatregelen opgenomen worden. De doelstelling vermeld in artikel 4, §2 wordt gerealiseerd door het invoeren van de verplicht uit te voeren generieke bronmaatregelen.

In de vijfde paragraaf worden ook de PAS-doelstellingen inzake het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitats, door middel van passend beheer, en het uitvoeren van de vermelde projecten inzake het wegnemen of milderen van de effecten van stikstofdepositie, decretaal verankerd met vermelding van de realisatietermijn. Zie in dit verband ook wat gesteld wordt bij '2030-doelstelling', onder 3.1. Doelstelling, van de Algemene toelichting.

Binnen de doelstelling om tegen 31 december 2030 voormelde instandhoudingsdoelstellingen onder passend beheer te brengen, moet prioritair en uiterlijk tegen 1 januari 2026 werk gemaakt worden van de SBZ-H waar de piekbelasters impact op hebben en vervolgens van de SBZ-H waar de meeste rundveebedrijven gelegen zijn. Dit laatste houdt verband met de evaluatie in 2026 van de sector rundveehouderijen, waarbij overeenkomstig artikel 55 wordt nagegaan of de doelstellingen op subsectorniveau zijn gehaald.

In het tweede lid van paragraaf 5 is hier sprake van 193 deelzones. Dit zijn alle deelzones waar er één of meerdere hydrologische knelpunten (met inbegrip van deze gerelateerd aan de waterkwaliteit) zijn die moeten opgelost worden als onderdeel van een effectieve stikstofsanering. Er zijn in totaal 221 deelzones, zijnde het totaal aantal zones waarin de 455 officiële deelgebieden onderscheiden in de 38 Vlaamse SBZ-H, gehergroepeerd zijn op basis van de landschapsecologische systeemkennis van de gebiedsanalyses. Voor de 221 deelzones werden herstelmaatregelen geformuleerd in de gebiedsanalyses. In 28 ervan is herstel van de hydrologie echter niet aan de orde.

In het kader van maatschappelijk draagvlak en doelmatigheid (éénmalige inrichting en geen versnipperde, gefaseerde inrichting met hogere kosten) gaat het om geïntegreerde (totaal)projecten. De projecten moeten, vertrekkend van een ecosysteemaanpak, de milieuomstandigheden creëren die toelaten om op termijn de (lokaal) gunstige staat van instandhouding te bereiken en integreren tegelijk andere maatschappelijke doelstellingen. Naast het hydrologisch herstel in het kader van stikstofsaneringsbeleid (en dus ook de instandhoudingsdoelstellingen), worden dan ook andere natuurdoelen en maatschappelijke doelen zoals klimaatadaptatie, bosuitbreiding, waterconservering en -infiltratie, waterveiligheid tegen overstromingen, waterkwaliteit en recreatie gerealiseerd, terwijl ook volwaardig flankerend beleid

voor landbouw en recreatie opgenomen wordt om de effecten op die activiteiten te milderen.

Hoofdstuk 2. Bronmaatregelen

Afdeling 1. Vaststelling van PAS-referentie 2030

(PAS, pag. 47-50)

Artikel 5.

De PAS-referentie 2030 geeft voor elke varkens-, pluimvee- of rundveehouderij de maximale ammoniakemissie weer die uiterlijk op 31 december 2030 nog mag plaatsvinden op de voormelde veehouderijen. Het gaat om varkens-, pluimvee- of rundveehouderijen die bij de inwerkingtreding van dit decreet vergund zijn.

Een varkens-, pluimvee- of rundveehouderij kan een hogere ammoniakemissie bekomen dan de PAS-referentie 2030, onder voorbehoud van het verkrijgen van een omgevingsvergunning hiervoor mits een gunstige beoordeling overeenkomstig artikel 36 of 38, derde lid.

De PAS-referentie 2030 wordt voor elke veehouderij berekend o.b.v. de gemiddelde veebezetting in 2021 (overeenkomstig de gegevens van de Mestbank) in combinatie met de ammoniakemissiefactoren die gelden op 10 maart 2023 (datum definitieve vaststelling door de Vlaamse Regering van de Programmatische Aanpak Stikstof) en door het toepassen van de reducties bepaald op sectorniveau.

De emissies per stal binnen éénzelfde IIOA worden samengeteld. Zo wordt een PAS-referentie 2030 op niveau IIOA bekomen.

Voor het toepassen van de reducties wordt gekeken naar de dieren die men hield in het jaar 2021. Men neemt hiervoor de gemiddelde veebezetting overeenkomstig de gegevens van de Mestbank. Dit betreft het gemiddeld aantal dieren dat men op jaarbasis (cfr. de definitie van gemiddelde veebezetting, zoals opgenomen in het Mestdecreet) hield. In casu betreft het hier de gemiddelde veebezetting voor het jaar 2021. De gemiddelde veebezetting geeft de jaargemiddelde effectieve aanwezigheid van dieren weer, exclusief leegstand. Voor een correcte doorwerking van de ammoniakemissiefactor is het bijgevolg noodzakelijk dat de gemiddelde veebezetting verhoogd wordt met een leegstandspercentage, zodat dit vergelijkbaar is met het aantal dierplaatsen (cfr. vergunning). Aangezien de realisatie van de PAS-referentie, zoals opgenomen verder in voorliggend decreet, moet blijken uit de omgevingsvergunning van de veehouderij in kwestie, wordt ook hier, een beperking tot de vergunde situatie opgenomen als de gemiddelde veebezetting, verhoogd met de leegstandspercentages, hoger zou zijn dan de vergunde situatie. De lijst van ammoniakemissiefactoren wordt opgenomen in bijlage 1 bij het decreet, incl. eventuele leegstandspercentages.

Rekening houdend daarmee wordt dan de PAS-referentie 2030 bepaald. Binnen die PAS-referentie 2030 (en op voorwaarde natuurlijk dat aan alle andere wettelijke voorwaarden ter zake voldaan is, zoals onder meer de vergunningsvoorwaarden) kan men dan een andere diersoort houden. Een praktisch voorbeeld ter illustratie.

Een bedrijf dat in 2021 varkens hield, in een traditionele stal, met een totale ammoniakemissie van 1000 kg NH₃/j, moet hierop een reductie van 60% toepassen. Zijn PAS-referentie 2030 wordt bijgevolg 1000 – 60% = 400 kg NH₃/j. Uiterlijk tegen 31 december 2030 dient de ammoniakemissie van dat bedrijf maximaal 400 kg NH₃/j te zijn.

Dit hoeft echter niet (uitsluitend) via varkens te gebeuren, maar mag eventueel ook met dieren van een andere diersoort, weliswaar beperkt tot varkens, pluimvee of rundvee. In het geval men dit invult met dieren van een andere diersoort, wordt er echter geen nieuwe berekening gedaan van de PAS-referentie 2030, ongeacht of er al of niet andere emissiereducties van toepassing zijn voor die andere diersoort. Het zijn immers de dieren die gehouden werden in 2021 die relevant zijn om te bepalen welke reducties toegepast worden.

Zo kent elke varkens-, pluimvee- of rundveehouderij de situatie qua ammoniakemissie die uiterlijk op 31 december 2030 bereikt moet worden, behoudens de afwijking vervat in het tweede lid.

De Mestbank stelt de betrokken gegevens van de Mestbankaangifte voor het productiejaar 2021, als vermeld in het derde lid, ter beschikking van de exploitant.

In het zevende lid worden een aantal situaties omschreven waarvoor een afwijking op de berekening van de PAS-referentie 2030 gevraagd kan worden. Het gaat over bedrijven waar de gemiddelde veebezetting in 2021 (die de referentiesituatie 2021 bepaalt en waarop vervolgens de PAS-referentie 2030 gestoeld wordt) geen goede indicator is, omdat ze hetzij in die periode omwille van een overmachtssituatie net een lagere veebezetting hadden, hetzij omdat ze recent geïnvesteerd hadden in (extra) dierplaatsen. Wat de investeringen betreft, gaat het bijvoorbeeld niet om de normale onderhoudswerkzaamheden. Het kan gaan om het creëren van extra dierplaatsen of om investeringen die tot gevolg hebben dat tijdelijk de maximale of normale veebezetting niet aanwezig is (bijv. in 2021 de bouw van een nieuwe stal zonder stijging van het aantal dierplaatsen). In veel gevallen zal aan die investering ook een aanpassing van de vergunning gekoppeld zijn, doch in een aantal gevallen kan het ook gaan om optimalisaties binnen een bestaande vergunning. De afwijkende berekening voor de PAS referentie in 1° is ook van toepassing voor bedrijven die sinds die sinds 2017 een nieuwe milieu- of omgevingsvergunning verkregen, of een bedrijfsovername deden. Er wordt tevens een uitzondering voorzien voor de exploitaties die vergund zijn na 2021, en bijgevolg geen cijfers hebben voor de gemiddelde veebezetting van 2021.

In het achtste lid wordt een delegatie gegeven aan de Vlaamse Regering om de afwijkende berekeningsmethode te bepalen, met dien verstande dat hierbij reeds bepaald is dat voor de toepassing van de afwijkende berekeningsmethode men begrensd is tot de nutriëntenemissierechten waarover de landbouwer op 1 januari 2024 beschikt.

Voor de nadere uitwerking van de bepalingen hieromtrent zijn in het achtste lid nog een aantal delegaties naar de Vlaamse Regering opgenomen. Daarnaast wordt er ook een delegatie voorzien naar de Vlaamse regering voor dieren die niet éénduidig aan één welbepaalde diercategorie toegewezen kunnen worden. De onderverdelingen in diercategorieën, zoals toegepast in het Mestdecreet, komen

niet altijd exact overeen met de onderverdelingen, zoals vermeld in de lijst die als bijlage 1 bij dit decreet is gevoegd. Met deze delegatie krijgt de Vlaamse Regering de mogelijkheid om, voor de diercategorieën, waar de overeenstemming niet helemaal duidelijk is, te bepalen op welke wijze de toewijzing aan een welbepaalde diercategorie en een overeenkomstige ammoniakemissiefactor zal gebeuren.

De Vlaamse Regering kan een online toepassing ter beschikking stellen om de PAS-referentie 2030 of de referentiesituatie 2021 te bepalen.

Zie ook de afdeling 4 "Beoordelingskader voor ammoniak van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties" van dit decreet m.b.t. de noodzaak tot een passende beoordeling voor veehouderijen die een PAS-referentie 2030 realiseren of binnen de grenzen blijven van hun PAS-referentie 2030.

Afdeling 2. Generieke bronmaatregelen voor veehouderijen

Onderafdeling 1. Generieke bronmaatregelen voor varkens- en pluimveehouderijen

(PAS, pag. 47-48)

Artikel 6.

Dit artikel beschrijft de ammoniakemissiereductie die elke varkens- of pluimveehouderij als vermeld in artikel 5, eerste lid moet realiseren tegen uiterlijk 31 december 2030 voor varkens en pluimvee die niet in AEA-stallen gehouden worden.

Deze opgelegde reductie van 60% wordt verrekend in de PAS-referentiesituatie 2030.

De PAS-referentie 2030 kan stapsgewijs en op verschillende manieren bereikt worden:

- 1) toepassen van een ammoniakemissiereducerende maatregel,
- 2) minder dierenplaatsen, of
- 3) een combinatie van de twee voorgaanden.

Het realiseren van de PAS-referentie 2030 dient door de exploitant te gebeuren binnen zijn veehouderij (varkens, pluimvee, rundvee) doch niet noodzakelijk binnen dezelfde diersoort. Een gemengd bedrijf waar bijvoorbeeld zowel pluimvee als varkens gehouden worden, kan ervoor kiezen om, binnen de betrokken veehouderij, voor de ene diersoort een sterkere reductie te realiseren dan opgelegd, waardoor hij voor de andere diersoort kan opteren voor een iets lagere reductie dan vereist. Voorwaarde blijft echter steeds dat alles bij elkaar de exploitant op zijn veehouderij, binnen het geheel van de diersoorten varkens, pluimvee of rundvee, de PAS-referentie 2030 realiseert. Dit betekent in concreto dat de exploitant binnen zijn IIOA (een veehouderij is immers cfr. artikel 2, 39°, steeds een vergunningsplichtige IIOA) en binnen de diersoorten varkens, pluimvee of rundvee de vrijheid heeft om te kiezen op welke wijze hij de PAS-referentie 2030 realiseert. Het is hierbij wel van belang dat het over dezelfde veehouderij gaat. Een exploitant die binnen dezelfde veehouderij zowel een rundveestal heeft als een varkensstal, kan er voor opteren om zijn PAS-referentie 2030 te realiseren door al de benodigde reducties op één van beide diersoorten te realiseren en bijvoorbeeld

de varkensstal stop te zetten. Wanneer echter de twee stallen tot andere veehouderijen behoren, is deze mogelijkheid er op heden niet. In dat geval dreigt een dergelijke verrekening van reducties neer te komen op een vorm van extern salderen, wat niet onderzocht werd in het plan-MER en de passende beoordeling van de PAS zoals vastgesteld op 10 maart 2023.

Hier wordt ook de mogelijkheid bevestigd om voor de berekening van de totale stikstofemissie de emissie die vermeden wordt door het voorzien van mitigerende maatregelen in mindering te brengen. Daaronder valt ook het principe van interne saldering. Bij de verandering van een project met stikstofemissie, kan de exploitant tegelijk maatregelen nemen binnen hetzelfde project waardoor de bestaande stikstofemissie van het project vermindert. Deze 'vrijgekomen' ruimte die is ontstaan als gevolg van projectgebonden maatregelen waardoor de bestaande milieudruk verlaagt, kan in principe worden ingezet in functie van het aangevraagde project (het zgn. 'intern salderen').

Specifiek om te toetsen of voor de veehouderij in kwestie is voldaan aan de PAS-referentie 2030 voorziet het decreet hiervoor in twee voorwaarden. Belangrijk is dat het in aanmerking nemen van een vermindering van stikstofemissie verankerd wordt in één en dezelfde vergunning. De vergunningsaanvraag moet de noodzakelijke informatie bevatten.

Een tweede voorwaarde stelt dat die elementen gesitueerd moeten zijn op één en dezelfde locatie. Deze voorwaarde wordt toegevoegd om te vermijden dat elementen in een vergunningsaanvraag die redelijkerwijze niet op dezelfde locatie liggen ingezet zouden worden om de vereiste ammoniakemissiereductie te bekomen. Het inzetten van elementen die niet op één en dezelfde locatie gesitueerd zijn, houdt immers het risico in dat emissies netto opschuiven richting de stikstofgevoelige habitats, en dat bijgevolg eenzelfde totale stikstofemissie leidt tot hogere depositiebijdragen. In voorliggend decreet wordt de Vlaamse Regering opgedragen de voorwaarden voor extern salderen vast te leggen die nodig zijn om te beletten dat door extern salderen de emissiereductiedoelstellingen in het gedrang zouden worden gebracht. Enkel wanneer na een MER en passende beoordeling die voorwaarden duidelijk zijn en door de Vlaamse Regering zijn vastgesteld, kan onder die voorwaarden ook rekening gehouden worden met extern salderen bij het toetsen aan de PAS-referentie 2030.

Wanneer de exploitant de reductie wil realiseren door het toepassen van een ammoniakemissiereducerende maatregel, moet dit verankerd worden in de vergunning tegen 30 september 2029. Dit neemt uiteraard niet weg dat hij zijn PAS-referentie 2030 krachtens artikel 6, §1, tweede lid, moet gerealiseerd hebben tegen 31 december 2030. Opdat er voldoende tijd zou zijn om de vergunningsprocedure te doorlopen zodat de vergunning tijdig overeenstemt met de PAS-referentiesituatie, wordt aangeraden om ten laatste op 30 september 2027 de vergunningsaanvraag in te dienen waarmee de gekozen techniek wordt verankerd. Voor een louter meldingsplichtige handeling/meldingsplichtige exploitatie die niet gepaard gaat met vergunningsplichtige handelingen, is een meldingsprocedure conform het omgevingsvergunningdecreet van toepassing. Om een aangepaste omgevingsvergunning te bekomen, moet een vergunningsprocedure gevolgd worden.

Wanneer de exploitant wil verminderen in dieren, doet hij daarvoor tijdig, dit is ten laatste op 30 september 2029 een melding van gedeeltelijke of gehele stopzetting overeenkomstig de procedure in artikel 98 van het besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning. Rekening houdend met een toename van vergunningsaanvragen n.a.v. de verplichtingen in dit decreet, biedt de vermelde uiterlijke termijn de mogelijkheid aan de bevoegde overheid om het vergunningsbesluit tijdig te actualiseren. Als geopteerd wordt voor een vermindering van dierplaatsen moeten ook de andere aspecten van de betrokken vergunning die gelieerd zijn aan die dierplaatsen op overeenkomstige wijze verminderd worden (hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan de mestkelder en de grondwaterwinning die wordt aangewend als drinkwater voor het vee). Ook indien men ervoor kiest zijn PAS-referentie 2030 te realiseren door vermindering van het aantal dierplaatsen, is het zo dat deze realisatie een feit moet zijn uiterlijk op 31 december 2030.

Om de PAS-doelstellingen volledig te realiseren is het noodzakelijk dat elke varkens- of pluimveehouderij de PAS-referentie 2030 tijdig bereikt. Als de exploitant verzuimt om hiertoe zijn vergunning tijdig aan te passen, voorziet dit artikel in een ambtshalve vermindering van het aantal dieren door de bevoegde overheid, overeenkomstig de procedure vermeld in hoofdstuk 7, afdeling 1 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning. Als lopende de procedure van ambtshalve aanpassing door de exploitant alsnog een aangepaste vergunning wordt bekomen, wordt de ambtshalve aanpassing niet doorgevoerd. Dit artikel is evenmin van toepassing op de exploitaties die rekening houdend met artikel 5, tweede lid reeds een vergunning verkregen hebben.

Artikel 7.

Dit artikel voorziet in de mogelijkheid om slechts een vergunning te verlenen van bepaalde duur tot en met 31 december 2030 voor de verdere exploitatie van een varkens- of pluimveehouderij zonder dat de realisatie van de PAS-referentie 2030 voorop wordt gesteld, met uitzondering van de gevallen, vermeld in artikel 5, tweede lid. Dergelijke vergunning van bepaalde duur kan enkel verleend worden als er geen stijging van stikstofemissies, noch van stikstofdeposities mogelijk is ten gevolge van deze vergunning. De evaluatie van eventuele wijzigingen in stikstofdepositie gebeurt op basis van een vergelijking van depositie bij gelijkblijvende bedrijfsexterne factoren (modelversies, meteorologie, ...). Het verlenen van een vergunning tot en met 31 december 2030 brengt de tijdige realisatie van de PAS niet in het gedrang, vermits voor de realisatie als uiterlijke datum 31 december 2030 is vooropgesteld. Als de exploitant zijn veehouderij toch verder wenst te exploiteren na 2030, moet hij alsnog tijdig het nodige doen volgens de bepalingen van artikel 6, §1 en 2 ter realisatie van zijn PAS-referentie 2030.

Vergunningen van onbepaalde duur zijn uiteraard nog mogelijk voor de aanvragen die binnen de grenzen van de PAS-referentie 2030 blijven of juist tot doel hebben de volledige realisatie van de PAS-referentie 2030 te bekomen.

Onderafdeling 2. Generieke bronmaatregelen voor rundveebedrijven

(PAS, pag. 49-51)

Artikel 8.

In dit artikel wordt een minimale inspanning opgelegd aan elke rundveehouderij (vleesvee, melkvee, mestkalveren) waardoor deze minstens een maatregel met minimaal rendement van 5% realiseert tegen 2026 door de toepassing van een ammoniakemissiereducerende maatregel. In afwijking hiervan kan eenzelfde reductiepercentage bereikt worden door een vermindering van de dierplaatsen of door een combinatie van een vermindering van de dierplaatsen met een ammoniakemissiereducerende maatregel.

Een individueel bedrijf dat hier reeds aan voldaan heeft, is niet verplicht een bijkomende maatregel te nemen op grond van dit artikel op voorwaarde dat de voormelde emissiereductie al in de geldende omgevingsvergunning van het individueel bedrijf is opgenomen en deze ingreep nog niet in de vergunningstoestand van 1 januari 2015 opgenomen was. De maatregel moet steeds expliciet opgenomen worden of zijn in de vergunning.

Voor de vergunningsplichtige verandering ter naleving van de tussentijdse doelstelling (- 5%) wordt de meldingsprocedure gehanteerd. Wanneer een bijstelling van de milieuvorwaarden vereist is, wordt voor de bijstelling de meldingsprocedure gehanteerd. Er wordt geopteerd voor deze procedure gelet op de minimale ingreep van 5%, de korte tijdsperiode waarbinnen de ingreep moet plaatsvinden, de administratieve last voor zowel de exploitant als de overheid, en de verplichtingen die voortvloeien uit de andere artikels van dit decreet waarvoor normaliter grondige (vergunnings)procedures aan de orde zullen zijn.

De minimale inspanning dient reeds voor 2026 gerealiseerd te zijn. Dit doet geen afbreuk aan de verplichting in artikel 11 om tegen 31 december 2030 de PAS-referentie 2030 te realiseren. Met andere woorden, de minimale inspanning is voor elke rundveehouderij een eerste minimale tussentijdse stap ongeacht de reductieverplichting van de specifieke (sub)sector in artikel 9.

Artikel 9.

Dit artikel beschrijft de ammoniakemissiereductie die elke rundveehouderij uiterlijk tegen 31 december 2030 gerealiseerd moet hebben ten opzichte van de ammoniakemissies in 2021.

Voor het terugdringen van de ammoniakuitstoot door de veehouderij bevat het G8-scenario per (deel)sector een vooropgestelde emissiereductie bovenop de evoluties en maatregelen vervat in het Luchtbeleidsplan 2030. Deze opgelegde ammoniakemissiereductie houdt per deelsector ten opzichte van 2021 in dat:

- het vleesvee, niet gestegen is;
- het melkvee, met 25% gereduceerd wordt;
- de mestkalveren, met 28% gereduceerd wordt.

Begin 2026 dient de sector halfweg te zijn. Artikel 55 bevat een tussentijdse evaluatie van de sector. Indien de sector de tussentijdse doelstelling niet gehaald heeft, actualiseert de Vlaamse Regering de reductiepercentages. Vanaf de vaststelling van de geactualiseerde reductiepercentages, of het uitblijven van deze actualisatie, is het niet langer louter een verplichting op niveau van de (deel)sector, maar wel een individuele reductieverplichting per rundveehouderij.

Als een bedrijf zijn PAS-referentie 2030 wil realiseren vóór de tussentijdse evaluatie, vermeld in artikel 55, maakt het hiervoor gebruik van de reductiecijfers op deelsectorniveau. Men wordt geacht op deze manier te hebben voldaan aan de verplichtingen m.b.t. de PAS-referentie 2030. Ook voor de toepassing van artikel 38, eerste lid wordt men geacht te hebben voldaan aan de PAS-referentie 2030 op deze manier. Men kan geen verdere verplichtingen of rechten uitoefenen op basis van de nadien geëvalueerde cijfers naar aanleiding van de toepassing van artikel 55.

De PAS-referentie 2030 kan stapsgewijs en op verschillende manieren bereikt worden:

- 1) toepassen van ammoniakemissiereducerende maatregelen,
- 2) minder dieren, incl. aanhorigheden (voor zover ze gepaard gaan met ammoniakemissies), of
- 3) een combinatie van de twee voorgaanden.

Voor de toelichting met betrekking tot mitigerende maatregelen en intern en extern salderen, wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 6.

Wanneer de exploitant de reductie wil realiseren door het toepassen van een ammoniakemissiereducerende maatregelen, moet dit verankerd worden in de vergunning tegen 30 september 2029. Opdat er voldoende tijd zou zijn om de vergunningsprocedure te doorlopen zodat de vergunning tijdig overeenstemt met de PAS-referentiesituatie, wordt aangeraden om ten laatste op 30 september 2027 de vergunningsaanvraag in te dienen waarmee de gekozen techniek wordt verankerd. Voor een louter meldingsplichtige handeling/meldingsplichtige exploitatie die niet gepaard gaat met vergunningsplichtige handelingen, is een meldingsprocedure conform het omgevingsvergunningsdecreet van toepassing. Om een aangepaste omgevingsvergunning te bekomen, moet een vergunningsprocedure gevolgd worden.

Wanneer de exploitant wil verminderen in dieren, doet hij daarvoor tijdig, dit is ten laatste op 30 september 2029 een melding van gedeeltelijke of gehele stopzetting overeenkomstig de procedure in artikel 98 van het besluit van de Vlaamse Regering van 27 november 2015 tot uitvoering van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning. Rekening houdend met een toename van vergunningsaanvragen n.a.v. de verplichtingen in dit decreet, biedt de vermelde uiterlijke termijn de mogelijkheid aan de bevoegde overheid om het vergunningsbesluit tijdig te actualiseren.

Om de volledige realisatie van de PAS te realiseren is het noodzakelijk dat elke rundveehouderij de PAS-referentie 2030 tijdig bereikt. Als de exploitant verzuimt om hiertoe zijn vergunning tijdig aan te passen, voorziet dit artikel in een ambtshalve vermindering van het aantal dieren door de bevoegde overheid, overeenkomstig de procedure vermeld in hoofdstuk 7, afdeling 1 van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning. De ambtshalve aanpassing is niet van toepassing op de exploitaties die rekening houdend met artikel 5, tweede lid reeds een vergunning verkregen hebben.

Artikel 10.

Dit artikel voorziet in de mogelijkheid om een vergunning van bepaalde duur te verlenen tot en met 31 december 2025 voor de verdere exploitatie van een rundveehouderij zonder dat de realisatie van de PAS-referentie 2030 voorop wordt gesteld, noch de minimale inspanning vervat in artikel 8. Dergelijke vergunning van bepaalde duur kan enkel verleend worden als er geen stijging van stikstofemissies, noch van stikstofdeposities mogelijk is ten gevolge van deze vergunning. Dit artikel is niet van toepassing op de exploitaties die rekening houdend met artikel 5, tweede lid reeds een vergunning verkregen hebben.

Artikel 11.

Dit artikel voorziet in de mogelijkheid om een vergunning van bepaalde duur te verlenen tot en met 31 december 2030 voor de verdere exploitatie van een rundveehouderij zonder dat de realisatie van de PAS-referentie 2030 voorop wordt gesteld. Dergelijke vergunning van bepaalde duur kan enkel verleend worden als er geen stijging van stikstofemissies, noch van stikstofdeposities mogelijk is ten gevolge van deze vergunning. Het verlenen van een vergunning tot en met 31 december 2030 brengt de tijdige realisatie van de PAS niet in het gedrang, vermits voor de realisatie als uiterlijke datum 31 december 2030 is vooropgesteld. Als de exploitant zijn veehouderij toch verder wenst te exploiteren na 2030, moet hij alsnog tijdig het nodige doen volgens de bepalingen van artikel 9, §2, vierde, vijfde of zesde lid, ter realisatie van zijn PAS-referentie 2030. Dit artikel is niet van toepassing op de exploitaties die rekening houdend met artikel 5, tweede lid reeds een vergunning verkregen hebben.

Vergunningen van onbepaalde duur zijn uiteraard nog mogelijk voor de aanvragen die binnen de grenzen van de PAS-referentie 2030 blijven of juist tot doel hebben de volledige realisatie van de PAS-referentie 2030 te bekomen.

Onderafdeling 3. Vrijstellingsregeling voor kleinschalige veehouderijen, biologische en bepaalde andere veehouderijen

(PAS, pag.51-52)

Artikel 12.

Dit artikel regelt een uitzondering voor bestaande bedrijven die voldoen aan de in dit artikel bepaalde voorwaarden. Deze bedrijven worden vrijgesteld van de in onderafdeling 1 en 2 vermelde verplichtingen inzake ammoniakemissiereductie. Zij doorlopen hiertoe een beperkte procedure met aangifte bij de vergunningverlenende overheid.

Het gaat om:

- Kleinschalige veehouderijen die een jaaremisse hebben van minder dan 500 kg ammoniak volgens de vergunde dieraantallen én een impactscore hebben die lager is of gelijk aan 0,025% in het jaar van inwerkingtreding van dit decreet. Deze moeten wel bijdragen aan de ambitie betreffende stikstofreductie door aangepaste maatregelen te nemen die binnen hun specifieke bedrijfsrealiteit toepasbaar zijn.
- Biologische veehouderijen met een impactscore lager dan of gelijk aan 1% in het jaar van inwerkingtreding van dit decreet. Deze moeten wel bijdragen aan de ambitie betreffende stikstofreductie door aangepaste maatregelen te nemen die binnen hun specifieke bedrijfsrealiteit toepasbaar zijn en die

- verenigbaar zijn met het "lastenboek bio".
- Diercategorieën waarvoor de Vlaamse Regering vaststelt dat er nog geen ammoniakemissiereducerende maatregelen voor vastgesteld zijn.

Volgens de huidige beschikbaarheid van ammoniakemissiereducerende technieken gaat het om kalkoenen, beren (mannelijke varkens) en rosékalveren. In 2027 moet de Vlaamse Regering een evaluatie maken over de in het derde punt vermelde categorie van mogelijke vrijstellingen. De evaluatie kan ertoe leiden dat deze vrijstellingscategorie wordt aangepast.

Voor de berekening van de impactscores wordt rekening gehouden met de vergunde dierplaatsen. Dit is logisch aangezien de realisatie van de PAS-referentie, zoals opgenomen in voorliggend decreet, moet blijken uit de omgevingsvergunning van de veehouderij in kwestie, en vandaar dat dus ook hier gekeken wordt naar de vergunde situatie. Daarenboven wordt ook een vrijstelling gegeven die niet in de tijd beperkt is. Dit betekent dat de voorwaarden waarbinnen de vrijstelling verleend kan worden, naar de toekomst toe, ook maximaal gegarandeerd moeten worden. Als naar de reële dierbezetting gekeken zou worden, kan dit tot gevolg hebben dat een bedrijf dat in het jaar van de inwerkingtreding van het decreet, toevallig een lage veebezetting had (waarbij in geval van een inwerkingtreding in 2024 nog anticipatief gedrag mogelijk is, door voor één jaar een uitzonderlijk lage veebezetting te realiseren om zo een vrijstelling te bekomen) een vrijstelling verkrijgt, waarna het de komende jaren, binnen zijn vergunning een veel groter aantal dieren zou kunnen houden en toch vrijgesteld zou blijven van de reducties waaraan andere bedrijven wel moeten voldoen. Om dit te vermijden, wordt rekening gehouden met de vergunde situatie.

Veehouderijen die een vrijstelling wensen, bezorgen een aangifte per beveiligde zending aan de overheid die bevoegd zou zijn om een vergunningsaanvraag van de exploitatie te beoordelen. De aangifte wordt bezorgd tegen 31 maart 2025 wanneer het een rundveehouderij betreft en tegen 30 september 2029 in de andere gevallen. Dit onderscheid is er aangezien voor rundvee er reeds de verplichting is, overeenkomstig artikel 8 van voorliggend voorstel van decreet, om uiterlijk tegen 31 december 2025 een ammoniakemissiereducerende maatregel te nemen met een minimaal rendement van 5%. Aangezien de vrijstelling eveneens op deze verplichting van toepassing is, dienen rundveehouderijen die van de vrijstellingsmogelijkheid gebruik willen maken, dan ook hun aangifte daarvoor eerder te bezorgen.

Veehouderijen waaraan een vrijstelling werd verleend op grond van paragraaf 1, punt 3, kunnen enkel een vergunning waarvoor de vrijstelling van de emissiereducties wordt toegepast voor de exploitatie na 31 december 2030 verkrijgen, mits een gunstige beoordeling overeenkomstig artikel 36 of 38. Dit is noodzakelijk omdat in tegenstelling tot de vrijstellingen vermeld in paragraaf 1, punt 1 en 2, de vrijstelling vermeld in punt 3 niet is doorgerekend in het plan-MER van de PAS, waardoor een individuele passende beoordeling noodzakelijk is (er kan hiervoor immers geen gebruik gemaakt worden van de passende beoordeling op programmaniveau).

Artikel 13.

De vrijgestelde bedrijven moeten evenwel aangepaste maatregelen nemen om mee te helpen de PAS-doelstelling te bereiken. De Vlaamse Regering voorziet hiervoor nadere bepalingen.

De exploitant die voor zijn IIOA beschikt over een vrijstelling als vermeld in artikel 12, past de ammoniakemissiereducerende maatregelen toe die binnen de specifieke bedrijfsrealiteit kunnen geïmplementeerd worden. Voor de biologische bedrijven moeten deze maatregelen bovendien verenigbaar zijn met het 'lastenboek bio'.

Afdeling 3. Bronmaatregelen voor mestverwerkingsinstallaties

(PAS, pag. 54-55)

Artikel 14.

Dit artikel omschrijft welke mestverwerkingsinstallaties in deze afdeling gevat zijn. Het gaat om de inrichtingen bedoeld in de rubrieken 28.3, c of 28.5 van de indelingslijst van VLAREM II, met een vergunde mestverwerkingscapaciteit groter of gelijk aan 40.000 ton/jaar, die andere activiteiten op mest uitvoeren dan enkel mestscheiding of biologische behandeling van de dunne fractie.

Dit is verantwoord vermits dit (1) de grootste installaties qua verwerkingscapaciteit zijn, waar (2) (technologisch) nog wezenlijke emissiereducties te realiseren vallen, en (3) die gezamenlijk instaan voor het overgrote deel van de ammoniakemissies binnen de ruimere sector van mestverwerkers.

Artikel 15.

Als eerste stap om de beoogde ammoniakemissiereductie te bekomen, wordt verwacht dat elke exploitant van een mestverwerkingsinstallatie, zoals omschreven in artikel 14, tegen uiterlijk 1 januari 2027 minstens één ammoniakemissiereducerende maatregel implementeert en dit, in het geval dit een vergunningsplichtige verandering zou betreffen, meldt aan de vergunningverlenende overheid.

Met de gehanteerde definitie richten de verplichtingen van deze afdeling zich, voor het realiseren van de doelstelling van artikel 4, §4, van dit decreet, maximaal op (1) de grootste installaties qua verwerkingscapaciteit, (2) waar (technologisch) nog wezenlijke emissiereducties te realiseren vallen, en (3) die gezamenlijk instaan voor het overgrote deel van de ammoniakemissies binnen de ruimere sector van mestverwerkers. Wel moet opgemerkt worden dat voor het hoofdstuk van de beoordelingskaders voor vergunningverlening, meer bepaald dat voor ammoniak van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties, er gewerkt wordt met een veel ruimere definitie van mestverwerkingsinstallaties, zoals vervat in artikel 2, van voorliggend decreet, teneinde artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn te respecteren.

Mestverwerkingsinstallaties waarbij een ammoniakemissiereducerende maatregel al vervat zit in de geldende vergunning, hebben voldaan aan de verplichting, op voorwaarde dat die maatregel nog niet vervat zat in de vergunningstoestand van 1 januari 2015.

Anders dan bij varkens-, pluimvee- en rundveehouderijen, wordt hier niet de keuzemogelijkheid geboden om een ammoniakemissiereductie te realiseren door een capaciteitsvermindering van de vergunde inrichting voor bewerking of verwerking van mest. De reden hiervoor is dat er momenteel geen emissiefactoren beschikbaar zijn gerelateerd aan een verwerkingscapaciteit.

Artikel 16.

In 2028 gaat de Vlaamse Regering na of de vooropgestelde ammoniakemissiereductie die voor de sector van de mestverwerkingsinstallaties verwacht wordt tegen 31 december 2030, conform artikel 4, §4, gerealiseerd wordt.

Wanneer de beoogde reductie niet gehaald wordt, neemt de Vlaamse Regering bijkomende maatregelen ten aanzien van de mestverwerkingsinstallaties, zoals omschreven in artikel 14, die minder dan 30% ammoniakemissiereductie gerealiseerd hebben ten opzichte van hun totale ammoniakemissies van 2015 of van de eerst gekende ammoniakemissies indien er nog geen gekende ammoniakemissies waren in 2015. De Vlaamse Regering houdt bij het bepalen van de bijkomende ammoniakreducerende maatregelen rekening met de reeds gedane inspanningen op individueel niveau van een mestverwerkingsinstallatie.

De mestverwerkingsinstallaties die één of meerdere ammoniakreducerende maatregelen genomen hebben ten belope van minstens 30%, kunnen niet gevat worden door bijkomende ammoniakreducerende maatregelen, onder voorbehoud dat dit de realisatie van de doelstelling van artikel 4, §4, niet onmogelijk maakt.

Meer informatie hieromtrent kan ook teruggevonden worden in de algemene toelichting, onder punt 3.2.3, waar de bronmaatregelen voor mestverwerkingsinstallaties besproken worden.

Afdeling 4. Piekbelasters

(PAS, pag. 46-47)

Artikel 17.

Dit artikel definieert wat onder een piekbelasters wordt verstaan. Voor veehouderijen wordt er rekening gehouden met de jaargemiddelde veebezetting van de 3 laatste jaren.

Een veehouderij wordt slechts als piekbelaster aangemerkt wanneer de impactscore rekening houdend met de gemiddelde veebezetting van de jaren 2020, 2021 en 2022, in minstens twee van de drie gevallen hoger of gelijk aan 50% was. Aangezien voor veehouderijen de veestapel, in principe, de grootste bron van ammoniakemissies is, en gelet op de grote verschillen in veestapel (en dus in ammoniakemissie) doorheen de jaren, is het aangewezen om voor hen, deze specifieke regeling op te nemen.

Een van de basisreferentiejaren in het kader van dit decreet betreft het jaar 2021. Voor een aantal berekeningen, zoals onder meer voor wat betreft de aanduiding van de piekbelasters, gebeurt de beoordeling echter niet op basis van één jaar, maar over

een periode van 3 jaar. Voor dergelijke berekeningen, waarvoor 3 jaren in rekening gebracht worden, is er gekozen om het jaar 2021 centraal te nemen en om naast de gegevens van het jaar 2021, ook rekening te houden met voorgaande jaar 2020 en het volgende jaar 2022. De betreffende jaren liggen in het nabije verleden, waardoor deze in principe nog steeds een goed beeld geven van de actuele situatie van het betrokken bedrijf. Bovendien zijn, voor wat betreft de berekening van de gemiddelde veebezetting en de vermelde ammoniakemissiereducerende maatregelen, de aangiften van deze jaren ook reeds allemaal verwerkt, hetgeen enerzijds toelaat om de benodigde berekeningen voor deze regeling reeds uit te voeren, zonder dat er eerst nog gewacht moet worden tot de nodige aangiften ingediend en verwerkt zijn en anderzijds anticipatief gedrag vermijdt door bijvoorbeeld aanpassingen aan te brengen aan de veebezetting, in nog in te dienen aangiften, omwille van mogelijks nadelige effecten. De betreffende drie jaren zijn ook de drie jaren die in beschouwing genomen worden bij de annulering van de niet-ingevulde nutriëntenemissierechten (zie verder bij de bepalingen tot wijziging van het Mestdecreet).

Artikel 18.

Dit artikel bevat de procedure voor de identificatie van de piekbelasters. De eerste stap hierbij is het berekenen van de impactscore. Een aantal parameters die gebruikt worden voor de berekening van de impactscore zijn voor alle bedrijven gelijk. Het gaat hier onder meer over de biologische waarderingskaart (BWK) en de gegevens over de achtergronddepositie of de gebruikte meteorologische data.

Daarnaast worden er voor de berekening van de impactscore ook een aantal kenmerken gebruikt van de IIOA in kwestie. Hierbij gaat het onder meer over gegevens met betrekking tot de ligging van de IIOA, de verschillende emissiepunten op de IIOA, de gebruikte ammoniakemissiereducerende maatregelen, ...

Voor veehouderijen ten slotte worden ook de gegevens over de gemiddelde veebezetting in rekening gebracht.

Op basis van al de beschikbare gegevens, wordt een zo accuraat mogelijke identificatie gedaan van de IIOA 's die als piekbelaster kwalificeren.

Wat betreft de in de eerste paragraaf, tweede lid, vermelde biologische waarderingskaart (BWK) en habitatkaart, is het nuttig te vermelden dat deze door het INBO worden opgemaakt op basis van een periodieke, gedetailleerde kartering op terrein van de aanwezige vegetaties en het landgebruik. Veldkarteerders bepalen tijdens het vegetatie seizoen op terrein de BWK-code, het Natura 2000 habitatype en/of het regionaal belangrijk biotoop, volgens een vaste methodiek (<https://www.vlaanderen.be/inbo/de-biologische-waarderingskaart/bwk-handleiding-veldsleutels/>). De handleidingen bevatten regels en afspraken over de kartermethodiek, over de definitie en de begrenzing van de Natura 2000 habitatypes, regionaal belangrijke biotopen en over het gebruik van de BWK-eenheden. Tijdens de winterperiode gebeuren er kruiscontroles op de ingevoerde data door de collega veldkarteerders en de projectleider.

Verder wordt ook VLOPS vermeld bij de parameter achtergronddepositie. De modellering van de depositie gebeurt immers met het VLOPS- model (Vlaams Operationeel Prioritaire Stoffen-model (VMM)). Het VLOPS-model berekent de

ruimtelijke spreiding van de luchtconcentraties en deposities van stikstof in Vlaanderen op 250x250m² op basis van gemodelleerde jaargemiddelde ammoniak- en stikstofdioxidenconcentraties in de lucht afkomstig van Vlaamse NH₃-emissies (EMAV), maar ook van andere NH₃- en NO_x- emissiecijfers van Vlaanderen, België (VMM-berekening) en buitenland (VITO-berekening). VLOPS is het best beschikbare model, het werd voldoende (extern) gevalideerd en het geeft een goed verband tussen metingen en modelresultaten.

Voor meer informatie over de gebruikte parameters kan verwezen worden naar de toelichting bij artikel 3, waar de parameters die gebruikt worden voor de berekening van de impactscore eveneens nader toegelicht worden.

Een belangrijk aspect bij het bepalen van de impactscore van veehouderijen betreft de ammoniakemissiereducerende maatregelen die in rekening gebracht worden bij de berekening. Essentieel is dat het een ammoniakemissiereducerende maatregel is en dat deze ook effectief op de IIOA toegepast wordt. Voor de handhaafbaarheid is het eveneens essentieel dat deze maatregel ook in de vergunning opgenomen is. Dit betreft echter een element dat de exploitant later nog in zijn vergunning kan opnemen. Voor ammoniakemissiereducerende maatregelen is daarom als één van de voorwaarden vermeld dat deze of als vergunningsvoorwaarde is opgenomen, of in de Mestbankaangifte. Maatregelen die enkel in de Mestbankaangifte staan, maar niet in de vergunning, dienen dan later toegevoegd te worden aan de vergunning (zie verder artikel 19, §3).

In paragraaf 2 van dit artikel wordt nader uiteengezet op welke wijze gekeken wordt naar de gemiddelde veebezetting. Het uitgangspunt hierbij is dat rekening gehouden wordt met de gegevens van de gemiddelde veebezetting, zoals vermeld in de Mestbankaangifte. Hierbij wordt echter opgenomen dat als deze in een bepaald jaar lager is dan 75% van het vergunde aantal standplaatsen, voor de berekening van de impactscore uitgegaan wordt van 75% van de vergunde standplaatsen.

Zoals hoger reeds uiteengezet is het normaal dat de veestapel van jaar tot jaar enigszins fluctueert. Vandaar dat voor de aanduiding van de piekbelasters voor veehouderijen de impactscores van 3 jaren berekend worden. Op deze manier worden de "normale" schommelingen ondervangen.

In bepaalde omstandigheden is het echter mogelijk dat de veebezetting gedurende een of meerdere jaren uitzonderlijk laag is. Om deze reden is er zowel bij de bepalingen rond het vastleggen van de PAS-referentie (hoger art. 5) als bij de annulering van de niet-ingevulde nutriëntenemissierechten (verder art. 76) een afwijking voorzien in het geval de gemiddelde veebezetting voor de betreffende jaren niet representatief zou zijn.

Ook bij de aanduiding van de piekbelasters is het mogelijk dat door omstandigheden, het bedrijf in kwestie in die jaren een lagere veebezetting had, doch ondertussen weer wel meer dieren houdt. En mogelijk hierdoor een impactscore haalt van meer dan 50%. Om deze reden wordt als veiligheid ingebouwd dat als in een bepaald jaar, de gemiddelde veebezetting lager is dan 75% van het vergunde aantal standplaatsen, voor de berekening van de impactscore uitgegaan wordt van 75% van de vergunde standplaatsen.

Artikel 19.

Bedrijven die op basis van de berekeningen van de impactscore als piekbelaster geïdentificeerd worden, worden hiervan vervolgens verwittigd, waarbij hen ook de berekening van de impactscore wordt overgemaakt.

Zoals hoger vermeld bij artikel 18 worden voor de berekening van de impactscore een aantal parameters gebruikt die voor alle bedrijven gelijk zijn en niet jaarafhankelijk zijn. Deze parameters kunnen echter wijzigen. Zo bijvoorbeeld kan er natuur onder passend beheer komen binnen de habitatrictlijngebieden. Een dergelijke aanpassing, kan onder meer betrekking hebben op het aanpassen van de zoekzones. Zoals hoger vermeld, bij artikel 4, zal prioritair en uiterlijk tegen 1 januari 2026 werk gemaakt worden van de SBZ-H waar de piekbelasters impact op hebben.

Een aanpassing wat betreft deze parameter kan impact hebben op de aanduiding als piekbelaster. Paragraaf 2 van voorliggend artikel 19 voorziet daarom dat bij aanpassing van een aantal parameters, die tot wijzigingen leiden in de impactscores, de betrokken exploitanten op de hoogte gesteld worden van de herrekenende impactscores en natuurlijk of dit al dan niet effect heeft op de aanduiding als piekbelaster.

Voor wat betreft de emissiereducerende maatregelen is hoger reeds aangegeven dat het essentieel is dat deze maatregelen ook in de vergunning opgenomen zijn. Voor een aantal bedrijven kan het al dan niet mee in rekening brengen van een emissiereducerende maatregel het verschil maken tussen al of niet als piekbelaster beschouwd worden. Om deze reden wordt daarom in paragraaf 3 opgenomen dat voor dergelijke bedrijven de aanduiding als piekbelaster opgeschort wordt tot duidelijk is of deze al of niet in de vergunning toegevoegd is.

Exploitanten die het niet eens zijn met hun aanduiding als piekbelaster kunnen hier vervolgens bij de minister bezwaar tegen indienen. De bezwaarprocedure is opgenomen in de paragrafen 4 en volgende van dit artikel.

In het kader van deze bezwaarprocedure worden de gegevens op basis waarvan de impactscores van het bedrijf berekend zijn, geverifieerd. De exploitant levert hiervoor de gegevens aan waarover hij beschikt.

Het is mogelijk dat bij de verificatie blijkt dat men een emissiereducerende techniek toepast die (nog) niet in de vergunning is opgenomen. Ook hiervoor is opgenomen dat, als dit een determinerend element is voor de aanduiding als piekbelaster, de procedure van aanduiding als piekbelaster opgeschort wordt om de exploitant toe te laten dit nog in de vergunning op te nemen. (§5)

Artikel 20.

Overeenkomstig dit artikel dienen piekbelasters hun emissies aan te passen.

In de eerste plaats moeten deze bedrijven, net zoals alle andere bedrijven, de generieke emissiereducties toepassen.

Daarnaast wordt gesteld dat, als een piekbelaster na de toepassing van de generieke reducties, nog steeds een impactscore heeft van meer dan 50 % hij

verdere reducties moet doorvoeren, zodat dit bedrijf een impactscore van minder dan 50% bereikt.

Voor sommige bedrijven kan het zo zijn dat zij, na toepassing van de generieke reducties, geen extra inspanning meer moeten doen.

Het is in eerste instantie aan de exploitant zelf om zijn bedrijfsvoering hieraan aan te passen en dit als dusdanig in de vergunning te laten verankeren.

De exploitant heeft hiervoor in de praktijk immers verschillende mogelijkheden. Sommige bedrijven kunnen bijvoorbeeld vrijwillig opteren voor een fundamentele heroriëntatie, door hun veeteeltactiviteiten stop te zetten en om te vormen naar akkerbouw. Of eventueel kunnen ze, vrijwillig, de keuze maken om op die locatie al hun landbouwactiviteiten te beëindigen. Andere bedrijven zullen misschien de voorkeur bieden aan een reconversie naar natuurbeheer (cfr. artikel 36ter Natuurdecreet). Maar evengoed kunnen bedrijven ervoor kiezen om de vereiste emissiereducties te bereiken door extra emissiereducerende maatregelen die ingepast worden in de bestaande bedrijfsvoering.

Indien eind 2029 echter blijkt dat de exploitant nog niet over een aangepaste vergunning beschikt, zal de vergunning hiervoor ambtshalve aangepast worden. De wijze waarop dit gebeurt is analoog aan de werkwijze voor de realisatie van de PAS-referentie 2030.

Er wordt hierbij ook nog een onderscheid gemaakt tussen piekbelasters die veehouderijen zijn en andere piekbelasters. Voor veehouderijen gebeurt de aanpassing van de vergunning door het aantal dierplaatsen en, in de mate ze gepaard gaan met ammoniakemissies, de daaraan verbonden inrichtingen, activiteiten of aanhorigheden te verminderen.

Voor piekbelasters die geen veehouderij zijn, en waar dus geen dierplaatsen in de vergunning opgenomen zijn, dient de aanpassing op andere activiteiten te gebeuren. Het kan hierbij onder meer gaan om mestverwerkers. Voor dergelijke piekbelasters is vermeld dat, voor zover er voor hen reeds reducties opgelegd worden in het kader van dit decreet, zij deze eerst moeten toepassen. En net als bij de piekbelasters-veehouderijen wordt hieraan toegevoegd dat als de toepassing van deze reducties nog niet leidt tot een impactscore van minder dan 50%, er verdere reducties gerealiseerd moeten worden opdat een impactscore onder de 50% bereikt zou worden. Als de betrokken piekbelaster dit niet gerealiseerd heeft, wordt ook hier de vergunning ambtshalve aangepast.

Piekbelasters kunnen op basis van deze bepaling, een deel van hun activiteiten dus verderzetten (op voorwaarde dat ze de vereiste reductiedoelstellingen halen) en dienen dus niet verplicht te stoppen.

Deze aanpak voor piekbelasters doet geen afbreuk aan de conclusie van de plan-MER. Dit werd bijkomend onderzocht door VITO. (zie hoger bij algemene toelichting)

Hoofdstuk 3. Beoordelingskaders voor vergunningverlening wat

betreft stikstofdepositie via de lucht

(PAS pag. 57 e.v.)

In dit hoofdstuk worden bepalingen opgenomen die van toepassing zijn bij de vergunningverlening van projecten die omwille van hun mogelijke impact op stikstofgevoelige habitats voorwerp zijn van de PAS. Het gaat om stationaire bronnen (sectoren industrie, energie, handel & diensten, landbouw), mobiliteitsgerelateerde projecten en veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties. Voor verschillende van deze projecten gelden ook algemene emissiereductieverplichtingen, zoals beschreven in hoofdstuk 2. Bij de beoordeling van een vergunningsaanvraag zal dus zowel rekening gehouden moeten worden met de verplichtingen die voortvloeien uit hoofdstuk 2 als met de beoordelingskaders zoals in dit hoofdstuk bepaald.

De beoordelingskaders gelden enkel voor effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H. Voor andere mogelijke effecten van de betrokken projecten, zal dus eveneens een beoordeling vereist zijn – en in voorkomend geval een passende beoordeling - naast de beoordeling die geregeld wordt via voorliggende beoordelingskaders.

Merk op dat hoewel de meeste projecten slechts één ingedeelde inrichting of activiteit bevatten, een omgevingsvergunningproject ook meerdere IIOA's kan bevatten (desgevallend in combinatie met de locatie(s) voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen).

Afdeling 1. Algemene bepalingen**Artikel 21.**

De beoordelingskaders zoals opgenomen in hoofdstuk 3 zijn van toepassing om de door de PAS vooropgestelde 2030-doelstelling te behalen. Daarom gelden ze tot en met 31 december 2030.

De beoordelingskaders worden toegepast op omgevingsvergunningsaanvragen en projectbesluiten. Ook voor andere beslissingen en de procedures waarmee deze beslissingen tot stand komen, moeten de bepalingen van dit hoofdstuk op overeenkomstige wijze toegepast worden als de betrokken beslissing conform een decreetsbepaling geldt als omgevingsvergunning. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan het conformiteitsattest dat, in de conform het Bodemdecreet van 27 oktober 2006 omschreven gevallen, geldt als omgevingsvergunning. Aangezien bij het bepalen van de impactscore enkel locaties in aanmerking genomen worden waarvan de kritische depositiewaarde als gevolg van de achtergronddepositie wordt overschreden, of door de cumulatie van de achtergronddepositie en het project zou worden overschreden, bedraagt de impactscore van projecten waarbij de KDW nergens in de toetszone wordt overschreden, nul. Op dergelijke projecten zijn de beoordelingskaders niet van toepassing. De reductieverplichtingen kunnen wel spelen.

In de tweede paragraaf van dit artikel wordt de Vlaamse Regering gelast een nieuwe werkbare en wetenschappelijk onderbouwde aanpak na 2030 uit te werken.

Voor nadere toelichting omtrent de doorkijk 2030 kan hier worden verwezen naar de algemene toelichting hierboven.

Artikel 22.

Dit artikel bevestigt de bestaande praktijk dat in het geval van een aanvraag voor een verandering bij de beoordeling rekening gehouden wordt met de effecten van de totale vergunde of gemelde situatie die ontstaat na de verandering. Het is dus niet enkel de stikstofdepositie die veroorzaakt wordt door de verandering op zich die beoordeeld wordt. De beoordeling van de stikstofdepositiebijdrage in de in dit hoofdstuk opgenomen beoordelingskaders betreft de totale stikstofdepositie die te verwachten is van de vergunde of gemelde IIOA na de vergunning/melding van de verandering. Bij de berekening van de totale stikstofdepositie wordt er mee rekening gehouden dat de depositie van het reeds vergunde deel al vervat is in de achtergronddepositie. Er moet namelijk over gewaakt worden dat die stikstofdepositie niet "dubbel geteld" wordt doordat deze enerzijds deel zou uitmaken van de achtergronddepositie en anderzijds ook zou toegevoegd worden als deel van de totale depositie van de te vergunnen situatie die ontstaat na de verandering.

Artikel 23.

(PAS, Hoofdstuk 4, sectie 4.2.1, pag. 68-69)

Hoofdstuk 3, Afdeling 2 betreft het beoordelingskader dat toegepast moet worden voor de beoordeling van stikstofemissies, meer bepaald NO_x, afkomstig van stationaire bronnen. De stikstofemissie ten gevolge van industriële processen in de sectoren energie, industrie, handel en diensten zal in principe NO_x betreffen die onder dat kader valt. Echter kunnen ten gevolge van industriële processen ook ammoniakemissies plaatsvinden. De PAS bepaalt welke van deze ammoniakemissies mee beoordeeld worden met de NO_x-emissie volgens het betreffende kader en welke van deze ammoniakemissies beoordeeld worden overeenkomstig het kader specifiek opgesteld voor ammoniak. Dit artikel voorziet de regelgevende verankering van die passage van de PAS. In de PAS (Hoofdstuk 4, sectie 4.2.1) wordt verduidelijkt waarom het aanvaardbaar is om bepaalde van deze proces-ammoniakemissies mee te nemen bij de beoordeling conform het beoordelingskader voor NO_x.

De tweede paragraaf regelt het gebruik van end-of-pipe technieken voor het beperken van de NO_x emissies, zoals selectieve katalytische reductie (SCR) en niet-selectieve katalytische reductie (SNCR), in dit decreet aangeduid als deNO_x-technieken. Bij het gebruik van deNO_x technieken gaat de emissiereductie van NO_x gepaard met een bijkomende emissie van ammoniak (de zgn. ammoniak-slip). Gegeven het verschillend depositiegedrag van ammoniak en NO_x, kan het gebruik van deNO_x technieken er toe leiden dat de stikstofdepositie (impactscore) van de installatie toeneemt als gevolg van het gebruik van deNO_x technieken. Om dit te vermijden, wordt als algemeen principe vooropgesteld dat de deNO_x installatie niet mag leiden tot een verhoging van de impactscore. deNO_x-installaties moeten dusdanig ontworpen en uitgebaat worden zodat ze een dusdanige reductie van NO_x emissies bewerkstelligen en de emissie van ammoniak dusdanig beperken, dat de

totale impactscore van de emissiebron niet toeneemt in vergelijking met een situatie waarbij er geen deNOx installatie geïnstalleerd zou worden. Op die wijze kan de (bijkomende) ammoniakemissie die het gevolg is van het gebruik van de deNOx installatie, de facto beschouwd worden als een equivalente NOx-emissie, en via de beoordelingskaders voor NOx beoordeeld worden.

In het derde lid van de tweede paragraaf, wordt een specifieke situatie geregeld, waarbij de emissie van een emissiebron van NOx verlaagd wordt door een combinatie van (primaire) procesgeïntegreerde technieken (zoals low-NOx branders), in dit decreet aangeduid als NOx-reducerende technieken, en (secundaire) technieken, in dit decreet aangeduid als deNOx-technieken. De procesgeïntegreerde maatregelen kunnen een negatief effect hebben op het rendement van de deNOx-techniek waardoor men mogelijk niet aan de criteria vermeld in paragraaf 2, tweede lid, kan voldoen. Indien een combinatie van primaire en secundaire technieken in totaal leidt tot een hogere emissiereductie en een lagere N-depositie in vergelijking tot de situatie waar alleen deNOx zou toegepast worden, zou het niet logisch zijn om deze situatie toch strenger te beoordelen door enkel de end-of-pipe techniek in beschouwing te nemen. Om deze situatie te verhelpen werd daarom een bepaling opgenomen die bepaalt dat in zulke gevallen ook de combinatie van technieken kan getoetst worden.

Artikel 24.

Overeenkomstig dit artikel wordt de stikstofdepositie ten gevolge van stationaire bronnen van een veehouderij of mestverwerkingsinstallatie mee beoordeeld overeenkomstig het beoordelingskader dat geldt voor de ammoniakemissie van de veehouderij of mestverwerkingsinstallatie. Een veehouderij of mestverwerkingsinstallatie zal doorgaans ook een verkeersgenererend project zijn en dus eveneens vallen onder afdeling 3. In dit artikel wordt bepaald dat ook in dat geval afdeling 4 toegepast moet worden voor de totale stikstofdepositie.

Artikel 25. en Artikel 26.

In artikel 25 worden algemene bepalingen opgenomen die vastleggen welke stikstofdepositie die veroorzaakt wordt door verkeer bij de beoordeling van mobiliteitsgerelateerde projecten meegenomen moet worden. Dit verkeer kan zowel op de aanlegfase van het project als op de exploitatiefase betrekking hebben. Deze bepaling beoogt de stikstofdepositie van het verkeer dat gegenereerd wordt door de bestaande situatie te onderscheiden van het bijkomend verkeer dat veroorzaakt wordt door het project. Specifiek voor verkeersdragende infrastructuurprojecten kunnen hierover in de praktijk immers vragen rijzen. Eens verkeersdragende vergunde infrastructuur is aangelegd, kan er nog moeilijk ingegrepen worden op de uitgevoerde vergunde situatie. Voor dergelijke projecten zullen er doorgaans geen vergunningen voor exploitatie in uitvoering zijn die de bestaande mobiliteit vatten. Met de te verlenen vergunning kan doorgaans dan ook niet ingegrepen worden op een bestaande vergunning die het verkeer van de bestaande situatie omvat, omdat er geen dergelijke bestaande vergunning voorhanden is. Voor de volledigheid en om onzekerheid hieromtrent te vermijden, wordt eveneens bepaald dat bij een verkeersgenererend project, om de stikstofdepositie veroorzaakt door verkeer van dat project te bepalen, rekening wordt gehouden met alle stikstofdepositie ten gevolge van vervoersbewegingen die het project (voorwerp van de aanvraag) veroorzaakt.

Het vastleggen in artikel 25 van de voor toepassing van de beoordelingskaders mee te nemen stikstofdepositie veroorzaakt door verkeer, betekent uiteraard niet dat eventuele andere bijkomende stikstofdepositie ten gevolge van het project niet wordt beoordeeld. Er wordt in artikel 26 een specifieke bepaling voorzien voor projecten die onder het toepassingsgebied van afdeling 3 vallen en eveneens een IIOA met één of meer stationaire bronnen omvatten. In twee gevallen wordt de totale stikstofdepositie beoordeeld overeenkomstig het beoordelingskader van afdeling 2 omdat in die gevallen de stikstofdepositie ten gevolge van de stationaire bron meer bepalend is voor de beoordeling van het project dan de stikstofdepositie ten gevolge van het verkeer van dat project. De stikstofdepositie veroorzaakt door verkeer, blijft uiteraard mee deel uitmaken van de beoordeling. Voor het bepalen van de stikstofdepositie veroorzaakt door het verkeer wordt ook in deze gevallen artikel 25 toegepast.

Afdeling 2. Beoordelingskader voor stationaire bronnen van stikstofoxiden

(PAS, pag. 68-71)

Onderafdeling 1. Toepassingsgebied

(PAS, pag. 68)

Artikel 27.

Dit artikel regelt het toepassingsgebied van dit beoordelingskader. Het toepassingsgebied wordt geformuleerd voor de omgevingsvergunningsprocedure, de procedure voor het vaststellen van een projectbesluit en de procedure waarmee desgevallend een andere beslissing tot stand komt die op grond van decretale bepalingen geldt als omgevingsvergunning, omdat de betreffende bepalingen doorheen de volledige procedure relevant kunnen zijn: zowel bij de aanvraag, als bij de advisering als bij de beslissing. Het betreft enkel omgevingsvergunningsaanvragen en projectbesluiten waarbij de exploitatie van een IIOA met één of meer stationaire bronnen van stikstofoxiden aangevraagd of beoogd wordt. Zo zullen bijvoorbeeld aanvragen die louter betrekking hebben op een stedenbouwkundig aspect zonder dat er sprake is van exploitatie van een stationaire bron van stikstofoxiden, niet onder dit beoordelingskader vallen. Evenwel moet opgemerkt worden dat zowel de aanlegfase als de exploitatiefase stikstofdepositie kunnen veroorzaken, de verwijzing naar "de exploitatie van een IIOA" heeft niet tot gevolg dat de aanlegfase buiten beschouwing gelaten kan worden.

Dit artikel moet bovendien samen gelezen worden met de onder afdeling 1 opgenomen algemene bepalingen die voor specifieke aspecten (bv. samenloop van beoordelingskaders, totale stikstofdepositie in geval van een verandering enzovoort) meer duidelijkheid bieden.

Onderafdeling 2. Drempelwaarde

PAS, pag. 69

Artikel 28.

Het voldoen aan de vermelde drempelwaarde betekent dat gesteund kan worden op de passende beoordeling die voor de PAS op programmaniveau is uitgevoerd.

Het is dus niet zo dat in dit geval een voortoets zoals die tot nu toe begrepen wordt, wordt uitgevoerd. Dit betekent dat waar in de voortoets geen rekening gehouden mag worden met mitigerende maatregelen om te besluiten dat geen passende beoordeling vereist is, dit bij het toepassen van de drempelwaarde om te besluiten dat geen passende beoordeling vereist is, wel het geval is. Voor projecten die onder de drempelwaarde vallen, geldt de passende beoordeling van de PAS voor wat betreft de effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H.

Een passende beoordeling is wat betreft de vermelde effecten aldus niet vereist als de impactscore kleiner is dan of gelijk is aan 1%.

Conform de PAS wordt deze drempelwaarde jaarlijks geëvalueerd op basis van monitoring. De drempelwaarde kan op basis van de evaluatie worden bijgesteld. De opvolging van de uitvoering van de PAS wordt overzien door de Vlaamse Regering, daartoe worden verschillende delegatiebepalingen opgenomen in dit decreet. Ook hier wordt expliciet opgenomen dat de Vlaamse Regering de drempelwaarde van 1% kan aanpassen overeenkomstig de bepalingen van dit decreet. Die aangepaste drempelwaarde treedt dan in de plaats van de hier vermelde 1%.

Voor de onderbouwing van de waarde 1% kan verwezen worden naar de PAS en naar de algemene toelichting hierboven.

Onderafdeling 3. Passende beoordeling

PAS, pag. 70

Artikel 29.

De effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H van projecten die vallen onder het toepassingsgebied van deze onderafdeling en waarvan de impactscore hoger is dan de drempelwaarde, moeten in een passende beoordeling onderzocht worden.

Artikel 30.

Bij het uitvoeren van de passende beoordeling moet met dit artikel, dat een vertaling is van de PAS, rekening worden gehouden.

Wanneer een passende beoordeling vereist is wat betreft het aspect stikstofdepositie via de lucht, is een toets vereist aan de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend van NO_x in de betrokken SBZ-H. Als het project deze gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend niet hypothekeert, is er geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ-H mogelijk, althans voor wat betreft het voormeld aspect.

Op deze manier is een gunstige passende beoordeling bij een impactscore boven de drempelwaarde mogelijk op basis van concreet onderzoek voor de gebiedsspecifieke situatie. De toets aan de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend impliceert dat de beoordeling gebeurt per stikstofgevoelig habitatype waarvoor in het betreffende SBZ-H IHD zijn geformuleerd (zoals ook in de passende beoordeling van de PAS gebeurde). Deze toets aan de gebiedsgerichte depositietrend, hier en in de andere beoordelingskaders, betreft duidelijk geen vorm van impactscoreberekening op basis waarvan, bij een positieve impactscore, er getoetst moet worden aan een vaste drempelwaarde zoals deze van de *de minimis*drempel.

Voor wat betreft de toets aan de gebiedsspecifieke neerwaartse trend van NOx wordt louter die trend in aanmerking genomen inzake de daling van deposities die wordt veroorzaakt door reducties van Vlaamse emissies van NOx en hierbij worden andere deposities en depositietrends (vb. ammoniak) dus buiten beschouwing gelaten. Bij de beoordeling van projecten die een hervergunning omvatten van reeds aanwezige emissies, worden bij de toetsing aan de trend de reeds eerder aanwezige emissies niet dubbel geteld.

Er is sprake van een dalende trend als de deposities afkomstig van de betrokken sector lager of gelijk zijn dan de G8 trendlijn. Deze trendlijn wordt bepaald door de lijn uit te zetten tussen de referentiesituatie in 2021 en de G8 doelstelling in 2030. Hierbij zal steeds rekening worden gehouden met de meest actueel beschikbare depositiegegevens. Om in de beginperiode (2023-2024) te bepalen of de dalende trend is ingezet, zal ook worden gekeken naar de evolutie van de deposities tijdens de periode tot en met 2021. Midden 2024 zullen de depositiecijfers van 2022 beschikbaar zijn. Midden 2025 zullen de depositiecijfers van 2023 beschikbaar zijn. Binnen de toetszone wordt de voormelde dalende trend bepaald gemiddeld per stikstofgevoelig habitatype en per SBZ-H dat gelegen is binnen de toetszone. Dit gemiddelde is een gewogen gemiddelde rekening houdende met de oppervlakte van de desbetreffende habitatpercelen.

Wanneer de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend die met de PAS wordt beoogd door de vergunning van het project of het projectbesluit gehypothekeerd wordt, is geen gunstige passende beoordeling mogelijk, er is in dat geval immers een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ-H mogelijk. De vergunning kan dan niet verleend worden. Artikel 36ter, §4, van het Natuurdecreet en artikel 26 juncto artikel 16, §1, tweede lid, van het decreet Complexe Projecten bepalen immers dat de overheid die over een vergunningsaanvraag respectievelijk projectbesluit moet beslissen, de vergunning respectievelijk het projectbesluit slechts mag toestaan indien de uitvoering van de activiteit geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken speciale beschermingszone kan veroorzaken.

Dit artikel vermeldt eveneens emissiereducerende maatregelen waarmee rekening gehouden kan worden bij de beoordeling ten opzichte van de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend. Extern salderen is een techniek die na 1 januari 2025 wordt geïntroduceerd mits die techniek in het kader van een plan-MER gunstig passend wordt beoordeeld en, indien zo, onder de voorwaarden geformuleerd in die passende beoordeling en voor zover zulks verenigbaar is met het bereiken van de G8-reductiedoelstellingen. Dit moet blijken uit het resultaat van een plan-MER

en passende beoordeling over een plan tot wijziging van de op 10 maart 2023 vastgestelde PAS. Dit artikel voorziet in een delegatie aan de Vlaamse Regering om de voorwaarden die resulteren uit deze gunstige passende beoordeling vast te stellen. Gelet op de definitie van extern salderen en de hier opgenomen voorwaarde is nu reeds duidelijk dat voor de toepassing van dit beoordelingskader enkel extern gesaldeerd kan worden als het zowel bij de saldogever als saldonemer NOx-emissies betreft. Voor extern salderen buiten de hier bedoelde situaties, wordt verwezen naar de hiertoe ter beschikking gestelde omzendbrief.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de beoordeling van de stijging van stikstofdepositie en voor de beoordeling of de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend wordt gehypothekeerd. Om deze beoordeling (ten opzichte van de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend) eenvoudig en uniform te kunnen doorvoeren, kan bijvoorbeeld een onlinetool ter beschikking worden gesteld.

Afdeling 3. Beoordelingskader voor stikstofoxiden veroorzaakt door mobiliteitsgerelateerde projecten

PAS, pag. 72-73

Onderafdeling 1. Toepassingsgebied

PAS, pag. 72

Artikel 31.

Dit artikel regelt het toepassingsgebied van dit beoordelingskader. Het betreft enkel omgevingsvergunningsaanvragen en projectbesluiten voor mobiliteitsgerelateerde projecten.

Voor verduidelijking over welke projecten bedoeld worden, wordt verwezen naar de betreffende definitie. Dit artikel moet samen gelezen worden met de onder afdeling 1 opgenomen algemene bepalingen die voor specifieke aspecten (bv. samenloop van beoordelingskaders, totale stikstofdepositie in geval van een verandering enzovoort) meer duidelijkheid bieden.

Het gaat om stikstofoxiden ten gevolge van verkeer, dit is algemeen dus kan zowel betrekking hebben op wegverkeer als luchtverkeer als scheepvaart.

In het tweede lid van dit artikel wordt bepaald dat de Vlaamse Regering een lijst van mobiliteitsgerelateerde projecten kan vaststellen die niet onder het toepassingsgebied van deze afdeling vallen. Deze delegatie werd opgenomen omdat de definitie van mobiliteitsgerelateerd project ruim opgevat is. Ook mobiliteitsgerelateerde projecten die slechts een zeer beperkte stikstofemissie kunnen veroorzaken, vallen onder de definitie. In principe zullen vergunningsaanvragen voor deze projecten dus telkens afgetoetst moeten worden aan de drempelwaarde. Wanneer het vaststaat dat de te verwachten stikstofdepositie van een specifiek type projecten zeer beperkt is, kan de Vlaamse Regering deze aldus uitsluiten van het toepassingsgebied van het beoordelingskader voor mobiliteitsgerelateerde projecten. Hier kan bijvoorbeeld gedacht worden aan individuele woningbouw.

De Raad van State stelt hierover in zijn advies dat deze bepaling lijkt te beogen dat voor de projecten op de door de Vlaamse Regering vastgestelde lijst geen passende beoordeling wordt vereist. En dat het niet verzoenbaar is met artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn om een bepaalde categorie van projecten uit te sluiten van de verplichting van een individuele passende beoordeling, tenzij op grond van objectieve omstandigheden met zekerheid kan worden uitgesloten dat die projecten afzonderlijk of in combinatie met andere projecten significante gevolgen kunnen hebben voor die gebieden. Bij het beoordelen van die zekerheid moet er rekening mee gehouden worden dat niet zomaar uitgegaan kan worden van gemiddelde waardes, aangezien deze geen rekening houden met bijzondere omstandigheden zoals de nabijheid ten aanzien van een beschermd gebied, of de bijzondere kenmerken van dat beschermd gebied.

Artikel 31, tweede lid en de daarin vervatte machtiging aan de Vlaamse Regering zijn enkel onder dit voorbehoud aanvaardbaar, aldus de Raad van State.

De bezorgdheden van de Raad van State zijn evenwel reeds opgevangen door de algemene voorwaarde die opgenomen is in het tweede lid. De projecten die op de lijst kunnen worden opgenomen mogen geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke SBZ-H veroorzaken. Dit betreft immers de voorwaarde voor het bekomen van een gunstige passende beoordeling, die opgenomen is in artikel 36ter, §§3 en 4, van het Natuurdecreet en die overeenstemt met de voorwaarde van artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn. Deze voorwaarde moet sowieso richtlijnconform geïnterpreteerd en toegepast worden, aan de hand van de rechtspraak daarover van het Hof van Justitie.

Wanneer de Vlaamse Regering op grond van de delegatie in dit artikel een lijst vaststelt van mobiliteitsgerelateerde projecten die niet onder het toepassingsgebied van het beoordelingskader vallen, zal de Vlaamse Regering bijgevolg met de voorwaarden die volgen uit de rechtspraak van het Hof van Justitie over artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn rekening houden, zijnde ook deze die de Raad van State in herinnering brengt. De Vlaamse Regering kan een categorie van projecten enkel opnemen op de lijst als zij bij voorbaat op grond van objectieve omstandigheden met zekerheid kan uitsluiten dat deze projecten afzonderlijk of in combinatie met andere projecten significante gevolgen kunnen hebben voor de betreffende beschermde gebieden. De Vlaamse Regering zal dit besluit aldus moeten onderbouwen, waarbij voldaan moet worden aan de regelgeving met betrekking tot planmilieueffectrapportage en passende beoordeling. Hieruit moet de overeenstemming van het besluit met artikel 6, lid 3 van de habitatrichtlijn blijken. Deze vereiste waar de Vlaamse Regering bij de vaststelling van het besluit moet aan voldoen, moet echter niet geformuleerd worden in de delegatiebepaling. Deze vloeit voort uit de normale toepassing van de bestaande regelgeving (art. 36ter Natuurdecreet) die conform de rechtspraak van het Hof van Justitie (waaronder het Nederlandse PAS-arrest van 7 november 2018) moet worden toegepast.

Aangezien de Vlaamse Regering in voorkomend geval zal aangetoond hebben dat de projecten van de op te stellen lijst geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een SBZ-H kunnen veroorzaken vanwege de zeer beperkte omvang van stikstofemissies die veroorzaakt worden, is het

aanvaardbaar dat deze projecten uitgesloten worden van het toepassingsgebied van het beoordelingskader voor mobiliteitsgerelateerde projecten. Een voortoets of passende beoordeling van de effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H, is voor deze projecten dan overbodig bij de individuele vergunningverlening omdat het nodige onderzoek reeds gebeurd zal zijn bij de vaststelling van het besluit van de Vlaamse Regering.

Onderafdeling 2. Drempelwaarde

PAS, pag. 72

Artikel 32.

Als de impactscore lager is dan de vermelde drempelwaarde, kan gesteund worden op de passende beoordeling die voor de PAS op programmaniveau is uitgevoerd.

Het is dus niet zo dat in dit geval een voortoets zoals die tot nu toe begrepen wordt, wordt uitgevoerd. Dit betekent dat waar in de voortoets geen rekening gehouden mag worden met mitigerende maatregelen om te besluiten dat geen passende beoordeling vereist is, dit bij het toepassen van de drempelwaarde om te besluiten dat geen passende beoordeling vereist is, dat wel het geval is. Voor projecten die onder de drempelwaarde vallen, geldt de passende beoordeling van de PAS voor wat betreft de effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H (zie ook Algemene Toelichting

Een passende beoordeling is wat betreft de vermelde effecten aldus niet vereist als de impactscore kleiner is dan of gelijk is aan 1%.

Conform de PAS wordt deze drempelwaarde jaarlijks geëvalueerd op basis van monitoring. De drempelwaarde kan op basis van de evaluatie worden bijgesteld. De opvolging van de uitvoering van de PAS wordt overzien door de Vlaamse Regering, daartoe worden verschillende delegatiebepalingen opgenomen in dit decreet. Ook hier wordt expliciet opgenomen dat de Vlaamse Regering de drempelwaarde van 1% kan aanpassen overeenkomstig de bepalingen van dit decreet. Die aangepaste drempelwaarde treedt dan in de plaats van de hier vermelde 1%.

Voor de onderbouwing van de waarde 1% kan verwezen worden naar de PAS en naar de algemene toelichting hierboven.

Onderafdeling 3. Passende beoordeling

PAS, pag. 73

Artikel 33.

De effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H door projecten die vallen onder het toepassingsgebied van deze onderafdeling en waarvan de impactscore hoger is dan de drempelwaarde, moeten in een passende beoordeling onderzocht worden.

Artikel 34.

Bij het uitvoeren van de passende beoordeling moet met dit artikel, dat een vertaling is van de PAS, rekening worden gehouden.

Wanneer een passende beoordeling vereist is wat betreft het aspect stikstofdepositie via de lucht, is een toets vereist aan de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend van NO_x in de betrokken SBZ-H. Als het project deze gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend niet hypothekeert, is er geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ-H mogelijk, althans voor wat betreft het voormeld aspect.

Op deze manier is een gunstige passende beoordeling bij een impactscore boven de drempelwaarde mogelijk op basis van concreet onderzoek voor de gebiedsspecifieke situatie. De toets aan de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend impliceert dat de beoordeling gebeurt per stikstofgevoelig habitatype waarvoor in het betreffende SBZ-H IHD zijn geformuleerd (zoals ook in de passende beoordeling van de PAS gebeurde).

Voor wat betreft de toets aan de gebiedsspecifieke neerwaartse trend van NO_x wordt louter die trend in aanmerking genomen inzake de daling van deposities die wordt veroorzaakt door reducties van Vlaamse emissies van NO_x en dat hierbij dus andere deposities en depositietrends (vb. ammoniak) buiten beschouwing worden gelaten.

Wanneer de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend die met de PAS wordt beoogd door de vergunning van het project of het projectbesluit gehypothekeerd wordt, is geen gunstige passende beoordeling mogelijk, er is in dat geval immers een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ-H mogelijk. De vergunning kan dan niet verleend worden. Artikel 36ter, §4, van het Natuurdecreet en artikel 26 juncto artikel 16, §1, tweede lid, van het decreet Complexe Projecten bepalen immers dat de overheid die over een vergunningsaanvraag respectievelijk projectbesluit moet beslissen, de vergunning respectievelijk het projectbesluit slechts mag toestaan indien de uitvoering van de activiteit geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken speciale beschermingszone kan veroorzaken.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de beoordeling van de stijging van stikstofdepositie en voor de beoordeling of de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend wordt gehypothekeerd. Om deze beoordeling (ten opzichte van de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend) eenvoudig en uniform te kunnen doorvoeren, kan bijvoorbeeld een onlinetool ter beschikking worden gesteld.

Afdeling 4. Beoordelingskader voor ammoniak van veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties

PAS, pag. 73-78

Onderafdeling 1. Toepassingsgebied

PAS, pag. 73

Artikel 35.

Dit artikel regelt het toepassingsgebied van dit beoordelingskader. Het betreft enkel omgevingsvergunningaanvragen voor veehouderijen en mestverwerkingsinstallaties. Voor verduidelijking over welke projecten hiermee bedoeld worden, wordt verwezen naar de betreffende definities. Daarnaast moet opgemerkt worden dat zowel de aanlegfase als de exploitatiefase stikstofdepositie kunnen veroorzaken, de verwijzing naar "de exploitatie van een IIOA" heeft niet tot gevolg dat de aanlegfase buiten beschouwing gelaten kan worden.

Dit artikel moet samen gelezen worden met de onder afdeling 1 opgenomen algemene bepalingen die voor specifieke aspecten (bv. samenloop van beoordelingskaders, totale stikstofdepositie in geval van een verandering enzovoort) meer duidelijkheid bieden.

Onderafdeling 2. Drempelwaarde

PAS, pag. 74-75

Artikel 36.

Als de impactscore lager is dan de vermelde drempelwaarde, kan gesteund worden op de passende beoordeling die voor de PAS op programmaniveau is uitgevoerd.

Het is dus niet zo dat in dit geval een voortoets zoals die tot nu toe begrepen wordt, wordt uitgevoerd. Dit betekent dat waar in de voortoets geen rekening gehouden mag worden met mitigerende maatregelen om te besluiten dat geen passende beoordeling vereist is, dit bij het toepassen van de drempelwaarde om te besluiten dat geen passende beoordeling vereist is, dat wel het geval is. Voor projecten die onder de drempelwaarde vallen, geldt de passende beoordeling van de PAS voor wat betreft de effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H.

Een passende beoordeling is wat betreft de vermelde effecten aldus niet vereist als de impactscore kleiner is dan of gelijk is aan 0,025%.

Conform de PAS wordt deze drempelwaarde jaarlijks geëvalueerd op basis van monitoring. De drempelwaarde kan op basis van de evaluatie worden bijgesteld. De opvolging van de uitvoering van de PAS wordt overzien door de Vlaamse Regering, daartoe worden verschillende delegatiebepalingen opgenomen in dit decreet. Ook hier wordt expliciet opgenomen dat de Vlaamse Regering de drempelwaarde kan aanpassen overeenkomstig de bepalingen van dit decreet. Die aangepaste drempelwaarde treedt dan in de plaats van de hier vermelde 0,025%.

Voor de onderbouwing van de waarde 0,025% kan verwezen worden naar de PAS en naar de algemene toelichting hierboven.

Onderafdeling 3. Passende beoordeling

PAS, pag. 75-78

Artikel 37.

De effecten van stikstofdepositie via de lucht ten aanzien van SBZ-H van projecten die vallen onder het toepassingsgebied van deze onderafdeling en waarvan de impactscore hoger is dan de drempelwaarde, moeten in een passende beoordeling onderzocht worden.

Artikel 38.

Bij het uitvoeren van de passende beoordeling moet met dit artikel, dat een vertaling is van de PAS, rekening worden gehouden.

Er wordt bepaald hoe de effecten van stikstofdepositie via de lucht moeten worden beoordeeld als uit de passende beoordeling blijkt dat de impactscore bij een vergunningsaanvraag voor de exploitatie van een veehouderij of mestverwerkingsinstallatie groter is dan de drempelwaarde. Dat hierbij de tegenwoordige tijd wordt gebruikt, betekent uiteraard niet dat het niet tevens gaat om de toekomstige effecten. Op basis van modellering worden via de ter beschikking gestelde tool ook de toekomstige effecten, als de aangevraagde vergunning wordt verleend, ingeschat.

Wanneer de impactscore groter is dan de drempelwaarde, is een vergunning mogelijk mits gunstige passende beoordeling.

Op basis van dit artikel kan bij de passende beoordeling besloten worden dat er geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ-H mogelijk is, wat betreft de effecten van stikstofdepositie via de lucht, als de PAS-referentie 2030 wordt gerealiseerd, de impactscore lager is dan 50% en er geen stijging is van stikstofdepositie ten opzichte van de vergunde situatie.

Ook voor tijdelijke vergunningen die verleend worden overeenkomstig artikel 7, 10 of 11 bepaalt dit artikel dat bij de passende beoordeling besloten kan worden dat er geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken mogelijk is. Dergelijke vergunningen maken deel uit van het onderzoek in de passende beoordeling van de PAS op voorwaarde dat er geen sprake is van een piekbelaster en er ten opzichte van de vergunde situatie geen stijging is van de stikstofemissies noch van de stikstofdeposities op de betrokken SBZ-H. Deze voorwaarden zijn in de vermelde artikelen toegevoegd waardoor in artikel 38 bepaald kan worden dat geen passende beoordeling vereist is. De passende beoordeling van de PAS vervangt aldus voor deze vergunningen een passende beoordeling op individueel vergunningsniveau. (Zie ook titel 4.2. van de Algemene Toelichting)

Voor mestverwerkingsinstallaties en veehouderijen waarvoor geen PAS-referentie 2030 van toepassing is, zijn geen betekenisvolle effecten mogelijk wanneer zij geen piekbelaster zijn en de depositie ten opzichte van de vergunde situatie niet stijgt.

Wanneer voor veehouderijen met een PAS-referentie 2030 niet voldaan is aan één van de bovenvermelde voorwaarden, is een gunstige passende beoordeling alsnog mogelijk op basis van concreet onderzoek voor de gebiedsspecifieke situatie, meer bepaald door het toetsen aan de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend.

Als het project deze gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend niet hypothekeert, is er geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ-H mogelijk, althans voor wat betreft het voormeld aspect.

Op deze manier is een gunstige passende beoordeling bij een impactscore boven de drempelwaarde mogelijk op basis van concreet onderzoek voor de gebiedsspecifieke situatie. De toets aan de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend impliceert dat de beoordeling gebeurt per stikstofgevoelig habitatype waarvoor in het betreffende SBZ-H IHD zijn geformuleerd (zoals ook in de passende beoordeling van de PAS gebeurde).

Voor wat betreft de toets aan de gebiedsspecifieke neerwaartse trend van ammoniak voor veehouderijen en mestverwerkers wordt louter die trend in aanmerking genomen inzake deposities die worden veroorzaakt door de ammoniakemissies van de sector landbouw in het Vlaamse Gewest, hierbij worden dus andere deposities en depositietrends (vb. NOx) buiten beschouwing gelaten.

Er is sprake van een dalende trend als de deposities afkomstig van de betrokken sector lager of gelijk zijn dan de G8 trendlijn. Deze trendlijn wordt bepaald door de lijn uit te zetten tussen de referentiesituatie in 2021 en de G8 doelstelling in 2030. Hierbij zal steeds rekening worden gehouden met de meest actueel beschikbare depositiegegevens. Om in de beginperiode (2023-2024) te bepalen of de dalende trend is ingezet, zal ook worden gekeken naar de evolutie van de deposities tijdens de periode tot en met 2021. Midden 2024 zullen de depositiecijfers van 2022 beschikbaar zijn. Midden 2025 zullen de depositiecijfers van 2023 beschikbaar zijn. Binnen de toetszone wordt de voormelde dalende trend bepaald gemiddeld per stikstofgevoelig habitatype en per SBZ-H dat gelegen is binnen de toetszone. Dit gemiddelde is een gewogen gemiddelde rekening houdende met de oppervlakte van de desbetreffende habitatpercelen.

Als blijkt dat de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend die met de PAS wordt beoogd door de vergunning van het project gehypothekeerd wordt, is geen gunstige passende beoordeling mogelijk, er is in dat geval immers een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken SBZ-H mogelijk. De vergunning kan dan niet verleend worden. Artikel 36ter, §4, van het Natuurdecreet bepaalt immers dat de overheid die over een vergunningsaanvraag moet beslissen, de vergunning slechts mag toestaan indien de uitvoering van de activiteit geen betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken speciale beschermingszone kan veroorzaken.

Extern salderen is een techniek die na 1 januari 2025 wordt geïntroduceerd mits die techniek in het kader van een plan-MER gunstig passend wordt beoordeeld en, indien zo, onder de voorwaarden geformuleerd in die passende beoordeling en voor zover zulks verenigbaar is met het bereiken van de G8 – reductiedoelstellingen. Dit moet blijken uit het resultaat van een plan-MER en passende beoordeling over een plan tot wijziging van de op 10 maart 2023 vastgestelde PAS. Dit artikel voorziet in een delegatie aan de Vlaamse Regering om de voorwaarden die resulteren uit deze gunstige passende beoordeling vast te stellen. Gelet op de definitie van extern salderen en de hier geformuleerde voorwaarde is nu reeds duidelijk dat voor de toepassing van dit beoordelingskader enkel extern gesaldeerd kan worden als het zowel bij de saldogever als

saldonemer ammoniakemissies betreft. Voor extern salderen buiten de hier bedoelde situaties, wordt verwezen naar de hiertoe ter beschikking gestelde omzendbrief.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de beoordeling van de stijging van stikstofdepositie en voor de beoordeling of de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend wordt gehypothekeerd. Om deze beoordeling (ten opzichte van de gebiedsspecifieke neerwaartse depositietrend) eenvoudig en uniform te kunnen doorvoeren, kan bijvoorbeeld een onlinetool ter beschikking worden gesteld.

Hoofdstuk 4. Flankerend beleid met inbegrip van woonrecht

PAS, pag. 101-108

Artikel 39.

Voorliggend artikel vormt de rechtsgrond voor de uitwerking van het flankerend beleid in het kader van voorliggend voorstel van decreet.

Het is duidelijk dat voorliggend voorstel van decreet grote inspanningen vergt van onder meer de landbouwsector. Daarom zal er dan ook voorzien worden in een flankerend beleid voor landbouwers onder de vorm van stimulerende en compenserende maatregelen om de stikstofimpact van hun bedrijfsvoering structureel te verminderen. Om die transitie van de sector te begeleiden wordt tevens ingezet op intensieve begeleiding van landbouwers. Het voorziene flankerend beleid zal verschillende elementen bevatten.

Bij de opmaak van het flankerend beleid wordt maximaal gezocht naar het koppelen van andere omgevingsdoelstellingen (klimaat, water, bodem, landschap, biodiversiteit, ...).

Als voorbeelden van stimulerende maatregelen die binnen het voorziene flankerende beleid uitgewerkt kunnen worden, kan onder meer verwezen worden naar investeringssteun voor de kosten van de emissiereductiemaatregelen die de landbouwer neemt, naar hogere VLIF-steun voor verbreding, biologische landbouw en agro-ecologie, naar (hogere) vergoedingen voor het vervroegd vrijwillig stopzetten van de veeteeltak, naar het aanbieden van landbouwgrond vanuit de grondenbank zodat de landbouwer zijn bedrijf verder kan extensiveren en naar de ecoregelingen en de agromilieu-klimaatmaatregelen uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).

Het flankerend beleid voor jonge landbouwers zal ook worden versterkt. Bijvoorbeeld door de toegang tot grond voor jonge landbouwers te verzekeren door hen voorrang te geven bij het uitruilen van gronden via de grondenbankwerking. Binnen het flankerend beleid zal ook aandacht besteed worden aan gebieden waar in het kader van voorliggend voorstel van decreet, extra inspanningen nodig zijn, zoals het Turnhouts Vennengebied en de andere maatwerkgebieden. Het Turnhouts Vennengebied en de andere maatwerkgebieden krijgen hierbij een gelijke behandeling door het ter beschikbaar stellen van dezelfde instrumenten van het flankerend beleid.

Een essentieel onderdeel van het flankerend beleid zullen ook de vergoedingsregelingen zijn voor bedrijven die hun landbouwactiviteiten geheel of gedeeltelijk stopzetten of die hun landbouwactiviteiten omvormen met het oog op het verminderen van de stikstofimpact.

De nadere uitwerking van het flankerend beleid zal gebeuren bij besluiten van de Vlaamse Regering. Verschillende aspecten van het te voorziene flankerend beleid zullen immers te beschouwen zijn als staatssteun in de zin van de artikelen 107, 108 en 109 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), waardoor deze in beginsel ter goedkeuring bij de Europese Commissie aangemeld dienen te worden. Een uitwerking via besluiten van de Vlaamse Regering is om deze reden dan ook noodzakelijk.

PAS, pag. 53 en 109

Artikel 40.

Voorliggend artikel werkt het aanvullend 'woonrecht' voor stoppende landbouwers, zoals aangekondigd in de PAS, uit.

Voor een piekbelaster die er voor kiest zijn landbouwactiviteiten volledig stop te zetten, evenals voor elke andere landbouwer die beslist om gebruik te maken van het flankerend beleid voor de stopzetting van zijn landbouwactiviteiten, geldt er, in hoofde van de landbouwer en zijn afstammelingen, de langstlevende echtgenoot, echtgenote of wettelijk samenwonende partner van de landbouwer of van zijn afstammelingen, en hun respectievelijke gezinsleden, ten persoonlijke titel, een tijdelijk woonrecht.

Dit woonrecht gaat in vanaf de dag van volledige stopzetting van de landbouwactiviteiten van de piekbelaster.

Het uitoefenen van dit woonrecht is vrijgesteld van een eventuele vergunningsplicht voor het geheel of gedeeltelijk wijzigen van de hoofdfunctie van een bebouwd onroerend goed.

Voor wat betreft de uitoefening van dit woonrecht is het niet van belang of de landbouwer zelf eigenaar (en bewoner/gebruiker) is van de woning. Het is dus mogelijk dat de landbouwer de woning pacht of huurt van een derde.

Het recht om de woning residentieel te bewonen geldt zowel voor de landbouwer, zijn kinderen, de langstlevende echtgenoot, echtgenote of wettelijk samenwonende partner van de landbouwer of van zijn afstammelingen, en hun respectievelijke gezinsleden. Kinderen zijn de afstammelingen van de landbouwer en die van zijn echtgenoot of van de wettelijk samenwonende. De gezinsleden genieten geen eigenstandig woonrecht en bouwen daartoe geen rechten op.

Bij vervreemding vervalt dit woonrecht: wordt de bedrijfswoning overgedragen, zal een voorafgaande omgevingsvergunning vereist zijn voor het wijzigen van de hoofdfunctie als de woning niet opnieuw ten dienste staat van landbouwactiviteiten.

Als overdracht wordt beschouwd de overdracht van het eigendomsrecht (bijvoorbeeld door een verkoop doch dit kan ook door een inbreng in een vennootschap zijn), overdracht van een ander zakelijk recht (vruchtgebruik, recht

van opstal, ...), overdracht van het gebruiksrecht of verhuur aan derden, niet zijnde kinderen.

Het feit dat er geen vergunning nodig is voor de functiewijziging, doet geen afbreuk aan de bestaande regelgeving m.b.t. zonevremde basisrechten en de vergunningverlening inzake (zonevremde) functiewijzigingen. Er kan hier evenwel reeds melding worden gemaakt van een aanpassing van de mogelijkheden voor zonevremde functies en functiewijzigingen die zal worden doorgevoerd, vertrekkende vanuit de doelstellingen en ruimtelijke principes van de strategische visie BRV. Dit conform de afspraken die hierover zijn gemaakt in de conceptnota bouwshift.

Hoofdstuk 5. Maatwerkgebieden

Afdeling 1. Turnhouts Vennengebied

In het SBZ-H 'Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout' leidt het generieke PAS- emissiereductiescenario G8 tot onvoldoende emissiereductie om de 2030-doelstelling te behalen. In dit SBZ-H vormen twee habitattypes een knelpunt met oog op het bereiken van de 2030-doelstelling:

- 3110 (Voedselarme zwak gebufferde vennen),
- 3130 (Voedselarme tot matig voedselarme wateren).

De doelafstand bij realisatie van alle G8-emissiereducties tot de 2030-doelstelling (= halvering overschrijding KDW tijdens periode 2015–2030) bedraagt 0,96 kg N ha⁻¹ voor habitatype 3110 en 0,06 kg N ha⁻¹ voor habitatype (tabel 3.5). Om te voldoen aan de 2030-doelstelling is dus vereist dat tegen 2030 de jaardepositie van stikstof bijkomend (= bovenop G8) teruggedrongen wordt met resp. 0,96 en 0,06 kg N ha⁻¹ over het totale IHD-areaal van deze habitattypes in de SBZ-H.

Algemeen kan gesteld worden dat voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding voor sommige zeer stikstofgevoelige habitattypen met een zeer lage KDW ook de deposities vanuit het buitenland relevant kunnen zijn. In de scenarioberekeningen werd dienaangaande rekening gehouden met de verplichtingen van elke lidstaat in het kader van de NEC-richtlijn tegen 2030.

Er worden gesprekken met de Europese Commissie aangeknoopt om samen tot oplossingen te komen in de specifieke Vlaamse context. Hierbij wordt samen met de Europese Commissie gezocht naar de mogelijkheden om de problematiek op te lossen van de zeer stikstofgevoelige habitats in dichtbevolkte regio's, specifiek in dit geval, omdat het om een grensregio gaat.

In het kader van de monitoring worden ook eventuele buitenlandse bijkomende inspanningen in kaart gebracht. Specifiek voor het SBZ-H Turnhouts Vennengebied blijft ook na doorvoeren van de generieke G8-maatregelen de depositie vanuit (lokale) landbouw hoog in verhouding tot de bijdrage van het buitenland (vnl. Nederland), waardoor bijkomende lokale emissiereducties nodig zijn. Het maatwerk in het Turnhouts Vennengebied richt zich op het alloceren van natuurdoelen en ingrepen voor abiotisch herstel met een aantal bijkomende maatregelen ten opzichte van de andere maatwerkgebieden, om een oplossing te bieden voor de specifieke knelpunten die in dit gebied vastgesteld zijn. Met oog op

het geheel van deze maatregelen werd een maatwerkgebied afgebakend met een contour die ruimer is dan de SBZ-H deelgebieden die de knelpunthabitats bevatten.

Artikel 41.

Dit artikel verduidelijkt uit welk gebied het werkingsgebied Turnhouts Vennengebied precies bestaat.

Artikel 42.

Paragraaf 1 voorziet in de opmaak van een inrichtingsnota conform het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting voor het werkingsgebied Turnhouts Vennengebied om de doelstellingen van het ontwikkelingsplan, vermeld in de PAS, 1.3. Maatwerkgebieden, 1.3.5. SBZ-H BE2100024 – Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout, mee te realiseren. Deze doelstelling betreft onder meer de bijkomende emissiereducties die nodig zijn boven het G8-scenario.

Ter voorbereiding van de opmaak van een inrichtingsnota werkt de Vlaamse Regering een ontwikkelingsplan uit, samen met de actoren op het terrein. Zij stelt daartoe een intendant aan. Dat ontwikkelingsplan dient als basis voor de vast te stellen inrichtingsnota.

De inrichtingsnota die door de Vlaamse Regering zal worden vastgesteld, dient tot stand te komen in samenspraak met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), het departement Omgeving (dOMG) en het departement Landbouw en Visserij (dLV), en met alle lokale actoren. Met lokale actoren worden bijvoorbeeld bedoeld de betrokken gemeenten of lokale middenveldorganisaties die werken rond landbouw of natuurbehoud. Technisch-wetenschappelijke ondersteuning kan geboden worden door het ILVO, het INBO en VITO.

De inrichtingsnota wordt, conform artikel 4.2.1.2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 2014 betreffende de landinrichting, onderworpen aan een openbaar onderzoek. In voorkomend geval, wordt voor de inrichtingsnota een milieueffectrapport opgemaakt dat eveneens voorwerp is van dit openbaar onderzoek.

In paragraaf 2 wordt bepaald dat het ontwerp van inrichtingsnota, conform artikel 4.2.1.2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 2014 betreffende de landinrichting, aan de gemeente en de provincie wordt bezorgd binnen twee jaar na de inwerkingtreding van dit decreet. Dit is een termijn van orde. Het voormelde artikel 4.2.1.2 bepaalt dat de ontwerp inrichtingsnota aan de gemeente wordt bezorgd met het oog op de organisatie van een openbaar onderzoek over de ontwerp inrichtingsnota. Vervolgens zal de Vlaamse Regering de inrichtingsnota vaststellen. Als echter niet tijdig een ontwerp van inrichtingsnota is opgemaakt, moet de Vlaamse Regering maatregelen nemen om de doelstellingen voor het maatwerkgebied Turnhouts Vennengebied te realiseren.

Krachtens paragraaf 3 zal de Vlaamse Regering de uitvoering van de vastgestelde inrichtingsnota opvolgen.

Via de inrichtingsnota kunnen de instrumenten voorzien in het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting worden ingezet. Deze instrumenten

kunnen vrijwillig of dwingend van aard zijn. Zo kunnen via een inrichtingsnota flankerende maatregelen worden ingezet zoals een vrijwillige bedrijfsverplaatsing, -stopzetting of -reconversie en vergoedingen bij lokale grondenbanken die een financiële stimulans geven aan eigenaars, verpachters of gebruikers van gronden. Via een inrichtingsnota kunnen ook maatregelen op het vlak van beheer of inrichting worden genomen zoals het sluiten van beheerovereenkomsten, dienstenvergoedingen, het uitvoeren van inrichtingswerken uit kracht van wet of het vestigen van erfdienstbaarheden tot openbaar nut. Als het nodig is om grondmobiliteit te bekomen in het gebied kan er onder meer gewerkt worden met herverkaveling uit kracht van wet of een vrijwillige herverkaveling. Via een inrichtingsnota kan een waaier aan instrumenten worden ingezet om de doelstellingen voor het Turnhouts Vennengebied te realiseren. De Vlaamse Regering stelt de inrichtingsnota vast en bepaalt zo welke instrumenten ingezet worden. Voor de duurzame bestending van het natuurbeheer van het gebied na de inrichting, worden naderhand natuurbeheerplannen opgemaakt en goedgekeurd.

Wat betreft de realisatie van de doelstellingen vermeld in artikel 42 §1, eerste lid, moet worden opgemerkt dat artikel 52, derde lid, van voorliggend voorstel van decreet aan de Vlaamse Regering opdraagt om jaarlijks de voortgang in de realisatie van de doelstellingen te evalueren waarbij ze de resterende opgave verkleint in de mate buitenlandse ammoniakemissiereducties leiden tot een bijkomende daling van de stikstofdepositie in de SBZ-H van het Turnhouts Vennengebied.

Een expliciete rechtsgrond voor flankerend beleid, gekoppeld aan de extra inspanningen die nodig zijn voor onder meer het Turnhouts Vennengebied en de andere maatwerkgebieden, is voorzien in artikel 39 van voorliggend voorstel van decreet. Zie daaromtrent ook de toelichting bij artikel 39.

Artikel 43.

In dit artikel wordt bepaald dat in het Turnhouts Vennengebied in afwachting van de uitvoering van de inrichtingsnota een bewarend beleid wordt gevoerd:

- In de periode tot twee jaar na de vaststelling door de Vlaamse Regering van de inrichtingsnota kunnen geen vergunningen worden verleend voor een verandering van een IIOA wanneer die verandering gepaard gaat met een stijging van stikstofemissies, of van stikstofdeposities in de SBZ-H 'Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout'. Er is gekozen voor de term 'verandering' i.p.v. 'uitbreiding', omdat binnen de definitie die artikel 5.1.1 van het DABM ook andere vormen van verandering gepaard kunnen gaan met een verhoging van stikstofemissies of -deposities, zoals het 'toevoegen' dat ook een verhoging van capaciteit kan inhouden;
- In dezelfde periode kan ook geen vergunning verleend worden voor een omzetting naar een vergunning van onbepaalde duur, uiteraard enkel als het een IIOA betreft waarvan de exploitatie gepaard gaat met stikstofemissies;
- Voor wat betreft IIOA waarvan de exploitatie gepaard gaat met stikstofemissies en waarvan de vergunning verstrijkt in de periode tot twee jaar na de vaststelling door de Vlaamse Regering van de inrichtingsnota, kan de vergunningstermijn verlengd worden tot uiterlijk twee jaar na de vaststelling van de inrichtingsnota.
- Voor vergunningen die verstrijken in de periode tot twee jaar na de

vaststelling door de Vlaamse Regering van de inrichtingsnota kan de vergunningstermijn verlengd worden tot na 2030 maar dan moet de IIOA voldoen aan de PAS-referentie 2030 zoals bepaald in dit decreet.

De voorwaarden inzake de verlenging van de vergunningen gelden onverminderd de toepassing van artikel 70 van het decreet betreffende de omgevingsvergunning.

Afdeling 2. Andere maatwerkgebieden

Artikel 44.

Voor vier maatwerkgebieden (SBZ-H Kalmthoutse Heide, De Maten, Mechelse Heide en Voerstreek) wordt tijdens de programmaperiode tot 2030 niet voorzien in bijkomende lokale emissiereducties bovenop de reductie-opgave G8. Enerzijds zijn er geen belangrijke lokale emissiebronnen aanwezig in of rond een aantal maatwerkgebieden (De Maten en Mechelse Heide), of is de bijdrage van buitenlandse emissies dusdanig hoog (meer dan 75% van de 2030-depositie in het G8-scenario in maatwerkgebieden Mechelse heide en Voerstreek), en anderzijds is de oppervlakte habitat waar het 2030-reductiedoel van 50% van de overschrijding van de kritische depositiewaarde tegen 2030 (toets 1 van de plan-MER PAS) niet gehaald wordt, beperkt (Kalmthoutse heide en De Maten). In die vier gebieden omvat het maatwerk een combinatie van het ruimtelijk alloceren van natuurdoelen en het uitvoeren van inrichtings- en herstelmaatregelen die gebiedsspecifieke knelpunten voor het realiseren van een gunstige staat van instandhouding wegwerken. Er wordt voorzien in het nodige flankerend beleid voor landbouwers die hiervan nadeel ondervinden zoals de hydrologische ingrepen, het herstel in waterhuishouding, natuur- en inrichtingswerken, enz..

Dit artikel bepaalt voor deze maatwerkgebieden dat eveneens een of meerdere inrichtingsnota's worden vastgesteld conform het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting. De inrichtingsnota's worden vastgesteld voor de betrokken maatwerkgebieden en voor een zone met een perimeter van twee kilometer errond. Om de doelstellingen voorzien in de PAS voor deze gebieden te realiseren, kunnen via een inrichtingsnota de instrumenten voorzien in het voormelde decreet worden ingezet. Deze instrumenten kunnen vrijwillig of dwingend van aard zijn en kunnen gefaseerd ingezet worden. Ook instrumenten van flankerend beleid kunnen ingezet worden. Zie hiervoor de toelichting bij artikel 43.

Het Turnhouts Vennengebied en de andere maatwerkgebieden krijgen op die manier een gelijke behandeling door het beschikbaar stellen van dezelfde instrumenten binnen het betrokken SBZ-H en binnen een perimeter van 2 km omheen het betrokken SBZ-H.

In het tweede lid wordt onder meer bepaald dat de ontwerp inrichtingsnota's, conform artikel 4.2.1.2 van het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juni 2014 betreffende de landinrichting, aan de gemeente en de provincie worden bezorgd binnen twee jaar na de inwerkingtreding van dit decreet. Dit is een termijn van orde. Het voormelde artikel 4.2.1.2 bepaalt dat een ontwerp inrichtingsnota aan de gemeente wordt bezorgd met het oog op de organisatie van een openbaar onderzoek over de ontwerp inrichtingsnota. Vervolgens zal de Vlaamse Regering de inrichtingsnota vaststellen.

Door inrichtingsnota's vast te stellen is het bovendien niet nodig om nog eerst afzonderlijke inrichtingsplannen op te maken. In de inrichtingsnota worden namelijk de doelstellingen voorzien in de PAS, vertaald naar concrete maatregelen. In de inrichtingsnota worden de concrete maatregelen beschreven, wordt het gebied bepaald waar de maatregel zal worden uitgevoerd, net zoals in een inrichtingsplan, en wordt het meest geschikte instrument benoemd dat zal worden ingezet om de maatregel te realiseren. Voor de duurzame bestending van het natuurbeheer in het gebied na de inrichting worden naderhand natuurbeheerplannen opgemaakt en goedgekeurd.

Hoofdstuk 6. Monitoring en borging

(PAS, pag. 115-124)

Afdeling 1. Monitoring

Onderafdeling 1. Algemene bepalingen

Artikel 45.

De uitvoering van de maatregelen van de programmatische aanpak stikstof en de mate waarin deze aanpak zijn doelstellingen realiseert, moet worden gemonitord. In het bijzonder wordt dit vereist voor de monitoringbepalingen opgenomen in dit hoofdstuk.

Artikel 46.

Verschillende deelaspecten die geregeld worden met dit decreet, zijn reeds gevat door bestaande monitorings- en rapporteringsregelingen. Uiteraard is het niet noodzakelijk een eigenstandige monitoring/rapportering specifiek voor de monitoring/rapportering die in dit decreet wordt voorzien te ontwikkelen. Waar mogelijk, wordt er (maximaal) gebruik gemaakt van en afgestemd op reeds bestaande regelingen en monitoringprogramma's.

Onderafdeling 2. Voortgangsrapport

Artikel 47.

De voortgang tot het doelbereik 2030 moet jaarlijks gerapporteerd worden. Ook over de stikstoftoestand en de resultaten van de monitoring zal jaarlijks gerapporteerd worden. Het is het departement Omgeving dat in dit artikel wordt aangeduid om de voortgangsrapportage te coördineren. Andere entiteiten van de Vlaamse administratie die over relevante gegevens beschikken, zoals het INBO, het ANB, de VLM en de VMM, stellen deze daartoe ter beschikking.

Onderafdeling 3. Monitoring van de voortgang van de stikstofsanering en de evolutie van de kwaliteit van de natuur en van het natuurlijk milieu

Artikel 48.

Artikel 49.

Deze artikelen voorzien in specifieke bepalingen met betrekking tot de monitoring van de voortgang van de stikstofsanering en de evolutie van de kwaliteit van de

natuur en van het natuurlijk milieu. Het door INBO te realiseren meetnet bouwt verder op het bestaande meetnet.

In het bijzonder wordt in het derde lid van artikel 49 een tussentijdse evaluatie van de doelstellingen vermeld in artikel 4, §5, eerste lid voorzien. Daarbij wordt ook de relatie gelegd met de aanpassing van de in artikel 36ter, §1, zesde lid, van het Natuurdecreet vermelde zoekzonekaart 2015 – aanpassing voorzien in het zevende lid van artikel 36ter, §1. Deze twee leden van artikel 36ter, §1, worden, samen met de leden 3, 4, 5 en 8, toegevoegd aan artikel 36ter, §1, door artikel 66 van voorliggend voorstel van decreet.

Onderafdeling 4. Monitoring van de uitstoot, concentratie en depositie van stikstof

Artikel 50.

Dit artikel legt de VMM op te voorzien in een systeem van monitoring van de uitstoot en concentratie van stikstofoxiden en ammoniak in de omgevingslucht en de depositie van stikstofoxiden en ammoniak.

Onderafdeling 5. Monitoring van de voortgang en effectiviteit van de emissiebeperkende maatregelen

Artikel 51.

Dit artikel voorziet specifieke bepalingen met betrekking tot de monitoring van de voortgang en effectiviteit van de emissiebeperkende maatregelen.

Afdeling 2. Evaluatie en bijsturing

Onderafdeling 1. Periodieke evaluatie en tussentijdse bijsturing

Artikel 52.

De voortgang en de effectiviteit van de maatregelen, alsook het globale doelbereik, worden tweejaarlijks geëvalueerd, met bijsturingsmogelijkheid op maatregelenniveau om hun voortgang en hun doelbereik op schema te houden. Bijsturing kan leiden tot aanvullingen op het maatregelenpakket (sectorale voorwaarden, voorwaarden vergunningsverlening, extra generiek beleid, versneld invoeren BBT, ...) van met name hoofdstuk 2. Bijsturing kan ook bestaan in het aanvullen of aanscherpen van de maatregelen van het Vlaams Luchtbeleidsplan 2030, gesteld dat, anders dan aangenomen mag worden, toch zou blijken dat die maatregelen onvoldoende zouden zijn om de in artikel 4, §2, vermelde emissiereductiedoelstelling voor NO_x te realiseren.

Dit artikel voorziet tevens dat de Vlaamse Regering bij de jaarlijkse evaluatie van de voortgang in de realisatie van de doelstelling vermeld in artikel 42, §1, eerste lid, de resterende opgave verkleint, indien en in de mate buitenlandse ammoniakemissiereducties leiden tot een bijkomende daling van de stikstofdepositie in de SBZ-H BE2100024 'Vennen heiden en moerassen rond Turnhout'. De doelstelling en opgave waarnaar hier wordt verwezen heeft betrekking op de in de PAS voorziene bijkomende emissiereducties die bovenop de

G8-opgave nodig zijn (PAS, hoofdstuk 3. Emissiereducties en bronmaatregelen, 1.3.5. SBZ-H BE2100024 - Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout, p. 44).

Artikel 53.

Dit artikel voorziet dat de Vlaamse Regering zesjaarlijks de programmatische aanpak stikstof evalueert.

Onderafdeling 2. Evaluatie van de beoordelingskaders

Artikel 54.

Bij de toepassing van de drempelwaarden en het beoordelingskader speelt monitoring en evaluatie een belangrijke rol. Het is belangrijk om de (blijvende) soliditeit van de drempels te kunnen toetsen. In het kader van een programmatische aanpak met een (relatief) lange looptijd is het noodzakelijk dat de in het kader van de PAS bestaande wetenschappelijke zekerheid, gewaarborgd blijft.

Jaarlijkse evaluatie van de de minimisdrempels NO_x en NH₃: de gecumuleerde effecten van projecten onder de de minimisdrempel worden begroot en mogen er niet voor zorgen dat de daling van de emissies door de emissiereducerende maatregelen gehypothekeerd wordt. Een eerste evaluatie van de minimisdrempels op basis van de monitoring is voorzien in 2024.

De evaluatie en eventuele bijstelling baseert zich op de totale/globale evolutie van de emissies en deposities in Vlaanderen, ongeacht of die het gevolg is van een verplichte G8- maatregel, van autonome evolutie, of van aanvullende beleidsmaatregelen afkomstig uit anderen plannen of programma's. Essentieel is dat de effecten gekwantificeerd kunnen worden.

Onderafdeling 3. Tussentijdse evaluatie sector rundveehouderijen

(PAS, pag. 50)

Artikel 55.

Dit artikel voorziet in een tussentijdse evaluatie van de sectordoelstelling voor rundvee. De sector moet immers begin 2026 halfweg te zijn. Als dat niet het geval is, moet de Vlaamse Regering de vermelde reductiepercentages aanpassen opdat tijdig de 2030-doelstelling gerealiseerd zal worden. Daarnaast kan de VLM ook nutriëntemissierechten opkopen conform de regeling in het Mestdecreet (artikel 40 §2).

Afdeling 3. Vlaams vergunningenregister en informatieplicht

(PAS, pag. 122)

Artikel 56.

Om de emissies van ammoniak en NO_x te kunnen opvolgen, is informatie vereist over de geldende vergunningen van IIOA die dergelijke emissies kunnen veroorzaken. Daartoe moet een Vlaams vergunningenregister worden bijgehouden waar de in dit artikel vermelde informatie op digitaal raadpleegbare wijze bijgehouden wordt. De informatie die vereist is voor dit register moet aan de instantie die dit register beheert, overgemaakt worden. Het register moet

raadpleegbaar zijn voor de actoren die deze gegevens nodig hebben om de doelstellingen van het decreet te realiseren. De nodige delegaties aan de Vlaamse Regering worden hiertoe voorzien. Als blijkt dat bijkomende gegevens vereist zijn om het vergunningenregister voor het vooropgestelde doel te kunnen gebruiken, kan de Vlaamse Regering bepalen dat ook die gegevens moeten bijgehouden worden in het register.

Artikel 57.

Dit artikel voorziet in verschillende informatieverplichtingen die in de daar beschreven situaties moeten zorgen voor kenbaarheid van het feit dat de betrokken IIOA of de betrokken percelen gevat zijn door voorliggend decreet.

De exploitant is op de hoogte van het al dan niet gevat zijn.

Hoofdstuk 7. Verwerking van persoonsgegevens

Artikel 58.

Artikel 58 bestaat uit 3 paragrafen.

In het eerste lid van paragraaf 1 is de rechtsgrond opgenomen voor de taken die aan de VLM worden toegekend waarbij de VLM informatie verwerkt die daartoe noodzakelijk is, waaronder persoonsgegevens, en waarvoor de VLM als verwerkingsverantwoordelijke aangeduid wordt.

Naar aanleiding van de bemerkingen van de VTC, is hierbij gespecificeerd dat het taken "met betrekking tot dossierbeheer" betreft.

Het tweede lid van paragraaf 1 regelt de aanduiding van de verwerkingsverantwoordelijke zoals bedoeld in artikel 4.7 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. De verwerkingsverantwoordelijke is in principe de instantie die het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt. Wanneer dit reeds gebeurt door de regelgever zelf, dan dient de regelgeving te bepalen wie de verwerkingsverantwoordelijke is of volgens welke criteria deze wordt aangewezen.

Bij de besturen in het Vlaams Gewest wordt voor de aanduiding van de verwerkingsverantwoordelijke aangesloten bij het begrip "instantie". De entiteiten van de Vlaamse administratie worden beschouwd als instanties. *In concreto* is bijgevolg binnen de Vlaamse overheid elke entiteit verwerkingsverantwoordelijke voor de persoonsgegevens die binnen de instantie worden verwerkt of met andere instanties worden verwerkt. (zie artikel 2, 10° en artikel 8 van het decreet van 18 juli 2008 betreffende het elektronisch bestuurlijk gegevensverkeer)

Waar als verwerkingsverantwoordelijke een entiteit kan worden aangeduid die op decretaal niveau werd opgericht, zoals de VLM, wordt deze in het decreet zelf aangewezen als verwerkingsverantwoordelijke. In de andere gevallen dient de concrete aanduiding logischerwijs te gebeuren door de Vlaamse Regering die ook bevoegd is voor de organisatie van haar diensten.

Paragraaf 2 voorziet in een lijst van voorwaarden waaraan de verwerkingsverantwoordelijken dienen te voldoen bij de verwerking van

persoonsgegevens. Op die manier worden de vereisten van artikel 5.1 AVG, waaronder de juistheid van de gegevens, gerespecteerd.

Op basis van het advies van de Raad van State wordt een paragraaf 3 ingevoerd, met als doel de rechten van de betrokkenen te waarborgen ingeval er sprake is van uitsluitend automatische besluitvorming zoals bepaald in artikel 22, derde lid AVG, bij de berekening van een impactscore of de opmaak van een passende beoordeling via de online toepassing.

Artikel 59.

Dit artikel maakt omwille van de eenvormigheid de link met de bepalingen van artikel 4, §4 en §5 van het Mestdecreet van 22 december 2006 die een regeling inhouden voor de verwerking van persoonsgegevens door de VLM in het kader van haar opdrachten volgend uit het Mestdecreet en stelt ze van overeenkomstige toepassing op de verwerkingen van persoonsgegevens die de VLM zal verrichten in uitvoering van het Stikstofdecreet.

De betrokken bepalingen luiden als volgt:

“§ 4. De Vlaamse Landmaatschappij kan voor de uitoefening van haar taken, als vermeld in § 1, in overeenstemming met de bepalingen van de regelgeving over de bescherming van natuurlijke personen bij de verwerking van persoonsgegevens, met administratieve overheden, diensten of andere derden gegevens uitwisselen of opvragen die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van deze taken.

De Vlaamse Regering stelt nadere regels vast, onder meer met betrekking tot de aard van de gegevens die uitgewisseld of opgevraagd kunnen worden, tot de vorm waarin en de wijze waarop deze gegevens worden verwerkt en uitgewisseld.

§ 5. De Vlaamse Regering kan, in afwijking van de bepalingen van dit decreet, voor bepaalde verplichtingen in het kader van dit decreet, zoals onder meer het bijhouden van registers, of voor bepaalde vormen van communicatie tussen de Vlaamse Landmaatschappij en de betrokken burgers, die gebeurt in het kader van dit decreet, bepalen dat deze verplichtingen of deze communicatie mag of moet gebeuren via e-mail, een internetloket of een andere vorm van gegevensuitwisseling.”

Artikel 60.

In Lid 1 wordt bepaald dat de landcommissies bepaalde gegevens rechtstreeks kunnen verkrijgen bij welbepaalde overheden of instanties, eerder dan ze op te vragen bij de betrokkenen. Op die manier wordt tegemoetgekomen aan het beginsel van de eenmalige opvraging van gegevens in het kader van e-government (elektronische overheid). In dat geval dient telkens de regelgeving die geldt voor de mededeling van gegevens tussen administraties te worden nagekomen (bv. het afsluiten met de bron van een protocol voor gegevens die beheerd worden door Vlaamse of federale instanties) of bv. een beraadslaging van het Informatieveiligheidscomité (voor gegevens die beheerd worden door instellingen van sociale zekerheid en in het geval een federale bron de zaak aan dit comité wil voorleggen) of bv. een beslissing van de Minister van Binnenlandse Zaken (voor het gebruik van het Rijksregisternummer). Om al deze gevallen te omvatten wordt er gebruik gemaakt van een generieke formulering om alle gevallen te omvatten en die ook voldoende flexibel is voor in het geval die regelgeving wordt aangepast. Het

eerste lid van het artikel verduidelijkt voor welke doeleinden de landcommissie persoonsgegevens (kunnen) verwerken. De taken van de landcommissies vormen tegelijkertijd de doeleinden voor de verwerking van de daartoe vereiste gegevens. Het gaat om de volgende taken: het bepalen van de stopzettingsvergoeding, de sloopvergoeding en de vergoedingen voor investeringen bij een bedrijfsreconversie en het bepalen van de aankoopprijs van de onroerende goederen.

Om ervoor te zorgen dat elke opvraging bij een andere overheid of instantie een voldoende regelgevende basis heeft, en tegelijkertijd voldoende flexibiliteit in te bouwen, is voorzien in een delegatieregeling. Het is de Vlaamse Regering die bepaalt welke gegevens bij welke instanties of overheden (kunnen) worden opgevraagd. Als maatregel voor de bescherming van de persoonsgegevens van de betrokkenen wordt hierbij voorzien dat telkens het advies van de bevoegde toezichthouder op het vlak van de bescherming van persoonsgegevens moet worden gevraagd.

Lid 2 bevat bepalingen m.b.t. het raadplegen van de Notariële Aktebank (NABAN) met het oog op het bepalen van de stopzettingsvergoeding, de sloopvergoeding en de vergoedingen voor investeringen bij een bedrijfsreconversie en het bepalen van de aankoopprijs van de onroerende goederen. De raadpleging van NABAN door de landcommissies is enkel bedoeld voor de opvraging van gegevens die niet bij de overige overheden of instanties kunnen worden opgevraagd of voor de gevallen waarin de opgevraagde gegevens bij andere overheden of instanties onvolledig zijn en dienen aangevuld of geverifieerd te worden door gegevens verkregen van NABAN en waarbij deze gegevens noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de taken van de landcommissies.

Lid 3 omschrijft dat één van de categorieën van persoonsgegevens die door de landcommissies worden verwerkt, het Rijksregisternummer is van de aanvrager en actoren en, in voorkomend geval, het BIS-nummer. De overige categorieën van persoonsgegevens die door de landcommissies worden verwerkt, worden bepaald door de Vlaamse Regering.

Lid 4 bepaalt dat de bepalingen in dit artikel gelden ook voor de uitvoering van de taken van algemeen belang die dit decreet en haar uitvoeringsbesluiten aan de Vlaamse Grondenbank opdraagt in het kader van de behandeling van de aanvragen voor een stopzettingsvergoeding, een sloopvergoeding en een vergoeding voor investeringen bij een bedrijfsreconversie en de bepaling van de vergoeding en de behandeling van de aanvragen tot aankoop van onroerende goederen in het kader van flankerende maatregelen en het bepalen van de aankoopprijs ervan.

Wat de bewaartermijn betreft van de verwerkte persoonsgegevens door de landcommissies, bepaalt artikel 61 de bewaartermijn. Het artikel bepaalt dat de landcommissies de persoonsgegevens bewaren gedurende de termijnen die noodzakelijk zijn om de taken, vermeld in dit artikel, te vervullen, overeenkomstig de regels die zijn opgenomen in het Bestuursdecreet van 7 december 2018 in verband met het beheren, bewaren en vernietigen van bestuursdocumenten.

Artikel 61.

Wat de bewaartermijn betreft van de verwerkte persoonsgegevens regelt dit artikel de bewaartermijn. De persoonsgegevens worden bewaard door de

verwerkingsverantwoordelijke gedurende de termijnen die noodzakelijk zijn om hun respectievelijke taken te vervullen, overeenkomstig de regels die zijn opgenomen in het Bestuursdecreet van 7 december 2018 in verband met het beheren, bewaren en vernietigen van bestuursdocumenten.

Conform artikel 5, e), van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna AVG) mogen persoonsgegevens niet langer worden bewaard dan strikt noodzakelijk, behoudens voor het bewaren van persoonsgegevens met het oog op archivering in het algemeen belang, wetenschappelijk of historisch onderzoek of statistische doeleinden, in welk geval persoonsgegevens voor langere perioden mogen worden opgeslagen (principe van 'opslagbeperking').

Voor wat betreft bestuursdocumenten van de Vlaamse overheid – met inbegrip van de daarin vervatte persoonsgegevens – wordt aan deze verplichting uitvoering gegeven door Afdeling 5. "Beheren, bewaren en vernietigen van bestuursdocumenten" van het Bestuursdecreet. Deze afdeling voert een formele procedure in voor het beheren en bewaren van bestuursdocumenten.

Art. III.87, §1 van het Bestuursdecreet bepaalt daarbij dat voor elke categorie van bestuursdocumenten (zogenaamde 'series') selectieregels moeten worden opgesteld die o.m. een bewaartermijn en een definitieve bestemming van de bestuursdocumenten (vernietiging ofwel een permanente bewaring) bevatten. Deze selectieregels worden opgesteld door de specifieke verwerkingsverantwoordelijke, in samenspraak met – en controle door – de daarvoor specifiek opgerichte selectiecommissie (art. III.88, §2 Bestuursdecreet). Deze bewaartermijnen en definitieve bestemmingen moeten steeds uitdrukkelijk gemotiveerd worden.

Eens de selectieregels zijn opgesteld worden ze conform art. III.82, §2 van het Bestuursdecreet gepubliceerd in het centrale serieregister van de Vlaamse overheid, dat online beschikbaar is, en in de toekomst ook publiek toegankelijk zal zijn. Deze selectieregels zijn bovendien maximaal vijf jaar geldig, hetgeen een periodieke evaluatie van de bewaartermijnen garandeert (art. III.87, §3).

Binnen één decreet kunnen meerdere series worden gedefinieerd, waarbij voor elke serie aparte selectieregels moeten worden vastgelegd. Daarbij kan per serie een aparte bewaartermijn en definitieve bestemming toegekend worden, aangezien sommige gegevens langer dienen bijgehouden te worden dan anderen.

Het per decreet definiëren van één universele maximale bewaartermijn voor alle series, en daarin opgenomen persoonsgegevens, is niet wenselijk aangezien dit een gedifferentieerde aanpak verhindert. Er moet dan immers gezocht worden naar één maximale termijn, die zonder onderscheid op elke serie van toepassing is. Gelet op de soms grote verschillen tussen verschillende series zal dit ertoe leiden dat bepaalde series langer zouden mogen worden bijgehouden dan – gelet op hun inhoud – strikt noodzakelijk is, hetgeen in strijd is met het principe van opslagbeperking.

Het decretaal verankeren van een maximale bewaartermijn is bovendien ook weinig werkzaam. Bij het bepalen van de bewaartermijn van bestuursdocumenten, en de daarin vervatte persoonsgegevens, wordt immers rekening gehouden met

andere regelgeving die bepaalde bewaartermijnen impliceert. Zo is er artikel 41 van de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën die stelt dat de gemeenrechtelijke verjaringstermijn voor persoonlijke rechtsvorderingen van toepassing is op de Vlaamse overheid (vb. inzake het aanvechten van subsidiedossiers). Indien deze verjaringstermijn verlengd zou worden, zou dit impliceren dat ook tal van andere decreten hun – daaraan gekoppelde – bewaartermijn dienen aan te passen.

In bepaalde gevallen is het decretaal vaststellen van een concrete maximale bewaringstermijn zelfs niet mogelijk. Zo stelt artikel 12 van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening¹¹² dat staatssteundossiers die onder een vrijgestelde steunregeling vallen, moeten worden bijgehouden tot 10 jaar na het aflopen van de betrokken steunregeling. In de mate dat de steunregeling (vaak vervat in een decreet) geen vaste einddatum heeft is het dus onmogelijk om vooraf te bepalen hoe lang deze dossiers – en de daarin opgenomen persoonsgegevens – moeten worden bewaard.

Niet alleen regelgevende instrumenten, maar ook feitelijke omstandigheden kunnen veranderen, hetgeen op zichzelf als gevolg kan hebben dat een bepaalde maximale bewaartermijn niet langer proportioneel is, en dus – ingevolge het principe van opslagbeperking – moet worden aangepast.

Tot slot verplicht ook de AVG geen decretale verankering van een maximale bewaartermijn, artikel 6, 2., b) stelt alleen dat de rechtsgrond minstens het doel van de verwerking moet vaststellen. Daarbij kunnen aanvullend specifieke bepalingen worden opgenomen omtrent de types verwerkte gegevens, de betrokkenen, de entiteiten waaraan en de doeleinden waarvoor de persoonsgegevens mogen worden verstrekt, de doelbinding, de opslagperioden, etc. maar dit wordt niet verplicht.

Gelet op het bovenstaande is het niet wenselijk om in het decreet een maximale bewaartermijn op te nemen. Het grondwettelijk recht op eerbiediging van het privéleven van betrokkenen, en het principe van opslagbeperking, worden voldoende gegarandeerd door het bovenstaande – decretaal verankerde – systeem van periodiek te herziene selectieregels.

Dit ligt bovendien in lijn met de adviespraktijk van de Vlaamse Toezichtcommissie, die stelt dat het voldoende is om in het decreet “criteria op te nemen die toelaten deze bewaartermijn(en) te bepalen”. Dit wordt in het huidige voorstel verwezenlijkt door te verwijzen naar de regels die zijn opgenomen in het Bestuursdecreet van 7 december 2018 in verband met het beheren, bewaren en vernietigen van bestuursdocumenten.

Hierbij wordt ook verwezen naar de wijzigingen die het digitaliseringsdecreet¹¹³ doorvoert en die ook van belang zijn met betrekking tot het bepalen van criteria

¹¹² VERORDENING (EU) Nr. 651/2014 VAN DE COMMISSIE van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0651&from=NL>

¹¹³ Decreet van 23 juni 2023 tot wijziging van het decreet van 18 juli betreffende het elektronische bestuurlijke gegevensverkeer, het decreet van 13 juli 2012 houdende de

die toelaten de bewaartermijnen te bepalen door een wijziging van artikel III.87 van het Bestuursdecreet.

De memorie van toelichting bij artikel 101 van dit decreet verduidelijkt:

"Deze wijzigingen aan artikel III.87 hebben tot doel om te verduidelijken dat de selectieregels die opgesteld worden voor de categorieën van bestuursdocumenten ook gelden voor de persoonsgegevens die opgenomen zijn in die bestuursdocumenten. De persoonsgegevens zijn namelijk een integraal onderdeel van de bestuursdocumenten."

Zodoende wordt verduidelijkt in het Bestuursdecreet dat de bewaartermijnen en de bestemmingen die vastgelegd worden in een selectieregel ook gelden voor persoonsgegevens. De memorie licht verder toe dat dit in de lijn ligt met het hogervermelde principe van de opslagbeperking en gaat verder in op het feit dat het vaststellen van bewaartermijnen en de bestemming van documenten door de verwerkingsverantwoordelijke geen gemakkelijke oefening is zoals reeds ook hoger werd aangegeven. Daarom wordt in voormeld artikel 101 van het decreet bepaald om de bewaartermijnen en bestemmingen die worden vastgelegd door de overheidsinstanties te laten valideren door de selectiecommissies die een objectieve controle uitvoeren als onafhankelijke experts en die rekening houden met diverse factoren zoals bv. het selectie- en waarderingsbeleid dat de selectiecommissie Vlaamse overheid hanteert: <https://www.vlaanderen.be/informatiemanagement/selecteren-en-vernietigen/selectie-en-waarderingsbeleid-vlaamse-overheid>

De memorie licht verder toe dat:

"Bovendien worden door dit artikel van het ontwerp duidelijke criteria vastgelegd waarmee de selectiecommissie(s) rekening dienen te houden bij de beoordeling van de selectieregels. Concreet betreft het de volgende criteria:

1° de toepasselijke regelgeving met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens, in het bijzonder:

- a) het doeleinde van de verwerking van de persoonsgegevens;*
- b) de mate waarin een bewaartermijn van gegevens bij of krachtens een wet of decreet is bepaald, of de mate waarin er een voldoende substantieel verband bestaat met wettelijke, decretale of reglementaire termijnen;*
- c) de mate waarin kan worden voorzien in maatregelen die de identificatie van de betrokkene belemmeren;*

2° de onderlinge consistentie tussen de selectieregels;

3° de motiveringen die de bewaartermijnen en de bestemmingen toelichten

Via voorliggend artikel wordt er voor elke categorie van bestuursdocumenten en voor de persoonsgegevens die erin zijn opgenomen, selectieregels opgesteld die aldus minstens een aantal elementen moeten bevatten."

Artikel 62.

oprichting en organisatie van een Vlaamse dienstenintegrator, het Bestuursdecreet van 7 december 2018 en het decreet van 2 december 2022 houdende machtiging tot oprichting van het privaatrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap Vlaamse Datanutsbedrijf in de vorm van een naamloze vennootschap ter versterking van het kader voor digitale gegevensuitwisselingen.

Dit artikel behelst de machtiging aan de Vlaamse Regering om bepaalde elementen, doorgaans "essentiële elementen" genoemd, betreffende de verwerking van persoonsgegevens nader te regelen, dit om tegemoet te komen aan het transparantiebeginsel van artikel 5.1.a van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Daarbij is het van belang dat de regelgeving voor de betrokken burgers een toegankelijke en voorzienbare basis voor de verwerking biedt.

Hier kan verwezen worden naar het arrest nr. 33/2022 van het Grondwettelijk Hof van 10 maart 2022:

Overweging B.36 uit dat arrest luidt:

"B.36. Zoals is vermeld in B.13.1, waarborgt artikel 22 van de Grondwet aan elke burger dat geen enkele inmenging in het recht op eerbiediging van het privéleven kan plaatsvinden dan krachtens regels die zijn aangenomen door een democratisch verkozen beraadslagende vergadering, zij het dat een delegatie aan een andere macht mogelijk blijft voor zover de machtiging voldoende nauwkeurig is omschreven en betrekking heeft op de tenuitvoerlegging van maatregelen waarvan de essentiële elementen voorafgaandelijk door de wetgever zijn vastgesteld.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft niet geoordeeld dat de verwerking van persoonsgegevens en de toegang tot de verwerkte gegevens door de wetgevende macht dient te worden geregeld. Het heeft enkel beklemtoond dat die verwerking en toegang een duidelijke, toegankelijke en voorzienbare basis in de interne regelgeving moeten hebben (EHRM, grote kamer, 4 mei 2000, Rotaru t. Roemenië, §§ 47-63). ...".

Het betreft hier ook het bepalen van de nadere regels ter zake. In de voorgaande artikelen zijn reeds verschillende elementen aangaande de verwerking van persoonsgegevens en de toegang ertoe, uitgewerkt. Daarenboven hebben de bepalingen, opgenomen in dit voorstel van decreet, vaak ook betrekking op bestaande processen, in welk kader de verwerking van persoonsgegevens ook reeds wettelijk verankerd is. Zo wordt er in dit hoofdstuk (cfr. hoger art. 59) reeds de link gemaakt met de bepalingen ter zake uit het Mestdecreet.

Gelet op dit alles zijn de in dit artikel opgenomen delegaties dan ook te verantwoorden.

Hoofdstuk 8. Wijzigingsbepalingen

Afdeling 1. Wijziging van het decreet van 21 december 1988 houdende oprichting van de Vlaamse Landmaatschappij

Artikel 63.

Dit artikel voegt een paragraaf 9 toe aan artikel 6bis van het oprichtingsdecreet van de VLM. Artikel 6bis vermeldt de taken die door diverse decreten aan de VLM worden opgedragen. Door de toevoeging van de taken die het stikstofdecreet aan de VLM opdraagt, toe te voegen aan dit artikel blijven de taken van de VLM gegroepeerd in dit artikel.

Afdeling 2. Wijziging van het decreet van 5 april 1995 houdende

algemene bepalingen inzake milieubeleid

Artikel 64.

Met dit artikel wordt dit decreet [decreet over de programmatische aanpak] onder de toepassing gebracht van titel XVI 'Toezicht, Handhaving en Veiligheidsmaatregelen' van het DABM, het zogenaamde Milieuhandhavingsdecreet. Hierdoor worden, ingevolge artikel 16.1.1 van het DABM, de bepalingen van deze titel van toepassing op het decreet over de programmatische aanpak stikstof, met inbegrip van de verplichtingen opgelegd krachtens dit decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan. Dit maakt onder meer dat de bepalingen inzake bestuurlijke maatregelen en bestuurlijke beboeting van titel XVI van toepassing zijn bij schendingen van milieuvoorschriften van het stikstofdecreet en dat deze schendingen ook strafbaar zijn onder de voorwaarden en op de wijze voorzien in dezelfde titel. Wat een milieuvoorschrift is, is gedefinieerd in titel XVI DABM, meer bepaald in artikel 16.1.2, 7°: "*milieuvoorschrift: alle bepalingen die een verplichting inhouden, ongeacht of het gaat om een algemeen of individueel geldende regeling, op voorwaarde dat de bepaling onder het toepassingsgebied, vermeld in artikel 16.1.1, valt*".

Afdeling 3. Wijzigingen van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu

Artikel 65.

Via artikel 65, 1° wordt de definitie van zoekzone in artikel 2, 70° van het Natuurdecreet aangevuld. In de huidige definitie wordt vermeld dat de zoekzone wordt bepaald door de oppervlakte die nodig is voor het realiseren van het openstaand saldo van de taakstelling voor de betrokken Europees te beschermen habitat of Europees te beschermen soort. Door de aanvulling wordt verduidelijkt wat onder dit openstaand saldo moet begrepen worden. Het gaat namelijk om het verschil tussen de oppervlakte aan Europees te beschermen habitat of leefgebied van Europees te beschermen soorten die nodig is om de gunstige staat van instandhouding te bereiken binnen de betrokken speciale beschermingszone en de oppervlakte waarvoor het passende beheer is vastgesteld in goedgekeurde natuurbeheerplannen, als vermeld in artikel 16octies van dit decreet, of daarmee vergelijkbare plannen of vergelijkbare overeenkomsten waarin een passend beheer is vastgesteld.

Met punt 2° worden dan twee definities toegevoegd aan het Natuurdecreet: een definitie van het begrip 'stikstofdeposities' en een definitie van het begrip 'stikstofgevoelige habitattypes'. Door het gebruik van de term 'stikstofdepositie' in de definitie van 'stikstofgevoelige habitattypes' wordt het duidelijk dat het habitattypes betreft waarvan de kwaliteit wordt aangetast door de effecten van atmosferische stikstofdepositie. In concreto betreft het Europees te beschermen habitattypes waarvan de kritische depositiewaarde kleiner is of gelijk aan 34 kg stikstof per hectare per jaar. De definitie van stikstofgevoelige habitattypes is ook van belang voor een goed begrip van de nieuwe bijlage I van het Natuurdecreet die vervangen wordt bij dit decreet. Die bijlage bevat immers de lijst van habitattypes van bijlage I van de Habitatrichtlijn die voorkomen in Vlaanderen. Dit zijn de habitattypes waarvoor SBZ-H zijn aangewezen. In de nieuwe bijlage I van het Natuurdecreet is een extra kolom opgenomen die aanduidt welke van de natuurlijke habitattypes stikstofgevoelig zijn. Dit betreft dus de stikstofgevoelige

habitattypes zoals gedefinieerd in het aan artikel 2 van het Natuurdecreet toegevoegde punt 75°.

Hoewel momenteel de definities van artikel 2 slechts een opsomming bevatten tot en met 72°, worden nu een 74° en 75° ingevoerd. De reden hiervoor is dat artikel 34 van het decreet van 26 mei 2023 betreffende het realisatiegericht instrumentarium reeds een punt 73° toevoegt aan artikel 2 van het Natuurdecreet, hoewel deze bepaling nog niet is in werking getreden.

Ingevolge artikel 2, tweede lid, 2° van dit decreet zijn de definities die aldus in het Natuurdecreet worden opgenomen, ook van toepassing op dit decreet.

Artikel 66.

Artikel 36ter, §1, van het Natuurdecreet bevat reeds bepalingen inzake de instandhoudingsdoelstellingen voor speciale beschermingszones. Met de eerste drie leden die artikel 66 toevoegt aan artikel 36ter, §1, worden nu op decretaal niveau de principes vastgelegd die gehanteerd worden bij het afbakenen van zoekzones met het oog op het optimaal plaatsen van deze instandhoudingsdoelstellingen. Deze belangrijke principes zijn nu enkel opgenomen in een uitvoeringsbesluit, meer bepaald in artikel 9 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 2014 tot regeling van het Vlaams Natura 2000- programma, de managementplannen Natura 2000, de zoekzones en de actiegebieden voor de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en habitats. De bepalingen van dat artikel, zoals van toepassing bij de opmaak van de zoekzonekaart van 2015, en bijgevolg ook de hier hernomen principes, zijn gerespecteerd bij de opmaak van deze zoekzonekaart. Dit wordt bevestigd in het vierde lid waarbij gesteld wordt dat deze kaart voor elk habitatrictlijngebied de zoekzones bevat zoals gedefinieerd in artikel 2, 70° van het Natuurdecreet. Zie over de wijze en onderbouwing van de aanduiding van de zoekzones ook de toelichting bij artikel 3, §1, van onderhavig decreet.

In het aan artikel 36ter, §1, toegevoegde vierde lid, wordt bepaald dat de Vlaamse Regering nader kan regelen hoe een zoekzone groter moet afgebakend worden om er voor te zorgen dat het openstaande saldo altijd binnen de zoekzone gerealiseerd kan worden, waarbij zij kan bepalen welke soort en omvang van oppervlakte bij voorrang in aanmerking komt als zoekzone en welke factor op welke grootte van een openstaand saldo wordt toegepast om de oppervlakte van een zoekzone te bepalen.

De bepalingen van artikel 9 van het hiervoor vermelde besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 2014 worden geacht de nadere regeling te zijn van de aan artikel 36ter, §1, toegevoegde bepalingen.

De combinatie van de bepalingen die artikel 66 toevoegt aan artikel 36ter, §1, en de vervanging van het eerste lid van paragraaf 4 van artikel 50septies van het Natuurdecreet, door artikel 68 van onderhavig decreet, zorgt voor de nodige rechtszekerheid wat betreft het juridisch statuut van de zoekzones aangeduid in de zoekzonekaart van 2015. Wat betreft de impactscoreberekening en meer bepaald de zoekzones uit de toetszone wordt in artikel 3, §1, derde lid, 3°, van onderhavig decreet dan ook verwezen naar de zoekzones van de zoekzonekaart,

vermeld in het door artikel 66 aan artikel 36ter, §1, toegevoegde zesde lid, eventueel aangepast overeenkomstig artikel 50septies, §4, van het Natuurdecreet.

Artikel 67.

Dit artikel brengt drie wijzigingen aan in artikel 37 van het Natuurdecreet. Met de eerste wordt punt 6° van het eerste lid van paragraaf 1 vervangen door een nieuw ruimtelijk toepassingsgebied van het recht van voorkoop: de speciale beschermingszones, zowel deze aangewezen met toepassing van de Habitatrictlijn en deze aangewezen met toepassing van de Vogelrichtlijn, en voor zover deze gelegen zijn binnen het werkingsgebied Turnhouts Vennengebied als vermeld in artikel 41 van onderhavig decreet.

Met de tweede wijziging, die een 7° toevoegt aan het eerste lid van paragraaf 1, wordt het recht van voorkoop voor de Vlaamse grondenbank uitgebreid tot de gronden die eigendom zijn van een exploitant van een veehouderij waarvoor een stopzittingsvergoeding wordt verleend in het kader van het flankerend beleid bedoeld in artikel 39, voor zover de gronden gelegen zijn binnen een SBZ-H (een gebied vermeld in artikel 2, 43°, c), van het Natuurdecreet) of binnen een speciale beschermingszone aangewezen door de Vlaamse Regering moet toepassing van de Vogelrichtlijn (een gebied vermeld in artikel 2, 43°, a), van het Natuurdecreet).

Door beide wijzigingen aan het recht van voorkoop kan onder meer ingespeeld worden op piekbelasters en andere landbouwbedrijven die hun gronden vrijwillig te koop aanbieden, kan een grondreserve in bepaalde SBZ aangelegd worden, kunnen er uitruilmogelijkheden geboden worden en kunnen de instandhoudingsdoelstellingen in de betrokken SBZ sneller gerealiseerd worden.

De derde wijziging, door invoeging in artikel 37, van een paragraaf 2, houdt in dat de Vlaamse Regering de nodige maatregelen kan nemen om, in het geval het recht van voorkoop vermeld in artikel 37, §1, eerste lid, 7°, wordt uitgeoefend voor de realisatie van stikstofsaneringsmaatregelen vermeld in artikel 4, §5, derde lid, van dit decreet, aan de kandidaat-koper toch de mogelijkheid te geven om de gronden te verwerven op voorwaarde dat hij de nodige garanties kan geven om de stikstofsaneringsmaatregelen zelf te realiseren.

Artikel 68.

Met dit artikel wordt een wijziging aangebracht aan artikel 50septies van het Natuurdecreet dat voorziet in de opmaak van een managementplan Natura 2000 voor elke speciale beschermingszone. Deze wijziging houdt de vervanging in van het eerste lid van paragraaf 4 dat momenteel als volgt luidt: "Met het oog op de ruimtelijke toewijzing van de instandhoudingsdoelstellingen, vermeld in paragraaf 2, eerste lid, 1°, worden binnen de speciale beschermingszone of – zones in kwestie zoekzones afgebakend.". De zoekzones voor de realisatie en het optimaal plaatsen van de instandhoudingsdoelstellingen van de speciale beschermingszones worden (of zijn reeds) afgebakend volgens de principes die nu opgenomen worden in artikel 36ter, §1, en die reeds vervat waren in het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 2014. Het is niet aangewezen dit over te doen in het kader van procedures voor opmaak van managementplannen Natura 2000 en daardoor rechtsonzekerheid aan te houden over de reeds afgebakende zoekzones. Indien

een managementplan wordt opgemaakt, voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, vermeld in paragraaf 2, eerste lid, 1°, dan moet dit wel gebruik maken van de zoekzones afgebakend overeenkomstig artikel 36ter, §1, derde tot en met vijfde lid.

Worden evenwel wijzigingen aan de zoekzonekaart van 2015 aangebracht, dan moet dit gebeuren in het kader van de opmaak van een managementplan Natura 2000 voor de betrokken speciale beschermingszone(s) of van een volgende planversie in het geval er reeds een managementplan zou zijn opgemaakt. Hiertoe wordt een lid ingevoegd tussen het eerste en het tweede lid van artikel 50septies, §4. Het in te voegen lid, dat het nieuwe tweede lid wordt, voorziet tevens in een tweejaarlijkse aanpassing van de zoekzonekaart. Die tweejaarlijkse aanpassing zal telkens leiden tot een aanpassing van de zoekzones in functie van onder meer de voortgang in de realisatie van de doelstelling van het eerste lid van artikel 4, §5, van onderhavig decreet. Dit is de doelstelling om tegen 31 december 2030 de volledige oppervlakte die vereist is volgens de instandhoudingsdoelstellingen van de SBZ-H voor de stikstofgevoelige habitattypes waarvoor de betrokken SBZ-H zijn aangewezen, onder beheer te brengen. Bij de aanpassing van de zoekzonekaart wordt ook rekening gehouden met de in artikel 49, laatste lid, van voorliggend voorstel van decreet voorziene monitoring van de gerealiseerde oppervlakte onder passend beheer.

Artikel 69.

Dit artikel vervangt de bijlage I van het Natuurdecreet. Deze bijlage bevat de lijst van habitattypes van bijlage I van de Habitatrichtlijn die voorkomen in Vlaanderen. Dit zijn de habitattypes waarvoor SBZ-H zijn aangewezen. In de nieuwe bijlage I van het Natuurdecreet is een extra kolom opgenomen die aanduidt welke van de natuurlijke habitattypes stikstofgevoelig zijn, wat betekent dat het habitattypes betreft waarvan de kwaliteit wordt aangetast door de effecten van atmosferische stikstofdepositie (zie ook de toelichting bij artikel 65, 2°).

Daarnaast zijn wetenschappelijke correcties aangebracht. Enerzijds zijn twee habitattypes uit de lijst geschrapt omdat ze niet voorkomen in Vlaanderen: type 7120 ("Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is") en type 91D0 ("Veenbossen"). Anderzijds zijn correcties aangebracht in de formulering van de omschrijving van een aantal habitattypes.

Van de natuurlijke habitattypes die in de nieuwe bijlage I voorkomen zijn er zes die niet stikstofgevoelig zijn.

Afdeling 4. Wijzigingen van het Mestdecreet van 22 december 2006

Artikel 70.

In artikel 3 van het Mestdecreet zijn de verschillende definities opgenomen, die van toepassing zijn in de mestregelgeving. Deze definities zijn per thema en vervolgens alfabetisch geordend. Met dit artikel van voorliggend voorstel van decreet worden een aantal nieuwe definities toegevoegd.

Aan paragraaf 2 van artikel 3 van het Mestdecreet, dat de definities bevat die betrekking hebben op "wetgeving en de waterkwaliteit" worden voor de leesbaarheid en de duidelijkheid twee definities toegevoegd, met name van

habitatrichtlijngebied, en van "groen habitatrichtlijngebied". Hierdoor kan er verder in de tekst gemakkelijk naar deze gebieden verwezen worden. Belangrijk hierbij is dat voor de definitie van groen habitatrichtlijngebied onder meer verwezen wordt naar de categorie van gebiedsaanduiding "Overig groen". Het agrarisch gebied met ecologisch belang en het agrarisch gebied met overdruk natuurverweving vallen ook onder de categorie van gebiedsaanduiding "Overig groen",¹¹⁴ doch deze worden, voor de toepassing van de nulbestedingsregeling, echter expliciet uitgesloten, gelet op de agrarische kenmerken van deze gebieden.

Artikel 71.

Dit artikel brengt wijzigingen aan, aan artikel 22 van het Mestdecreet, wat betreft de emissiearme opbrenging van meststoffen.

Artikel 22 van het Mestdecreet voorziet in de bepalingen betreffende de emissiearme opbrenging van meststoffen, maar momenteel worden echter nog niet de gewenste emissiereducties bereikt.

In lijn met het Luchtbeleidsplan 2030 wordt dan ook sterker ingezet op het gebruik van de efficiëntere technieken zoals de mestinjectie, dewelke hier nu ook nader omschreven worden als de bouwlandinjector of de zodenbemester, en een uitfasering van de minder efficiënte techniek van de sleepslang. Tenslotte worden de toegelaten technieken voor opbrenging op niet-beteelde landbouwgrond verder verduidelijkt, waarbij ook de termijn voor de inwerking van de meststoffen aangescherpt wordt.

Voor wat betreft de uitfasering van sleepslang op grasland, bestaat de vrees dat hierdoor de bemesting op bepaalde natuurgraslanden niet of slechts heel moeilijk zal kunnen. Voor bepaalde van deze graslanden geldt er namelijk in het kader van de natuurregelgeving een verbod van vegetatiewijziging. Er is hieromtrent contact opgenomen met de bevoegde administratie die bevestigd heeft dat bemesting van graslanden met injectie niet beschouwd wordt als een vegetatiewijziging en dus toegelaten is.

De gebruiksvoorwaarden van de bemestingstechnieken zijn opgenomen in de publicatie BEMESTINGSTECHNIEKEN EN HUN SPREIDINGSPATROON, die terug te vinden is op de website van de VLM https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Publicaties/mestbank/bemesting_svrjje_s_troken_langs_waterlopen/Brochure_Bemestingstechnieken.pdf

Op het terrein wordt nog al te vaak vastgesteld dat niet alle toestellen die gebruikt worden voor het emissiearm opbrengen van meststoffen, ook technisch voldoen. In een volgende fase zullen in de VLAREME de vereisten waaraan de toestellen moeten voldoen, nader omschreven worden. Aansluitend hierop kan ook gewezen worden op het feit dat er VLIF-steun bestaat voor de investeringen in bemestingstechnieken in functie van de doelstelling van het luchtbeleid. Hier kan gepleit worden voor een maximale subsidiëring voor investeringen in bouwlandinjector en zodenbemester.

¹¹⁴ Zie RvS 14 maart 2017, nr. 237.639, *BVBA VANDERSCHRICK-KWEKERIJ-VERPAKKING en J. VANDERSCHRICK*;

Met voorliggend voorstel van decreet worden daarnaast ook regels bepaald aangaande het emissiearm opbrengen van ureumhoudende meststoffen. Tot op heden waren de specifieke bepalingen rond emissiearm opbrengen gefocust op dierlijke mest en andere meststoffen. Enkel de algemene bepaling dat opgebrachte meststoffen niet mogen afspoelen, gold ook voor kunstmest. Met voorliggend voorstel van decreet worden voor ureumhoudende kunstmest nu specifieke emissie-arme bemestingstechnieken opgelegd. Één van deze technieken is heel specifiek voor ureumhoudende kunstmest, met name het toevoegen van ureaseremmers. Specifiek voor deze techniek wordt in het laatste lid van artikel 22, §1, ook een delegatie naar de Vlaamse Regering toegevoegd die de Regering toelaat te bepalen hoeveel ureaseremmer er minimaal gebruikt moet worden.

Artikel 72.

Met dit artikel worden een aantal aanpassingen doorgevoerd aan artikel 23 van het Mestdecreet, dat de bepalingen rond de aangifteplicht in het kader van het Mestdecreet bevat.

De eerste drie aanpassingen aan artikel 23 van het Mestdecreet hebben betrekking op de gegevens die landbouwers in hun aangifte moeten vermelden.

Het staltype waarin dieren gehouden worden, kan een effect hebben op de uitscheiding. Bij de aangifte dient daarom vermeld te worden in welk staltype de dieren gehouden werden. Voor de controleerbaarheid van dit gegevens is het echter ook van belang dat per stal wordt meegedeeld hoeveel standplaatsen er waren (aanpassing aan art. 23, §5, eerste lid, 1°) en hoeveel dieren er effectief gehouden werden (aanpassing aan art. 23, §5, eerste lid, 2°). Dit geldt des te meer aangezien naast het globale staltype ook bijkomende emissie-reducerende technieken toegepast kunnen worden, die niet steeds op alle stallen van de exploitatie op dezelfde manier worden toegepast. Exploitaties met verschillende stallen, bestrijken soms ook een grote oppervlakte. Het effect dat een stal heeft op de directe omgeving kan bij een dergelijke exploitatie verschillen, afhankelijk of de dieren in de ene dan wel in de andere stal gehouden zijn. Voor accurate gegevensverzameling is het daarom noodzakelijk dat de diergegevens per stal worden verzameld. In lijn hiermee werd reeds in 2021 in de verzamelaanvraag een aanpassing doorgevoerd, zodat de verschillende types van bebouwing gedetailleerd aangegeven kunnen worden. Dit om, zoals vermeld op de verzamelaanvraag, toe te laten dat in de Mestbankaangifte de diergegevens aan de juiste gebouwen gekoppeld worden. (cfr. bijlage met modelformulier verzamelaanvraag bij ministerieel besluit van 27 januari 2021 tot wijziging van artikel 6 en 12 en bijlage 2 van het ministerieel besluit van 23 juni 2015 houdende vaststelling van de verzamelaanvraag en de nadere regels voor de gemeenschappelijke identificatie van percelen, exploitaties en landbouwgrond in het kader van het meststoffenbeleid en van het landbouwbeleid). Voor runderen was in het Mestdecreet opgenomen dat deze dieren niet in de aangifte vermeld dienden te worden. Dit aangezien de veebezetting voor runderen bepaald werd aan de hand van de gegevens van Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw. In de praktijk werden de gegevens van Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw weergegeven in de Mestbankaangifte en bestond onder meer de mogelijkheid voor de rundveehouder om deze te verifiëren en waar nodig de diercategorie aan te passen. Ook in de toekomst zullen de rundergegevens al voor een deel aangeleverd worden aan de landbouwer. Enkel

zal deze die nu nog verder moeten verfijnen per stal. Om deze redenen wordt dan ook met voorliggende aanpassing ook de uitzondering voor runderen geschrapt.

Om een correct beeld te hebben van de ammoniakemissie op een exploitatie, moeten de gegevens niet alleen verfijnd worden per stal, maar dient er ook meegedeeld te worden welke maatregelen toegepast worden, om de ammoniakemissie te reduceren. Er wordt daarom toegevoegd dat de landbouwer bij zijn aangifte ook de maatregelen moet meedelen die hij in dat kader toepast. Het kan hierbij gaan om maatregelen van de huidige PAS-lijst of AEA-lijst, en in de toekomst ook over de ammoniakemissiereducerende maatregelen, die de huidige PAS-lijst en AEA-lijst zullen vervangen.

Naast de aanpassingen aan de gegevens die door landbouwers in de aangifte meegedeeld moeten worden, wordt er ook een nieuwe paragraaf 5/1 ingevoegd, voor wat betreft de aangifte voor mestverwerkers. Met het volgende artikel wordt voor mestverwerkers een nieuwe verplichting toegevoegd voor de registratie van de ammoniakemissies op de uitbating. Het resultaat van deze registratie, moet vervolgens bij de jaarlijkse aangifte meegedeeld worden. Voorliggend artikel voegt hiervoor een nieuwe paragraaf 5/1 in, bij artikel 23 van het Mestdecreet.

Artikel 73.

Wijziging aan artikel 24 van het Mestdecreet, wat betreft de registers die bijgehouden dienen te worden in uitvoering van het Mestdecreet

In lijn met de aanpassingen aan artikel 23, §5, i.v.m. de aangifte op stalniveau (zie vorig artikel), wordt ook in het dierregister verduidelijkt dat dit op stalniveau moet bijgehouden worden. Dit is noodzakelijk aangezien de gegevens die in het register genoteerd worden de basis zijn voor het invullen van de aangifte. Als gevolg hiervan wordt ook de uitzondering voor rundveehouders geschrapt.

Daarnaast wordt er voor mestverwerkers een nieuwe verplichting toegevoegd voor de registratie van de ammoniakemissies op de uitbating. Een adequate registratie van de ammoniakemissie vergt dat er op de juiste plaatsen met de juiste apparatuur gemeten wordt. In de nieuw toegevoegd paragraaf 7 wordt daarom ook de verplichting opgenomen om een overzicht over te maken aan de Mestbank van de emissiepunten op de installatie. Dit overzicht zal vervolgens door de Mestbank beoordeeld worden, waarbij nagekeken zal worden of alle emissiepunten in het overzicht opgenomen zijn en of de vermelde meetapparatuur voldoende is.

Artikel 74. Aanpassing van de overdrachtsregels voor nutriëntenemissierechten

In artikel 34, §1, van het Mestdecreet zijn de bepalingen opgenomen rond de overname van nutriëntenemissierechten. De basisregel is hierbij dat er bij een overdracht een afroming gebeurt van 25%, behoudens indien men zich in een van de vermelde uitzonderingssituaties bevindt. Het aantal uitzonderingssituaties is echter momenteel zo uitgebreid dat er slechts een beperkt aantal overnames gebeurt op basis van een afroming van 25%. Met voorliggend artikel worden de regels voor de overname van nutriëntenemissierechten aangepast. De basisregel blijft dat bij een overname er een afroming van 25% zal gebeuren. Hierop worden nog slechts een beperkt aantal uitzonderingen voorzien, in geval van een dichte familiale overdracht.

De beoordeling of er een dichte familiale band is, kan complex zijn in geval het een overdracht betreft waar vennootschappen bij betrokken zijn of in geval de overlatende of de overnemende landbouwer niet uit één persoon maar wel uit een groepering van meerdere personen bestaat.

Zo is het, in geval van overdrachten waarbij vennootschappen betrokken zijn, in essentie van belang dat er een dichte familiale band bestaat op het niveau van de personen die de vennootschap in handen hebben. Om deze reden worden de aandeelhoudersstructuur en de belangrijkste functies binnen een vennootschap in beschouwing genomen. Aangezien dit aspecten zijn die snel kunnen wijzigen, is daarom voorzien dat dit niet louter op het moment van de overdracht beoordeeld moet worden, maar wordt ook gekeken naar de periode vóór de overdracht en blijft ook de periode erna mee opgevolgd.

Bijvoorbeeld in het geval van een overdracht van een vennootschap naar een vennootschap (situatie vermeld in het tweede lid, 5°), wordt onder meer nagegaan of elke zaakvoerder van de overnemende landbouwer gedurende de afgelopen drie jaar een familiale band van zaakvoerder, behorend vennoot of bestuurder had, met een of meerdere personen die deze functie uitoefenden in de overlatende landbouwer. Aan deze voorwaarde is bijvoorbeeld voldaan als iemand de afgelopen drie jaar doorlopend zelf zaakvoerder was in de overlatende landbouwer. Doch ook een opeenvolging van verschillende personen is mogelijk. Bijvoorbeeld in het geval de zaakvoerder in de overnemende landbouwer, de zoon is, terwijl in de overlatende landbouwer de zaakvoerder de afgelopen twee jaar zijn moeder was, en zij als zaakvoerder de fakkel overgenomen had van zijn vader, die de functie gedurende verschillende jaren bekleed had.

Ook in het geval de overlatende of de overnemende landbouwer niet uit één persoon maar wel uit een groepering van meerdere personen bestaat, kan de beoordeling van een familiale band complex zijn. In dat geval moet immers voor elk van de personen uit de groepering nagegaan worden of die familiale band aanwezig is. Zo kan je bijvoorbeeld de situatie hebben waarbij de landbouwer bestaat uit verschillende natuurlijke personen. Bijvoorbeeld een vader en zijn dochter. Als zij het bedrijf dan overlaten aan een groepering waarin de dochter zit, samen met andere personen, dan zal voor elk van de personen in de overlatende landbouwer duidelijk moeten zijn dat er een dichte familiale band is. Dit is bijvoorbeeld het geval als naast de dochter ook de zoon in het bedrijf stapt. En de overnemende landbouwer dan bestaat uit de ouders en hun twee kinderen. De zoon, die mee in het bedrijf stapt, is immers een bloedverwant in de rechte lijn van een persoon uit de overlatende landbouwer. Ook als later de ouders uit het bedrijf stappen en enkel de zoon en de dochter het bedrijf verderzetten, is de vereiste familiale band er. Immers aan de familiale band is ook voldaan als men zelf reeds deel uitmaakte van de overlatende landbouwer.

Artikel 75. Wijziging van het opschrift van hoofdstuk VI, afdeling III van het Mestdecreet

In hoofdstuk VI, afdeling III van het Mestdecreet, was de regeling opgenomen van de zogenaamde "Bedrijfsontwikkeling na bewezen mestverwerking". Deze regeling werd opgeheven. In de plaats hiervan wordt een regeling uitgewerkt voor de

annulering van nutriëntenemissierechten die door de landbouwer niet gebruikt werden. De zogenaamde niet-ingevulde of slapende NER. Gelet hierop wordt het opschrift van de betreffende afdeling gewijzigd. Het nieuwe opschrift luidt nu "Annulering van niet-ingevulde nutriëntenemissierechten".

Artikel 76.

Naar analogie met de vervanging van het opschrift, wordt het artikel 35, dat eerder opgeheven was, ten gevolge van de opheffing van de regeling rond de uitbreiding na bewezen mestverwerking, terug ingevoegd. In dit artikel 35 komen nu de nadere regels rond de annulering van de niet-ingevulde nutriëntenemissierechten.

De niet ingevulde NER worden bepaald op basis van het aantal NER dat gemiddeld ingevuld was in de jaren 2020, 2021 en 2022. Dit aantal zal verhoogd worden met 10% om normale schommelingen in de veestapel in rekening te brengen. Voor bedrijven die legkippen hielden, geldt er een afwijkende regeling. Voor hen wordt er naar de hoogste invulling in de jaren 2020, 2021 en 2022 gekeken, zonder een verhoging met 10%.

Het aantal NER waarover een landbouwer beschikt zal tot dat aantal geannuleerd worden.

Een van de basisreferentiejaren in het kader van dit decreet betreft het jaar 2021. Voor een aantal berekeningen, zoals onder meer voor wat betreft de NER, gebeurt de beoordeling echter niet op basis van één jaar, maar over een periode van 3 jaar. Voor dergelijke berekeningen, waarvoor 3 jaren in rekening gebracht worden, is er gekozen om het jaar 2021 centraal te nemen en om naast de gegevens van het jaar 2021, ook rekening te houden met voorgaande jaar 2020 en het volgende jaar 2022. De betreffende jaren liggen in het nabije verleden, waardoor deze in principe nog steeds een goed beeld geven van de actuele situatie van het betrokken bedrijf. Bovendien zijn, voor wat betreft de berekening van de gemiddelde veebezetting, de aangiftes van deze jaren ook reeds allemaal verwerkt, hetgeen enerzijds toelaat om de benodigde berekeningen voor deze regeling reeds uit te voeren, zonder dat er eerst nog gewacht moet worden tot de nodige aangiftes ingediend en verwerkt zijn en anderzijds anticipatief gedrag vermijdt door bijvoorbeeld aanpassingen aan te brengen aan de veebezetting, in nog in te dienen aangiftes, omwille van mogelijks nadelige effecten. De betreffende drie jaren zijn ook de drie jaren die in beschouwing genomen worden bij de aanduiding van de piekbelasters.

De uitzondering voor wat betreft de legkippen is ingegeven door het feit dat voor deze diercategorie een berekening op basis van de gemiddelde invulling, verhoogd met 10%, niet steeds representatief is voor de soms grote schommelingen in veebezetting die zich op dergelijke bedrijven soms voordoen. Dit omwille van het feit dat deze dieren soms in een rondesysteem gehouden worden, waarbij één ronde een duurtijd van meer dan 12 maand kan hebben en er dus soms jaren zijn waar één ronde het volledige jaar omspant, zonder dat er een periode van leegstand is.

Bij landbouwers die hun NER volledig of quasi volledig invulden of die sinds 2017 NER verhandeld hebben is het mogelijk dat zij vandaag over minder NER beschikken dan de gemiddelde invulling, eventueel verhoogd met 10%. Voor die landbouwers gebeurt er dan ook geen afroaming. En, volledigheidshalve is het natuurlijk ook zo dat deze landbouwers geen extra NER toegekend krijgen.

In een aantal gevallen zal de landbouwer ten opzichte van 2017 over meer NER beschikken. Dit wijst er op dat de landbouwer de intentie had om meer dieren te houden dan voorheen. Om deze investering van de landbouwer te honoreren bepaalt paragraaf 2 dat bij een dergelijke landbouwer (= een landbouwer die sinds 2017 meer NER heeft bekomen) voor de toepassing van dit artikel geen rekening zal worden gehouden met de NER die men sinds 2017 heeft verworven. In dezelfde zin is bepaald dat er voor de toepassing van dit artikel ook geen rekening gehouden wordt met de NER-MVW of de TNER waarover een landbouwer beschikt.

Paragraaf 3 bevat de meer procedurele bepalingen rond de annulering. De NER worden van rechtswege geannuleerd. De Mestbank vermeldt op haar internetloket het aantal NER dat geannuleerd is, en de landbouwer kan hiertegen bezwaar indienen. Met deze bezwaren gaat de landbouwer zich in principe richten op de correctheid van de door de Mestbank gedane berekeningen.

Daarnaast zijn er echter nog situaties waar de berekening wel correct gebeurd is, doch waar de gevolgen voor de landbouwer te zwaar zullen zijn. Om dit te corrigeren voorziet paragraaf 3 ook de mogelijkheid om enerzijds een verzoek in te dienen om de gemiddelde veebezetting te berekenen op basis van de gemiddelde invulling in slechts 1 of 2 van de referentie jaren, of zelfs op basis van deze in 2019 mocht, door overmacht of toeval de veebezetting in (enkele van) de referentie jaren gevoelig (meer dan 10%) lager liggen dan normaal. Dit betreft dus de situatie van een landbouwer die normaal meer dieren houdt, doch toevallig net in de referentie jaren, er minder hield. Het gaat hier dus niet om een bedrijf dat stelselmatig zijn veestapel aan het verkleinen is, omwille van vb. een naderende pensioenleeftijd, maar wel om een bedrijf dat in principe meer dieren zou houden, maar door een onvoorziene omstandigheid (ziekte van landbouwer, calamiteit zoals brand, ziekte in veestapel, ...) duidelijk minder dieren hield dan anders.

Een tweede situatie betreft een bedrijf dat investeringen heeft gedaan met het oog op een vergroting van de veestapel. Voor een dergelijk bedrijf wordt er ook geen afroaming gedaan van de niet-ingevulde NER. In een aantal gevallen zal deze categorie van bedrijven ook sinds 2017 meer NER gekocht hebben, en zal er voor deze bedrijven dan sowieso geen afroaming zijn. Het is echter mogelijk dat het bedrijf op basis van het verleden over meer NER beschikte dan men effectief dieren hield in de referentieperiode en men dus geen of nog geen NER gekocht had. De landbouwers die in deze situatie zijn kunnen een verzoek indienen voor een andere berekening van de niet-ingevulde te gebruiken. De andere berekening is bedoeld om rekening te houden met de gedane investeringen, en op voorwaarde natuurlijk dat deze kaderen in een geldige omgevingsvergunning.

Voor een aantal van de geannuleerde NER wordt ook een vergoeding toegekend. De regeling hieromtrent is terug te vinden in paragraaf 4. Er wordt enkel een vergoeding toegekend voor NER die verworven zijn sinds 2007 en dus niet voor de NER waarover de landbouwer beschikt ten gevolge van de omzetting van de nutriëntenhalte naar NER. Bij een landbouwer die zowel over initieel toegekende NER als over verworven NER beschikt, gebeurt de annulering, en ook de vergoeding, ponsd-ponsd gewijs, rekening houdend met de verhouding tussen de initiële NER waarover de landbouwer in 2007 beschikte en het totaal aantal NER waarover de landbouwer op 31 december 2023 beschikte.

De vijfde en laatste paragraaf van het nieuwe artikel 35 bevat een delegatie naar de Vlaamse Regering om de nadere regels te bepalen.

Artikel 77. Toevoegen van opkoopregeling voor NER en mogelijkheid tot oprichting van een stikstofdatabank

Artikel 40 van het Mestdecreet bevat reeds een delegatie aan de Vlaamse Regering rond het opkopen van nutriëntenemissierechten. Met voorliggend artikel worden hier nu twee regelingen toegevoegd.

Er wordt een regeling uitgewerkt, specifiek voor de sector Rundvee. Als blijkt dat de sector Rundvee niet in lijn zit voor het halen van de doelstellingen, opgenomen in het kader van de PAS, zal er overgegaan worden tot het opkopen van nutriëntenemissierechten. Deze opkoop zal in eerste instantie op vrijwillige basis zijn, doch indien nodig kan er vanaf 1 januari 2028 ook een gedwongen opkoop gebeuren. Deze gedwongen opkoop van actieve NER richt zich tot bedrijven in de deelsector(en) die het minst op schema zitten om hun emissiereductiedoelstelling te realiseren.

Daarnaast wordt er aan artikel 40 ook een nieuwe paragraaf 3 toegevoegd, dat de mogelijkheid biedt om een stikstofdatabank voor starters op te richten. De vrees is dat door de opkoop van nutriëntenemissierechten, het aantal nutriëntenemissierechten dat op de markt beschikbaar is, dermate beperkt zal zijn, dat het de ontwikkelingsmogelijkheden van startende landbouwers zou beperken. De mogelijkheid om over te gaan tot een oprichting van een stikstofdatabank voor starters, van waaruit dan NER toegekend kunnen worden aan jonge landbouwers wordt daarom voorzien. Deze mogelijkheid kan echter enkel wanneer de opkoopregelingen van nutriëntenemissierechten succesvol zijn gebleken waardoor er ook effectief nood hieraan is, omwille van krapte op de NER-markt.

Artikel 78. Bemesting in "groene" ruimtelijke uitvoeringsplannen

Artikel 41bis van het Mestdecreet bevat de bemestingsregels voor landbouwgronden die in een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan aangeduid zijn onder de categorie van gebiedsaanduiding "bos" of "reservaat en natuur". In deze gebieden is er in principe geen bemesting toegestaan, behoudens bemesting via begrazing door maximaal 2 grootvee-eenheden per ha en per jaar (zgn. 2 GVE). Op dit bemestingsverbod zijn er echter een aantal uitzonderingen, zoals de ontheffings- en huiskavel regeling. Hierdoor zijn er nog verschillende hectares, gelegen in deze gebieden, waar er nog steeds bemest wordt volgens de algemene regels van het Mestdecreet.

Met voorliggend voorstel van decreet worden de bepalingen van 41bis aangepast, zodat er versneld overgegaan wordt tot een bemesting van maximaal 2GVE.

In eerste instantie wordt het toepassingsgebied van de regeling rond bemesting in natuur verruimd. Zowel in artikel 41bis als in artikel 41ter wordt een bepaling hiervoor toegevoegd. Als gevolg hiervan bevat het toepassingsgebied van deze twee artikelen nu, naast en deels overlappend met het bestaande toepassingsgebied alle habitatrichtlijngebieden, die een groene bestemming hebben, zijnde:

- a) In een gewestelijk, provinciaal of gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan

- aangeduid zijn onder de categorie van gebiedsaanduiding "Reservaat en natuur", "bos" of "overig groen" (i.e. in voorliggend voorstel van decreet gedefinieerd als "groen habitatrictlijngebied);
- b) In een gewestplan aangeduid zijn onder een gebiedscategorie die ressorteert onder de categorie bosgebied, groengebied, parkgebied of bufferzone (via analoge aanpassing aan artikel 41ter Mestdecreet).

Voor percelen die vandaag reeds gevat zijn onder de regeling rond bemesting in natuur en die niet gelegen zijn in habitatrictlijngebied, wijzigt er niets. Bij het doorvoeren van de aanpassingen aan dit artikel is er daarom maximaal gekozen om de bestaande bewoordingen te behouden.

Zo wordt met punt 1° het bestaande derde en vierde lid van paragraaf 1 vervangen. In de nieuwe tekst zijn het huidige derde en vierde lid, letterlijk hernomen. Met dien verstande dat ze nu samengevoegd zijn tot één lid en samen het vierde lid vormen. En daarnaast werd in dit vierde lid, de verwijzing aangepast zodat ook naar het derde lid wordt verwezen.

Het nieuwe derde lid voegt immers de verruiming in van de gebieden waarvoor ook een bemestingsregeling van maximaal 2 GVE wordt ingevoerd. De regeling dat op dergelijke percelen nul als bemestingsnorm wordt toegekend als er geen grasland als hoofdteelt of als nateelt aanwezig is en het feit dat deze percelen in de databank van de Mestbank opgeslagen dienen te worden, geldt echter ook voor deze percelen, waardoor het noodzakelijk is de verwijzing in de betreffende leden van paragraaf 1 aan te passen.

Voor alle percelen die door deze verruiming extra gevat worden onder artikel 41bis of 41ter wordt er bepaald dat het bemestingsverbod zal ingaan vanaf 1 januari 2028 (behoudens natuurlijk voor nieuwe afbakeningen na 1 januari 2028 waarbij de basisregeling wordt gevolgd, zijnde dat het bemestingsverbod ingaat het jaar na definitieve vaststelling van het betrokken uitvoeringsplan). Hierop is slechts één uitzondering, met name voor de huiskavels. Omdat deze verruiming zowel betrekking heeft op recente uitvoeringsplannen als op gebieden die reeds geruime tijd afgebakend zijn, wordt er vastgelegd dat voor de bestaande afbakeningen voor het bepalen van de percelen die als huiskavel beschouwd kunnen worden, gekeken wordt naar de percelen die men in gebruik had op 1 januari 2022. (punt 3° dat paragraaf 6 vervangt)

De tweede paragraaf van artikel 41bis bevat de toekenning van zogenaamde ontheffingen op het in paragraaf 1 opgenomen bemestingsverbod, behoudens rechtstreekse uitscheiding door begrazing (2GVE-regeling). Het betreft hier niet de ontheffingen op de huiskavels maar de gewone ontheffingen, die beperkt familiaal overdraagbaar zijn en enkel toegekend worden voor akkers of intensieve graslanden (en dus niet voor niet-intensieve graslanden).

Met voorliggend voorstel van decreet wordt voorzien dat voor percelen die onder het (verruimd) toepassingsgebied van de 2GVE-regeling vallen én gelegen zijn in Habitatrictlijngebied, er een bemestingsverbod ingaat vanaf 1 januari 2028 (behoudens indien het huiskavels betreft). Beleidsmatig werd er gekozen om het bemestingsverbod te laten ingaan vanaf 2028. Bedrijven wiens percelen onder deze regeling vallen, hebben hierdoor nog enige tijd om hun bedrijfsvoering aan te

passen waar mogelijk. Tegelijk worden bedrijven via het voorziene flankerende beleid, zoals opgenomen in de nieuw toe te voegen paragraaf 10, gestimuleerd om reeds sneller het bemestingsverbod te laten ingaan, doordat er voorzien is in een hogere compensatievergoeding, voor percelen waar het bemestingsverbod vroeger ingaat.

Voor het ingaan van het bemestingsverbod vanaf 1 januari 2028 voor de "gewone" ontheffingsregeling betekent dit dus dat er, voor percelen die gelegen zijn in habitatruchlijng gebied, er geen gewone ontheffingen (maar mogelijks dus wel ontheffingen voor de huiskavel) meer toegekend zullen worden voor nieuwe afbakeningen van GRUP 's van na 1 januari 2027. In het verleden was er voor het toekennen van deze ontheffingen reeds een onderscheid gemaakt tussen gebieden aangeduid voor en na 1 januari 2009. Hierop moet nu een onderscheid bijkomen voor gebieden aangeduid voor en na 1 januari 2027. Doordat de huidige paragraaf 2 niet puntsgewijs opgebouwd was, was het noodzakelijk de bestaande paragraaf 2 te vervangen, in een puntsgewijze opsomming met 3 onderscheiden periodes. Inhoudelijk is, voor wat betreft de twee eerste punten dit echter exact dezelfde regeling als hetgeen nu van toepassing is. Dit is ook noodzakelijk aangezien het hier betrekking heeft op ontheffingen die reeds toegekend zijn.

De aangepaste regeling wordt slechts van toepassing bij nieuwe afbakeningen van GRUP 's van na 1 januari 2027. De basisregeling, zoals die ook blijkt uit de aanpassing aan paragraaf 1, is immers dat een bemestingsverbod slechts ingaat vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op de datum van de definitieve vaststelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan. Hetgeen dus betekent dat GRUP 's van na 1 januari 2027 maar een bemestingsverbod met zich kunnen meebrengen vanaf 1 januari 2028. Om deze reden wordt dus met voorliggend wijzigingsartikel bepaald dat bij nieuwe afbakeningen van GRUP 's van na 1 januari 2027, deze ontheffing niet zal verleend worden voor percelen, die gelegen zijn in habitatruchlijng gebied. Met dien verstande dat het hier dus de "gewone" ontheffingsregeling voor akkers en intensieve graslanden, betreft, en dus niet de ontheffingen voor de huiskavels.

Zoals hoger reeds uiteengezet worden er voor deze gebieden wel ontheffingen verleend voor de huiskavels. Deze regeling is terug te vinden onder punt 3°, dat paragraaf 6 vervangt.

Daarnaast wordt paragraaf 7 opnieuw ingevoegd. Met deze nieuwe paragraaf wordt gezorgd dat voor percelen die in een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan onder de categorie van gebiedsaanduiding "bos" of "reservaat en natuur" zijn aangewezen en die tevens gelegen zijn in habitatruchlijng gebied, dat op deze percelen vanaf 1 januari 2028 geen bemesting toegelaten zal zijn, dan via begrazing door maximaal 2 grootvee-eenheden per ha en per jaar (zgn. 2 GVE). Vanaf het moment dat het bemestingsverbod ingaat, kan er vanaf dan ook geen gebruik gemaakt worden van de mogelijkheid om nog 100 kg stikstof uit kunstmest op potentieel belangrijke graslanden in deze gebieden op te brengen.

Tenslotte wordt een paragraaf 10 toegevoegd. Deze paragraaf legt de basis voor het flankerende beleid bij de verruiming en versnelde invoering van het bemestingsverbod, dat met dit en volgend artikel, ingevoerd wordt. Dit flankerend beleid bestaat uit 3 aspecten, met name een compenserende vergoeding, eventueel een extra vergoeding voor terreininvesteringen, en een specifiek

flankerend beleid voor bedrijven die door de versnelde en verruimde invoering van het bemestingsverbod zwaar(meer dan 20% van hun areaal) zijn getroffen en waarvan de leefbaarheid van het bedrijf hierdoor in het gedrang is gekomen.

De vergoeding voor terreininvesteringen heeft betrekking op nieuwe resp. niet-afgeschreven terreininvesteringen ter compensatie van investeringen die omwille van het invoeren van de nulbemesting niet meer bruikbaar zijn (bv. irrigatiebuizen, hagelnetten of fruitbomen). Dit op voorwaarde dat kan aangetoond worden dat nieuwe terreininvesteringen benodigd zijn voor het ontwikkelen van gelijkaardige activiteiten, of dat respectievelijk de niet-afgeschreven terreininvesteringen niet heringezet kunnen worden.

Voor het bepalen van de vergoeding zal men dan onder meer rekening houden met de compenserende nieuwe terreininvesteringen, eventuele verplaatsingskosten van niet-afgeschreven investeringen of eventueel productieverlies die met de herinrichting gepaard gaat (bvb. lagere productie bij nieuw geplante fruitbomen, wachttijd voor bio-label, ...). Voor het uitvoeren van deze vergoedingsregeling zal een beroep gedaan worden op de landcommissies.

Artikel 79. Bemesting in "groene" gewestplannen

Naast artikel 41bis is er in het Mestdecreet ook artikel 41ter, dat soortgelijke bepalingen bevat, dan wel voor de gebieden waarvoor de afbakening nog geregeld wordt door gewestplannen. Met voorliggend artikel worden aan artikel 41ter van het Mestdecreet dan ook soortgelijke aanpassingen doorgevoerd als aan artikel 41bis.

Aangezien er echter geen nieuwe gewestplannen meer vastgesteld worden, moet er echter in artikel 41ter niets geregeld worden over de toekenning van nieuwe ontheffingen. Deze wijziging aan artikel 41bis is dus niet opgenomen in artikel 41ter.

Een ander verschilpunt is daarnaast het feit dat voor de bosgebieden uit de gewestplannen, in het verleden enkel rekening gehouden werd met de niet-intensieve graslanden die in deze bosgebieden gelegen waren. De 2GVE-regeling wordt met voorliggend voorstel van decreet nu uitgebreid naar de andere landbouwpercelen in bosgebieden, voor zover deze ook in habitatrichtlijngebied gelegen zijn. Met dien verstande dat voor deze percelen voor een overgangperiode tot 1 januari 2028 ontheffing wordt gegeven van het bemestingsverbod.

Artikel 80. Actualisatie van boete voor laattijdige meldingen bij NER-overdracht en invoeren van administratieve geldboete voor mestverwerkers die hun ammoniakemissieregistratie niet uitvoeren

Artikel 63 van het Mestdecreet bevat de administratieve geldboetes die opgelegd kunnen worden voor een aantal overtredingen van de mestregelgeving.

De boetes, vermeld in paragraaf 3, en in paragraaf 11, verwijzen naar verplichtingen ten gevolge van overdrachten van NER, die gebeurden overeenkomstig de regeling van artikel 34, §1. De overdrachtsregels voor NER worden met voorliggend decreet gewijzigd, waardoor het noodzakelijk is de betreffende boetebepalingen in lijn te brengen met de doorgevoerde wijzigingen.

Voor wat betreft de boete, vermeld in paragraaf 3, betreft het hier een verwijzing naar de mogelijkheid van het overnemen van nutriëntenemissierechten, zonder annulering, mits mestverwerking. Deze overdrachtsmogelijkheid komt te vervallen. Voor landbouwers die in het verleden zo een dergelijke overdracht gedaan hebben, blijven de voorwaarden van deze overdrachten (zijnde dus de bijkomende mestverwerkingsverplichtingen) gelden. De boete, vermeld in paragraaf 3, die betrekking heeft op mestverwerking, is dan ook aangepast, zodat het een statische verwijzing betreft naar het artikel 34, zijnde naar de versie, zoals deze van toepassing is, voor de inwerkingtreding van voorliggend voorstel van decreet.

Voor wat betreft de aanpassing aan paragraaf 11, betreft het een boete die het gevolg is van het laattijdig melden van bepaalde wijzigingen aan de vennootschapsstructuur. Inhoudelijk is er weinig verschil tussen de verplichtingen onder het oude artikel 34, §1, en deze zoals die voortvloeien uit het nieuwe, door voorliggend voorstel van decreet in te voeren, artikel 34, §1. De structuur van het nieuwe artikel 34, §1, verschilt echter sterk van de vroegere bepaling. Om die reden wordt de betreffende boetebepaling vervangen, zodat deze in lijn is met de nieuwe structuur van artikel 34, §1.

Met voorliggend decreet wordt er voor mestverwerkers een verplichting ingevoerd om de ammoniakemissie op hun uitbating in kaart te brengen (zie hoger aanpassingen aan artikel 24 van het Mestdecreet). Samenhangend hiermee wordt aan artikel 63 van het Mestdecreet nu een paragraaf 18 toegevoegd, dat de boetes bepaalt voor mestverwerkers die aan deze verplichting niet voldoen.

Artikel 81. Overgangsregeling

Het artikel 84 van het Mestdecreet bevat verschillende overgangsbepalingen. In het verleden werden reeds, bij een aanpassing van de bepalingen rond overdrachten van NER, hiervoor twee overgangsbepalingen opgenomen, met name in de paragrafen 5 en 6. Deze paragrafen zijn momenteel echter niet langer actueel.

Tegelijk dienen er nieuwe overgangsbepalingen toegevoegd te worden. In een aantal gevallen zijn er immers een aantal voorwaarden gekoppeld aan een overdracht van nutriëntenemissierechten, die ook na de overdracht doorwerken. Dit geldt bijvoorbeeld voor overdrachten van nutriëntenemissierechten waarbij er geen annulering gebeurde mits mestverwerking. Of voor overdrachten naar vennootschappen, waarbij vereist werd dat bepaalde functiehouders een familiale band behielden met de overlatende landbouwer.

Voorliggend artikel vervangt de overgangsregeling in paragraaf 5, om te duiden dat voor overdrachten van NER, die afgehandeld zijn volgens de "oude" regeling, zoals momenteel opgenomen in artikel 34, de bestaande verplichtingen blijven geldig.

Daarnaast wordt voor de duidelijkheid ook de niet langer actuele overgangsregeling in paragraaf 6 vervangen. In de plaats hiervan wordt een overgangsregeling opgenomen die toelaat om tot en met 1 januari 2028 op grasland nog gebruik te maken van een sleepslangtechniek.

Afdeling 5. Wijzigingen aan het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting

Artikel 82.

Dit artikel voegt aan artikel 2.2.1 van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting, een nieuw lid toe. Het bestaande tweede lid van dit artikel 2.2.1, omschrijft die taken die aan de landcommissies toegekend zijn door het landinrichtingsdecreet. Het nieuwe lid dat met voorliggend decreet wordt toegevoegd, vult dit aan met de taken die door dit decreet aan de landcommissies worden toegekend. Op deze wijze worden en blijven de taken die aan de landcommissies zijn toegekend door diverse decreten gegroepeerd in één artikel van het landinrichtingsdecreet.

Afdeling 6. Wijzigingen van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning

Artikel 83. en

Artikel 86. en

Artikel 87.

De artikelen 83, 86 en 87 betreffen een aantal procedurele verduidelijkingen in het Omgevingsvergunningsdecreet. In het kader van de stikstofproblematiek dienen vergunningsaanvragers frequent hun vergunningsaanvragen bij te sturen in functie van nieuwe gegevens of evoluties. Dit kan er bv. toe leiden dat een passende beoordeling moet toegevoegd worden aan de aanvraag, of dat een bestaande passende beoordeling moet aangevuld of bijgestuurd worden. Die problematiek is met name ook aan de orde bij vergunningsaanvragen die opnieuw in behandeling genomen worden na een vernietigingsarrest van de Raad voor Vergunningsbetwistingen.

Daar waar de decreetgever bij de aanneming van het Omgevingsvergunningsdecreet de bedoeling had om een oplossingsgerichte vergunningsprocedure uit te werken, met bv. de mogelijkheid van een administratieve lus of een wijzigingslus om probleemoplossend te werk te gaan, werd in bepaalde rechtspraak geoordeeld dat bepaalde essentiële stukken niet meer zouden kunnen toegevoegd of gewijzigd worden in de beroepsprocedure. Gesteld werd dat daarmee afbreuk zou gedaan worden aan het ontvankelijkheids- en volledigheidsonderzoek door de bevoegde overheid in eerste aanleg.

Zeker in het licht van de stikstofproblematiek is die lezing van het Omgevingsvergunningsdecreet problematisch, omdat dit zou kunnen leiden tot een onwenselijke blokkering van vergunningsdossiers met veel tijdverlies tot gevolg. Dit dreigt te leiden tot economische schade. Het uitgangspunt van de decreetgever bestaat erin dat het administratief beroep devolutieve werking heeft, waarbij alle elementen die door de bevoegde overheid in eerste aanleg werden beoordeeld, opnieuw (her)beoordeeld en desnoods bijgestuurd kunnen worden door de bevoegde overheid in beroep, voor zover een ontvankelijk administratief beroep ingesteld werd.

In artikel 83 wordt verduidelijkt dat de administratieve lus door de bevoegde overheid in beroep kan ingezet worden om onregelmatigheden te herstellen die

werden begaan door de bevoegde overheid in eerste aanleg. Dit kan dan bv. gaan over onregelmatigheden bij het ontvankelijkheids- en volledigheidsonderzoek.

Met artikel 86 wordt artikel 63 van het Omgevingsvergunningendecreet verduidelijkt. Hierbij wordt thans, ten overvloede, uitdrukkelijk bepaald dat de bevoegde overheid in beroep ook de ontvankelijkheid en volledigheid van het in eerste administratieve aanleg beoordeelde aanvraagdossier en project-m.e.r.-screening kan herbeoordelen en kan vragen om onvolledigheden te herstellen. Dit in het kader van een oplossingsgerichte vergunningsprocedure, waarbij er een volledige devolutieve werking is in het kader van het administratief beroep. Het onderzoek van de aanvraag in haar totaliteit omvat dus alle aspecten van de vergunningsaanvraag en alle mogelijke procedurele verwickelingen. Het is dus ook toegelaten om in de beroepsprocedure (desgevallend in het kader van een procedure na een vernietigingsarrest) documenten toe te voegen, te vervolledigen of te vervangen die in beginsel reeds bij indiening van de vergunningsaanvraag aanwezig moesten zijn. De herevaluatie van de volledigheid en ontvankelijkheid ná het ontvankelijkheids- en volledigheidsonderzoek zoals het in eerste aanleg werd gevoerd, kan dus samenvallen met de beoordeling ten gronde in graad van beroep. Bij de herbeoordeling kan de bevoegde overheid in beroep gebruik maken van de nieuwe gegevens in het dossier, desgevallend na toetsing of een nieuw openbaar onderzoek vereist is conform de bestaande regels ingeschreven in het Omgevingsvergunningsdecreet. Deze bepaling zet een onduidelijkheid daarover in de vigerende tekst van het decreet recht, naar aanleiding waarvan de Raad voor Vergunningsbetwistingen en de Raad van State van oordeel waren dat de bevoegde overheid in beroep niet, maar enkel de bevoegde overheid in eerste aanleg, bevoegd was om hierover een uitspraak te doen.¹¹⁵ De lezing die thans in het Omgevingsvergunningsdecreet ingeschreven wordt, sluit aan bij de bedoeling van de decreetgever bij opmaak van het Omgevingsvergunningsdecreet.

De wijzigingen aan artikel 13 (administratieve lus) en aan artikel 64 (wijzigingsverzoeken tijdens de administratieve beroepsprocedure) van het Omgevingsvergunningendecreet maken duidelijk dat tijdens de administratieve beroepsprocedure ook gegevens of documenten aan het aanvraagdossier kunnen worden toegevoegd (of gegevens of documenten van het aanvraagdossier kunnen worden gewijzigd) welke noodzakelijk zijn om de ontvankelijkheid en volledigheid van een aanvraagdossier te kunnen beoordelen.

Procedureel is het momenteel bv. niet voor de hand liggend dat in het kader van een reeds lopende aanvraag een bijgewerkte passende beoordeling kan worden bijgebracht door de aanvrager. In oudere rechtspraak werd door de Raad van State geoordeeld dat een passende beoordeling een essentieel stuk is dat dus niet herwerkt kan worden in de loop van de vergunningsprocedure.¹¹⁶ Die rechtspraak kwam weliswaar tot stand onder gelding van het Milieuvergunningendecreet, waar niet voorzien was in de mogelijkheid om een vergunningsaanvraag aan een nieuw openbaar onderzoek te onderwerpen in het kader van de beroepsprocedure. In recente rechtspraak werd door de RvVb geoordeeld dat het volledig ontbreken van een passende beoordeling niet rechtgezet kan worden, al zeker niet in het kader van de administratieve beroepsprocedure, omdat zulks een uitholling van de

¹¹⁵ RvS nr. 252.538, 23 december 2021.

¹¹⁶ RvS 9 maart 2021, nr. 250.025, vzw Natuurpunt Beheer.

beoordelingsbevoegdheid van de vergunningverlenende overheid in eerste aanleg zou inhouden.¹¹⁷ Of de aanvulling van een gebrekkig bevonden passende beoordeling in de loop van de vergunningsprocedure mogelijk is, is omstreden. In bepaalde gevallen wordt dit niet aanvaard¹¹⁸, in andere gevallen wordt dit wel aanvaard, desgevallend mits toepassing van de administratieve lus of de wijzigingslus (in voorkomend geval dus met herneming van het openbaar onderzoek en de adviezen).¹¹⁹ Deze onduidelijkheid wordt dus rechtgezet met de voormelde wijzigingsbepalingen die het omgevingsvergunningendecreet aanvullen. Het is wenselijk dat aanvragers de mogelijkheid hebben om een gebrekkige passende beoordeling, een onvolledige passende beoordeling, of zelfs het volledig ontbreken van een passende beoordeling recht te zetten, ook in het kader van de beroepsprocedure, waarbij wel geval per geval onderzocht moet worden of de wijziging van het dossier mogelijk aanleiding dient te geven tot een herneming van het openbaar onderzoek en/of de adviezen.

Dezelfde principes gelden ten aanzien van andere aanvraagdocumenten, zoals bv. een gebrekkige project-m.e.r.-screening, bv. omdat de milieueffecten van bepaalde projectonderdelen niet bestudeerd werden (denk bv. aan de bronbemaling die vereist is bij de uitvoering van het project), omdat er inmiddels nieuwe bestaande of vergunde projecten in de omgeving zijn waarmee rekening moet gehouden worden of omdat door vergetelheid bepaalde effecten over het hoofd gezien werden. In al deze gevallen (niet-limitatief opgesomd) is het de wens van de decreetgever dat de lopende aanvraagprocedure verder nuttig kan verlopen, zonder dat deze moet verzanden in loutere procedurekwesties. Wel zal dus, rekening houdend met de stand van de vergunningsprocedure, geval per geval, nagegaan moeten worden of een nieuw openbaar onderzoek en/of de herneming van de adviezen vereist is. De inspraakrechten van het betrokken publiek moeten gevrijwaard worden, desgevallend door een nieuw openbaar onderzoek in de beroepsprocedure. Verder vereist een zorgvuldige beslissing dat de gespecialiseerde adviesinstanties desgevallend de mogelijkheid gekregen hebben over het bijgestuurde aanvraagdossier te adviseren, *a fortiori* waar het technische aspecten betreft.

Artikel 84.

Artikel 32 van het Omgevingsvergunningendecreet bevat bepalingen met betrekking tot de beslissing over de vergunningsaanvraag bij de gewone vergunningsprocedure in eerste administratieve aanleg. Aan dit artikel wordt een paragraaf toegevoegd die garandeert dat bij stopzetting van een IIOA waarbij er in het kader van dit decreet flankerend beleid werd verleend voor de stopzetting, er geen vergunning voor een veehouderij meer kan worden verleend op de percelen van de betreffende IIOA en waardoor alsnog een verhoging van de stikstofemissies van veehouderij, na stopzetting zou plaatsvinden. De reductie die door de stopzetting overeenkomstig voorliggend decreet verkregen wordt, moet immers behouden blijven om de voorop gestelde doelstellingen te kunnen behalen.

Wanneer er in flankerend beleid voor de stopzetting voorzien wordt, is het van belang dat het voorziene flankerend beleid in overeenstemming is met de Europese

¹¹⁷ RvVb 2 februari 2023, nr. RvVb-A-2223-0500, Belsack; RvVb 30 juni 2020, nr. RvVb-A-1920-0977, de leidend ambtenaar van ANB.

¹¹⁸ RvVb 23 maart 2023, nr. RvVb-A-2223-0678, Pluimvee Verwaes bv.

¹¹⁹ RvVb 15 oktober 2020, nr. RvVb-A-2021-0160, vzw Natuurpunt Beheer

regels inzake staatssteun. Voor wat betreft de verlening van steun in het geval van de stopzetting van een veehouderij, dient verwezen te worden naar de Landbouw Richtsnoeren¹²⁰, waarbij onder meer expliciet opgenomen is dat in geval van sluiting van een productiecapaciteit, het moet gaan om een onherroepelijke sluiting, die definitief en onomkeerbaar is. Om deze vereiste te borgen, wordt deze voorwaarde ook expliciet opgenomen in het Omgevingsvergunningendecreet. Een nieuwe veehouderij, op een locatie waarvoor eerder steun voor de stopzetting van een daar toen aanwezige veehouderij werd gegeven, is dan ook niet mogelijk.

Artikel 85.

Dit artikel beoogt dezelfde toevoeging in het omgevingsvergunningendecreet als het voorgaande artikel maar dan voor de vereenvoudigde vergunningsprocedure in eerste administratieve aanleg.

Artikel 88.

Dit artikel beoogt dezelfde toevoeging in het Omgevingsvergunningendecreet als artikel 84 maar dan voor de vergunningsprocedure in laatste administratieve aanleg.

Artikel 89.

Artikel 87 van het Omgevingsvergunningendecreet bevat bepalingen met betrekking tot de procedure voor het bijstellen van de omgevingsvergunningen. Een dergelijke bijstelling kan er gebeuren op ambtshalve initiatief evenals op initiatief van derden. In het kader van de procedure tot bijstelling, wordt in een eerste stap onderzocht of de aangevoerde motieven tot bijstelling al of niet kennelijk ongegrond zijn.

Met voorliggend artikel wordt in deze procedure nu toegevoegd dat als een verzoek tot bijstelling enkel betrekking heeft op een aanpassing van de efficiëntie van een ammoniakemissiereducerende techniek, dit betekent dat het verzoek als kennelijk ongegrond beschouwd wordt. Hetgeen betekent, overeenkomstig de bestaande bepaling van artikel 87, §1, tweede lid, dat de procedure tot bijstelling definitief stopgezet wordt.

Hoofdstuk 9. Slotbepalingen

Artikel 90

Dit decreet is van toepassing op vergunningsaanvragen die ingediend worden na de inwerkingtreding van dit decreet. Dit is de normale regeling en behoeft geen uitdrukkelijke bepaling. Dit artikel bevestigt daarnaast dat de bepalingen van dit decreet, daarin begrepen de wijzigingsbepalingen, ook van onmiddellijke toepassing zijn, in vergunningsaanvragen die reeds hangende zijn op de datum van inwerkingtreding. Hierbij wordt ook gedacht aan vergunningsaanvragen die opnieuw in behandeling genomen werden na een vernietigingsarrest van de Raad voor Vergunningsbetwistingen.

¹²⁰ Richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector en in plattelandsgebieden (2022/C 485/01), punt 425;

In de tweede paragraaf wordt bevestigd dat de bevoegde overheid na inwerkingtreding van de gewijzigde bepalingen rekening kan houden met nieuwe stukken die in de beroepsprocedure toegevoegd werden, desgevallend reeds voor de inwerkingtreding van de gewijzigde bepalingen, voor zover de beslissing genomen wordt na inwerkingtreding van de gewijzigde bepalingen. Zo kan gedacht worden aan een vergunningsaanvrager die na een vernietigingsarrest een nieuwe passende beoordeling of project-m.e.r.-screening reeds voor de inwerkingtreding van dit decreet heeft toegevoegd aan zijn dossier nadat in het arrest een gebrek in deze passende beoordeling of project-m.e.r.-screening vastgesteld werd. Deze paragraaf is gerelateerd aan de wijziging van artikel 63. Zoals bij artikel 86 gedeut, betreft dit een ruime problematiek die ook relevant is als wijzigingen vereist zijn die los staan van het aspect stikstof. Deze paragraaf voorziet dus een generiek toepasbare overgangsbepaling. Uit deze paragraaf kan niet a contrario afgeleid worden dat de bevoegde overheid in eerste aanleg geen rekening kan houden met voor de inwerkingtreding ingediende wijzigingen.

In de derde paragraaf van dit artikel wordt voorzien in de mogelijkheid voor de bevoegde overheid om een verlenging van de beslissingstermijn te voorzien voor hangende omgevingsvergunningsaanvragen als zij dit nuttig acht voor de toepassing van de beoordelingskaders van dit decreet. Dit kan zowel toegepast worden in eerste aanleg als in beroep. De toepassing van de beoordelingskaders van dit decreet kan vereisen dat de omgevingsvergunningsaanvraag wordt aangepast of aangevuld. Dikwijls zal de aanpassing van een passende beoordeling of MER vereist zijn en zullen opnieuw adviezen gevraagd moeten worden. Aangezien de kaders onmiddellijk van toepassing zijn, kan de bevoegde overheid zich bijvoorbeeld voor een dossier dat zich in een eindfase van de procedure bevindt, geconfronteerd zien met de situatie dat niet alle elementen in het dossier aanwezig zijn om de nieuwe beoordelingskaders te kunnen toepassen. In dat geval zal een, desgevallend bijkomende, termijnverlenging nuttig zijn voor de toepassing van de nieuwe beoordelingskaders. De bevoegde overheid krijgt aldus de mogelijkheid tot termijnverlenging en zij brengt de aanvrager en desgevallend de beroepsindiener hiervan op de hoogte.

Alle nodige stappen voorzien in het omgevingsvergunningsdecreet kunnen tijdens deze verlenging toegepast worden. Zelfs als in het dossier al één of meerdere lussen werden toegepast (administratieve lussen of zogenaamde wijzigingslussen) biedt dit decreet zo een rechtsgrond voor een termijnverlenging waardoor een bijkomende lus in de hangende procedure kan worden ingepast. Evenwel is het duidelijk dat deze derde paragraaf enkel kan gebruikt worden in functie van de toepassing van de nieuwe beoordelingskaders. Er wordt hiermee geen rechtsgrond gecreëerd om een bijkomende lus te voorzien los van de toepassing van de nieuwe beoordelingskaders. Om eventuele twijfel of nieuwe adviezen gevraagd kunnen worden weg te nemen, wordt dit uitdrukkelijk bepaald in het tweede lid. Dit verhindert dus niet dat andere procedurele bepalingen van het omgevingsvergunningsdecreet eveneens worden toegepast. Door gebruik van de bewoording "met behoud van de toepassing" in het derde lid van deze paragraaf, wordt beoogd te verduidelijken dat deze termijnverlenging in functie van toepassing van de beoordelingskaders, naast de overige door het omgevingsvergunningsdecreet voorziene verlengingen wordt voorzien. De termijn van de verlenging is gedifferentieerd in overeenstemming met de hangende procedure. Een voorbeeld is dat het MER aangepast wordt, dat is een situatie

waarin een advies van de omgevingsvergunningscommissie vereist is; dergelijke aanpassing vraagt enige tijd en daarnaast moeten alle nodige formele stappen herhaald worden, daarom wordt hier voorzien in een verlenging van 120 dagen. Waar nodig zal ook een nieuw openbaar onderzoek georganiseerd moeten worden. Daarvoor kan de geldende regelgeving van het omgevingsvergunningsdecreet en -besluit toegepast worden binnen de voorziene termijnverlenging. De termijnverlenging is uiteraard een maximum, de bevoegde overheid hoeft deze niet volledig uit te putten.

Artikel 91

Dit artikel beoogt de nodige zekerheid te bieden dat situaties waarin nog verder geëxploiteerd wordt op basis van milieuvergunningen in de zin van het decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning, gevat zijn door de toepassing van dit decreet, reden waarom bepaald wordt dat milieuvergunningen voor de toepassing van dit decreet beschouwd worden als omgevingsvergunning.

Artikel 92

Gelet op de bijzonder rechtsonzekere situatie die is ontstaan sinds het stikstofarrest van de Raad voor Vergunningsbetwistingen van 25 februari 2021, voor alle projecten met stikstofdepositie in SBZ-H, is het van belang dat het gehele decreet zo spoedig mogelijk in werking treedt. De diverse onderdelen van het decreet, waaronder de generieke bronmaatregelen en de beoordelingskaders voor vergunningverlening, hangen immers nauw samen, maar kunnen vanzelfsprekend ook niet los gezien worden van onder meer de doelstellingsbepalingen en de bepalingen inzake monitoring en borging. Er bestaan dan ook dwingende redenen om af te wijken van de algemene inwerkingtredingsbepaling, zijnde tien dagen na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad. In dit artikel wordt geopteerd voor een inwerkingtreding op de dag die volgt op de bekendmaking van het decreet. Op die manier kunnen de rechtsonderhorigen nog officieel kennis nemen van de nieuwe decretale bepalingen, vooraleer deze in werking treden.